

**EGYEK NAGYKÖZSÉG
TELJES KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉRE VONATKOZÓ
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ,
TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERV ÉS LEÍRÁS, VALAMINT
HELYI ÉPÍTÉSI SZABÁLYZAT ÉS SZABÁLYOZÁSI TERV**

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

2020. november hó

2. ALÁÍRÓLAP

Településrendező tervező:

Dudás Ede
okl. településmérnök
TT-15-0303

Régész:

Lukács József
régész
185/2005.

Debrecen, 2020. május hó

3. TARTALOMJEGYZÉK

1. CÍMLAP

2. ALÁÍRÓLAP

3. TARTALOMJEGYZÉK

4. VIZSGÁLAT

4. 1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag),
4. 2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással,
4. 3. A védett műemléki értékek települési értékleltára, amely érték-kataszterben tartalmazza:
 4. 3. 1. a világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket,
 4. 3. 2. az országos építészeti örökség elemeit,
 4. 3. 3. a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket és a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket.
4. 4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely érték-kataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit:
 4. 4. 1. településszerkezetet,
 4. 4. 2. telekstruktúrát és az utcavonal-vezetést,
 4. 4. 3. utcaképet vagy utcakép részletet,
 4. 4. 4. egyéb településkarakter elemeket,
 4. 4. 5. építményrészletet vagy az alkalmazott anyaghasználatot, tömegformálást, homlokzati kialakítást,
 4. 4. 6. táj- és kertépítészeti alkotást, egyedi tájértéket, növényzetet,
 4. 4. 7. szobrot, képzőművészeti alkotást, utcabútort.

5. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE:

5. 1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.
5. 2. Az 5. 1. pontban szereplő változások hatásai:
 5. 2. 1. a régészeti örökségre,
 5. 2. 2. a történeti településre, település- és tájszerkezetre,
 5. 2. 3. a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre.

6. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV:

6. 1. Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények, meghatározása
6. 2. Az önkormányzati feladatok meghatározását.

7. ÖSSZEFOGLALÁS

8. NYILATKOZAT

Bevezetés

Jelen dokumentáció Egyek Nagyközség új településfejlesztési koncepciójának és az új településrendezési eszközök megalapozó vizsgálata kidolgozása során készült a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. tv. 85/A. § előírása alapján, összhangban a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelettel. A tervfejezet célja a településen található kulturális értékek feltárása, azok előtérbe helyezése és ebből kifolyólag az értékek megőrzésének elősegítése. A települési értékek bemutatása, illetve védelme meghatározó lehet a Nagyközség arculatának megerősítésében (településmegtartó erejének fokozásában). A fejlesztések érvényesülésének fontos feltétele, hogy azok a már meglévő környezeti értékekre figyelemmel valósuljanak meg. Egy új fejlesztési terület, illetve egy új épület tényleges értékének jelentős része abban a többletben realizálódik, ami a környezetéhez való illeszkedésből és a település már meglévő értékeiből vetül rá. A települési környezet értékeinek védelme, a hozzájuk való igazodás nem csak kulturális, esztétikai igény, egyben gazdasági érdek is, melyet kulturált módon, esztétikai eszközökkel lehet teljesíteni. Az új fejlesztéseknél, azok építészeti kialakítása során célszerű igazodni ezekhez az értékekhez.

A kulturális örökségvédelemre, régészeti lelőhelyekre, a régészeti kutatásra és a régészeti leletekre vonatkozó főbb jogszabályok:

- 2001. évi LXIV. törvény – a kulturális örökség védelméről
- 1997. évi CXL. törvény, különösen a 38-49. § - múzeumi törvény
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 1979. évi 2. törvényerejű rendelet – kulturális javak jogtalan átruházásáról
- 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet – a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról
- 497/2016. (XII. 28.) Kormányrendelet – a kulturális örökség védelmét érintő egyes kormányrendeletek módosításáról
- 13/2015. (III. 11.) MvM rendelet – a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint régészeti lelőhely és a lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól
- 7/2013. (VIII. 7.) EMMI rendelet – a kulturális javak védetté nyilvánításának részletes szabályairól
- 191/2001. (X. 18.) Kormányrendelet – az örökségvédelmi bírságról
- 3/2003. (I. 25.) NKÖM rendelet – egyes régészeti lelőhelyek védetté nyilvánításáról
- BTK vonatkozó paragrafusai

Jelen munkát (azaz a jelen tanulmány részét és egészét is) a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogvédelem illeti meg. A vagyoni jogok kizárólagos jogosultja a 4K STÚDIÓ Tervező, Beruházó és Szolgáltató Kft.

4 . VIZSGÁLAT

4. 1. A település történeti leírása

- 4. 1. 1. A település fekvése
- 4. 1. 2. Címer
- 4. 1. 3. Története
- 4. 1. 4. A történeti településszerkezet alakulása
- 4. 1. 5. A történeti településszerkezet bemutatása térképeken
- 4. 1. 6. A teleksturktúra vizsgálata
- 4. 1. 7. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat
- 4. 1. 8. Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok
- 4. 1. 9. A tájszerkezet alakulása

4. 1. 1. A település fekvése

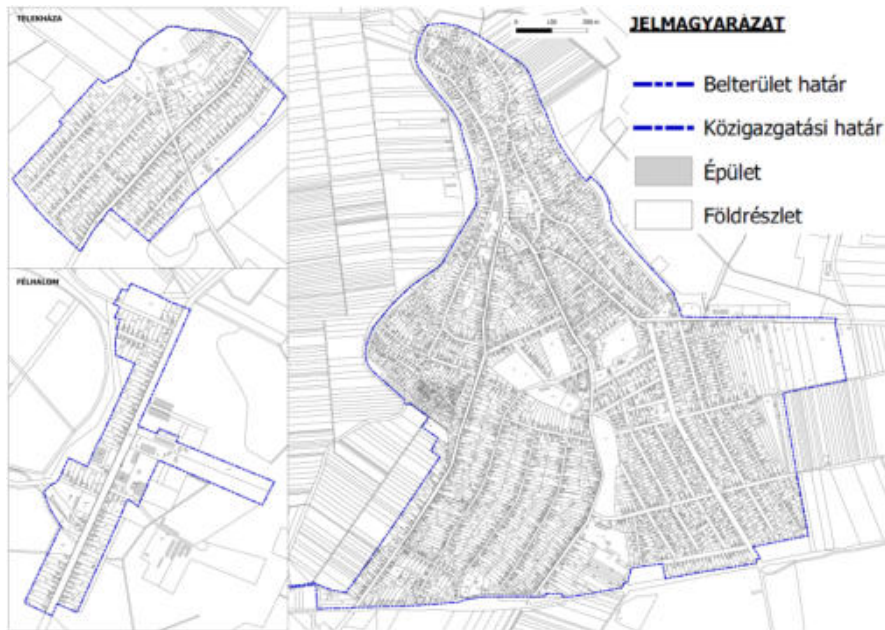
Egyek az Észak-Alföldi Régió települése, azon belül Hajdú-Bihar Megyében helyezkedik el. A nagyközség a Balmazújvárosi Járás települése. Egyek Hajdú- Bihar megye legnyugatibb települése, a Hortobágy nyugati szélén, Jász - Nagykun Szolnok és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék találkozási pontján fekszik. Külterületi határvonala egyúttal a Hortobágy délnyugati pereme. Debrecentől 78 km távolságra van.

Külterületi lakott része: Ohat, valamint egyéb belterület: Félhalom, Telekháza. Egyek közigazgatási határa a Közép-Tiszavidék mindhárom szubrégiójának területéből magáénak mondhat egy kis részt. Délnyugati része a Nagykunsághoz tartozó Tiszafüred Kunhegyes síkhoz sorolható, kisebbik nyugati része a belterülettel együtt a Tisza völgye területére esik, keleten és délen pedig a Hortobágy található. Domborzatát tekintve a terület alacsony ártéri síkság, melynek egyhangú felszínéből csak a községtől keletre található, löszös homokkal fedett hosszanti buckák és kunhalmok emelkednek ki. A település vízrajza szerint Északon a Tisza a község közigazgatási határán folyik, keleten a Nyugati-főcsatorna, középen az Árkus-ér szeli át a területet. Mesterséges halastavak a területen a Vidi-laposi-tó és a Derzsi - tavak. Hajdú-Bihar megye legnyugatibb települése: Debrecentől 60 km-re, a Tisza mellett fekszik. A településtől 3 km-re, a Patkós Csárdánál halad el a Debrecen-Füzesabonnyal összekötő 33-as főút. Vonattal elérhető a Debrecen-Füzesabony-vasútvonalon. A Tisza folyón Tiszadorogma és Egyek között komp üzemel a 445,0 fkm-nél. A település közigazgatási területét határoló települések: északról a Tisza túloldalán Borsod-Abaúj –Zemplén megyei Tiszadorogma, északkelet-keletről Tiszacsege, keletről Balmazújváros, délről és nyugatról Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tiszafüred. A teljes terület 104,76 négyzetkilométer, Egyek belterület 3,29 négyzetkilométer, Félhalom 0,28 négyzetkilométer és

Telekháza 0,44 négyzetkilométer belterülettel rendelkezik. Az összes belterület: 4,01 négyzetkilométer. Külterületi lakott része: Ohat, valamint egyéb belterület: Félhalom, Telekháza. Egyek állandó népessége a 2019-es statisztikai adatok alapján 5335 fő. Ebből egyeken 4327 fő, Félhamon és Telekházán 632 fő él.

Egyek Nagyközség pozíciója Magyarország és Hajdú-Bihar-Zemplén megye térképén

Belterület határai, forrás: 4 K Stúdió Kft. – saját szerkesztés

4. 1. 2. Címer

Egyek címere zöld színű pajzsban élével heraldikailag balra fordított ezüstszerű ekevas, két oldalán alul szárával összeérő arany búzalkalász.

Egyek címerképe a jobbágyfalvak és mezővárosok szokásos szimbólumát, az ekevasat emelte központi jelképpé. A címer legrégebből ismert változata egy 1760-ban készült pecsétnyomó lenyomatáról ismert. Körirata: EGYEK HELYSÉGE PECSÉTYE 1760. A címerképe a következő. A pecsétmezőben indás dísszel, mintegy pajzstartóként alkalmazva, élével heraldikailag balra néző ekevas, felette ötágú korona, középen kettős keresztrel díszítve. A kereszt megjelenítése nyilvánvaló utalás a protestánsok helyére telepedő katolikus közösségre.

A következő címeres pecsétnyomó évszám nélküli, de egy 1846-ban kelt iratról ismert, s valószínűen a 19. század első évtizedeiben készülhetett. Körirata: EGYEK H PECSETY. Azaz Egyek helység pecsétje. Címerképe élével heraldikailag jobbra néző ekevasat mutat. Hajdú vármegye szecessziós stílusban épült közgyűlési termének falán Egyek címerét a következőképpen ábrázolták. Zöld színű pajzsban, élével heraldikailag balra fordított ezüst színű ekevas látható, két oldalán alul egymással szárával összeérő arany búzakalász körülvéve. Ezt a változatot tekintjük ma is Egyek hiteles címerének.

4. 1. 3. Története

Az őskorban itt élt emberek, népcsoportok neveit, mivel az írás ismeretlen volt számukra, nem ismerjük. Az ásátások, kutatások során feltárulkozó, tárgyi és szellemi hagyatékukat, ha egységesnek mutatkozik, a régészeti kultúra szakkifejezéssel illetjük. Vidékünkön a legkorábbi, régészeti adatolt leletek az újkőkori, idegen eredetű szóval a neolitikum elejéről, az alföldi vonaldíszes kerámia kultúrájának idejéből, annak kései szakaszából, a Kr. e. 6. évezredből származnak. Ez a korszak különösen jelentős változást hozott az emberiség egy része számára, amely lassú, hosszú folyamat eredményeként áttért az élelemtermelő életmódra, azaz a földművelésre és állattartásra. A növények termesztésének, az állatok házasításának kezdetei a Közel-Keleten figyelhetők meg, hazánk területén bevándorlók honosították meg ezt az új életformát. Ebből az időszakból Egyek község határának Rózsástelek nevű részéről, Mérei Kádár Ervin leletmentése nyomán jellegzetesen, ívelten karcolt vonalakkal, apró, hegyes valamint széles, kerek, lapos bütykökkel díszített, égetett agyagedények darabjai kerültek be a debreceni Déri Frigyes Múzeumba, minden bizonnyal egy település maradványairól van szó. Az újkőkori kései szakaszában általában véve a népességnek kevés településen való koncentrálódása figyelhető meg. Nincsenek információink arról, hogyan mehetett végbe ez a folyamat Egyek térségében, de minden bizonnyal hatása lehetett Polgár határában a Csószhalom-dűlőben előkerült regionális központnak ezen környéken is.

A Kr. e. 4400 tájt kezdődő korai rézkort az Alföld nagy területein a tiszapolgári kultúra képviseli, temetőiből, zsugorított csontvázas sírjaiból már valóban szép számban kerülnek elő réztárgyak, karperecek, árák, tűk, többek között a Polgár település határában levő Basatanya lelőhelyen, amelyről e kultúra a nevét kapta. Földmunkák során több helyen is került elő egy-egy edénytöredék, Ohatról, Rókahátról, Szőlőskertből. Mivel nem ásátásokon jöttek elő, pontos helyzetüket nem figyelték meg, így nem tudjuk, hogy telephez vagy temetőhöz tartoztak. Ennek a népességnek a középső rézkori, genetikus utóda a bodrogkeresztúri kultúra. Mivel Egyek területéről e népességnek nem ismerjük a hagyatékát, a korabeli viszonyokat a legkönnyebben a Tisza túlsópartján levő Tiszavalk-Kenderföld, Tiszavalk-Tetes lelőhelyen lefolytatott ásátások tapasztalataival szemléltethetjük. Az előbbin csak temető, az utóbbin telep és temető is előkerült ebből a korszakból. A szabálytalan, gyakran nagyméretű gödrökből jórészt ugyanolyan kerámiaformák és díszítő minták ismeretesek, mint a zsugorított csontvázas sírokból, ún. tejesköcsög formájú, virágcserep formájú edény, átfűrt csöves talpú tál, olykor bekarcolt hálómintával. A sírokba az elhunyt túlvilági útjához, életéhez szánt ételt és italt helyezhették. A juh, kecske, disznó, szarvasmarha csontok az ugyanilyen célú étel maradványai lehetnek. Gyakorta megtalálhatók a használati tárgyak, pattintott kőkések, pengék, csontárák, réz tűk, laposbalta stb. Ezeket is hasonló okból teheték a halott mellé. Az olyan előforduló vadkan agyarnak bajelhárító szerepet tulajdoníthattak. A réz vagy kő harci baltával eltemetett férfiaknak minden bizonnyal rangosabb helyük volt a társadalomban, mint ahogy az arany csüngővel és a csípő körül elhelyezett gyöngysorral eltemetett nőknek is. A férfiakat rendszerint a jobb, a nőket a bal oldalukra fektetve találjuk. Hasonló telepmaradványokkal, sarokkal Egyek határában is számolhatunk, hiszen ez a vidék a kultúra elterjedési területének közepében helyezkedik el. A bodrogkeresztúri kultúra idején kerülhetett a mai Egyek területére valahonnan a Kárpát-medence nyugati feléből az a tűzdelte barázdás díszű edény, amely a Dorogmai úton egy csontvázas sírből került elő az 1930-as évek közepén.

A rézkor végén egy teljesen új, a Földközi-tenger keleti medencéjéig nyúló kapcsolatokkal bíró népesség jelent meg, a badeni kultúra hordozói, körükben mutatható ki először a halotthamvasztás szokása. A róla szóló, 1956-ban megjelent, a Kárpát-medence teljes területét felölelő gyűjtéshez csatlakozó elterjedési térképének vidékünket ábrázoló része meglehetősen hézagos. A szöveges

katalógus tanúsága szerint Egyekről egy magas fülű, árkolásos, ún. kannelurás díszű edény került be a tiszafüredi múzeumba. A Kr. e. 2800 táján beköszöntő új korszak, a bronzkor kezdetét is sokkal inkább a különböző irányból érkező új népelemek feltűnése jelenti, mint az új fémötvözet széleskörű elterjedése. A debreceni Déri Frigyes Múzeum gyűjteményét gazdagítja néhány, Egyekről származó cserép és edény, amelyeket a kutatás a kor bronzkori hatvani kultúra leleteiként tart nyilván.

A **középső bronzkor** a Kárpát-medencében hosszan tartó, békés időszakként jellemezhetjük és vidékünk az ún. Tisza-vidéki tell-kultúrák körében, a füzesabonyi kultúra törzsterületén belül helyezkedik el. A XX. század elején a Bodajcsoldal nevű lelőhelyen e kultúra sírjai is előkerültek. Néhány ebből az időszakból származó Egyeken előkerült edényt őriz a nyiregyházi Jósa András Múzeum, illetve nagyobb tömegben Ukrajnában, Munkácson a Kárpátaljai Honismereti Múzeum. 1970-ben Szöghatáron és Tagon kerültek elő ilyen korú sírok, edények, amelyeket a debreceni Déri Múzeumban helyeztek el.

A füzesabonyi kultúráról szóló ismereteink elmélyítéséhez nagyban hozzájárultak a szomszédos Tiszafüred határában két fontos lelőhelyről ismertté vált leletek. A kutatásban Ásotthalomként ismert domb a bronzkor derekán hosszú időn keresztül települési helyként szolgált, ezt az akkori itteni lakosok fejlett földművelő életmódja tette lehetővé. Bizonyíték volt erre maga a több mint 5 m magas domb, amely évszázadokon át felhalmozódó települési hulladékokból jött létre. Idegen eredetű szóval tellnek nevezik az ilyen többrétegű telepet, amelyből több is megfigyelhető a füzesabonyi kultúra egész területén. Az Ásotthalmon a kutatások során helyenként több mint 20 réteget lehetett regisztrálni, néhányszor megújított, szögletes házak maradványaival. A keményre döngölt padlót fadesszék fedték, középen tűzhely nyomait sikerült megfigyelni. A leletek között a jellegzetes spirálbütykös díszű kerámia mellett nemcsak a több mint száz darabból álló arany kincslelet érdemel külön említést, de a bronz ruhakapcsoló tűk, övkapocs és csüngő előállítására szolgáló öntőminták töredékei, díszes csontfaragványok is. A halmon a XX. sz. elején voltak ugyan régészeti feltáró munkák, innen származik az Ásotthalom név is – az 1960-as években, a tiszai duzzasztómű kialakítása során azonban úgy semmisült meg, hogy csak igen kicsiny részét tudták a régészek modern szemléletű módszerekkel megvizsgálni.

Az Ásotthalmot mintegy félkörívben vették körül a füzesabonyi kultúra népességének temetői a Majoroshalom, a Fertőihalom és a Nagykenderföldek nevű határrészen. Ezernél is több sírja látott napvilágot ennek a népességnek az említett lelőhelyeken, a kultúra legkorábbi időszakától a végéig. A többségük zsigorított csontvázas, nemek szerint megkülönböztetett fektetéssel. Uralkodó az észak-déli irányú tengely, a férfiak esetében rendszerint fejjel délnek, a nők esetében fejjel északnak. Az útravalóként sírba helyezett mellékletek is nemek szerint különböznek. A viselethez arany vagy bronz hajkarikák csüngők, borostyánkőgyöngyök, bronz kar- és lábpercek tartoztak. A sírból előkerült bronz harci balták, török és lándzsák érdekes fegyvertörténeti következtetések levonására adtak lehetőséget. Ezt a Kárpát-medence egészében megfigyelhető, hosszantartó békés fejlődést Kr. e. 1400 táján egy nyugati irányból jövő, a mai Dél-Németország területéről kiinduló, hirtelen támadás, az ún. halomsíros kultúra inváziója szakította meg.

A régészek a mostanra általánossá vált felfogás szerint inentől számítják a késő bronzkor kezdetét. A támadásra két fontos körülményből következtethetünk. Az egyik körülmény az, hogy a fent említett, több rétegű tell-telepeken mindenhol megszűnik az élet. A másik, hazánk szinte egész területén, sok esetben még azon túl is megfigyelhető jelenség az ún. koszideri típusú kincsleletek földbe rejtése. Háborús viszonyok között gyakori, hogy a lakosok elássák kisebb kiterjedésű, de nagy értékű vagyontárgyaikat abban a reményben, hogy a veszély elmúltával elővehessék, s segítségükkel újra kezdhessék az életet. A bronzkorban ebből a szakaszból főként sajátos formájú és díszítésű bronz csüngődíszek, ruhakapcsoló tűk, karperecek, balták, sarlók, stb. kerültek ily módon a földbe. Az a tény, hogy a közelmúltig ott maradtak, azt mutatja, hogy elrejtőik vagy életüket veszítették vagy menekülésre kényszerültek az események során, s az adott területen új népességgel kell számolni.

A régészettudomány azonban hosszú utat járt be, amíg eljutott a középső bronzkor végén, a késő bronzkor elején végbement, bonyolult történeti folyamatoknak a felismeréséig, leírásáig, illetve a változások lényegének megfogalmazásáig. Ennek az útnak az első szakaszához az alapot, az

építőkövet részben **egyeki leletek adták**, azok, amelyeket a kutatók az egyeki kultúra vagy egyeki csoport névvel illettek még az 1960-as években is. Kovács Tibor, a korszak tekintélyes kutatója pontról pontra össze is írta ennek az elnevezésnek minden előfordulását a 60-as évek közepéig. Napjainkra ez a megjelölés viszont szinte teljesen eltűnt a szaknyelvből. Nem a késő bronzkori emberek változtak meg néhány évtized alatt, hanem a korszakról való tudásunk bővül oly mértékben, hogy ebben szinte feloldódtak a korábban szerzett ismereteink. A leletek ma is hajdanvolt emberek életéről, mindennapjairól, olykor harcairól, csatáiról, békés vagy erőszakos halálról szólnak, csak a történeti kép lett sokkal árnyaltabb. Az egyeki leleteket körülvevő többi mozaikkocka, illetve kirakómező ismertté vált, így az elsőként feltűnő elem belesimult a környezetébe, egy tarka, de mégis egységes egészbe, a nagy területen igen hasonló vonásokat mutató halomsíros kultúrába.

A mai Egyek belterülete, a Szőlőhegy és Bodajcsoldal a XIX. és a XX. század fordulóján szinte ontotta a későbronzkori sírokat, amelyek leletei ma debreceni, egri, nyíregyházi és tiszafüredi múzeumokban találhatóak a Magyar Nemzeti Múzeumon kívül. Ez utóbbi gyűjteménye 1962 októberében még egy kisebb hitelesítő ásatás során is gyarapodott. Nem véletlen, hogy Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézetében levő topográfiai irodalmi gyűjtemény adatainak többsége az ezekről a lelőhelyekről előkerült tárgyakra vonatkozik.

A megfigyelések szerint elsősorban hamvasztásos sírokról van szó, a mélyebben fekvő csontvázas sírokról nem bizonyítható, hogy ezek is hasonló korúak. A halottakat ruhájukban, feltehetően ünnepi öltözetükben, ékszerekkel együtt máglyára tették és elégették. A hamvakat összekaparták, s urnaként használt, árkolt bütykökkel, bekarcolt párhuzamosokkal, ill. zeg-zug vonalakkal díszített öblös, nagyméretű agyagedényben helyezték a sírba. Az olyan 30-40 cm magas, öblös hasú edénybe így néha a viseleti darabok összegegt tartozékai is bekerültek. Ezek jórészt a halomsíros kultúra tipikus darabjai: pecsétlős végű, bordázott karperec, zárt félhold vagy patkó alakú csüngő, pecsét fejű, ill. ellapított, visszahajlított fejű tű. Az urnát rendszerint behúzott vagy csücskös peremű tál fedte. Az edény belsejében a megtalálók némelykor kisebb fülesbögrékre is rábukkantak, amelyeken böködött pontsor, bekarcolt vonalak vagy árkolásos minták láthatók.

A **késő bronzkor** utolsó szakaszát az Alföld legnagyobb részén a gávai kultúra képviseli, amely ugyancsak jelentős népmozgás eredményeként jött létre és magas fokú fémművességet ért el. Agyagból készült edényeinek töredékei ismertek a belterületről és Rókahátról is. A régészeti szakirodalom azonban sokkal inkább a Kendertag nevű határrészen 1935-ben előkerült, bronztárgyakból álló raktárleletnek szentelt nagy figyelmet. Erre az időszakra ez az új fémötvözet meghódította az akkori életnek szinten minden területét. A munkaeszközöket a nyélnyújtványos sarlók, a háromszög formájú bordával díszített tokos balta, felső szárnyállású balta és fűrészlap képviseli. A korszak jellegzetes támadó fegyverei a babérlevél alakú lándzsahegyek. Az ékszerek között elsősorban a két lapos, spirálkorongos ruhakapcsoló tűt, azaz fibula-párt kell említenünk. Gyakori a D keresztmetszetű, ovális karperec, hegyes végű sraffozott szalagmintával, általános a dróthuzalból készült gyűrű. A legnagyobb szakmai érdeklődést kiváltó darabok azonban a bronz csészék töredékei, némelyiküket pont- és bütyksor díszíti. Egy díszítetlen darab reményt ad arra, hogy a jövőben Egyek neve újra gyakrabban tűnik fel a régészeti szaklapok hasábjain, Patay Pál ugyanis önálló típusként különítette el. Véleménye szerint vezető szerepet betöltő családok rejthették földbe az ilyen darabokat tartalmazó leletegyüttest.

Lehetséges, hogy a Kendertagon előkerült, bronz raktárlelet elrejtése már azoknak az eseményeknek a részét képezte, amelyhez a tudomány a bronzkor és a vaskor fordulóját köti. A bronzkor végén egyeduralgó volt a hamvasztásos temetkezés. Így igencsak meglepetésként hatott a szakemberek számára, amikor a késő bronzkori típusú edények csontvázas sírokban jöttek elő. Nem kevésbé volt váratlan ezekben a sírokban a vas megjelenése sem, még akkor is, ha csak kis mennyiségben főként ékszerként, karperecként, de olykor késként, zablaként is. A bronz tárgyak egy része viszont mutatja az új jövevények eredetét, amely egészen a Kaukázus előteréig követhetők vissza.

A **vaskor** következő részét szkíta kornak nevezik a kutatók. Egyelőre nem teljesen világos, hogy ez a Kelet-európai sztyeppét a Kr. e. első évezred közepén uraló nomád, iráni nyelvet beszélő nép milyen

mértékben vonta fennhatósága alá a Kárpát-medence keleti részét. Tény azonban, hogy szép számban előfordulnak erőteljes szkíta hatást mutató tárgyak a tágabb értelemben vett vidékünkön is, mint amilyen a Mezőkeresztes határában, Zöldhalompusztán előkerült arany szarvas is. Sajnos, ebből a korszakból Egyekről egyelőre nincsenek leleteink és a közvetlen környékről is csak nagyon szórványosan. A Hortobágyon, a halastavak tápcsatornájának építésekor egy vegyes, hamvasztásos és csontvázas rítusú temető sírjai jöttek elő, bennük korongolt edény, vaslándzsa, vaskés, vascsákány, vaszabla, a női sírokban gyöngyök és orsógombok. A hagyaték egészén már érződik az ezután érkező nép, a kelták hatása.

Az írásos forrásokból név szerint ismert népek közül a kelták az elsők, akikről biztosan tudjuk, hogy megtelepedtek a Kárpát-medencében. Óshazájuk a mai Dél- Németország, Csehország területe, kultúrájuk a svájci La Tène nevű lelőhelyről kapta nevét, fontos szerepük van Európa nagy területein a vas, illetve a korongolással készített fazekasáru használatának tömegessé tételében. Kelet-Magyarország területén a Kr. e. 4. század második felétől számolhatunk jelenlétükkel. Egyek területén két helyen került elő eddig a kelták hagyatéka: a Rókahát-dűlőben a Tisza u. 8. sz. alatt, csontvázas sírban egy kis, korongon készült, nyakán bordával díszített edény és egy vékony, finoman megmunkált, bronz lánc, a Templomdomb északi lejtőjén olajtartálynak szánt gödör ásásakor 2 m mélységből fazekaskorongon készült urna és tál került elő.¹

Késői történelem

A falu - mint írja - "mindenképpen ősnépek telephelye volt, kitűnik abból midőn 1868-ban a községtől délnyugatra szőlő ültetett, a földből igen sok urna... és bronztárgy ásatott ki," Pais Dezső a "szent" jelentésű ügy, "üd", így ad, egy szavunkból magyarázza - "k" vagy "g" kicsinyítő képzős származékként. Györffy György ezzel szemben "Ügyek" személynevünkben egy honfoglalás előtti időből átvett régi törő, "ügő" méltóságjelölő köznévv, már magyar "k" képzővel bővült alakját látja. Írásos forrásokban viszonylag későn (1322) bukkant fel, de egészen bizonyosan korai megjelenésű község. Legkorábbi templomát ugyanis Szent István tiszteletére építették a XII. század elején. A község a tatárjárás során elpusztult, csak a XIII. században telepítették be. Egyek tatárjárás utáni birtokosa János, a századfordulón a magát a faluról elnevező középbirtokos Egyekiek egyik sarja Mihály volt. 1367-ben zárulnak az Egyeki családot érintő adatok. A település első tulajdonosai - Zoltai Lajos, a debreceni városi múzeum tudós igazgatója meggyőző bizonyítékai alapján - az Árpád-kori eredetű Egyek-i-család. Később a falu az Ohati, a Bérczy, a Linkai és a Zelenay-családok birtoka volt. Zelenay Gergely 2000 aranyforintért nagy-lucei Dóczy Orbán egri püspöknek adta el. Mátyás király Budán kelt oklevelében olvasható, hogy Nagylucei Dóczy Orbán egri püspök 1487-ben Egyek (Ethyek) faluban élő "népeinek és jobbágyainak" megszerezte a kiváltságot, hogy áruikkal háborítatlanul közlekedhetnek szerte az országban, s az egri püspök egyeki jobbágyait törvény elé vinni csak az egyeki bírakkal és esküdtekkel egyetértésben lehet. A birtokot a szerémi püspök - Dóczy István, az előbbi unokaöccse 1492-ben az egri káptalannak adományozta. Szolnok 1552. évi eleste után a törököknek adózó helynek, a szolnoki szandzsákhhoz tartozónak írták össze. 1615-ben pedig a bajomi vár tartozékai között tartották számon.

A XVI. század második felében a lakosság nagy része a református hitre tért, s 1621-ben már Egyek református templomát is említi forrás. Legrégebbi úrasztali (református) kelyhe 1694-ből való. A második hajdúfelkelést követően - mint a bajomi uradalom tartozékát - Nagy András hajdúgenerális kapta. A török kiűzése után, mint a szomszédos települések legtöbbszöréért, az egri káptalan - mint a hajdúk előtt jogos tulajdonos - pert indított egyeki birtoka visszaszerzéséért. A per eredményeként Egyek újra káptalani birtok lett. A református vallású lakosság 1700-ban még kedvező szerződést kötött az akkor Kassán székelő Egri Főkáptalannal, de az évszázad második felére az erőszakos rekatolizációval párosuló földesúri (káptalani) terhek növelése a lakosság elmenekülését eredményezte. 1787-re az egyekiek telkeiket pusztán hagyva szétszóródtak, elköltöztek. 1773-ban - a reformátusok rovására végrehajtott úrbéri rendelet miatt - pecsételődött meg végképp az egyekiek sorsa. A legtöbben az Arad megyei Kispereg pusztán (ma Peregu Mic, Romániában) telepedtek le. A XVIII. század végén - Szentmargitához hasonlóan - katolikus telepessékké népesült be újra. A XIX.

¹ Örökségvédelmi tanulmány – forrás: Provincia Kft.

században, az Alföld nagy folyamszabályozásainak idején, különösen a Tisza medrének kordába szorításával fejlődése újabb lendületet vett. A folyamszabályozás sok embernek munkalehetőséget nyújtott, a víz alól és az árvizektől mentesített részek pedig kitűnő minőségű, szántóföldi művelésre alkalmas területeket jelentettek. Az első világháborúnak 229 egyeki hősi halottja volt, még ennél is nagyobb áldozatot követelt a második világháború. A település 1876-ig Szabolcs vármegyéhez tartozott. Amikor az 1876. XXXIII. törvénycikk rendelkezése nyomán megalakult Hajdú vármegye, a hat "öreg hajdúváros", három bihari és kilenc Szabolcs megyei község - ezek között Egyek is - Hajdú vármegyéhez került. Az első világháború és a Tanácsköztársaság után a lakosság ismét hozzákezdett a mezőgazdálkodáshoz. Ebben az időszakban kezd kialakulni falunkban egy vékony gazdagodó parasztréteg. 1945-ben került sor a földosztásra községünkben, amelynek során a káptalani birtokot felosztották. A község életében jelentős esemény volt az 1947-ben megkezdődött villamosítás. Jelentős előrelépést jelentett mely később a termelőséghez vezetett át számos embernek biztosított munkát. A községet 1970 július 1-től nagyközséggé nyilvánították, azóta látja el az ezel kapcsolatos feladatokat, viseli ezt a címet, 1970 és 1990 között nagyközségi tanácsként működött.²

4. 1. 4. A történeti településszerkezet alakulása

Egyek belsőségének kialakulását az az ármentes térszín tette lehetővé, amely félszigetszerűen nyúlik be az egykori folyami árterület 86-89 m tengerszint feletti magasságú területébe. Ez a 90-95 m tengerszint feletti magasságú, és nyugati oldalát a folyóvízi oldalazó erózió támadta és pusztította, asztallap simaságú felszínre téve a belterülettel szomszédos határrészeket. Az ármentes szintet képező buckavonulat dél, illetve dél-kelet felé haladva kiszélesedik és folytatódik a Tiszafüred-Tiszaigart-Tiszaörs határába átnyúló buckavonulatban. Ez a Közép-Tiszavidék területéhez tartozó Tiszafüred-Kunhegyesi-sík egykor folyami hordalékkúpjának nyúlványa.

A belterület legmagasabb pontjain előkerült bronzkori leletek arról tanúskodnak, hogy az ármentes szint vízparti részein korán letelepedett az ember. Egyik legismertebb bronzkori lelőhely a Róka-hát nevű falurész, a belterület legészakibb, elkeskenyedő része, a Tisza utca - Domb utca - Pacsirta utca - Arany János utca térsége. Itt a Tisza utcából és az egykori Vágóhíd utca telkeiről több alkalommal is kerültek elő bronzkori leletek, melyek egy korabeli településre utalnak. Ez a hely minden bizonnyal igen alkalmas lehetett a megtelepedésre, hisz a belterület legmagasabb pontja: a hagyomány szerint árvízkor még a rókok is ide hódoltak fel. A Róka-hát nevű belterületi résztől délre, mintegy 2 km-re, a mai vasútállomás szomszédságában ötven-száz évvel ezelőtt még létező Szőlőskert nevű településrészen is jelentős bronzkori leletek kerültek a felszínre. A harmadik számottevő, a magasparti elhelyezkedésre utaló lelőhely a mai belterületet legkeletibb pontján, a homokbuckás Szöghatár, illetve Kendertag nevű településrészen az 1970-es évek elején nyitott temető térségében van, ahol az új temető nyitáskor folyamatosan kerültek elő a középső bronzkort jelentő füzesabonyi kultúrához tartozó leletek. A templom dombjának aljából előkerült kelte edénylelet is arra utal, hogy a belterület északi részét a későbbi népek is letelepedésre alkalmas, árvízről védett területnek találták.

A falu középkori magterületére a XVIII. század végétől készült, belterületet is ábrázoló térképekből következtethetünk. Az első katonai felmérés térképén már jól kivehető Egyek formálódó utcahálózata. A buckavonulatra települt, észak-déli főirányhoz igazodó, ólaskertes, kétbeltelkes halmazfalú éppen az erőteljes észak-déli irány miatt útifalura emlékeztető települési alaprajzzal válik feltűnővé. A település erőteljes észak-déli tengelye a buckavonulat félszigetet képező irányával magyarázható. Feltételezhető, hogy Egyek ezen útifalura emlékeztető települési alaprajza nem elsősorban magával az „úttal” kapcsolatos, hisz a révhez – amely lényegesen kisebb jelentőségű volt, mint a Csege melletti átkelőhely – vezető út ekkor még nem haladt végig, észak-déli irányban a belterületen. Ez a tengely azonban a templom térségében kiszélesedik, teresedik. A falu szélén több helyen is kerteket láthatunk, vagyis az útifalu jellegű alaprajz halmazosodott.

A halmazos alaprajz a falu népességének gazdasági tevékenységével, az állattenyésztés dominanciájával függött össze. A zsúfoltabb, lakóházasors belsőség és a még kevésbé rendezett, ólászűrűs, nem összefüggő, szakadozott kertéség (pl. a mai Domb utca térsége, a Badajcs sor déli része, a

² Forrás: Település honlap

Hóstya térsége) meglete világosan jelzi, hogy ekkor Egyek a halmazfaluvá válás döntő stádiumában volt.

A település észak-déli tengelye, a mai Fő utca- Tisza utca vonala, a mai Rákóczi utca – Kossuth utca és a Fő utca kereszteződése táján kezdődött délen, ám nem futott végig a település északi széléig, mivel ott egy ólas-kertes övezet zárta a falu belterületét (a mai Domb utca táján). Ezt a nem egészen kifejtett fő irányt egy sajátos, „S” alakú utca kísérte, mely a település déli szélén kezdődve egy balra tett kanyarodás után (mai Kossuth és a Deák Ferenc utcán át) az észak felé haladó fő utcát a Csonka és a Vig utcán át keresztezve tovább haladt egy jobbra tett félkörív leírásával a mai Széchenyi utca – Somogyi Béla utca nyomvonalán, megközelítve a belterület legmagasabb részét képező északi faluvéget. Ez a két utca vázat kölcsönzött a halmazos jellegű falualaprajznak. Az egyenes futású utcából indultak nyugat felé a Tisza irányába, illetve az északra és nyugatra vezető földutak, melyek egy gyűjtőúton át, a Kóta-éren átívelő fahídon vezettek át. Itt kezdődött a dorogmai rév felé vezető földút is, amely fontos volt a folyami átkelőhely megközelítése szempontjából. Az „S” alakú másik vonalból indultak ki a legelőre, illetve a szántóföldekre vezető belterületi utak: a mai Dózsa György, Csokonai és a Hunyadi utcák elődei. A Csokonai és a Dózsa György utcák elődeinek vonala a belterület déli-délkeleti szélén találkozott, s a csomópontba keletről befutott a Csege felől a földút, mely szintén a falu szélét jelentette. A délről jövő országút a falu szélén itt áthaladva, kelet felé fordulva került el Egyek akkori központját, s a mai Bartók Béla utca vonalától egyenesen továbbhaladva a mai Csokonai utca – Béke utca kereszteződésébe torkolva fordult Csege felé. Ettől délre látható egy kálvária jelzés, amely az akkori temető helyét jelölheti. Azaz a mai „Kálváriás temető” már megjelent az 1783-ban készült térképen.

A térképen jól kivehető, hogy a település keleti, északkeleti, északi és délnyugati részén ólas-kertes telkek láthatók, melyek a korabeli belterület gazdasági jellegű tartozékai voltak. A kertek között, a vízzel körülvett belterületről több ponton is (mai Baross utca, Széchenyi utca, nyugaton a Deák Ferenc utca kiszögelései) le lehetett jutni az ártérre. Ez a belterület szélén minden bizonnyal igen erőteljes tereplépcsővel kezdődött, legmélyebb vonalán a belterület keleti, északi részét keretező, szélesebb medrű Bodajcs-érrel, mocsárral, illetve a nyugati oldalt kísérő Kóta-érrel. Mind a Bodajcs, mind pedig a Kóta egy-egy fokon át kapcsolódott az akkor már Hótt-Tiszának nevezett vízhez, mely minden bizonnyal csak néhány száz évvel korábban fűződhetett le végleg az élő, ám medrét gyakori árvizei miatt is többször változtató folyóról.

A XIX. századi hatalmas gazdasági és társadalmi átalakulás nyilvánvalóan a belterület alakulására is jelentékeny hatással volt. Elég csak arra utalni, hogy az 1820-as években Egyeken már 345 ház állott, a lakosság száma pedig elérte a 2570 főt. Az 1890-es években készült kataszteri térképek már jelzik, hogy a belterület telkei a buckavonulat adta terepet maximálisan kitöltik. A beltelkek egyre inkább aprózódnak, a kertövezetek részben beépülnek, a magaslatokon, illetve a nagyobb tömbök térségében zezugos utcahálózat alakul ki. Mindezzel együtt a belterület tényleges mérete az 1780-as évekhez képest 100-120 esztendő alatt alig növekedett. Ugyanakkor a belterülettől délre, a temetőn túl az 1860-as években a Homok dűlőnek nevezett részen kialakult a szőlőskert. Ettől délre, tehát a történelmi faluközponttól 1,5-2 km távolságban épült meg 1890-91-ben a Debrecen- Füzesabony, illetve az évszázad végére Ohat-Pusztakócs-Polgár közötti helyi érdekű vasútvonal. Az előbbi vonal mentén Egyek vasútállomása, mely a belterület továbbfejlődésének távlatait a továbbiakban majd jelentősen befolyásolja.

Az 1910-es években kiadott térkép utcahálózatát áttekintve megállapíthatjuk, hogy a falu alaprajzára továbbra is az észak-déli főirány a meghatározó. Már egyértelműen kirajzolódik a belterület fő tengelye, a mai Fő út – Tisza út vonala, amely végighúzódik az egész településen és a belterület északnyugati csücskénél lép ki a településről. Ezzel a vonallal párhuzamosan kialakult egy másik szerkezeti vonal is, a Somogyi Béla utca – Széchenyi utca vonala, amely délen, a templom körüli teresedés után a Hunyadi utcában folytatódik és kiszélesedve tart a legelők felé. A Hunyadi utca, a Csokonai utca és a Dózsa György utca, valamint a falu nyugati részének gerincét képező Deák Ferenc utca futása sugárszerűnek mondható, mivel mindegyik egy teresedésből vagy körütszerű alakzathoz indul a település pereme felé, megteremtve a belterület és a külterület szerves kapcsolatát. A korabeli belterületen még mindig jól látszanak a halmazfalura jellemző morfológiai jegyek. Ezek egyik

megnyilvánulási formájaként a település több pontján alakult ki zezugos úthálózat (pl. a mai Domb utca – Pacsirta utca térsége), zsákutcás településrész (pl. a mai Széchenyi, a Baross, a Nefelejcs utca térsége). A halmazfalu településrészi megnyilvánulása a Hóstya nevű falurész is, amely elaprózott, egykori zsellérlakóira emlékeztető telkeivel, a legősibb településmagtól való különállásával is utal a belterületen belüli hajdani társadalmi tagolódásra.

A belterület délnyugati részén, a mai Blaha Lujza – Dankó Pista – Magyar Imre utcák térségében szintén jól látható a Cigánytelep. Jellemző még, hogy a falu belterületének az egykori árterekre néző peremén már kialakultak a féloldalas utcák, délkeleten, keleten a Bodajcs-sor (ma Eötvös utca), a nyugati peremen pedig a Kóta-sor (ma Fasor utca). A belterület déli részén, a mai Bartók Béla utca déli oldalán már kialakult a kettéosztott temető, mely a méneskúti legelőre járt. Mellette haladt el a legelő felé vezető, majd Nagyivánra vivő földút, melynek a belterületről kilépő torkolatánál helyezkedett el a vásártér, ahol a XX. század elejétől tartottak országos vásárokat. A település peremén, tehát távolabb a lakott területtől épültek fel a korabeli gőzmalmok. Az 1910-es években már két, napi 100 q-nál nagyobb őrlési kapacitású gőzmalom is volt Egyeken: a temetőtől délre Erhardt József gőzmalma, a csegei út mellett pedig Hegyi József gőzmalma. Az Erhardt József gőzmalma szomszédságában lévő hajdani izraelita temető minden bizonnyal a falubeliek első zsidótemetője lehetett, mivel ettől a helytől délre, néhány száz méterre a vályogvető gödör partján is kialakult egy újabb izraelita temető.

A temetőtől, illetve a méneskúti legelő belterület alá nyúló részétől félre jött létre az 1860-as évektől az egyeki szőlőskert, mely a Tiszafüred-Tiszaörs felé vezető országút mellett alakult ki. Ennek déli peremén épült meg a vasútvonal úgy, hogy a szőlőskert végében az országútról bekötőút vezetett az állomáshoz, melyet a szőlő másik oldalán, a méneskúti legelőn át, a gőzmalom és a vásártér felől is meg lehetett közelíteni a faluból. A fontosabb irány mégis inkább a mai Fő utca felőli bekötés volt, ennek torkolatánál kezdődött meg a szőlőskert lakóövezetté válása, mivel a XX. század elején már néhány lakóház is megépült a mai Vasút utca – Fő út torkolatában. Szólunk kell még a temető és a szőlőskert között kialakított Erzsébet királyné (1837-1898) emléktérről, melyet a XIX-XX. század fordulójának táján neveztek el a magyarok körében nagy népszerűségnek örvendő, szomorú sorsú királynéről, Ferenc József feleségéről.

A vasútvonal belterülettől távolabb történő kiépítése, a Szőlőskertnek a homokbuckás vonulaton való kialakulása hosszú évtizedekre meghatározta a belterület további terjedésének irányát. Erre annál is inkább szükség volt, mivel Egyek népessége a XIX. század utolsó harmadától rohamosan gyarapodott. 1869-ben 3827, 1900-ban 5559, 1920-ban 6451, 1930-ban pedig 7875 fő volt a lakosság száma. Mivel a belterület továbbfejlődése csak az 1920-as évektől bontakozott ki, elmondható, hogy a tulajdonképpeni XVIII. századi méretű belterületen 120-130 esztendő alatt 1273-ról 6451 főre, azaz ötszörösére növekedett a lakosság száma.

Mindeközben a lakóházak száma is gyarapodott, hisz az 1787-ben még 170, 1828-ban 345 házból álló faluban 1880-ban már 674 lakás, 1930-ban pedig 1449 lakás volt, ami a lakásállomány több mint nyolcszorosára való emelkedését jelenti. Ez a tény mind a belterületi telkek aprózódására, mind pedig a zezugos, egyre több belső tömböt feltárni igyekvő utcahálózatra magyarázatot ad.

Mіндеzen folyamatok nyilvánvalóan hozzájárultak ahhoz, hogy a belterület az 1920-as, 1930-as években jelentősen bővült. A méneskúti legelő feluhoz közeli térségében jött létre az ún. Újtelep, a Nagyivánra vezető földút (a mai Béke utca) mentén a vasútvonal felé terjedve. Ennek központi részén épült fel az újtelepi, négytantermes iskola, 1932-ben, s körülötte sorra jöttek létre az új és újabb utcák (Óvoda, Csalogány, Mocsár, Ady Endre, Vörösmarty, Damjanich, Ságvári, Tópart, Bem, Táncsics, Petőfi utcák). Ez a telep két irányba fejlődött: egyrészt a csegei úttól délre eső homokbuckás vonulaton, másrészt a vásártértől délre fekvő vályogvető gödör és a vasútvonal közötti helyenként mélyebb fekvésű (de 90 m tszf magasságtól ritkán alacsonyabb felszínű), s ezért építkezésre csak az ármentesítés és a belvízelvezetés után alkalmasnak tűnő legelőterületen. Közben a Szőlőskert déli részén, a Vasút utca környékén is elkezdődött a lakóházak térhódítása. A Vasút utca – Fő utca – Kurucz utca térségében ekkor épültek az ún. ONCSA-házak, melyek a korabeli szociális lakásépítési

programhoz kapcsolódtak. Tény, hogy ez a területbővülés mind a lakásállomány, mind pedig a népességszám emelkedését lehetővé tette, hisz 1949-re már 1810 lakás volt a faluban, ahol 8630 fő élt.

1950-től többféle változás következett be a belterület alakulásában. Egyrészt ekkor csatolták Egyekhez az ohati határrészt, melynek következményeként nem pusztán a külterület kiterjedése, hanem a belterület is változott, mivel fokozatosan kialakultak a mai már egyéb belterületként nyilvántartott településrészek: Ohat és Telekháza. A korábbi debreceni határban a Belső—Ohat részen Ohat néven a korábbi Gődénykastély szomszédságában lévő uradalmi cselédházakból, majd állami gazdasági típuslakásokból alakult ki csoportos település, ahol 1960-ban 270, 1980-ban 182, 1990-ben pedig 151 fő lakott. A csoportos település elindult ugyan a községgé fejlődés útján: művelődési ház, vegyesbolt, italbolt is létesült a mezőgazdasági telepen, ám később ez a fejlődés megtorpant. Ma már igen elhanyagolt, hiányos infrastruktúrájú településképződményként jelzi az egykori kezdeményezés megghiúsulását. A valamikori debreceni határ külső-ohati részén jött létre Telekháza, mely a középkori, 1660 után végleg elnéptelenedett Ohat falu helyén keletkezett. Az első katonai felmérés szerint itt néhány telek és ház már a XVIII. század végén is létezett. 1930-ban 357 fő lakott a külső-ohati területen, így az 1950-es közigazgatási változáskor már egy népesebb csoportos település kapta a Telekháza nevet. 1960-ban már 7598 főnyi lakossága volt a falunak, mely 1980-ban 622, 1990-ben pedig 648 főnyi állandó népességgel rendelkezett. A 221 lakóegységet magába foglaló falu szabályos alaprajzú település, melynek 7 utcája sakktáblaszerű elrendezést mutat. A csegei országút mellett kialakuló településen az 1950-es években az egykori Vásáryuradalom gazdasági központja körül hozták létre a fiókpostát, közigazgatási kirendeltséget tartalmazó centrumot, majd a főutcán, a valamikori monostor feltételezett helyén iskola is alakult. Italbolt, vegyesbolt is épült, sőt önálló vízműtársulatot is alapítottak.

Az egri káptalani uradalom egykori gazdasági központja köré, tanyák besűrűsödésével jött létre a füredi útfélben a Félhalom nevű település, mely alaprajzát tekintve tipikus útfalu. Kezdetben kizárólag az országút mellett épültek meg a lakóházak, majd később jött létre 4 mellékutca. Bár italbolton és vegyesbolton kívül más szolgáltatási intézmény nem jött létre a településen, ám a falu kiváló közlekedéscsúszrajzi helyzete – legtávolabbi pontja is alig fekszik 300-400 méternyire a vasútállomás, illetve az Egyek központi belterületétől egyébként távoli 33-as számú főútvonaltól – lehetővé tette az ipartelepítést. Félhalomra telepítették az 1970-es években a MEDICOR-gyár telephelyét, illetve a Magyar Honvédség egyik fontos ellátó bázisát, melyhez ipari vágány is épült. Az egyeki vasútállomás szomszédságába települt aszfaltüzem és a nádfeldolgozó üzem is közeli. Bár a településen az 1960-as évektől 70-80 lakóház létesült, az 1960-as 304 főnyi lakosság mára 203 főre csökkent. Jellegzetes településképződménye Egyeknek az Attila-telep nevű falurész, mely a Korcovágy nevű határrészen tervszerűen telepített, szabályos alaprajzú, 4-5 utcából álló településként jött létre. A 14 db típusházból épült csoportos településen 1960-ban még 280 ember lakott, számuk az 1990-es évekre már mindössze 14 főre csökkent.

Maga a központi belterület az egykori Szőlőskert teljes beépülésével bővült. A Zrínyikert, a Rákóczikert, az Erzsébetkert sorra beépült, a Fő út egykori lakóház nélküli szakaszán lakótelkek alakultak, a régi temetők és a valamikori Erhardt-malom környékén utcákat (Tavas, Ősz, Tél, Árpád utcák) nyitottak, s az 1960-as évek végén a vásártér is kiköltözött a csegei út mellé.

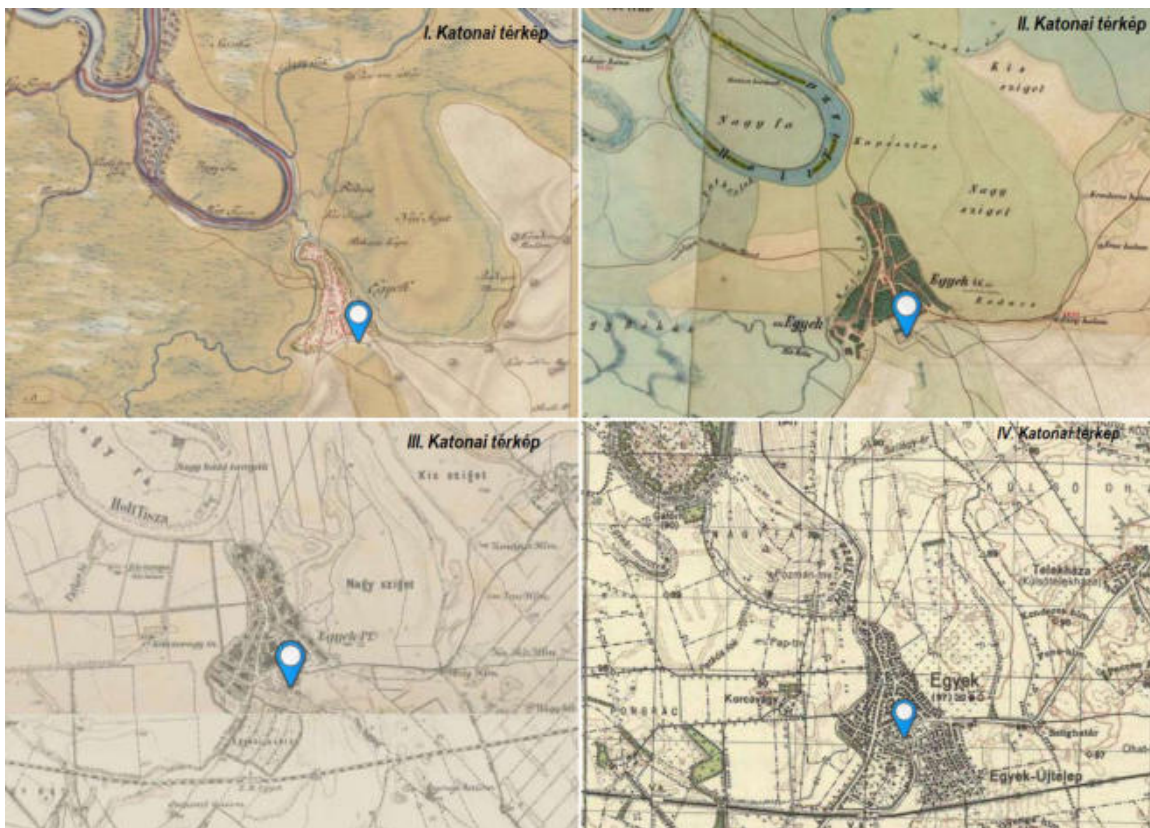
Éppen a régi vásártér környékén, a Hunyadi utca mentén jött létre az új településközpont, mely elsősorban intézményi-szolgáltatói centrummá vált. Itt találhatóak az egészségügyi intézmények (körzeti orvosi, gyermekorvosi, fogorvosi rendelők, gyógyszertár), a pénzügyi, kereskedelmi, vendéglátói, egyéb létesítmények (takarékszövetkezet, étterem, áruház, piactér, könyvtár, mezőgazdasági szövetkezeti irodaház), valamint a vásártér helyén kialakított sporttelep. Azaz itt olyan intézmények jöttek létre az 1970-es években, amelyek az alapfokú ellátást meghaladva bizonyos mértékben a falusi funkcion túlmutató tényezők. A belterület ezen beépülésével Egyek lényegében véve egy kettős/vagy osztott településcentrummal rendelkező településsé vált. A történelmi centrumot a templom környékén találjuk, ahol az 1890-es években épült községháza, az 1910-es években első emeletes épületként épített, állami iskolaként tisztelt, mára többtantermes általános iskolát befogadó épület, valamint a Népházból kialakított művelődési ház és több kereskedelmi egység található. Az itt áthaladó Fő utca a Tisza utcával együtt képezi a település hagyományos közlekedési tengelyét, mellyel

csaknem párhuzamosan fut a templom szomszédságából induló Hunyadi utca, amely az újabb településközponton át megy a vasútállomás felé. Vagyis a megkettőzött településcentrum a települést is kettős tengelyűvé tette. Ez az átalakuló települések egyik jellegzetessége. Egyek esetében azonban további gondok forrása a hagyományos településszerkezethez kötődő átmenő forgalom körülményes volta. Ez ugyanis a tradicionális északi-déli (a dorogmai átkelőhelyre menő) tengelyt és a keletnyugati (Tiszacsegére vezető) irányt követve, a belterületen hajtűszerű kanyart téve halad át a településen, csökkentve az út áteresztőképességét, megterhelve a belterület belső forgalmát. Az említett változások következtében ma már a központi belterület kiterjedése csaknem kétszerese a XX. század eleji településnek (ma a központi belterület nagysága 319 ha).

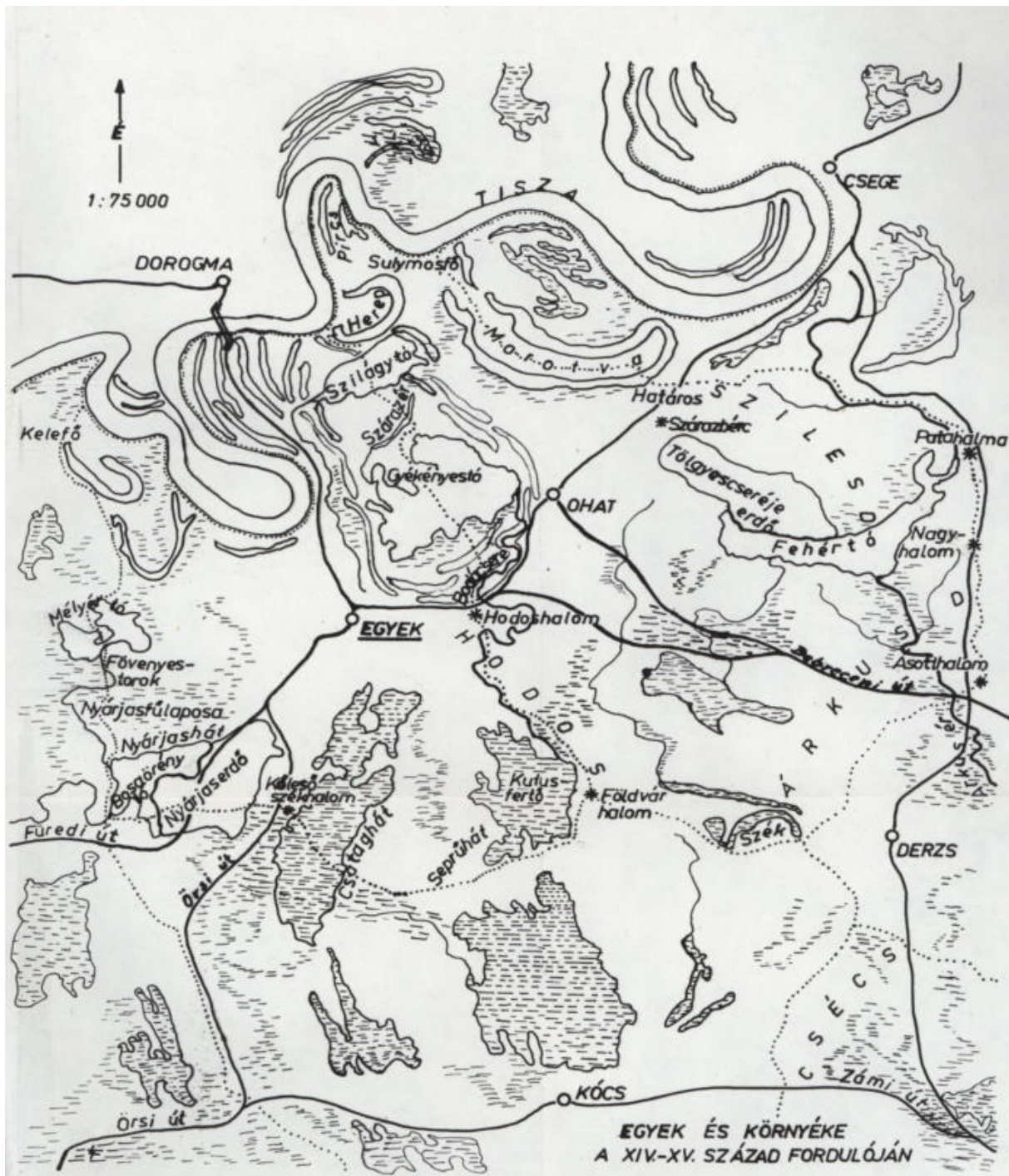
A lakóházak száma 2108 (1990), tehát a belterület bővítésével a XX. század második felében mintegy 350-400 db-bal gyarapodott a lakásállomány. Mindezzel együtt Egyek belterületének szerkezete mégis őrzi a település archaikus, halmazfalu jellegét.

4. 1. 5. A történeti településszerkezet bemutatása térképeken

A település tájhasználatának alakulása, változása az I. Katonai felmérés (1782-1785), a II. Katonai felmérés (1819-1869), a III. Katonai felmérés (1869-1887), illetve Magyarország Katonai Felmérése (1941)³ történeti térképek vonatkozó szelvényein keresztül kerül bemutatásra.

³ Forrás: mapire.eu

Egyek és környéke térkép⁴

A buckavonulatra települt, észak-déli főirányhoz igazodó, ólaskertes, kétbelters halmazfalú éppen az erőteljes észak-déli irány miatt útifalura emlékeztető települési alaprajzzal válik feltűnővé. A település erőteljes észak-déli tengelye a buckavonulat félszigetet képező irányával magyarázható. Feltételezhető, hogy Egyek ezen útifalura emlékeztető települési alaprajza nem elsősorban magával az „úttal” kapcsolatos. Ez a tengely azonban a templom térségében kiszélesedik, teresedik. A falu szélén több helyen is kerteket láthatunk, vagyis az útifalu jellegű alaprajz halmazosodott ennek következtében Hunyadi utca, a Csokonai utca és a Dózsa György utca, valamint a falu nyugati részének gerincét képező Deák Ferenc utca futása sugárszerűnek mondható, mivel mindegyik egy

⁴ BENCSIK JÁNOS—MÓDY GYÖRGY -SZALAY EMŐKE TANULMÁNYOK EGYEK MÚLTJÁBÓL

teresedésből vagy körütszerű alakzatból indul a település pereme felé, megteremtve a belterület és a külterület szerves kapcsolatát.

A belterület az 1920-as, 1930-as években jelentősen bővült. Ennek központi részén épült fel az újtelepi, négytantermes iskola, 1932-ben, s körülötte sorra jöttek létre az új és újabb utcák. A régi vásártér környékén, a Hunyadi utca mentén jött létre az új településközpont, mely elsősorban intézményi-szolgáltatói centrummá vált. Itt találhatóak az egészségügyi intézmények. Itt olyan intézmények jöttek létre az 1970-es években, amelyek az alapfokú ellátást meghaladva bizonyos mértékben a falusi funkció túlmutató tényezők. A belterület ezen beépülésével Egyek lényegében véve egy kettős/vagy osztott településközponttal rendelkező településsé vált. A történelmi központot a templom környékén találjuk, megkettőzött településközpont a települést is kettős tengelyűvé tette.

4. 1. 6. A telekstruktúra vizsgálata

A természeti és társadalmi törvényszerűségek hatására alakult ki Egyek településszerkezete, a természetföldrajzi viszonyokon alapulva jött létre, melyek változásai hosszabb időt ölelnek fel. A természeti tényezők: domborzat, vízrendszerek, szél, napfény, csapadék stb. közül az első kettő befolyásolja legerőteljesebben a települések szerkezetét. Mai jellege szerint Egyek egyutcás falu. A szalagtelkeken külön-külön álló épületek ritkábban soros, gyakrabban kétsoros rendben csatlakoznak egymáshoz. Parasztudvaraira a tagolt épületelrendezés volt a jellemző.

Egyek belsőségének kialakulását az az ármentes térszín tette lehetővé, amely félszigetszerűen nyúlik be az egykori folyami árterület 86-89 m tengerszint feletti magasságú területébe. Ez a 90-95 m tengerszint feletti magasságú, és nyugati oldalát a folyóvízi oldalazó erózió támadta és pusztította, asztallap simaságú felszínre téve a belterülettel szomszédos határrészeket. Az ármentes szintet képező buckavonulat dél, illetve dél-kelet felé haladva kiszélesedik és folytatódik a Tiszafüred-Tiszaigar-Tiszaörs határába átnyúló buckavonulatban. Valójában ez a Közép-Tiszavidék területéhez tartozó Tiszafüred-Kunhegyesi-sík egykor folyami hordalékkúpjának legészakibb nyúlványa.

A belterület legmagasabb pontjain előkerült bronzkori leletek arról tanúskodnak, hogy az ármentes szint vízparti részein korán letelepedett az ember. Egyik legismertebb bronzkori lelőhely a Róka-hát nevű falurész, a belterület legészakibb, elkeskenyedő része, a Tisza utca - Domb utca - Pacsirta utca - Arany János utca térsége. Itt a Tisza utcából és az egykori Vágóhid utca telkeiről több alkalommal is kerültek elő bronzkori leletek, melyek egy korabeli településre utalnak. Ez a hely minden bizonnyal igen alkalmas lehetett a megtelepedésre, hisz a belterület legmagasabb pontja: a hagyomány szerint árvízkor még a rókák is ide hőzódtek fel. A Róka-hát nevű belterületi résztől délre, mintegy 2 km-re, a mai vasútállomás szomszédságában ötven-száz évvel ezelőtt még létező Szőlőskert nevű településrészen is jelentős bronzkori leletek kerültek a felszínre. A harmadik számottevő, a magasparti elhelyezkedésre utaló lelőhely a mai belterületet legkeletibb pontján, a homokbuckás Szöghatár, illetve Kendertag nevű településrészen az 1970-es évek elején nyitott temető térségében van, ahol az új temető nyitáskor folyamatosan kerültek elő a középső bronzkort jelentő füzesabonyi kultúrához tartozó leletek. A templom dombjának aljából előkerült kelte edénylelet is arra utal, hogy a belterület északi részét a későbbi népek is letelepedésre alkalmas, árvízről védett területnek találták.

A falu középkori magterületére a XVIII. század végétől készült, belterületet is ábrázoló térképekből következtethetünk. Az első katonai felmérés térképén már jól kivehető Egyek formálódó utcahálózata. A buckavonulatra települt, észak-déli főirányhoz igazodó, ólaskertes, kétbeltelkes halmazfalú éppen az erőteljes észak-déli irány miatt útifalura emlékeztető települési alaprajzzal válik feltűnővé. A település erőteljes észak-déli tengelye a buckavonulat félszigetet képező irányával magyarázható. Feltételezhető, hogy Egyek ezen útifalura emlékeztető települési alaprajza nem elsősorban magával az „úttal” kapcsolatos, hisz a révhez – amely lényegesen kisebb jelentőségű volt, mint a Csege melletti átkelőhely – vezető út ekkor még nem haladt végig, észak-déli irányban a belterületen. Ez a tengely azonban a templom térségében kiszélesedik, teresedik. A falu szélén több helyen is kerteket láthatunk, vagyis az útifalu jellegű alaprajz halmazosodott.

A halmazos alaprajz a falu népességének gazdasági tevékenységével, az állattenyésztés dominanciájával függött össze. A zsúfoltabb, lakóházasorsos belsőség és a még kevésbé rendezett, ólas-szerűs, nem összefüggő, szakadozott kertség (pl. a mai Domb utca térsége, a Badajcs sor déli része, a Hóstya térsége) meglete világosan jelzi, hogy ekkor Egyek a halmazfaluvá válás döntő stádiumában volt.

A település észak-déli tengelye, a mai Fő utca- Tisza utca vonala, a mai Rákóczi utca – Kossuth utca és a Fő utca kereszteződése táján kezdődött délen, ám nem futott végig a település északi széléig, mivel ott egy ólas-kertes övezet zárta a falu belterületét (a mai Domb utca táján). Ezt a nem egészen kifejtett fő irányt egy sajátos, „S” alakú utca kísérte, mely a település déli szélén kezdődve egy balra tett kanyarodás után (mai Kossuth és a Deák Ferenc utcán át) az észak felé haladó fő utcát a Csonka és a Vig utcán át keresztezve tovább haladt egy jobbra tett félkörív leírásával a mai Széchenyi utca – Somogyi Béla utca nyomvonalán, megközelítve a belterület legmagasabb részét képező északi faluvéget. Ez a két utca vázat kölcsönzött a halmazos jellegű falualaprajznak.

Az egyenes vezetésű utcából indultak nyugat felé a Tisza irányába, illetve az északra és nyugatra vezető földutak, melyek egy gyűjtőúton át, a Kóta-éren átívelő fahídon vezettek át. Itt kezdődött a dorogmai rév felé vezető földút is, amely fontos volt a folyami átkelőhely megközelítése szempontjából. Az „S” alakú másik vonalból indultak ki a legelőre, illetve a szántóföldekre vezető belterületi utak: a mai Dózsa György, Csokonai és a Hunyadi utcák elődei. A Csokonai és a Dózsa György utcák elődeinek vonala a belterület déli-délkeleti szélén találkozott, s a csomópontba keletről befutott a Csege felől a földút, mely szintén a falu szélét jelentette. A délről jövő országút a falu szélén itt áthaladva, kelet felé fordulva került el Egyek akkori központját, s a mai Bartók Béla utca vonalától egyenesen továbbhaladva a mai Csokonai utca – Béke utca kereszteződésébe torkolva fordult Csege felé. Ettől délre látható egy kálvária jelzés, amely az akkori temető helyét jelölheti. Azaz a mai „Kálváriás temető” már megjelent az 1783-ban készült térképen. A térképen jól kivehető, hogy a település keleti, északkeleti, északi és délnyugati részén ólas-kertes telkek láthatók, melyek a korabeli belterület gazdasági jellegű tartozékai voltak. A kertek között, a vízzel körülvett belterületről több ponton is (mai Baross utca, Széchenyi utca, nyugaton a Deák Ferenc utca kiszögélései) le lehetett jutni az ártérre. Ez a belterület szélén minden bizonnyal igen erőteljes tereplépcsővel kezdődött, legmélyebb vonalán a belterület keleti, északi részét keretező, szélesebb medrű Bodajcs-érrel, mocsárral, illetve a nyugati oldalt kísérő Kóta-érrel. Mind a Bodajcs, mind pedig a Kóta egy-egy fokon át kapcsolódott az akkor már Hótt-Tiszának nevezett vízhez, mely minden bizonnyal csak néhány száz évvel korábban fűződhett le végleg az élő, ám medrét gyakori árvizei miatt is többször változtató folyóról.

A XIX. századi hatalmas gazdasági és társadalmi átalakulás nyilvánvalóan a belterület alakulására is jelentékeny hatással volt. Elég csak arra utalni, hogy az 1820-as években Egyeken már 345 ház állott, a lakosság száma pedig elérte a 2570 főt. Az 1890-es években készült kataszteri térképek már jelzik, hogy a belterület telkei a buckavonulat adta terepet maximálisan kitöltik. A beltelkek egyre inkább aprózódnak, a kertövezetek részben beépülnek, a magaslatokon, illetve a nagyobb tömbök térségében zegzugos utcahálózat alakul ki. Mindezzel együtt a belterület tényleges mérete az 1780-as évekhez képest 100-120 esztendő alatt alig növekedett. Ugyanakkor a belterülettől délre, a temetőn túl az 1860-as években a Homok dűlőnek nevezett részen kialakult a szőlőskert. Ettől délre, tehát a történelmi faluközponthól 1,5-2 km távolságban épült meg 1890-91-ben a Debrecen-Füzesabony, illetve az évszázad végére Ohat-Pusztakócs-Polgár közötti helyi érdekű vasútvonal. Az előbbi vonal mentén Egek vasútállomása, mely a belterület továbbfejlődésének távlatait a továbbiakban majd jelentősen befolyásolja. Az 1910-es években kiadott térkép utcahálózatát áttekintve megállapíthatjuk, hogy a falu alaprajzára továbbra is az észak-déli főirány a meghatározó. Már egyértelműen kirajzolódik a belterület fő tengelye, a mai Fő út – Tisza út vonala, amely végighúzódik az egész településen és a belterület észak-nyugati csücskénél lép ki a településről. Ezzel a vonallal párhuzamosan kialakult egy másik szerkezeti

vonal is, a Somogyi Béla utca – Széchenyi utca vonala, amely délen, a templom körüli teresedés után a Hunyadi utcában folytatódik és kiszélesedve tart a legelők felé. A Hunyadi utca, a Csokonai utca és a Dózsa György utca, valamint a falu nyugati részének gerincét képező Deák Ferenc utca futása sugárszerűnek mondható, mivel mindegyik egy teresedésből vagy körütszerű alakzatból indul a

település pereme felé, megteremtve a belterület és a külterület szerves kapcsolatát. A korabeli belterületen még mindig jól látszanak a halmazfalura jellemző morfológiai jegyek. Ezek egyik megnyilvánulási formájaként a település több pontján alakult ki zezugos úthálózat (pl. a mai Domb utca – Pacsirta utca térsége), zsákutcás településrész (pl. a mai Széchenyi, a Baross, a Nefelejcs utca térsége). A halmazfalu településrészi megnyilvánulása a Hóstya nevű falurész is, amely elaprózott, egykori zsellérlakóira emlékeztető telkeivel, a legősibb településmagtól való különállásával is utal a belterületen belüli hajdani társadalmi tagolódásra. A belterület délnyugati részén, a mai Blaha Lujza – Dankó Pista – Magyar Imre utcák térségében szintén jól látható a Cigánytelep. Jellemző még, hogy a falu belterületének az egykori árterekre néző peremén már kialakultak a féloldalas utcák, délkeleten, keleten a Bodajcs-sor (ma Eötvös utca), a nyugati peremen pedig a Kóta-sor (ma Fasor utca).

A belterület déli részén, a mai Bartók Béla utca déli oldalán már kialakult a kettéosztott temető, mely a méneskúti legelőre járt. Mellette haladt el a legelő felé vezető, majd Nagyivánra vivő földút, melynek a belterületről kilépő torkolatánál helyezkedett el a vásártér, ahol a XX. század elejétől tartottak országos vásárokat. A település peremén, tehát távolabb a lakott területtől épültek fel a korabeli gőzmalmok. Az 1910-es években már két, napi 100 q-nál nagyobb őrlési kapacitású gőzmalom is volt Egyeken: a temetőtől délre Erhardt József gőzmalma, a csegei út mellett pedig Hegyi József gőzmalma. Az Erhardt József gőzmalma szomszédságában lévő hajdani izraelita temető minden bizonnyal a falubeliek első zsidótemetője lehetett, mivel ettől a helytől délre, néhány száz méterre a vályogvető gödör partján is kialakult egy újabb izraelita temető.

A temetőtől, illetve a méneskúti legelő belterület alá nyúló részétől félre jött létre az 1860-as évektől az egyeki szőlőskert, mely a Tiszafüred-Tiszaörs felé vezető országút mellett alakult ki. Ennek déli peremén épült meg a vasútvonal úgy, hogy a szőlőskert végében az országútról bekötőút vezetett az állomáshoz, melyet a szőlő másik oldalán, a méneskúti legelőn át, a gőzmalom és a vásártér felől is meg lehetett közelíteni a faluból. A fontosabb irány mégis inkább a mai Fő utca felőli bekötés volt, ennek torkolatánál kezdődött meg a szőlőskert lakóövezetté válása, mivel a XX. század elején már néhány lakóház is megépült a mai Vasút utca – Fő út torkolatában. Szólunk kell még a temető és a szőlőskert között kialakított Erzsébet királyné (1837-1898) emléktérről, melyet a XIX-XX. század fordulójának táján neveztek el a magyarok körében nagy népszerűségnek örvendő, szomorú sorsú királynéről, Ferenc József feleségéről.

A vasútvonal belterülettől távolabb történő kiépítése, a Szőlőskertnek a homokbuckás vonulaton való kialakulása hosszú évtizedekre meghatározta a belterület további terjedésének irányát. Erre annál is inkább szükség volt, mivel Egyek népessége a XIX. század utolsó harmadától rohamosan gyarapodott. 1869-ben 3827, 1900-ban 5559, 1920-ban 6451, 1930-ban pedig 7875 fő volt a lakosság száma. Mivel a belterület tovább fejlődése csak az 1920-as évektől bontakozott ki, elmondható, hogy a tulajdonképpeni XVIII. századi méretű belterületen 120-130 esztendő alatt 1273-ról 6451 főre, azaz ötszörösére növekedett a lakosság száma. Mindeközben a lakóházak száma is gyarapodott, hisz az 1787-ben még 170, 1828-ban 345 házból álló faluban 1880-ban már 674 lakás, 1930-ban pedig 1449 lakás volt, ami a lakásállomány több, mint nyolcszorosára való emelkedését jelenti. Ez a tény mind a belterületi telkek aprózódására, mind pedig a zezugos, egyre több belső tömböt feltárni igyekvő utcahálózatra magyarázatot ad.

Mindezen folyamatok nyilvánvalóan hozzájárultak ahhoz, hogy a belterület az 1920-as, 1930-as években jelentősen bővült. A méneskúti legelő feléhez közeli térségében jött létre az ún. Újtelep, a Nagyivánra vezető földút (a mai Béke utca) mentén a vasútvonal felé terjedve. Ennek központi részén épült fel az újtelepi, négytantermes iskola, 1932-ben, s körülötte sorra jöttek létre az új és újabb utcák (Óvoda, Csalogány, Mocsár, Ady Endre, Vörösmarty, Damjanich, Ságvári, Tópart, Bem, Táncsics, Petőfi utcák). Ez a telep két irányba fejlődött: egyrészt a csegei úttól délre eső homokbuckás vonulaton, másrészt a vásártértől délre fekvő vályogvető gödör és a vasútvonal közötti helyenként mélyebb fekvésű (de 90 m tszf magasságtól ritkán alacsonyabb felszínű), s ezért építkezésre csak az ármentesítés és a belvízelvezetés után alkalmasnak tűnő legelőterületen. Közben a Szőlőskert déli részén, a Vasút utca környékén is elkezdődött a lakóházak térhódítása. A Vasút utca – Fő utca – Kurucz utca térségében ekkor épültek az ún. ONCSA-házak, melyek a korbéli szociális lakásépítési

programhoz kapcsolódtak. Tény, hogy ez a területbővülés mind a lakásállomány, mind pedig a népességszám emelkedését lehetővé tette, hisz 1949-re már 1810 lakás volt a faluban, ahol 8630 fő élt.

1950-től többféle változás következett be a belterület alakulásában. Egyrészt ekkor csatolták Egyekhez az ohati határrészt, melynek következményeként nem pusztán a külterület kiterjedése, hanem a belterület is változott, mivel fokozatosan kialakultak a mai már egyéb belterületként nyilvántartott településrészek: Ohat és Telekháza. A korábbi debreceni határban a Belső—Ohat részen Ohat néven a korábbi Gődénykastély szomszédságában lévő uradalmi cselédházakból, majd állami gazdasági típuslakásokból alakult ki csoportos település, ahol 1960-ban 270, 1980-ban 182, 1990-ben pedig 151 fő lakott. A csoportos település elindult ugyan a községgé fejlődés útján: művelődési ház, vegyesbolt, italbolt is létesült a mezőgazdasági telepen, ám később ez a fejlődés megtorpant. Ma már igen elhanyagolt, hiányos infrastruktúrájú településképződményként jelzi az egykori kezdeményezés meghiúsulását.

A valamikori debreceni határ külső-ohati részén jött létre Telekháza, mely a középkori, 1660 után végleg elnéptelenedett Ohat falu helyén keletkezett. Az első katonai felmérés szerint itt néhány telek és ház már a XVIII. század végén is létezett. 1930-ban 357 fő lakott a külső-ohati területen, így az 1950-es közigazgatási változáskor már egy népesebb csoportos település kapta a Telekháza nevet. 1960-ban már 7598 főnyi lakossága volt a falunak, mely 1980-ban 622, 1990-ben pedig 648 főnyi állandó népességgel rendelkezett. A 221 lakóegységet magába foglaló falu szabályos alaprajzú település, melynek 7 utcája sakktáblaszerű elrendezést mutat. A csegei országút mellett kialakuló településen az 1950-es években az egykori Vásáryuradalom gazdasági központja körül hozták létre a fiókpostát, közigazgatási kirendeltséget tartalmazó centrumot, majd a főutcán, a valamikori monostor feltételezett helyén iskola is alakult. Italbolt, vegyesbolt is épült, sőt önálló vízműtársulatot is alapítottak.

Általános településkép, településkarakter

A buckavonulatra települt, észak-déli főirányhoz igazodó, ólaskertes, kétbeltelkes halmazfalú éppen az erőteljes észak-déli irány miatt útifalura emlékeztető települési alaprajzzal válik feltűnővé. A település erőteljes észak-déli tengelye a buckavonulat félszigetet képező irányával magyarázható. Feltételezhető, hogy Egyek ezen útifalura emlékeztető települési alaprajza nem elsősorban magával az „úttal” kapcsolatos. Ez a tengely azonban a templom térségében kiszélesedik, teresedik.

A falu szélén több helyen is kerteket láthatunk, vagyis az útifalú jellegű alaprajz halmazosodott ennek következtében Hunyadi utca, a Csokonai utca és a Dózsa György utca, valamint a falu nyugati részének gerincét képező Deák Ferenc utca futása sugárszerűnek mondható, mivel mindegyik egy teresedésből vagy körútszerű alakzathoz indul a település pereme felé, megteremtve a belterület és a külterület szerves kapcsolatát. A belterület az 1920-as, 1930-as években jelentősen bővült. Ennek központi részén épült fel az újtelepi, négytantermes iskola, 1932-ben, s körülötte sorra jöttek létre az új és újabb utcák. A régi vásártér környékén, a Hunyadi utca mentén jött létre az új településközpont, mely elsősorban intézményi szolgáltatói centrummá vált. Itt találhatóak az egészségügyi intézmények. Itt olyan intézmények jöttek létre az 1970-es években, amelyek az alapfokú ellátást meghaladva bizonyos mértékben a falusi funkcionál túlmutató tényezők. A belterület ezen beépülésével Egyek lényegében véve egy kettős/vagy osztott településközponttal rendelkező településsé vált. A történelmi centrumot a templom környékén találjuk, megkettőzött településközpont a települést is kettős tengelyűvé tette.⁵

Az egri káptalani uradalom egykori gazdasági központja köré, tanyák besűrűsödésével jött létre a füredi útfélben a Félhalom nevű település, mely alaprajzát tekintve tipikus útifalú. Kezdetben kizárólag az országút mellett épültek meg a lakóházak, majd később jött létre 4 mellékutca. Bár italbolton és vegyesbolton kívül más szolgáltatási intézmény nem jött létre a településen, ám a falu kiváló közlekedéscsomóponti helyzete – legtávolabbi pontja is alig fekszik 300-400 méternyire a

⁵ Forrás: Egyek Nagyközség Önkormányzatának Településképi Arculati Kézikönyve 2017

vasútállomás, illetve az Egyek központi belterületétől egyébként távoli 33-as számú főútvonalról – lehetővé tette az ipartelepítést. Félhalomra telepítették az 1970-es években a MEDICOR-gyár telephelyét, illetve a Magyar Honvédség egyik fontos ellátó bázisát, melyhez ipari vágány is épült. Az egyeki vasútállomás szomszédságába települt aszfaltüzem és a nádfeldolgozó üzem is közeli. Bár a településen az 1960-as évektől 70-80 lakóház létesült, az 1960-as 304 főnyi lakosság mára 203 főre csökkent.

Jellegzetes településképződménye Egyeknek az Attila-telep nevű falurész, mely a Korcovágy nevű határreszen tervszerűen telepített, szabályos alaprajzú, 4-5 utcából álló településként jött létre. A 14 db típusházból épült csoportos településen 1960-ban még 280 ember lakott, számuk az 1990-es évekre már mindössze 14 főre csökkent. Maga a központi belterület az egykori Szőlőskert teljes beépülésével bővült. A Zrínyikert, a Rákóczikert, az Erzsébetkert sorra beépült, a Fő út egykori lakóház nélküli szakaszán lakótelkek alakultak, a régi temetők és a valamikori Erhardt-malom környékén utcákat (Tavas, Ősz, Tél, Árpád utcák) nyitottak, s az 1960-as évek végén a vásártér is kiköltözött a csegei út mellé. Éppen a régi vásártér környékén, a Hunyadi utca mentén jött létre az új településközpont, mely elsősorban intézményiszolgáltatói centrummá vált. Itt találhatóak az egészségügyi intézmények (körzeti orvosi, gyermekorvosi, fogorvosi rendelők, gyógyszertár), a pénzügyi, kereskedelmi, vendéglátói, egyéb létesítmények (takarékszövetkezet, étterem, áruház, piactér, könyvtár, mezőgazdasági szövetkezeti irodaház), valamint a vásártár helyén kialakított sporttelep. Azaz itt olyan intézmények jöttek létre az 1970-es években, amelyek az alapfokú ellátást meghaladva bizonyos mértékben a falusi funkcion túlmutató tényezők.

A belterület ezen beépülésével Egyek lényegében véve egy kettős/vagy osztott településcentrummal rendelkező településsé vált. A történelmi centrumot a templom környékén találjuk, ahol az 1890-es években épült községháza, az 1910-es években első emeletes épületként épített, állami iskolaként tisztelt, mára többtantermes általános iskolát befogadó épület, valamint a Népházból kialakított művelődési ház és több kereskedelmi egység található. Az itt áthaladó Fő utca a Tisza utcával együtt képezi a település hagyományos közlekedési tengelyét, mellyel csaknem párhuzamosan fut a templom szomszédságából induló Hunyadi utca, amely az újabb településközponton át megy a vasútállomás felé. Vagyis a megkettőzött településcentrum a települést is kettős tengelyűvé tette. Ez az átalakuló települések egyik jellegzetessége. Egyek esetében azonban további gondok forrása a hagyományos településszerkezethez kötődő átmenő forgalom körülményes volta. Ez ugyanis a tradicionális északi-déli (a dorogmai átkelőhelyre menő) tengelyt és a kelet-nyugati (Tiszacsegére vezető) irányt követve, a belterületen hajtászerű kanyart téve halad át a településen, csökkentve az út áteresztőképességét, megterhelve a belterület belső forgalmát. Az említett változások következtében ma már a központi belterület kiterjedése csaknem kétszerese a XX. század eleji településnek (ma a központi belterület nagysága 319 ha). A lakóházak száma 2108 (1990), tehát a belterület bővítésével a XX. század második felében mintegy 350-400 db-bal gyarapodott a lakásállomány. Mindezzel együtt Egyek belterületének szerkezete mégis őrzi a település archaikus, halmazfalu jellegét.

4. 1. 7. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

Terület-felhasználási, és terület-használati feszültségek sorában kiemelendő, hogy a belterület beépített területei sok esetben rövidek, kis területűek, mint a településközpont területe. A kül- és belterület kihasználatlan gazdasági területei is teljes infrastruktúrával ellátott területek, a szennyvízhálózat csak részben megvalósított, ezek kihasználtsága kedvezőtlen. A belterületen lévő használaton kívüli, de településszerkezeti pozíciójuk miatt értékes területek rendezésével biztosítani kell az értékükön való használatukat. A lakásépítési igénynek a belső intenzitástartalékok kihasználásával, a kialakult, de be nem fejezett lakóterületek befejezésével kell megoldani, és lehetőleg nem új területeken való biztosítással, mely a nagyközség további terjeszkedését jelentené, s ezáltal a településüzemeltetés is költségesebbé válna. A túl alacsony intenzitás a gazdaságos infrastruktúra-kiépítés ellen hat, s így környezetvédelmi szempontból sem támogatható, mindazonáltal a komfortosság ellen hatnak, a korszerű életkörülmények javításának, végső soron a település népességmegtartó képességének is.

Utcaszerkezet vizsgálat – forrás: saját szerkesztés

A település-felújítás, a rehabilitáció a belső területi tartalékokkal való gazdálkodást is feltételezi, de a minőségi településfejlesztésnek is fontos eszköze, melynek elsődleges területe célszerűen a településközpont. Céljai között szerepel a közúti, tömegközlekedési forgalomterhelés, ezzel a zaj- és levegőszennyezés csökkentése. A főter és díszterek rendezésével a vegyes, korlátozott gépkocsi-, és gyalogos zóna növelése, a gyalogos felületek díszburkolattal való ellátása, a főter kialakítása, rendezvényter létrehozása, a közösségi közterületi találkozóhelyek megvalósítása, ezzel az identitástudat és a települési kötődés növelése indokolt.

A település értéke, erőforrása az a természeti-topográfiai adottságok folytán kialakult érdekes együttélés, amelyet a síkvidéki falusias település és központja, a mélyebb fekvésű, dombosabb külterülete, a csatorna és környéke, a nagymértékű erdőszűltsége jelent. A legkorábbi megtelepülés vonala Fő utca és a Csokonai utca nyomvonala, illetve e terület szűk környezete.

A település területének döntő részét a falusias karakter jellemzi. A leágazó utcák beépítése a falusias lakóterületre utal. Az utólagos telekosztásoknál, és beépítéseknél már az utóbbi évtizedekben megszokottá vált a 16-18 m-es szélesség, és a (80)-100-120 m-es hosszúság. A „főutca” mentén elvéve található régi lakóházak kivételével, az új utcák ingatlanjai előkertes beépítésűek. Hátranyúló szalagtelkei általában sorosak, ritkábban kétsorosak (nyári konyha épület szélesebb ingatlanon a jellemző).

A parasztdvarokra a tagolt épületrendezés a jellemző. A beltelkek három udvarrészre osztódnak és ezeken egymáshoz építve helyezkednek el a melléképületek. A lakóházzal kezdődő épülettömb mögött helyezkednek el az egyre kisebb traktusmélységű (így egyre alacsonyabb gerinc magasságú) gazdasági épületek. A település belterületét a főutca mentén a településközpontban a közintézmények környezetében már a településközponti karakter jellemzi. A falu utcái előkertes beépítésűek. Szalagtelkei közül a szegényebb porták udvarának elrendezése tiszta soros. A részekre osztott udvarra a tagolt épületrendezés jellemző.

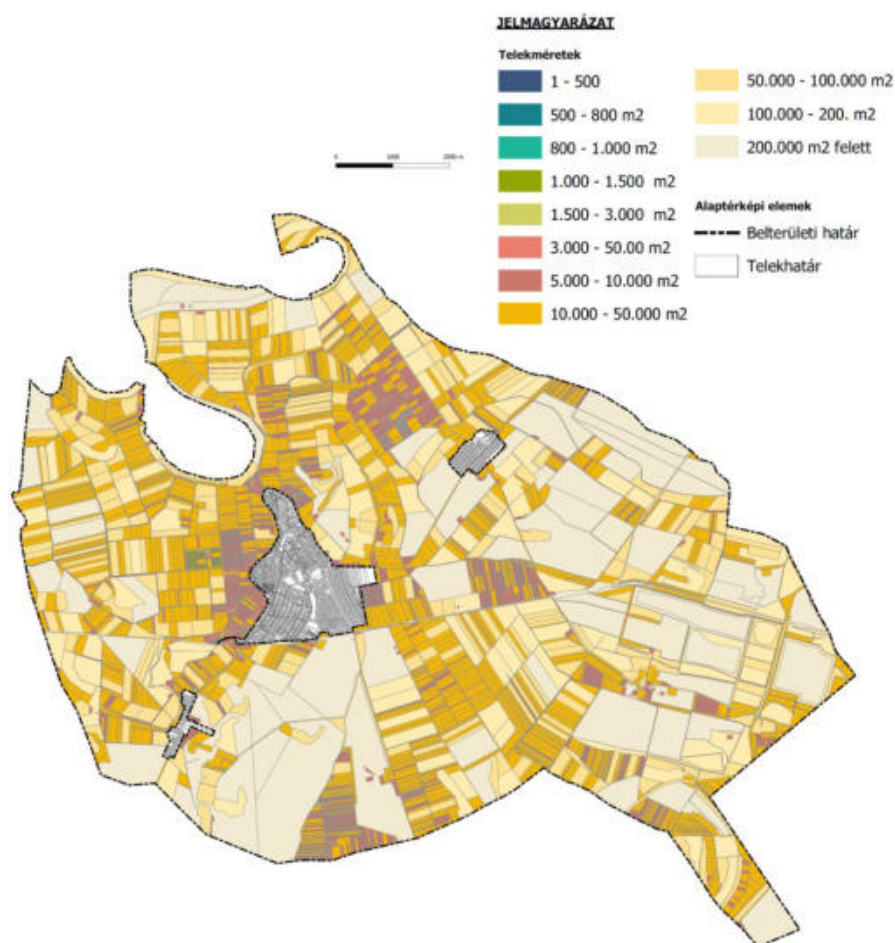
A XX. század elején Egyek régi típusú épületei közül a lakóházainak a legnagyobb része három-ritkán két- vagy négyosztatú volt, melyeknek az udvari hosszoldalról nyílt a bejárata a pitvarba. Ebből lehetett megközelíteni a nagyház (utcai szoba) és szemben a fűstház, valamint a belső kamra vagy kisház. A negyedik helyiség az úgynevezett külső kamra, mely az udvarról nyílt.

Belterület – Telekméret vizsgálat (részletes) – forrás: saját szerkesztés

Belterület – Telektömb méret vizsgálat – forrás: saját szerkesztés

Külterület – Telekméret vizsgálat (részletes) – forrás: saját szerkesztés

4. 1. 8. Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

Egyek a szabálytalan alaprajzú települések közé sorolható, ahol a szabálytalanság az összes fontos morfológiai elemet (utcahálózat, telekfelosztás, a házak telkeken belüli elrendezése) felöleli.

A szalagtelkes falu lehet egyutcás vagy többutcás. Az egyutcás forma az ősbibb. Német lakta területeken már a X. századtól előfordult Magyarországon a XIII. – XIV. században említik először az oklevelek. Jellemző sajátossága, hogy a falu két ellentétes irányba dőlő teleksorból áll. Nincsenek egymáshoz véggel dülő telkek. A többutcás szalagtelkes falu újabb. Legtöbb helyen az egyutcásból fejlődött a lakosság szaporodása következtében.

A terjeszkedés a külterület rovására történt. Az egykori dülőutak váltak utcákká. Így az új utcák gyakran kanyargósak, és a régihez viszonyítva ferdek. A többutcás szalagtelkes faluk különösen elterjedtek Magyarországon, mivel nálunk igen gyakoriak a népes, többezres lélekszámú falvak. – A XVIII. – XIX. században, Magyarországon több halmazfalut mérnöki beavatkozással többutcás szalagtelkes faluvá alakítottak. A szalagtelkes falu megjelenési formái: az orsós utcájú falu, az útifalu és a sorfalu.

Egyek jellege eredetileg egy utcás útifaluból nőtte ki magát nagyközséggé. Századunkra jellemzően a nagyközség keleti és dél-nyugati részén szabályos alaprajzú új településrészt alakítottak ki. Időközben a főutca területe is beépült. A település utcái előkertes beépítésűek. Szalagtelkei közül a szegényebb

porták udvarának elrendezése tiszta soros. Részekre osztott udvaraira a tagolt épületrendezés jellemző. Egyek Nagyközség legfontosabb és megőrzendő morfológiai, településképi értéke, a tájban való előnyös elhelyezkedése.

Az utcaképek, a beépítés, az épületek közvetlen látványai értékeket képviselnek. A nagyközség épületállománya, a házak karaktere Egyekben meglehetősen vegyes, ami egyaránt összefügg a telekrendszer vegyességével, az építés korával, az eltérő időszakokban történt építés keveredésével. A település belterületen a hagyományos – védett – falusi porták, egyéb jellegzetes típusok találhatóak a nagyközségben (hatvanas években épült sátoztetős "kockaépületek"; utcavonalra merőleges tetőgerincű újabb házak - szélesebb traktussal épültek a 80-as években; a legutolsó évek "divatos" épületei - szerencsére alig lelhetők fel túlformált, túldíszített házak).

A nagyközség hagyományos falusias beépítésű, hosszú-keskeny telkekkel rendelkezik. Az épületek gerince az utcákra merőleges. A funkcióvesztés következtében a foghíjakon új épületek épültek, amelyek több helyen már-már kertvárosi utcaképet kölcsönöznek a területnek, ugyanakkor illeszkednek a hagyományos, utcára merőleges gerincű beépítéshez. A település központja felé érve, az eredeti telekszerkezet megtartásával, laza családi házas beépítés alakult ki, a kertvárosi-laза karakter építészeti jegyeit hordozza.

4. 1. 9. A tájszerkezet alakulása

Az egyeki határ természetföldrajzi képét alapvetően a kettősség jellemzi. A magasabb térszín a pleisztocén végi hordalékkúp felszín, amely mindenhol határozott peremvonallal emelkedik ki környezetéből, a Tisza egykori, újholocén kori árteréből. A pleisztocén végi hordalékkúp felszín annak az időszaknak az emléke, amikor még az Északi-középhegységből a Körösvidék felé futó folyók (a Tapoly, az Ondova a Sajó-Hernád ősei) nagy mennyiségű folyóvízi homokot halmoztak fel a felszínen. A pleisztocén végén az ármentessé vált térszínen az időnként erőteljessé váló északias, északnyugatias szelek futóhomok formákat alakítottak ki. Am az éghajlat váltakozása elősegítette, hogy a megkötött homokon különböző vastagságú löszös köpeny alakult ki. Később, a területen újra megjelenő folyók áradásaik során újabb, finomszemű hordalékkal borították be a már korábban kialakult hordalékkúp felszín mélyebben fekvő részeit, vagy a homokbuckák közötti mélyedéseket. A mélyedésekbe lerakott hordaléokra természetesen hullópor is keveredhetett, s így a finomszemű, ártéri jellegű üledék löszös külsőt vett fel. Ennek az időszaknak – mely a Tiszának az 5-6000 évvel ezelőtti megjelenéséig tartott – az emlékei a határ futóhomok képződményei, valamint löszös homokkal, homokos löszrel borított buckái (pl. Telekházától délre és délkeletre, Egyektől délkeletre) illetve ezen magasabb fekvésű térszínen a buckák közötti mélyedéseket, laposokat fedő ártéri löszei, ártéri löszszerű üledékei.

Gyökeres változás következett be a táj alakulásában akkor, amikor a Tisza megjelent a területen. A holocén közepén a mai Hortobágy területén a Körösök vidékének mélyedése felé haladó folyó belső-ohati részek felszínének kialakításában vett részt. Ez a határrész egyhangú, kifejezetten hortobágyi jellegű táj, mely területre jellemzőek a kisebb-nagyobb, rossz lefolyású, vizenyős laposok (Kócsi tavak). Itt öntésiszap, lösziszap fedti a területet, melyen erőteljesen elszikenedett.

Az egyeki határ északi és nyugati része a Tisza hajdani árterére is kiterjed. Ezeken a területen szinte egymásba fonódnak az elhagyott folyómederszakaszok, morotvák, melyek ma különböző feltöltöttségi állapotban vannak. A múlt század közepén végrehajtott ármentesítésig ezt a felszínt a kanyargó folyó állandóan formálta. Kanyarulatfejlesztő tevékenysége során az övzátonyok egész sorát hozta létre, melyek az egykori folyóhátakkal együtt ma már csak enyhe terephullámként teszi tagoltabbá a területet. A folyó alig másfél évszázada abbahagyott munkája nyomán a határ ezen részét mindenhol fiatal ártéri üledékek (újholocén öntésképződmények) fedik.

Nyilvánvaló, hogy a tájon megtelepülő (kb. i.e. 16001 körül) ember már a legkorábbi félszigetszerűen benyúló buckavonulaton alakult ki a mai település elődje, mely a honfoglalást követően korai

betelepülésű lehetett. Olyan erdős-sztyepp síkság ez, melynek nagyobb része öntésföldes, puhafás, ligeterdős, állandóan víz borította alacsony ártéri síkság, illetve a magasabb helyeken időszakosan vízjárta, szigetekből álló, réti talajú keményfás ligeterdőt képező magas-ártér. Ehhez tereplépcsővel kapcsolódik a csernozjom jellegű talajokkal fedett, helyenként tatárjuharos lösztölgyes ligetekkel tagolt löszpusztaréteket magánhordó ármentes térszín.

A korai feudalizmusban kialakult mezőgazdasági kultúra – ártereken és ármentes térszínen eltérő – jellege szorosan összefüggött a vizek járásával: a vízjárta helyeken kialakult az ártéri „fokgazdálkodás”, míg az ármentes térszínnek évszázadokra a földművelés terepei lettek.

A határ felszíni viszonyairól a XIII. századtól vannak írott forrásaink. 1249-ben említik Ohaton a csegei határ felé a „Tölgyes cseréje” nevű erdőt és „egy morotva felét”, mely minden bizonnyal a csegei holtágra (vagy a Tölgyes érre) és a tölgyerdőre vonatkozik. XV. század végi birtokpercek irataiból további határrészleteket ismerünk meg. Az Egyek és Ohat határán lévő Szilágy nevű halastavat – mely minden bizonnyal már akkoriban lefűződött holtág volt – „emberemlékezet óta” halászatra használják. A Füred és Egyek közötti határperben pedig még pontosabb leírást kapunk. A határ a Holt-Tisza révjénél kezdődik, majd egy akkor Mélyérnek nevezett tavon át halad délre, ahol egykori folyómenti hátacon, illetve azok maradványain halad tovább a Fövényesnek nevezett határrészen, amely szintén egy viszonylag magasabb, de feltehetően nem ármentes térszín. A Mélyér és a Holt-Tisza között volt az a Nagy Morotva, amely az egyeki határ nyugati részének legjelentősebb halastava lehetett. A határvonal a Fövényestől tovább halad délre a Nyárjas fű laposán át a csak nyár derekától megközelíthető kaszálóra, az újabb porongra, a Nyárjas hátra, majd a Bozsó-örvény nevű, minden bizonnyal veszélyt is jelentő, talán 1,5-3 méter mélységű tóhoz jut ki. A hely elnevezése arra utal, hogy itt erősen áramló, sodró víz lehetett, vagyis ez az elnevezés élővizet, állandó folyóvizet jelent. Ez a terület tehát egy olyan árvízjárta, vízzel borított határrész, melynek sekélyebb-mélyebb vízzel borított részeit fűvel fedett egykori folyóhátak, porongok, itt-ott bokorfüzes (rekettyés), fűnyár ligetes felszínnek szakítanak meg. Itt kezdődik a már kelet felé forduló Egyek-Kócs közötti határ, mely először egy újabb nyárfaerdőn áthaladva éri el az Egyekről Örsre vezető utat, melynek közelében minden bizonnyal dús legelők vannak, hisz itt volt az egyeki nemesurak ménésének a karámja. Innen a határ határhalmokon, homokbuckákból álló hátacon és közöttük húzódó laposokon át halad keletre. Ismert a Kölefő-(Köleső?) halom, majd a Csattaghát és a Seprűhát nevű, minden bizonnyal buckavonulatok nevét jelentő határrész. A Seprűhát kócsi oldaláról ismert, hogy azt szántóként hasznosítják, tehát könnyen meglehet, hogy ezen magasabb térszín egyeki oldalán is szántók vannak már a XV. század végén is. A Seprűhát és a Földvár közötti területet Kutus fertőnek nevezik a források. Ez egy olyan sekélyebb vízű, már erősebben feltöltődés alatt lévő állóvíz lehetett (kotús?) 5-600 éve (talán a mai Csik-kút lapos, vagy a Bögő-lapos előzménye), melynek területén pocsolyaszerű, híg sárhoz hasonló, sok növényi maradványt tartalmazó talajkezdemények a lápszerű, mélyebb és minden valószínűség szerint igen veszélyes fertőrésszel váltakoztak. A Seprűhát és a Földvár nevű terület minden bizonnyal a határ szántóművelésbe vont része lehetett akkoriban. Az ohati határral szomszédos területekről is feljegyezték, hogy szántóként hasznosítják, így ha figyelembe vesszük, hogy ez a határrész nem lehet a mély fekvésű, vízjárta Badajcs, akkor arra következtethetünk, hogy ez csak a Földvár és

Szöghatár halom közötti terület lehet.

A középkori határhasználat rendjét csak szórványadatok alapján rekonstruálhatjuk. Az 1550-es és az 1590-es évek közötti dézsmajegyzékekből vagy az 1589-es cséplési eredményekből arra következtethetünk, hogy az úrbéres szántó termése Egyek határában minimum 55-60 hold (juherum) termőterületnek felelhet meg. Ez 18-22 ha-nyi szántóterületre utal, de ez olyan alsó határ, amely a korabeli háborús viszonyok között csak roppant hozzávetőleges és minimális területnek tűnik. Bár a majorsági határhasználat kiterjedéséről nincsenek rendelkezésre álló adataink, a korabeli viszonyokból következően minden összevetve azt tételezhetjük fel, hogy az egyeki határnak csak kisebb – talán az 1/3-dot sem elérő – része volt mezőgazdasági (szántó, legelő, rét) terület. Ez a korabeli technikai lehetőségek valamint a török háborúk nyomán kialakuló társadalmi-gazdasági viszonyok közepette azonban egyáltalán nem meglepő.

A II. József uralkodása alatt készült katonai felmérés, továbbá a XIX. század első felében készített Tisza-felvételezés térképlapjai alapján viszont már pontosabb képet kaphatunk Egyek ármentesítés előtti természeti viszonyairól. A hagyományos egyeki határ nagyobb része olyan árvízjárta, alacsony ártéri síksági jellegű terület, melynek uralkodó eleme a Tisza, illetve a folyóval összeköttetésben lévő vizek rendszere. Az ohati oldalon lévő határ a Herep nevű kisebb méretű, egykori folyókanyarultnál kezdődik. A feltöltődő-pusztuló térszínen kanyargó folyó ezen kanyarulata ekkor már lefűződött, ám tisztán látszik, hogy a régi mederben még valószínűleg folyamatos utánpótlást kap a Herep vize az új mederbe természetes módon bevágódó Tiszából. Innen egy valamikori övzátony sorozaton, folyóhátan (pl. Fövényes-hát) halad a határ a Szilágy-foknak nevezett vizet felezve délre, ahol egy újabb eret keresztez, majd a magasabb, árvízmentes térszínre jut ki. A Szilágy-fok ekkor már ér jellegű, tehát minden bizonnyal a feltöltődés egy előrehaladottabb stádiumában lévő felszíni víz. Ez a nagy kanyarulatot leíró felszíni víz régi Tiszameder maradvány lehetett, ám az 1700-as évekre már olyan vízfolyás volt, amely a Hereptől a belterület északi részéig meghatározta az árterület vízjárását. Jól kivehetően egy, a Holt-Tisza mentén kialakult folyóhátat áttörő fokkal volt összeköttetésben a Holt-Tiszának nevezett fiatalabb holtágon át az élő Tiszával (folyóhátan a fokot egy kisebb fahíd hidalta át). Két másik fejlett fok is kiszakadt itt a Holt-Tiszából? az északi a Bodajcsot és a Szilágy-értől délre fekvő, az ohati határba vezető Töviskes-eret táplálva a belterületről északra és keletre fekvő határrészt árasztotta, a déli pedig a belterületről nyugatra folyó Kóta-eret táplálta, mely a falu nyugati határát áztatta. Ezeknek a fokoknak a küszöbszintje magasabb volt, mint a főfolyó vízének fenékszintje, így a főfolyóból a víz kifelé áramlása csak magasabb vízszintnél indult meg. A kiáramlott víz viszont a fokok mentén szétterült, az ereken át feltöltve a környező laposokat, fenekeket. A nyílás fenékszintje ugyanakkor a víz visszaáramlását szabályozottá tette.

A falu keleti határában fekvő Bodajcs mocsaras terület, mely egyben Egyek keleti határát is képezi. ez a növényzettel (hínárok, gyékény, nád) részben fedett sekély állóvíz hatalmas, patkó alakú ívben húzódott végig a falu keleti határában. Nagy kanyarulatában lévő zuga helyenként 3-4 méterrel magasabb térszint alkotva árvízmentes sziget, illetve szigetsorozat volt. Itt volt a Nagy-sziget, mely ténylegesen szigetként emelkedett ki, nedves legelőt (gyeprét) adva. Ugyancsak ilyen nyirkos, szigetszerű legelőterület lehetett a Szilágy-ér és a Töviskes-ér közötti, egykori folyóhátí vonulat több kisebb-nagyobb darabja. Ezek közül a legmagasabb pont a Baromállás nevet viselve minden bizonnyal szintén fontos legelőterületnek számított. Igen jellemző, hogy az egyeki határ ezen részén, északkeleten mindössze három földutat találunk a XVIII. században. Az egyik éppen a Baromállásnak nevezett folyóhátí magaslatot követve, a Szilágy-eret kerülve jut a Dorogmával szembeni révhez, a másik két földút pedig a belterület nyugati részéről indulva, a Kóta-, a Bodajcs- és a Szilágy-eret áthidalva részben a Holt-Tisza melletti folyóhátan, részben a Sarukán átvezető, később Koncgerendának nevezett magaslaton (övzátony vonulaton) haladva jut el ugyanide. Úgy tűnik, a falu nyugati határa még inkább víz borította terület volt, melynek egyik legfontosabb vize a Kóta-ér. Ez a vízfolyás az egész határt vízzel elárasztva délnyugaton, a Bozsónál érte el a füredi határt. A vízével táplált területek közül ki kell emelnünk a náddal-kárával borított Varjaslapost, a mocsár jellegű Varjas-feneket, a jellemző növényről elnevezett Gyékényes nevű feneket, továbbá az Ásvány nevű (talán fövényes) határrészt. Ezek többnyire állandóan, de sekély vízzel borított területek lehettek. A Kótától a Varjasfeneken át északra és keletre is indultak erek: a Békás-ér a füredi határ felé, egy másik ér a Patkós-ér és a Nagy-Morotva felé teremtette meg az összeköttetést. Ennek a hatalmas, sekélyebb-mélyebb vízzel borított területnek fontos felszíni képződménye volt a Morotva (Nagy-Morotva), mely részben a Kintelen-fokon, részben pedig egy másik fokon át volt kapcsolatban a Holt-Tiszával, illetve az egyekidrogmai határt képező Kis-Tiszával. Itt találjuk a kisebb jelentőségű Patkós-fokot is, amely a Holt-Tiszából szakad ki és szintén ezt a területet táplálja.

Ez a terület – amely később az Alsórétnek nevezett határrész lett – nádas-mocsaras terület volt, amely azt jelenti, hogy az állandó vízborítás a nyílt vízzel fedett, mélyebb területen elérhette a 1,5-2 métert, (a Nagy-Morotvától délre fekvő Csengő-fenek és a Nagy-Kárászos, valamint a Patkós-ér melletti Kis-Kárászos területén) más helyen pedig az alámerülő, gyökeres hínárral benőtt részekén 50-80 cm mély lehetett, sőt ettől sekélyebb (Patkós-köze). Egyes kisebb pontokon, szigetszerűen vagy hosszabban, hátszerűen elhúzódva nedves, láprétek, mocsárrétek lehettek (Pecsér-hát, Tetemes-hát, Békás-hát). Ezek a magas fekvésű ártéri területek kaszálók lehettek, a belterülethez közeli részen pedig legelők

voltak (pl. az 1846-os térképen Sulykos-mellékének nevezett határrész, vagy a későbbi Bódi Miskahát).

Az árvízjárta területből meredek tereplépcsővel, 2-3-4 méterrel emelkedett ki az az ármentes térszín, amelyen az egykori Ohat (a mai Telekháza), Egyek és Félhalom belterülete, továbbá az ettől délre fekvő szántó-legelő övezet helyezkedett el. Ez a ma minimálisan 90-91 m tengerszint feletti magassággal jellemezhető terület az ohai határban a Kis-szigettel kezdődik, majd a Kigyós-fenék által megszakítva a Nyerges- és a Fene-halmon át a Szőghatár-halom vonalán hatalmas ívet rajzolva követi a Bodajcs medrét egészen az egyeki belterület legészakibb végéig. Itt újabb kanyarulatot téve halad délre és a Cseppentő-halom – Tökös-halom vonalától keletre – egy újabb ívet leírva, s egy kis részen egy magasártéri jellegű érrel megszakítva – fut a füredi határ hasonlóan magas, ármentes része felé. Ez a terület a homokbuckákkal, szélbarázdákkal, maradékgerincekkel tagoltabb terület, melyet a buckák emelkedéseit még hangsúlyosabbá tévő kunhalmok tesznek még változatosabbá. Az 1780-as években készült térképen jól látható, hogy az egyeki határ ezen részén 11 (továbbá a Baromállásnak nevezett rész kunhalma), az ohai határban 13 kunhalom található.

Az egyeki határban a Cseppentő-, a Tökös- (ma Kereszt-), a Feír- (ma Nagy-Szék-), a Szék—(ma Görbe-Szék-), a Földvár- és a Genge-(Gyenge-) halom mellett feltűntetik a csegei-debreceni útelágazásnál lévő Szőghatár-halmot, illetve ettől nyugatra, a kenderföldek területén lévő két halmot, továbbá a Gyenge-halomtól délre a Koncz-halmot és a kócsi-egyeki határ közelében lévő Csattaghalmot. Az ohai határban feltüntetett halmok közül felismerhető a Kenderes-halomnak jelzett Nyerges-halom, a Fene-halom, illetve a Kétökrű-halom szomszédságában lévő Ásothalom, továbbá a Duna-halom, a Nyárjas-halom, a Csípű-halom, a Parajoshalom és a Meggyes-halom. Néhány név igen árulkodó: például a Kétökrű-halom elnevezés minden bizonnyal a halom környéki földek megművelési lehetőségeivel lehet összefüggésben. Az ármentesítés előtt szántóművelés csak a határ kisebb részén folyhatott.

Délen részben a Cseppentő-halom- Tökös-halom térségében, melyet egy kisebb, a Gyékényest a Nagy Csattaggal összekötő ér választott el a szántóként hasznosított Pongrácz-halom környékétől. A nagyobb kiterjedésű, csak kisebb laposokkal tagolt Földvár-halom – Koncz-halom – Gyenge-halom – Szőghatár-halom térségében volt legalkalmasabb a terület szántóföldi művelésre. Erre utal a Földvár-halom dűlő és a Koncz-halom térségében a Határ dűlő „tag” elnevezése is, mely a jobbágytelek külterületi telki állománya „tagosításának” emlékét őrzi. A Szőghatár dűlő, a Földvár dűlő és a Határ dűlő adhatta a háromnyomású gazdálkodás kialakulásakor a „calcatúrákat” (nyomások), a belterülethez közeli Kendertagban voltak a kenderföldek.

Az ohai határ legmagasabb pontjai: a Kis-sziget, a Nyerges-halom, a Fene-halom, a Kis-Ökör-halom, az Ásothalom, a Kétökrű-halom, a Petzen Pál-halom, a Strázsahalom és az Ürgehát térsége szintén igen alkalmas volt szántóföldi művelésre. A Kis-Ökör-, a Kétökrű és az Ásothalom térsége a Szőghatár- és a Pap-halmon át az egyeki határral volt összeköttetésben. Ez a terület nyugtalan felszínű, löszös homokkal fedett buckás terület. Ez a felszín északkeleten-keleten a Völgyes-érre szakad, amely keletre húzódva, egykori Tisza-mederként hatalmas kanyarulatot leírva fogta közre a kanyarzugban lévő tölgyerdőt és jutott ki újra a csegei Holt- Tiszához. A Völgyes-ér az ohai oldalon a Töviskes-érrel és a Szilágy-érrel is kapcsolatban volt. Az ohai határ buckás területéről délre-délkeletre fekvő térségei rét-legelő, illetve vízállásos területek voltak, melyet jobban legeltetésre lehetett hasznosítani. Kivéve néhány halom, a Nyárjas-halom, a Csípű-halom, a Meggyeshalom és a Parajos-halom környékét, ahol szántóföldi művelés is volt. A Nyárjaslapos, a Görbe-ér, a Meggyes-ér és a Zsombikos területe viszont mocsaras-nádassásos volt. Az egyeki határban az ármentes térszín Egyek belterületétől délre több helyen tagolt volt: egy nagy kiterjedésű legelő, a Méneskúti legelő, illetve a Nagy-Csattag nevű, kákás-sásos fertő, továbbá több kisebb-nagyobb fenék (Sós-fenék, Csík-kútlapos, Bögő-lapos) jelezte a felszín változatoságát. Összefoglalva tehát elmondható, hogy az ármentesítésig a szűkebben vett egyeki határ nagyobb részét a Tisza áradásai áztatták, illetve a vízenyős, magasártéri jelleg határozta meg.

Az árvízjárta határ legmélyebb fekvésű, állandóan vízzel borított alacsony fekvésű területeit a Bodajcs, a Herep, a Szilágy-ér és a Töviskes-ér, a Völgyes-ér, a Kóta-ér, a Patkós-ér, a Békás-ér, a Nagy-Morotva és a hozzájuk kapcsolódó laposok, fenekek egybefüggő vízrendszere alkotta, melyeket erek, fokok kapcsoltak a Holt-Tiszához, illetve az élő Tiszához. Ebből a halászzattal, vadászattal, gyűjtögetéssel, nádvágással hasznosítható alacsony ártéri síkságból hátszerű (Nagy-hátnak nevezett Felső-rét, Baromállás, Pecsér-hát, Rókás-hát, Tetemes-hát) vagy szigetszerű (Nagysziget, Kis-Sziget) részek emelkedtek ki. A magasabb, időszakosan vízzel borított ártéri síkság alacsonyabb fekvésű helyein mocsárrétet, a magasabb fekvésű részein gyepretet feltételezhetünk. Ezek rétként, legelőként hasznosítható területek, melyet a Holt-Tisza menti háton, illetve a Völgyes-ér közében ártéri ligeterdő, illetve ahhoz kapcsolódóan az ármentes térszínen tatárjuharos tölgyerdő borított, melynek bizonyos részein a vadkörtefák (Körtvélyes), tisztásain pedig sziki ürmös foltok terültek el (Ürmöhát a Tölgyerdő és a Körtvélyes szomszédságában). A falu lakói számára a morotvák, fenekek halászata is biztosított megélhetést, ám a kiterjedt fertő- és mocsár-jellegű területek miatt a szántó, a rét és a legelő a XVIII. század végére, a XIX. század elejére egyre inkább szűknek bizonyult.

A Tisza-szabályozás hatása, az egyeki határ természeti képének, határhasználatának változása napjainkig /Vadász István / Az 1840-es évek második felétől kezdődő folyószabályozás és ármentesítés gyökeresen megváltoztatta az egyeki határ arculatát is. 1854-55 között a 65. számú átvágással levágták a Dorogmától délnyugatra lévő nagy kanyarulatot, mely az ún. Göbe kialakulását eredményez. Mivel az új meder ekkor még nem fejlődött ki teljesen, a töltés a régi medert követve nagy kanyarulatot téve, a Maráz erdőt is a hullámtéren hagyva épült meg. A gátak megépítésével az ártér és az árvízmentes szint különbsége megszűnt, így a természeti táj fokozatosan elvesztette eredeti arculatát és kultúrtájává vált. Ebben az átalakulásban az ármentesítés utáni második lépés az ármentessé tett határ mélyebb fekvésű területeinek lecsapolása, majd belvízmenetessé tétele volt. Ez a Hortobágy vidékén az 1880-as évektől vette kezdetét. Lecsapoló és belvízelvezető csatornarendszerek épültek. Az egyik főcsatorna rendszer az Alsóselypes-Hataj-Völgyes-Árkus-ér vonalán épült meg, mely az ohati határrész – különösen a Völgyes, illetve a belső-ohati térség – vizeit vezette el. A tiszafüredi belvízi öblözethez tartozó egyeki határból a belvizet a Tiszafürednél 1882-ben épült zsilipen át vezették el, melyhez a Tiszafüredi-főcsatorna rendszer 1925-ben, a vízáttemelést segítő torkolati szivattyútelep pedig 1928-ban épült meg. A főcsatorna rendszer nyomvonala az egyeki határban a Bodajcs és a Kóta-ér nyomvonalán haladt.

Az átalakítás 3-4 évtizede mindenütt a szántóföldet tette uralkodóvá. A falu északi határában először a korábban legelőként használt területeken (Páskom, Szigethát, Zsellérpáskom, Szilágypáskom, illetve az ohati határ északi részében az ökörlegelő), majd a Saruka, a Felső-rét nagyobb részét, a Herephez közeli Kistanyasi dűlőt törték fel. Jóformán csak a legmélyebb fekvésű, vízzel borított részek, erek (pl. Holt-Tisza, Herep, Szilágy-ér, Töviskes-ér, Bodajcs) vagy mocsara területek (pl. Tökös, Sár-zug) maradtak vissza. Itt a paraszti földtulajdon vált uralkodóvá: a Zsellérföldön a zsellérek 2-2 hold földhöz jutottak, a Kistanyasi dűlőben pedig 1920. után jutottak kisparcellához az igénylők. Az 1910-es években a belterülettől északra, a fűzfákkal övezett gáton át, a dorogmai révhez épült ki véglegesen a földút: itt komp szolgálta az átkelést. Az egyeki határ nyugati, egykori árvízjárta oldalán is a szántó lett a meghatározó. Ezen a részen már a XIX. század első felében kialakult a Füredre vezető földút, amely a Bódi Miska-hát-Korcovág-Morotvpart hátsabb részein át haladt a füredi rét felé. A XIX. század második felében a Tisza-dűlő, a Bódi Miskahát, a Falunyilas, a Pap-tanya, a Korcovág, a Nagy-Morotva környéke után a további határrészek (Ordító, Kisbékás, Gyékényes) is fokozatosan szántóvá alakultak, majd megkezdődött a tanyák kialakulása is ezen a területen. Igen jellemző azonban, hogy az egyeki gazdák inkább a füredi határ ármentesített „réti oldalán” (az egyeki Alsó-rét, Nagy-Morotva nevű határrész folytatásában) tudtak bérlet, majd vásárlás útján földterületet szerezni, továbbá a Határ-dűlővel és a Földvár-dűlővel szomszédos kócsi földeken. A Pecsér térségében a káptalan majorsági üzemet is kialakított, melyhez a vasút mellett még reparakodó is létesült. Csak a legmélyebb területek maradtak nádas, vizenyős területek (Bika-fenek, Kerek-, és Hosszú-Bozsó). Az ohati határrészen a Kétökrű-halom-Ásott-halom-Petzen Pál-halom-Strázsahalom- Nyerges-halom-Fene-halom térségében lévő szántókhoz az ökörhalmi legelő feltörésével az 1860-as években kezdődött meg a szántóterület bővülése, melyet a déli részen a Csórés-dűlő 1920-as évekbeli kiosztása, majd a Meggyes környékbeli szántóterület bővülése követett. A rét-legelő a Teleki-rét, illetve az

Űrgeháttól délre fekvő, valamint az ohat-pusztakócsi vasútállomás körüli területekre, a nádas-mocsaras terület pedig az egykori erek (Zsombikos, Görbe-ér, Meggyesér, Völgyes-ér), laposok területére szorult vissza. További változást jelentett, hogy az 1910-es évektől megkezdődött a hortobágyi halastavak építése, mely munkálatok az 1940-es éveket követően is folytatódtak és ennek nyomán az ohati határban is nagy halastavakat alakítottak ki.

A határhasználat alakulására nyilvánvalóan a felszíni formák és a talajviszonyok is hatottak. Az egykori alacsony szintű ártéri síkság árvízjárta területeit (Alsórét, Ordító, Nagy-Morotva környéke, illetve Saruka, Felsőrét, Teleki rét) réti öntéstalajok, a magasabb fekvésű hajdani árvízjárta vagy árvízzel majdnem elborított hátaikat, szigeteket (Tetemeshát, Pecsér, Gyékényes, a hajdani Nagyállás, Nagy- és Kis-sziget, Páskom) réti talajok borítják. A réti talajok a hajdani láptalajokból jöttek létre a vízrendezés után, leggyakrabban agyagon vagy agyagos vályogon. Humusztartalmuk jelentős, tápanyagkészletük megfelelő, éppen ezért ezen talajok termőképessége a túlságosan nedves esztendő kivételével igen jó. Ez a talaj a Gyékényes és a Pecsér térségében szolonyeces jellegű, vagyis itt a réti talaj elszikesedő változata fordul elő. Az egykori ármentes szint területének nagy részét sztyeppesedő réti szolonyec talajok alkotják. Ezen talajok mindig a réti, talajok szintje fölött helyezkednek el, kialakulásuk azt is jelzi, hogy az ármentesítés hatására süllyedő talajvízszint következtében a sók kilúgozódása erősödik. Ez a talajtípus a legmagasabb térszint, a löszös homokot, homokos lösz (Nagytag, Kendertag, Szöghatár-dűlő, Földvár-dűlő, Külső-Ohat buckás felszíne) fedő réti jellegű csernozjomok és a mészlepedékes csernozjomok felé mutat átmenetet. Ilyen talajok a buckás területeken fordulnak elő. A legmagasabb részek körüli homokablakok környékén a humuszos homoktalajok a jellemzőek. Külön szólnunk kell még az egykori ármentes térszín legmélyebb felszínét fedő réti szolonyecről, amely részben a buckás felszín közé ékelődő egykori legelőket (Csattag-fertő széle), illetve a valamikori ohati pusztá hajdani legelőit borítja. Nem véletlen tehát, hogy ezeken a területeken a legmagasabb rét-legelő aránya.

Elmondható tehát, hogy az ármentesítést követő évtizedekben, a XIX. század végéig az egyeki határban a szántó részesedése 21,6 %-ról csaknem 50 %-ra emelkedett, s 1935-ben majdnem elérte az 59 %-ot. Ez alatt a rét- és legelő aránya a nagyon extenzív gazdálkodásra utaló 60,6 %-ról 30 % alá csökkent. Mindez azt is jelenti, hogy 1865-ben az egyeki határ 82,2 %-a volt mezőgazdasági terület, ám ezen belül a szántó, illetve a rét-legelő hasznosítás részesedése teljesen átalakult. A műveléságak között az 1860-as években végrehajtott szőlőskerti telepítés után megjelent a kert-gyümölcsös-szőlő művelési kategória is, melynek területe azonban csak szerény mértékben növekedett. Érdekességként megemlíthető, hogy a kert-gyümölcsös és a szőlő területe a termelőszövetkezeti telepítések nyomán 1962-ben 144 ha-ra, 1984-ben pedig 253 ha-ra emelkedve érte el a falu határán belüli legnagyobb részesedést.

Ma az egykori ohati határ 1950-es átcsatolásával megnagyobbodott egyeki határ 58,6 %-át szántóként, 16,4 %-át rét és legelőként, 0,8 %-át kert-gyümölcsösként hasznosítják, vagyis a mezőgazdasági terület 75,8 %-ot tesz ki. A nádas, a halastó és a művelés alól kivett területek jelentékeny volta, a legelőhasznosítás számottevőbb aránya (15,6 %) is jelzi a kevésbé termőképes szikes talajok jelenlétét. Az egyeki szántóföldek átlagos aranykorona értéke (16,45 Ak/ha) alig kétharmada ugyan a megyebeli szántóföldek mutatójának, ám ez mégis a Polgártól Egyekig tartó Tiszamente-Hortobágy melléke legjobb adatainak tekinthető.

A településrendezési terv települési-táji környezetre gyakorolt hatása nem minősül jelentősnek. A környezeti hatások a módosítások után szinten tartó, vagy az átminősítéseknek köszönhetően kedvezőbb környezeti állapotot eredményeznek. A módosítások nem eredményeznek az eredeti állapottól kedvezőtlenebb környezeti, tájképi változást.

A változtatások lokálisan az eredeti települési, táji környezetben a tájkép lényeges megváltoztatása nélkül valósítható meg és tartható fenn. A tájrendezési vizsgálatot, illetve értékelést a jelenlegi szerkezeti terv terület felhasználási és szabályozási elemeiben bekövetkező változtatási igény tette indokolttá.

A település teljes közigazgatási területe: 104,79 km², azaz 10474,8624 hektár. A külterületi táj tipikusan mezőgazdasági és erdőgazdálkodási táj, ahol a tájhasznosítás a lehető legnagyobb mértékben igazodott a domborzat és a talaj adta lehetőségekhez. A közigazgatási határon belül a földterületen jelentős mértékben szántóföldi növények termesztése, valamint erdőgazdálkodás a jellemző tájhasználati mód.

A TAKARNET statisztikai adatai alapján megfigyelhető, hogy a közigazgatási terület több, mint fele szántó, azaz 56,91%. Jelentős értéket mutat még a legelő értéke, ami 16,33% és a kivett művelési ág, ami 12,60% az összterületből.

EGYEK NAGYKÖZSÉG KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉN művelési ágak az alábbiak szerint tagozódnak⁶:

Földrészlet statisztika fekvésenként

<i>Fekvés</i>	<i>Földrészletek száma</i>	<i>Egyéb önálló ÉPÜLETE K száma</i>	<i>Egyéb önálló LAKÁSO K száma</i>	<i>Összes terület (m²)</i>	<i>Legkisebb földrészlet terület (m²)</i>	<i>Legnagyobb földrészlet terület (m²)</i>	<i>Átlagos földrészlet terület (m²)</i>	<i>Közigazgatási területből meghatározott %-arány</i>
belterület	2875	2	16	4021273	7	39992	1399	3,84
külterület	3789	2	0	100639958	12	2168491	26561	96,08
zártkert	2	0	0	87393	4809	82584	43697	0,08
Összesen	6666	4	16	104748624				

Földrészlet statisztika művelési áganként

<i>Művelési ág</i>	<i>Földrészletek száma</i>	<i>Alrészletek száma</i>	<i>Összes alrészlet terület (m²)</i>	<i>Legkisebb alrészlet terület (m²)</i>	<i>Legnagyobb alrészlet terület (m²)</i>	<i>Átlagos alrészlet terület (m²)</i>	<i>Művelési ágak százalékos aránya az összterületből</i>
erdő	157	173	6278106	388	519349	36290	6,00
gyümölcsös	25	26	881230	719	525192	33893	0,84
halastó	13	13	1745337	9211	744888	134257	1,67
kivett	3595	3623	13191821	7	603860	3641	12,60
legelő	314	406	17109828	180	889346	42142	16,33
nádas	60	77	5373836	577	1882889	69790	5,13
rét	32	38	475454	489	112555	12512	0,45
szántó	2660	4074	59622059	140	747203	14635	56,91
szőlő	8	9	70953	1507	47970	7884	0,07

⁶ Forrás: www.takarnet.hu (településkereső) A TAKARNET adatai még 2011. előtti adatokat mutat.

A virágos területek arányának növelése, valamint a meglévő települési zöldfelületek védelme, fejlesztése mind minőségi, mind mennyiségi vonatkozásban szükséges. A település környezeti állapota megfelelőnek mondható. Jelentős mértékű szennyezőanyag kibocsátás nem jellemző egyik gazdasági tevékenységet végző vállalkozásra sem a közigazgatási területén.

A levegőminőség állapota kedvezőnek mondható, a légszennyezés mértéke nem haladja meg a jogszabályok által előírt egészségügyi határértéket. A lakossági emisszió elsősorban a fűtési szezonban jelentkezik, a közlekedési eredetű légszennyezés esetében a településen áthaladó közlekedési út térségében meghatározó mértékű. Jelentős portterhelést okozhatnak a levegőben a nagyközség és környékén jellemző gyengén humuszos talajok. Az ipari jellegű légszennyezőanyag-terhelés nem jellemző a településre.

Továbbá környezeti és tájhasználati konfliktus forrása:

- az extenzív területhasználat,
- turisztikai infrastruktúra nincs kiépítve, nincsenek megfelelő színvonalú attrakciók és szolgáltatások,
- a nagyközség lakásállománya idősödő,
- parkolóhelyek hiánya a közösségi tereknél és intézményeknél,
- az úthálózati hiányosság, ami miatt a nagyközség belső forgalma is túlzottan a központra terhelődik,
- a belvízelvezetés nem teljesen megoldott belterületen, vagy közvetlen szomszédságában lévő lefolyástalan területek állapota, megléte,
- az épített környezet terén néhol szakszerűtlen építészeti gyakorlat,

4. 2. A település régészeti örökségeinek felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással

A régészeti elemek vizsgálatát a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvényben meghatározott fogalmak alapján végeztük el.

Régészeti feltárás (2001. évi LXIV. tv. 7. § 30.)

Tudományos módszerrel végzett tevékenység (régészeti megfigyelés, terepbejárás, próbafeltárás, megelőző feltárás, mentő feltárás, tervátadás, műszeres lelet- és lelőhely-felderítés, beleértve a fémkereső műszer használatát), amelynek célja a régészeti örökség elemeinek felkutatása.

Régészeti lelőhely (2001. évi LXIV. tv. 7. § 35.)

Földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak.

Terepbejárás (2001. évi LXIV. tv. 7. § 41.)

Minden olyan felszínen végzett kutatás, adatgyűjtés és kiértékelő dokumentálás, amely a régészeti örökség nem ismert elemének felfedezésére vagy a régészeti lelőhely állapotának ellenőrzésére, illetve azonosítására irányul, függetlenül attól, hogy együtt jár-e a leletek összegyűjtésével vagy sem.

A régészeti terepbejárás olyan kevésbé roncsoló hatású kutatási módszer, mely a talajfelszín szemrevételezése, tanulmányozása útján állapítja meg a régészeti jelenségek helyét és elterjedését, és ezt összevetve a múzeumi és szakirodalmi adatokkal, továbbá a környezet geomorfológiai vizsgálatával, meghatározza a régészeti lelőhely határait, a felszín alatt rejtőző régészeti jelenségeket és azok korát. A régészeti terepbejárás tudományos módszertana nyomtatott formában is hozzáférhető.⁷

A vizsgálatnál figyelembe vett a kulturális örökség régészeti vonatkozásait érintő speciális törvények és rendeletek a bevezető részben ismertetettek szerint.

- 1997. évi LXXVIII. törvény: az épített környezet alakításáról és védelméről
- 1997. évi CXL. törvény: A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásáról és a közművelődésről
- 2001. évi LXIV. törvény: A kulturális örökség védelméről

A régészeti elemek vizsgálatát a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvényben meghatározott fogalmak alapján végeztük el.

Régészeti emlék (2001. évi LXIV. tv. 7. § 28.)

A régészeti örökség ingatlan eleme.

Régészeti érdekű terület (2001. évi LXIV. tv. 7. § 29.)

Valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.

Régészeti feltárás (2001. évi LXIV. tv. 7. § 30.)

Tudományos módszerrel végzett tevékenység (régészeti megfigyelés, terepbejárás, próbafeltárás, megelőző feltárás, mentő feltárás, tervátadás, műszeres lelet- és lelőhely-felderítés), melynek célja a régészeti örökség elemeinek felkutatása.

Régészeti lelet (2001. évi LXIV. tv. 7. § 33.)

A régészeti örökség érzékelt, felfedezett, feltárt - jellegénél fogva - ingó eleme, függetlenül attól, hogy eredeti helyéről, összefüggéseiből, állapotából elmozdult, elmozdították-e, vagy sem. Nem minősülnek

⁷ Jankovich-Bésán Dénes: A felszíni leletgyűjtés módszerei és szerepe a régészeti kutatásban. Régészeti Továbbképző Füzetek 4. Szerk. T. Dobosi Viola, Budapest 1993.61.

régészeti leletnek azon kulturális javak, amelyek 1711 előtt keletkeztek, és bizonyítottan műgyűjteményben maradtak fenn.

Régészeti lelőhely (2001. évi LXIV. tv. 7. § 35.)

Az a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak, és amelyet a hatóság nyilvántartásba vett.

Régészeti megfigyelés (2001. évi LXIV. tv. 7. § 36.)

A földmunkával járó fejlesztések, beruházások régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése és annak dokumentálása.

Régészeti örökség (2001. évi LXIV. tv. 7. § 37.)

Az emberi létnek a föld felszínén, a föld vagy a vizek felszíne alatt és a természetes vagy mesterséges üregekben 1711 előtt keletkezett érzékelhető nyoma, mely segít rekonstruálni az emberiség történetét és kapcsolatát környezetével.

Régészeti védőövezet (2001. évi LXIV. tv. 7. § 38.)

A védetté nyilvánított régészeti lelőhely környezete, amely biztosítja annak fenntarthatóságát, megközelíthetőségét, tájképi védelmét.

Általános leírás

A tájhasználat szerinti tagolást segítik az XVII-XIX. századi katonai térképek, az ún. I-II.-III. Katonai Felmérés. Az I. Katonai Felmérés (1763 – 1787) az első olyan térképészeti alkotás, amely több területre kiterjedően részletes és rendszeres információt tartalmaz a feltérképezett területről. A térképeken feltüntették a felszínborítást is, ami lehetővé teszi a korabeli táj rekonstruálását. Az I. Katonai Felmérés eredeti színes, kéziratos szelvényei a bécsi Kriegsarchiv-ban található. A térképezés felvételi méretaránya 1:28 800, (1 hüvelyk = 400 bécsi ölből levezetve). A térkép vetület nélküli, egységes geodéziai hálózat és koordináta rendszer nélkül készült. A vetület hiánya miatt nagyobb területen már nem lehetett pontosan illeszteni a szelvényeket, de a vizsgált település esetében a térképen számos olyan illesztési pont található, mely lehetővé teszi georeferálását, és a mai térképi rendszerekkel való összevetését.

A térképeken feltüntetett földrajzi nevek gyakran lehetőséget adnak régészeti lelőhelyek meghatározására. Vagy azért, mert maga a név egyértelműen régészeti jelenségre utal, pl. várdomb, templomhely, vagy olyan földrajzi név, ami egy adott régészeti lelőhelyhez kötve valamely régészeti adatbázisban, adattárban szerepel, és segítségével az adott régészeti lelőhely elhelyezkedése pontosítható. Az I.-II.-III. katonai felmérés térképlapjain ilyen földrajzi nevet Egyek esetében is találtunk.

Ugyanígy találunk régészeti lelőhelyre való utalást Fényes Elek 1851-ben kiadott Magyarország geographiai szótára c. munkájában.

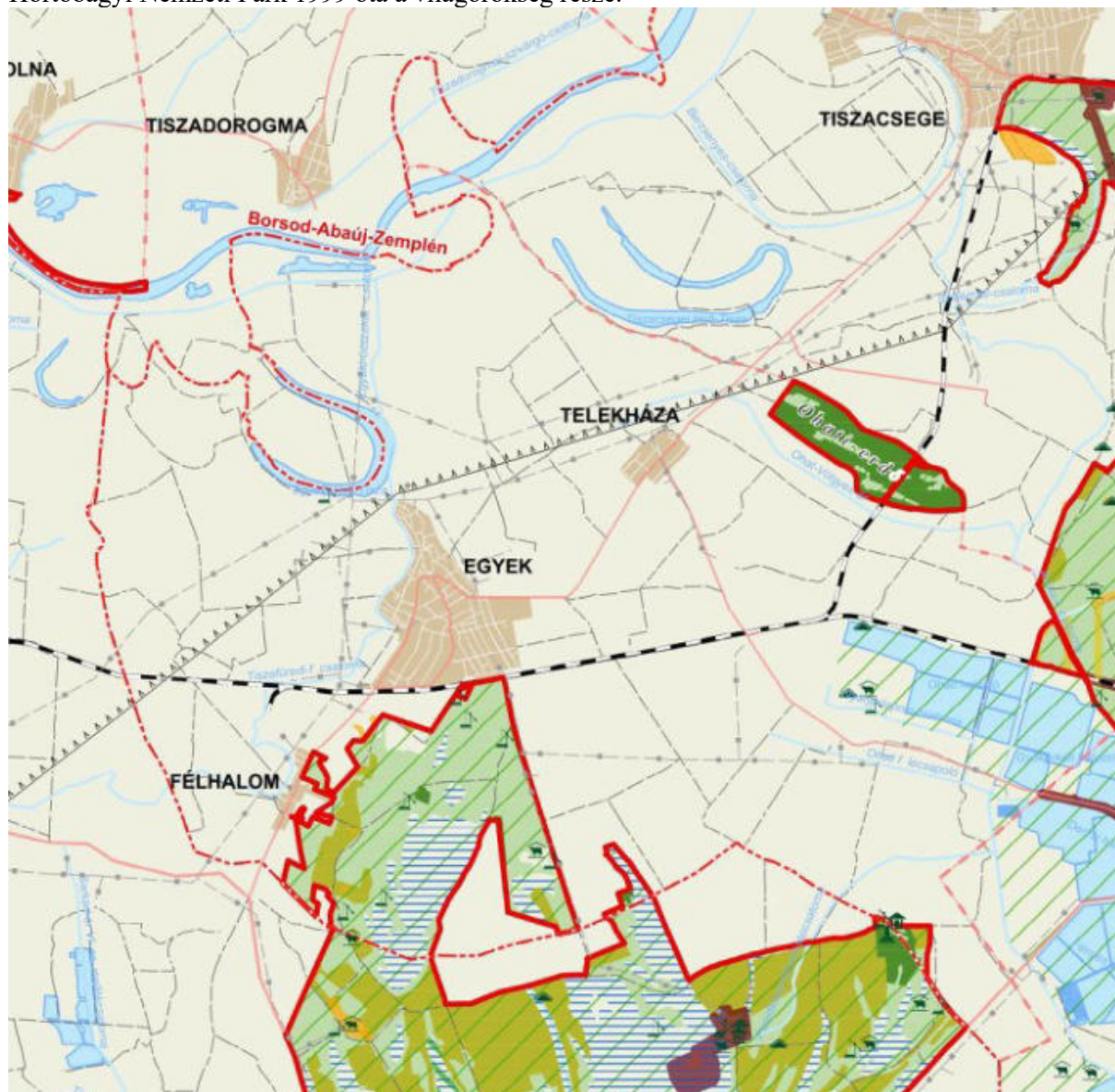
Az ismert régészeti lelőhelyek megléte a település területén tervezett változtatások számra nem jelent kizáró okot. E régészeti lelőhelyek kutatottságának jelenlegi állapota még nem teszi lehetővé, hogy egy későbbi fejlesztés során bemutatóhely, vagy tanösvény kialakításával a település életének intenzívebb részeseivé váljanak.

Minden egyes olyan beruházás esetében, melyek a régészeti lelőhelyek poligonjai által lehatárolt területeket érintik, az illetékes Örökségvédelmi Hatóság előírásai szerint el kell készíteni a beruházásokkal érintett terület előzetes régészeti dokumentációját (ERD), melynek része az érintett terület régészeti terepbejárása is.

4. 3. A védett műemléki értékek települési értékleltára

4. 3. 1. Világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek

A település közigazgatási területén világörökségi és világörökségi várományos terület található. A Hortobágyi Nemzeti Park 1999 óta a világörökség része.

Egyek világörökségi helyszín érintettsége (piros folytonos vonal)⁸

4. 3. 2. Országos építészeti örökség elemei

Az épített környezet legértékesebb emlékeinek és értékeinek megtartása a műemlékvédelem feladata. A műemlékek és a műemléki környezettel kapcsolatos eljárási szabályokról a Kulturális Örökség védelméről szóló 2001- évi LXIV. sz. törvény rendelkezik.

Egyek 1 darab műemlék alatt álló épület található.

Római katolikus templom

Címe: 4069 Egyek, Főt tér 595. hrsz.

⁸ Forrás: HNPI

azonosító	5292
törzsszám	1894
védettség	Műemléki védelem
jelleg	Építmény
név jellemző	Mai
eredeti kategória	Szagrális építmény
eredeti főtípus	templom
megye	Hajdú-Bihar Megye
település KSH kódja	15741
földhivatal	Debrecen Megyei és Körzeti Földhivatal

Római katolikus templom⁹

Egyek főterén áll a nagyközség egyetlen műemléke, a késő barokk - empír stílusban épült római katolikus templom, Szent Péter és Pál kőszobraival. A klasszicizmus századába benyúló késő barokk visszafogott, de szép ritmusú, kellemesen tagolt homlokzatú épület egységes stílusa felidézi a barokk formakincs megszokott elemeit: a szoborfülkét, a tört timpanont, az íves oromzatot, a félköríves ablakzáródást, a dúsan tagozott óraparkányt és a mozgalmas toronysisakot.

Az 1818-ban Szent József tiszteletére szentelt templomot Benke László négy nagyméretű freskója díszíti: három a mennyezetben, egy az apszison. A diadalív előtt látható Szent Imre relieffeje, amelyet 1931-ben, a Szent Imre emlékévé tiszteletére helyeztek el. A hatalmas méretű főoltárkép a Szent családot ábrázolja (Kováts Ferenc alkotása).

A templom előtti zöld környezetben található az I. világháborús emlékmű, amelyen Krisztus tart karjaiban egy elesett katonát (Horváth Béla alkotása). Ettől nem messze a Tiszán való átkelést segítő Nepumoki Szent János szobra, továbbá a templom tornyában három harang található. A torony 33 méter magas.

⁹ Forrás: Szöveg és kép; www.muemlekem.hu, szöveg a templom történetéről: Egyek Nagyközség Településképi Arculati Kézikönyve

4. 3. 3. Védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és nyilvántartott régészeti lelőhelyek

Egyek Nagyközség TRT módosítással érintett területén található nyilvántartott régészeti lelőhelyek a következők:

Azonosító	Lelőhely szám	Település	Név	Helyrajzi szám
25269	1	Egyek	Telekháza	2658, 2663, 2664, 2665.
25270	2	Egyek	Telekháza	2547/2, 2547/3, 2547/4, 2602/2, 2603, 2656, 2657, 2667, 2672, 2673, 2680, 2681, 2682, 2683, 2684, 2685, 2686, 2687, 2688, 2689, 2690, 2691, 2692, 2693, 2694, 2695, 2696, 2697, 2698, 2699, 2700, 2703, 2704, 2705, 2706, 2707, 2708, 2709/1, 2709/2, 2709/3, 2710, 2711, 2712, 2713, 2714, 2715, 2716, 2717.
30454	3	Egyek	Kendertag	0954/62, 0954/63, 0954/64, 0954/65, 0954/66, 0954/67, 0954/68, 0954/69, 0954/70, 0954/71, 0954/72, 0954/73, 0954/83, 0954/84.
30455	4	Egyek	Ásott-halom	0360/5.
30456	5	Egyek	Papp-halom	0345, 0348, 0952//37.
30457	6	Egyek	Kétöklű	0348
30458	7	Egyek	Szöghatár-halom	0339/2, 0379, 0950/1, 0950/52, 0951/1.
30459	8	Egyek	Gyenge-halom	0779/32, 0793/4, 0793/6, 0801.
30460	9	Egyek	Koncz-halom	0793/10, 0793/11, 0793/12, 0793/13, 0793/7, 0793/8, 0793/9.
30461	10	Egyek	Cseppentő-halom	0921/13, 0921/21, 0921/23, 0921/8.
30462	11	Egyek	Tökös-halom	0851/93, 0851/94, 0851/95, 0921/16, 0921/43, 0921/45, 2831, 2832.
30463	12	Egyek	Nyerges-halom	0383/1.
30464	13	Egyek	Fene-halom	0379, 0381, 0382/7, 0383/1.
30465	14	Egyek	Peczen Pál halom	0360/1.
30466	15	Egyek	Földvár-halom	0730/33, 0730/34, 0800/20, 0800/21, 0800/23.
30467	16	Egyek	Csípő-halom	0620//1, 0670
30468	17	Egyek	Kis-Csípő-halom	0604/1.
30469	18	Egyek	Nyárjas-halom	0648, 0649, 0650/3, 0744, 0747.
30470	19	Egyek	Nagyszék-halom	0835/1, 0835/4.
30533	20	Egyek	Gyökérkút, Nyugati-főcsatorna	0562, 0563, 0564, 0565, 0566/3.
30534	21	Egyek	Bojár-halom	0568/6, 0619//2, 0623, 0636, 0639.
30535	22	Egyek	Felső-Bojár-laponyag	0559/4.
30536	23	Egyek	Kis-Mélyföldes-halom	0639, 0640, 0641, 0642/2, 0748, 0754, 0755/1, 0755/10.
30537	24	Egyek	Duna-halom	0549/1.

30538	25	Egyek	Völgyes-laponyag	0542/9, 0546, 0549/1, 0550, 0552, 0555/14, 0555/17, 0555/18, 0555/2.
30539	26	Egyek	Haletető-medence	0604/1.
30540	27	Egyek	Névtelen-halom	0558, 0559/12, 0559/19, 0559/20.
30678	28	Egyek	Pusztakócs	0752, 0753, 0755/1, 0755/10, 0755/5, 0755/9.
32443	29	Egyek	Templomdomb	1507//1, 1507/2, 188/10, 188/3, 535, 536.
34143	30	Egyek	Belterületi halom 1.	245.
34144	31	Egyek	Belterületi halom 2.	245.
34145	32	Egyek	Papi-föld 1.	0921/16, 0921/38, 0921/39, 0921/40, 0921/41.
34146	33	Egyek	Papi-föld 2.	0921/38, 0921/39, 0921/40, 0921/42, 0921/43.
34147	34	Egyek	Gyepre Járó-dűlő	0827/26, 0827/27, 0829, 0830.
36509	35	Egyek	Római katolikus templom	1, 1507/1, 1507/2, 1507/3, 188/10, 188/3, 188/7, 188/9, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 62, 63.
37292	36	Egyek	Telekháza 3.	0477/33, 0477/34, 0477/35, 0477/36, 0477/37, 0489, 0501/3, 2547/2, 2547/3, 2547/4, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 2699, 2700, 2701, 2702/1, 2702/2, 2720, 2721.
37293	37	Egyek	Fő utca	1002, 1003, 1004, 1005, 1051/20, 1051/21, 1051/22, 1051/23, 1051/24, 1051/25, 1051/26, 1051/27, 1051/28, 1055/2, 1055/3, 1055/4, 1055/5, 1349, 1350, 1353, 1354, 1357, 1359, 1360, 1364, 1365, 1368, 1369, 1372, 1373, 1376, 1377, 1380, 1381, 1383, 1384, 1387, 1388, 1391, 1392, 1393, 1396, 1398, 1400, 1401, 1405, 1406, 1408, 1409, 1412, 1413, 1416, 1417, 1420, 1421, 1424, 1425, 1426, 1427, 1428, 1429, 1430, 1432, 1433, 1434, 1436, 1437, 1438, 1444, 1445, 1446, 1447, 1448, 1449, 1450, 1482, 1483, 1484, 1485, 1486, 1487, 1502, 1503/1, 1503/2, 1504, 1505, 1506/1, 1506/2, 1507/1, 1507/2, 1507/3, 1511/3, 1511/4, 1512/2, 1513/2, 1514/2, 1515/3, 1515/4, 1516/4, 1516/6, 1517/2, 1518/2, 1519/2, 1520/2, 1521/2, 1522/2, 1523/2, 1524/2, 1526, 1527/3, 1527/4, 1528, 1529, 1530, 1531/2, 1532/2, 1533, 1534, 1538, 1539, 1540, 1543, 1544,

				1547, 1549, 1550, 1553.
37294	38	Egyek	Kossuth Lajos utca	1507/1, 1507/2, 1507/3, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 82, 83, 84, 842, 843, 85, 86, 87, 924, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932. 933/1, 933/2, 934, 935, 936, 937, 938, 939.
37295	39	Egyek	Pota-köz	1, 1507/2, 1507/3, 2, 3, 4, 5, 541, 542, 543, 544, 545/2, 6/2, 7, 702, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764/1, 764/2, 765, 766, 768, 770, 771/1, 771/2, 772, 924.
37296	40	Egyek	Vasútállomás	011, 0568/6, 0850/3, 0921/10, 0921/11, 0921/12, 0921/18, 0921/19, 0921/20, 0921/20, 0921/2, 0921/8, 0923/1, 0923/2, 0923/3, 0923/4, 0923/5, 0923/6, 1479, 1507/2, 1562, 1563, 1565, 1566, 1567, 1568, 1569, 1570, 1571.
37297	41	Egyek	Tisza utca	506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 518, 545/2, 546/1, 546/2, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555/1, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 610, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 685, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 702, 716, 717, 720, 721, 722, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 747, 749, 750, 924.
37298	42	Egyek	Rózsás-telep	0911/2, 0911/4, 0912/1, 0913, 0914, 0916/1, 0917/1, 0917/2, 0919/1, 0919/3, 0920/1, 0921/15, 0921/5.
37299	43	Egyek	Rózsási-erdő	0890/2, 0890/26, 0890/4, 0898, 0899, 0900, 0907/1, 0908, 0909.
37302	44	Egyek	Tiszafüredi országút árka mellett	1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1051/20, 1051/21, 1051/22, 1051/23, 1051/24, 1051/25, 1051/26, 1051/27, 1051/28, 1055/2, 1055/3, 1055/4, 1055/5, 1316, 1319, 1320, 1321, 1322, 1323, 1325/2, 1330, 1331, 1332, 1338, 1339, 1348, 1349, 1350, 1351, 1352, 1353, 1354, 1355, 1356, 1357, 1358, 1359, 1360, 1361, 1362, 1364, 1365, 1366, 1367, 1368, 1369, 1370, 1371, 1372, 1373, 1374, 1375, 1376, 1377, 1378, 1379, 1380, 1381, 1382, 1383, 1384, 1385, 1386, 1387, 1388, 1389, 1391, 1392, 1393, 1394, 1395, 1396, 1398, 1399, 1400, 1401, 1402, 1403, 1405, 1406, 1407, 1408, 1409, 1410, 1412, 1413, 1414,

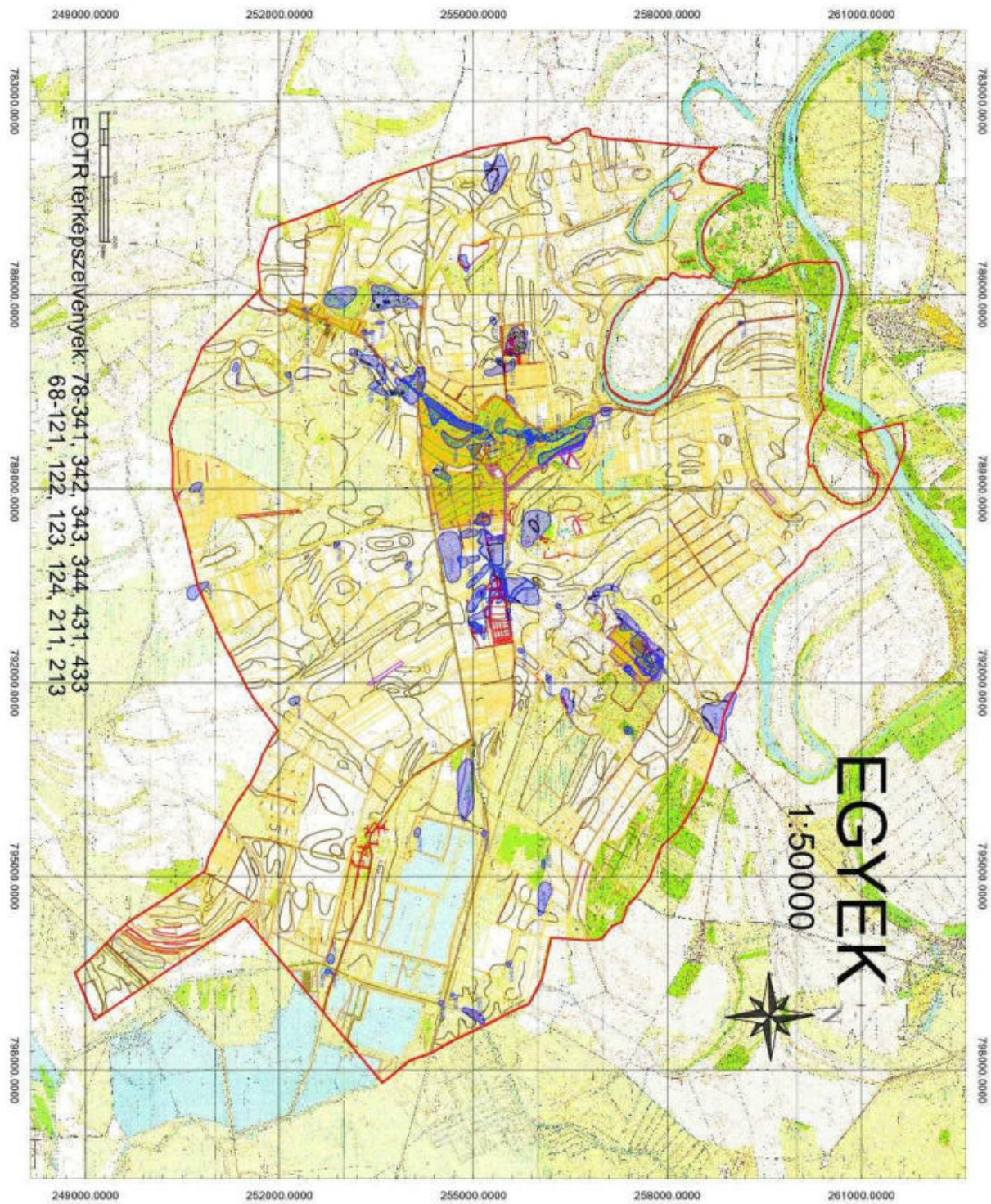
				1416, 1417, 1419, 1420, 1421, 1422, 1423, 1424, 1425, 1426, 1427, 1428, 1429, 1430, 1431, 1432, 1433, 1434, 1435, 1436, 1437, 1438, 1439/1, 1439/2, 1440, 1441, 1442/1, 1442/2, 1443, 1444, 1445, 1446, 1447, 1448, 1449, 1450, 1469, 1480, 1481, 1482, 1483, 1484, 1485, 1486, 1487, 1493, 1497/1, 1497/2, 1498, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503/1, 1503/2, 1504, 1505, 1506/1, 1506/2, 1507/1, 1507/2, 1507/3, 1511/4, 1512/2, 1513/2, 1514/2, 1515/3, 1515/4, 1516/4, 1516/6, 1517/2, 1518/2, 1519/2, 1520/2, 1521/2, 1522/2, 1523/2, 1524/2, 1526, 1527/3, 1527/4, 1528, 1529, 1530, 1531/2, 1533, 1534, 1538, 1539, 1540, 1543, 1544, 1547, 1549, 1550, 1553, 1554, 1558, 1559, 1561.
37303	45	Egyek	Fő utca 2.	120, 122, 13, 1507/1, 1507/2, 1507/3, 3, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 5, 50, 51, 52, 53, 534, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 6/2, 60, 61, 62, 66, 67/1, 67/2, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 8/3, 80, 9.
37304	46	Egyek	Attila-telep	0934/100, 0934/101, 0934/102, 0934/103, 0934/104, 0934/105, 0934/106, 0934/107, 0934/108, 0934/109, 0934/110, 0934/117, 0934/118, 0934/119, 0934/120, 0934/121, 0934/122, 0934/126, 0934/131, 0934/132, 0934/133, 0934/134, 0934/135, 0934/136, 0934/137, 0934/138, 0934/139, 0934/140, 0934/141, 0934/142, 0934/23, 0934/24, 0934/25, 0934/26, 0934/27, 0934/28, 0934/32, 0934/33, 0934/37, 0934/38, 0934/39, 0934/40, 0934/41, 0934/42, 0934/43, 0934/44, 0934/45, 0934/47, 0934/49, 0934/50, 0934/51, 0934/52, 0934/53, 0934/56, 0934/57, 0934/58, 0934/59, 0934/60, 0934/61, 0934/62, 0934/63, 0934/64, 0934/65, 0934/66, 0934/67, 0934/68, 0934/71, 0934/72, 0934/73, 0934/74, 0934/75, 0934/76, 0934/77, 0934/78, 0934/79, 0934/80, 0934/81, 0934/82, 0934/83, 0934/84, 0934/85, 0934/86, 0934/87, 0934/88, 0934/89, 0934/90, 0934/91, 0934/92, 0934/93, 0934/94, 0934/95, 0935, 0936/24, 0936/25, 0936/26.
37305	47	Egyek	Szőghatár	0950/10, 0950/11, 0950/12, 0950/13, 0950/14, 0950/15, 0950/16,

				0950/17, 0950/18, 0950/19, 0950/20, 0950/21, 0950/22, 0950/23, 0950/24, 0950/25, 0950/26, 0950/4, 0950/43, 0950/44, 0950/46, 0950/47, 0950/48, 0950/49, 0950/51, 0950/52, 0950/6, 0950/7, 0950/8, 0950/9, 0952/25, 0952/26, 0952/27, 0952/28, 0952/29, 0953/3, 2313, 2314, 2315, 2333/2, 2352, 2353.
37306	48	Egyek	Tag	0568/6, 0824/1, 0824/23, 0824/24, 0827/10, 0827/11, 0827/12, 0827/14, 0827/15, 0827/16, 0827/17, 0827/2, 0827/20, 0827/7, 0827/8, 0850/3, 091/2, 0921/10, 0921/11, 0921/20.
37318	49	Egyek	Tópart u. 10.	1599, 1603, 1607, 1608, 1609, 1610, 1611/1, 1611/2, 1612, 1613/1, 1613/2, 1614, 1615, 1749, 1750, 1751, 1752, 1753, 1754/1, 1754/2, 1755, 1868, 1869, 1870/1, 1870/2, 1871, 1873/1, 1873/2.
37319	50	Egyek	Erzsébet kert	1232, 1239, 1240, 1241, 1242, 1243, 1244, 1249, 1250, 1251, 1254, 1619, 1620, 1621, 1622, 1623, 1627, 1628, 1629, 1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637.
37322	51	Egyek	Rókahát dűlő	440/1, 625, 626, 629, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671/1, 675, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 698, 699, 700.
41948	52	Egyek	Bodajcs-oldal	354, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 432, 433, 434, 435, 436, 438, 439, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 467, 481, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 506, 561, 563, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 587, 588, 589, 590, 591/1, 591/2, 593, 594, 595, 596, 597, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 440/1, 586, 0305/10, 0305/11, 0305/12, 0305/13, 0305/14, 0305/15, 0305/16, 0305/17, 0305/18, 0305/19, 0305/20, 0305/21, 0305/22, 0305/23, 0305/24, 0305/25, 0305/26, 0305/27, 0305/28, 0305/29, 0305/30, 0305/31, 0305/32, 0305/33, 0305/34,

				0305/35.
41955	53	Egyek	Szőlőskert	1183, 1186, 1187, 1188, 1191, 1192, 1195, 1196, 1200, 1201, 1205, 1206, 1207, 1208, 1209, 1210, 1211, 1212, 1215, 1216, 1219, 1220, 1223, 1224/1, 1224/2, 1244, 1253, 1255, 1256, 1257, 1258, 1259, 1260, 1261, 1262, 1263, 1264, 1265, 1266, 1267, 1268, 1269, 1272, 1273, 1276, 1277, 1278, 1282, 1283, 1286, 1287, 1290, 1291, 1293, 1294, 1295, 1296, 1297, 1299, 1300, 1303, 1332, 1355, 1356, 1358, 1361, 1362.
41956	54	Egyek	Község alatt, a füredi út és az új temető között	1333, 1334, 1335, 1336, 1337, 1338, 1339, 1340, 1341, 1342, 1344, 1345, 1346, 1347, 1348, 1349, 1350, 1351, 1352, 1507/1, 253, 254, 255/1, 255/2, 256, 257, 258.
41957	55	Egyek	Polgármesteri Hivatal	1507/2, 1507/3, 3, 4, 5, 6/2, 7, 9, 924.
38371	56	Egyek	Villongó-halom	0692/9, 0693, 0694/4, 0694/41, 0694/62, 0694/63, 0694/7, 0724, 0198/1, 0198/2, 0199.
58645	57	Egyek	Kis Szék-halom	0839.
58646	58	Egyek	Dinnyés-halom	0818/151, 0818/152, 0818/154, 0818/155, 0818/181, 0818/182, 0818/191, 0818/74, 0818/75, 0818/76, 0818/77, 0818/78.
58647	59	Egyek	Strázsa-halom	0501/3.
55277	60	Egyek	Félhalom	0827/16, 0827/23, 0827/25, 0827/26, 0827/4.
59056	61	Egyek	Tiszafüred-Lipcsei rész	Egyek: 0813/2, 0813/34, 0813/35, 0813/36, 0813/37. Tiszafüred: 0188, 0189/1, 0189/2, 0189/3, 0189/4, 0189/5, 0189/6, 0189/7, 0189/8.
61564	62	Egyek	Kígyós-fenek	0383/1, 0390/8, 2548, 2549/1, 2549/2, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2569, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2586.
61568	63	Egyek	Telekháza, Zalka Máté utca	0390/8, 0391/7, 0450, 0477/29, 0477/30, 0477/31, 0477/32, 0477/33, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568/1, 2568/2, 2568/3, 2568/4, 2568/5, 2568/6, 2569, 2570, 2571, 2572/1, 2594, 2595, 2596/1, 2596/10, 2596/11, 2596/12, 2596/13, 2596/14, 2596/15, 2596/16, 2596/17, 2596/18, 2596/19, 2596/2, 2596/20, 2596/21, 2596/22, 2596/23, 2596/3, 2596/4, 2596/5, 2596/6, 2596/7, 2596/8, 2596/9, 2597, 2598, 2599,

				2600, 2601/1, 2601/2, 2602/1, 2602/2, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2657, 2658, 2670, 2671, 2672, 2684, 2685, 2686.
71857	64	Egyek	Kovács-tanya	0325/2, 0325/37, 0325/48, 0325/5, 0325/50, 0325/60, 0325/61, 0326/2, 0327/1, 0327/4, 0327/8, 0328/3, 0328/4, 0328/7, 0328/8, 0329, 0330/1, 0330/3.
71863	65	Egyek	Szöghatár-halom környéke	0345, 0348, 0950/1, 0950/52, 0950/8, 0951/1, 0951/2, 0951/3, 0952/29, 0952/30, 0952/31, 0952/32, 0952/33.
71865	66	Egyek	Papp-halom 2.	0345, 0346/93, 0348, 0952/34, 0952/35, 0952/36, 0952/37.
71867	67	Egyek	Szög-határ-dűlő 1.	0952/29, 0952/30, 0952/31, 0952/32, 0952/33, 0952/34, 0953/2, 0954/77, 0954/78.
71869	68	Egyek	Szög-határ-dűlő 2.	0952/25, 0952/26, 0952/27, 0952/28, 0953/2, 0954/67, 0954/68, 0954/69.
71871	69	Egyek	Damjanich utca	0950/33, 0950/34, 0950/40, 0950/41, 2111, 2319, 2320, 2321, 2322/1, 2323, 2324, 2325/1, 2325/2, 2326, 2327, 2328/1, 2332, 2333/2, 2339, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349.
71873	70	Egyek	Szög-határ-dűlő 3.	0950/21, 0950/22, 0950/23, 0950/24, 0950/25, 0950/26, 0950/27, 0950/28, 0950/36, 0950/37, 0950/38, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315.
71875	71	Egyek	Űrge-hát	0360/1, 0501/3, 0506, 0510/2.
72771	72	Egyek	Telekháza, Godoja-kert	Egyek: 0477/10, 0477/11, 0477/12, 0477/15, 0477/6, 0477/7, 0477/8, 0477/9. Tiszacsege: 0628, 0634/10, 0634/7, 0634/8, 0634/9.
72773	73	Egyek	Kígyós-fenék	0383/1, 0383/2, 0392/2, 0392/6.
73111	74	Egyek	Ragáli	0932/49, 0932/51, 0932/53, 0932/54, 0932/55, 0932/56.
73113	75	Egyek	Hosszú-hát	025/15, 025/18, 025/19, 025/20, 025/21, 025/22, 025/23, 025/24, 025/25, 025/26, 025/28, 025/29, 025/30, 025/31, 025/34, 025/35, 025/36, 025/37, 026, 027/1, 067/1, 0932/100, 0932/101, 0932/10, 0932/104, 0932/105, 0932/106, 0932/107, 0932/108, 0932/109, 0932/112, 0932/113, 0932/49, 0932/96, 0932/97, 0932/98, 0932/99, 0933, 0934/1, 0934/10, 0934/127, 0934/128, 0934/132, 0934/2, 0934/3,

				0934/4, 0934/5, 0934/6, 0934/7, 0934/8.
73117	76	Egyek	Tokmány-tábla	059/7, 059/8, 059/9.
73119	77	Egyek	Pecsér-hát	046/2.
73121	78	Egyek	Hetvenhármas-dűlő	0348, 0359, 0370/1.
73953	79	Egyek	Kétöklő-halom nyugat	0346/141, 0348.
75555	80	Egyek	Cseppentői Erdőalja	0821/18, 0821/2, 0827/21, 0827/22, 0827/23.
75557	81	Egyek	Cseppentői Temető	0827/22, 0827/23.
75559	82	Egyek	Telekházi út mente	0370/1, 0373, 0378/6, 0378/7, 0378/8, 0379, 0382/7, 0382/3, 0382/4, 0382/5, 0382/6, 0378/8, 0378/9, 0378/10, 0378/11.
82269	83	Egyek	Cseppentői-erdő	0821/18, 0821/2, 0821/3, 0827/12, 0827/20, 0827/21, 0827/22.
85575	84	Egyek	Ohati útfél	0498/70, 0501/3, 0501/6, 0501/7, 2737, 2738, 2739, 2740, 2741, 2742, 2744, 2745/3, 2745/5.
86523	89	Egyek	Tiszaszőlő	0194/5, 0196/1, 0284/17, 0284/63, 0284/64, 0284/65, 0284/66, 0284/67, 0284/79, 0946/16, 0946/18, 0946/19.
86781	90	Egyek	Pecsér-Hát-dűlő	086/2, 086/17, 086/18, 086/19.
87795	91	Egyek	Felső- rét	0196/2, 0197/16, 0197/17.
Nyilvántartásba vétel alatt.	92	Egyek	Félhalom – Tóth-földek	2891, 2892, 0855.

Régészeti területek (saját szerkesztés)

4.3.3.2. Egyek nagyközség TRT módosítással érintett területén található nyilvántartott régészeti lelőhelyek részletes mutatói:

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
1	25269	1	-	Teleháza	Általános	2658, 2663, 2664, 2665.
Leírás:						
<p>Egyek Telekhát nevű településrészén, a Gagarin és Rózsa utcák északi végében kezdődő mezőgazdasági művelésű területen, amely egyben a Tisza egykori medrének déli partja is. Az 1905. évi ásatás során Zoltai Lajos és Végh Kálmán Mátyás ároktői plébános az egykori ohati monostor romjait keresték. Egy félköríves szentélyű, kis, románkori templomot, majd az ennek apszisára épített gótikus kápolna alapfalait találták meg. A templomhajóban téglával kirakott sírokat találtak. A KÖH Debreceni Reg. Ir. adatközlése szerint a Hortobágyi Nemzeti Park nyilvántartásában Templomos-halom néven szerepel. Továbbá Zoltai Lajos talált még a területen őskori kerámiát is.</p> <p>A lelőhely, amely a templomot takarja, összefügg a 37292 Egyek – Telekháza 3 (36.) templom körüli temető és középkori településnyom, a 61598 Egyek – Zalka Máté utca (63.) Árpád-kori és késő középkori faluhely (illetve késő rézkori Baden-kultúra) és a 25270 Egyek – Telekhát (2.) kora újkori település régészeti lelőhelyekkel. Ezekkel együtttest képezve az egész Telekháti településrészt lefedik.</p>						
Veszélyeztetettsége:						
<p>Tárgyi lelőhely területe jelenleg nincs művelés alatt. A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor háton illegális homokkitermelés folyt és néhány esetben jelenleg is folyik. Ennek során az épületet ugyan nem, de a temető (37292. lelőhely) sírjait bolygatják, pusztítják.</p>						

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
2	25270	2	-	Telekhát	Általános	2547/2, 2547/3, 2547/4, 2602/2, 2603, 2656, 2657, 2667, 2672, 2673, 2680, 2681, 2682, 2683, 2684, 2685, 2686, 2687, 2688, 2689, 2690, 2691, 2692, 2693, 2694, 2695, 2696, 2697, 2698, 2699, 2700, 2703, 2704, 2705, 2706, 2707, 2708, 2709/1, 2709/2, 2709/3, 2710, 2711, 2712, 2713, 2714, 2715, 2716, 2717.
Leírás:						
<p>Egyek Telekhát nevű településrészén, a Gagarin és Rózsa utcák északi végében kezdődő mezőgazdasági művelésű területen, amely egyben a Tisza egykori medrének déli partja is.</p> <p>Sőregi János 1923-ban végzett feltárásokat a lelőhelyen, a mai Telek utca – Rózsa utca – Gagarin utca által határolt területen. (Pontosabb lokalizációt sajnos a korabeli beszámoló nem tartalmaz.</p> <p>A lelőhely, amely a település kora újkori időszakát takarja, összefügg a 25269 Egyek – Telekháza (1.) templom, 37292 Egyek – Telekháza (36.) Árpád-kori és középkori település és a 61598 Egyek – Zalka Máté utca (63.) Árpád-kori és késő középkori faluhely (illetve késő rézkori</p>						

Baden-kultúra) régészeti lelőhelyekkel. Ezekkel együtttest képezve az egész Telekháti településrészt lefedik.

Veszélyeztetettsége:

Tárgyi lelőhely területe beépített belterülete a Telekháti településrésznél. Veszélyeztetettsége főleg építési tevékenységből fakadó talaj bolygatásból áll.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
3	30454	3	-	Kendertag	Általános	0954/62, 0954/63, 0954/64, 0954/65, 0954/66, 0954/67, 0954/68, 0954/69, 0954/70, 0954/71, 0954/72, 0954/73, 0954/83, 0954/84.

Leírás:

1935. november 27-én ifj. Papp József Hajdú Ferenc földjén szőlő alá forgatáskor bronzbográcsban bronzeszközöket talált a felszín alatt 1 m-rel a Kendertag határrészben. A bronzkori raktárleletet ifj. Papp József másnap, november 28-án a Déri Múzeumnak szolgáltatta be. A nagyméretű lelőhely a pontos találási hely bizonytalansága miatt került meghatározásra. Ugyanakkor a lelőhelyhez területileg is kapcsolódik a **71869 Egyek – Szög-határ-dűlő 2. régészeti lelőhely**, ahol középkori leletek mellett őskori kerámia is került elő. Utóbbi a bronzdepót elrejtő népesség települését takarhatja.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A dűlőben sekély mélységű bolygatással járó szántóföldi termelés folyik. Ugyanakkor a szőlő alá forgatás során 0,8-1,2 m mélységben átfogatták a talajt, így az ott található régészeti jelenségek jó eséllyel már nagymértékben károsodtak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
4	30455	4	-	Ásott-halom	Általános	0360/5

Leírás:

Zoltai Lajos említi, hogy Ohat-pusztán Pecenpálhalomtól 400 m-re D-re van egy páros halom, Ásott-halom. Az 1981. évi 10000-es léptékű térkép ezen a néven egy halmot jelöl, a másik a közelében lehetett. Jelenleg a halom Egyektől keletre, a Telekháti úttól és a Szög-határ-halomtól keletre 950 m-re található a rézkorra datált kurgán (halomsír).

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A halom területét kivették a művelésből, körülötte szántók találhatóak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
5	30456	5	-	Papp-halom	Általános	0345, 0348, 0952/37.

Leírás:

Egyektől keletre, a Telekháti úttól és a Szög-határ-halomtól délre, 370 m-re található a késő rézkorra datált kurgán (halomsír.) A halmon átvezet egy dűlőút, amely azt jelentősen rongálta. Két oldalán szántóföldek vannak. A kurgán a 71865 Egyek – Papp-halom 2. (66.) őskori és szarmata leletanyagjal jellemzett régészeti lelőhelyen belül található.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi is használt dűlőút a kurgán halomrészét már elkoptatta nagyobb részben. Az alatta található sírt a további „koptatás” megbolygathatja.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
6	30457	6	-	Kétöklű	Általános	0348

Leírás:

Hortobágy puszta ohati részén, az egyeki oldalon, a Bodács-ere és a vasút között két halomból áll. Zoltai egy kisebb halmot említ a szomszédságában. A XVIII. századi források Nagyökör-halomnak nevezik a Kétöklű-halmot. A KÖH Debreceni Reg. Ir. adatközlése szerint a lelőhely a Hortobágyi Nemzeti Park nyilvántartásában Kisökör-halom néven szerepel. Jelenleg mezőgazdasági művelés alatt áll. A halom továbbá a **73953 Kétöklű-halom nyugat (79.)** neolitik (AVK) régészeti lelőhelyen keleti végén áll.

Veszélyeztetettsége:

A mezőgazdasági művelés miatt a halom palást része folyamatosan kopik.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
7	30458	7	-	Szöghatár-halom	Általános	0339/2, 0379, 0950/1, 0950/52, 0951/1.

Leírás:

Egyek K-i határában a telekházi műút D-i oldalán, a Szög-határ-dűlő határrészben található a rézkori kurgán (halomsír). A környezeténél kb. 6 m-rel magasabb halmot egykor temetőként használták, az É-i oldalát útépitéssel pusztították el. A halom környezetében található a **71863 Szöghatár-halom környéke (65.)** őskori telepkerámiával jellemzett régészeti lelőhely.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Területe nincs művelés alatt.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
8	30459	8	-	Gyenge-halom	Általános	0779/32, 0793/4, 0793/6, 0801.

Leírás:

Egyek DK-i határában, a Nagy-tag határrészben található a környezeténél kb. 5 m-rel magasabba kiemelkedő rézkori kurgán (halomsír). Nagy része nincs művelés alatt, de a halom palástjának széleit szántják. DK-i sarkában egy dűlőút halad észak-dél irányban.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Területe nincs művelés alatt.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
9	30460	9	-	Koncz-halom	Általános	0793/10, 0793/11, 0793/12, 0793/13, 0793/7, 0793/8, 0793/9.

Leírás:

A szántással folyamatosan roncsolt halom Egyek DK-i határában, a Nagy-tag határrészben található. A környezeténél kb. 4 m-rel magasabb halom oldalát szántják, a teteje a rajta elhelyezett magassági pont miatt maradt meg. Ez az egyik legrosszabb állapotú halom Egyeken.

Veszélyeztetettsége:

A folyamatos szántás lassan elkoptatja a halmot. A magassági pont miatt a halom alatti sírkomplexum biztonságban van.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
10	30461	10	-	Cseppentő-halom	Általános	0921/13, 0921/21, 0921/23, 0921/8.

Leírás:

Egyek belterületétől DK-re, a Félhalom felé tartó műút északi oldalán, a vasúti átjárótól 500 m-re található a rézkori kurgán (halomsír). Területét nagyobb részben felhagyták a művelés alól, délnyugati oldalában dögkút (0921/12 hrsz.) található. Békési Ádám 2018-as terepbejárása során a halmon Árpád-kori kerámiát talált. Valószínűleg a halom lehetett egy Árpád-kori tanyaszerű telep. A változtatások átvezetése folyamatban van.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
11	30462	11	-	Tökös-halom	Általános	0851/93, 0851/94, 0851/95, 0921/16, 0921/43, 0921/45, 2831, 2832.

Leírás:

Egyek belterületétől DK-re, a Félhalom nevű településrész északi szélén, a kertekben található a rézkori kurgán (halomsír). A környezetéből kb. 3 m-re emelkedik ki, területén több művelési ág is megtalálható.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
12	30463	12	-	Nyerges-halom	Általános	0383/1.

Leírás:

Egyek Telekháza településrészétől délre 570 m-re, a kövesúttól északra 390 m-re található a 2-2,5 m-re kiemelkedő kettős kurgán (halomsír). A folyamatos szántás a kurgánok palástjait erősen erodálta. Jenleg is mezőgazdasági művelés alatt áll. A KÖH Debreceni Reg. Ir. adatközlése szerint a lelőhely a Hortobágyi Nemzeti Park nyilvántartásában Kender-halom néven szerepel.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat veszélyezteti a kurgán föld feletti részét, de kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
13	30464	13	-	Fene-halom	Általános	0379, 0381, 0382/7, 0383/1.

Leírás:

Egyek Telekháza településrészétől délre 900 m-re, közvetlenül az út északi oldalán található a rézkori kurgán (halomsír). A környezetéből 4-4,5 m-re kiemelkedő kurgán területét jelenleg nem művelik. Zoltai Lajos és Sőregi János az 1923. évi ohati feltárásaik során a halmon felszínétől mért 120, 160 és 190 cm mélységben 4 melléklet nélküli nyújtott vázas temetkezést talált. A késő rézkori

alaptervezést nem tárták fel.
Veszélyeztetettsége:
A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
14	30465	14	-	Peczen Pál halom	Általános	0360/1.

Leírás:

Egyek – Telekházától délre 1 km-re, az Ohat, Hortobágyi út nyugati oldalán, attól 230 m-re található a rézkori kurgán (halomsír). A környezetéből kb. 5 m-re kiemelkedő halomsír területét szántják, folyamatos mezőgazdasági művelés erodálja a palástját. A II. katonai felérésen még Pöszöm-halomként szerepel.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat veszélyezteti a kurgán föld feletti részét, de kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
15	30466	15	-	Földvár-halom	Általános	0730/33, 0730/34, 0800/20, 0800/21, 0800/23.

Leírás:

Egyek belterületétől 3,5 km-re DK-re, a Földvár-dűlőben található a rézkori kurgán (halomsír.) A környezetéből kb. 6 m-re kiemelkedő halmon egy dűlőút vezet át észak-déli irányban. A halom nagy része erdősült, környéke szántóföld. A halom a tőle 100 ölnyire D-re fekvő földvárról kapta a nevét. Sőregi János és Zoltai Lajos 1923-ban mind a halmot, mind a földvárat megtekintette. Érdekessége, hogy a Földvár nem szerepel régészeti lelőhelyként, holott az már az I. katonai felmérésen (1763-85) is szerepel, mint Földvár. A töltés vagy dombhát egy 250x230 m szabályos téglalap alakú területet vesz körbe. További vizsgálatok javasoltak a területen.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor további vizsgálatokat javasolt végezni a halomtól D-re, a feltételezett Földvár területén. Ezt a részt jelenleg szántják, így a hát / töltés folyamatosan kopik. Földvár esetén védelembe helyezendő.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
16	30467	16	-	Csipő-halom	Általános	0620//1, 0670

Leírás:

A Csipő-majortól északra, a Nyugati-főcsatorna nyugati partján, a Hortobágy, Debrecen felé tartó műút déli oldalán áll a környezetéből kb. 6 m-re kiemelkedő rézkori kurgán (halomsír.) Területét nem művelik, védett.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
17	30468	17	-	Kis-Csipő-halom	Általános	0604/1.

Leírás:

Egyektől DK-re, az egyek-telekháza-tiszafüred-hortobágyi műút D-i oldalán, a Kékesi halastó VI., VII., VIII. és XI-es tavai közötti kiemelkedésen, a Nyugati (IV-XIV.)-főcsatorna K-i partján

található a rézkori kurgán (halomsír.) A területén egy dűlőút és a főcsatorna gátja is áthalad. Zoltai Lajos 1938. évi munkájában egy, a Csípő-halomtól pár száz méterre fekvő kisebb halmot említ, amit Kis-Csípő-halomnak nevezett el. Megj.: 1952. novemberében a haletető medence ásása közben szarmata kori leleteket bolygattak meg. A helyszíni szemlét végző Balogh István jelentésében a Csípő-halommal szemben egy kisebb halmot említ, ettől D-re van a szarmata lh. A vizsgált halom az ún. Kis-Csípő-halommal azonos.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
18	30469	18	-	Nyárjas-halom	Általános	0648, 0649, 0650/3, 0744, 0747.

Leírás:

Egyektől keletre, Külső-Ohaton, az Egyek-Telekháza-Tiszafüred-Hortobágy műút É-i oldalán, a Hortobágyi ÁG épületei és a gyökérvégi halastó között található a rézkori kurgán (halomsír). Környezetéből mindössze 3 m-re emelkedik ki, területét, környezetét nem művelik. Az ohati puszták közepe táján emelkedő halmot Zoltai Lajos a középkori Eperjes-halommal azonosította.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
19	30470	19	-	Nagyszék-halom	Általános	0835/1, 0835/4.

Leírás:

Egyek, Félhalom településrészétől keletre, délkeletre, a Szabadság köz végén található körforgalomtól keletre 550 m-re található a környezetéből 5 m-re kiemelkedő rézkori kurgán (halomsír). Területét nem művelik, körülötte mezőgazdasági művelésű ingatlanok vannak. A Hortobágyi Nemzeti Park nyilvántartásában Kis-Szék-halom néven szerepel.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
20	30533	20	-	Gyökérvégi, Nyugati-főcsatorna	Általános	0562, 0563, 0564, 0565, 0566/3.

Leírás:

A Nyugati-főcsatorna ásási munkálatait 1949-ben megszemlélő Sőregi János a Debrecen-Tiszafüred vasútvonal északi oldalán, a Gyökérvégi vasútállomástól ÉNy-ra, a főcsatorna és az Árkus összefolyásáig, a csatorna falában több helyen őskori teleprészletet figyelt meg. Feltárássra akkor nem kerülhetett sor, és csak a lelőhely két végét ismerjük. A lelőhely határai a főcsatornától távolodva bizonytalanok. A terület jelenleg nem áll művelés alatt.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
21	30534	21	-	Bojár-halom	Általános	0568/6, 0619//2, 0623, 0636, 0639.

Leírás:

A Keleti-főcsatorna medrében nagyobb részt, a hortobágyi vasútvonal hídjától közvetlenül délre. A gyökérvégi vasúti megállótól nyugatra volt a rézkori kurgán (halomsír.) A Bojár-halom feltárását 1923-ban Zoltai Lajos és Sőregi János kezdte meg és egy népvándorlaskorinak tartott temetkezést

bontottak ki. 1949. október 13-án Gyarmathy Attila, a Budapesti Kotró és Vízépítő Vállalat irodavezetője arról tájékoztatta Sőregi Jánost, hogy Gyökérvíz állomástól Ny-ra 300 m-re, az öntöző főcsatorna építéskor egy halmot vágtak át. Ennek során két melléklet nélküli csontvázat találtak. A halom elhordása során, 1949. október 20-án Sőregi János a déli oldalon csontmaradványok között S-végű hajkarikára és egy zárt ezüstkarikára bukkant. A fentiek alapján a halmot a rézkorban emelték, de az őskori alaptemetkezés nem került elő. (Valószínűleg elpusztult a kotrás során.) A halmon később egy népvándorláskori és egy Árpád-kori temető is létesült. Ezek nagy részét elpusztították, de a főcsatorna két partján még lehetnek érintetlen sírok.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználát kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
22	30535	22	-	Felső-Bojár-laponyag	Általános	0559/4.

Leírás:

Egyektől K-re, a Debrecen-Tiszafüred vasútvonal É-i oldalán, a Nyugati-főcsatorna és a vasút metszéspontjától ÉNY-ra kb. 200 m-re található a rézkori kurgán (halomsír). Sőregi János 1949-es helyszíni szemléje során megjegyzi, hogy valószínűleg korábban kifosztották már a halmot, mivel felszíne erősen bolygatott volt. Jelenleg nem művelik, környezetéből 2-2,5 m magasan kiemelkedik palástja.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználát kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
23	30536	23	-	Kis-Mélyföldes-halom	Általános	0639, 0640, 0641, 0642/2, 0748, 0754, 0755/1, 0755/10.

Leírás:

Telekházáról Ohat – Hortobágy – Debrecen irányába tartó kövesút vasúti keresztezésétől, azaz az Ohat-Pusztakócs vasútállomástól keletre 1,4 km-re található a rézkori kurgán (halomsír). 1949-ben még sértetlen volt, de a Gyökérvíz-halastó csatornája építése során részben elpusztult. A Vizgazdálkodási Körzet Hortobágyi Kirendeltsége 1951. áprilisában jelentette, hogy Ohat-Pusztán az 1:75000-es léptékű térképen nem szereplő halmot csatornatöltéshez hordják el. A vasútvonallal párhuzamosan egy K-Ny-i irányú lecsapolócsatorna húzódik, ettől a halom lába 9 m-re van. A K-i és D-i oldalát egy távolabbi csatorna építéséhez hordták el. A helyszíni szemlét végző Balogh István a halom keresztmetszetében, 2 m mélyen őskori teleprészetet figyelt meg. Véleményem szerint a vizsgált halom az ún. Kis-Mélyföldes-halommal azonos. Területét jelenleg nem művelik.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználát kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
24	30537	24	-	Duna-halom	Általános	0549/1.

Leírás:

Egyektől ÉK-re, az Ohat-Pusztakócs-Tiszalök vasútvonaltól K-re, a Völgyes-patak nyugati partján, egy erdőben található a rézkori kurgán (halomsír). Jelenleg környezetéből 2-2,5 m magasan emelkedik ki, alakja elnyúlt, ovális. Ennek oka, hogy 1923-ban Csanak Jenő és Horváth András belső-ohati lakosok jóvoltából Sőregi János és Zoltai Lajos feltárták a Hortobágy-pusztai ohati részen, a hajdan Fehértónak nevezett Völgyes D-i partján fekvő Duna-halmot. Az alaptemetkezést (okkersíros) 2,5 m mélységben találták meg. A halom melletti laponyagon pedig már korábban La

Téne kori temetkezést bontottak ki. (Lásd.: 30538. lelőhely)
Veszélyeztetettsége:
A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
25	30538	25	-	Völgyes-laponyag	Általános	0542/9, 0546, 0549/1, 0550, 0552, 0555/14, 0555/17, 0555/18, 0555/2.

Leírás:

Az egyeki Duna-halom melletti alig észrevehető kis laponyagon Sőregi János és Zoltai Lajos 1923-ban La Téne kori "harcos" sírját tárták fel. A Duna-halom környékén gyakran fordított ki az eke kézzel készült és korongolt edényeket. A lelőhelyet egy ÉK-DNY irányú dűlőút és egy csatorna vágja, de nagy része szántóföldekre esik. A temetőn kívül egy vaskori településrészlet is lehet a lelőhelyen.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
26	30539	26	-	Haletető-medence	Általános	0604//1.

Leírás:

Egyektől DK-re, az egyek-telekháza-tiszafüred-hortobágyi műút D-i oldalán, a Kékesi halastó VI., VII., VIII. és XI-es tavai közötti kiemelkedésen, a Nyugati (IV-XIV.)-főcsatorna K-i partján, a Kis-Csipő-halomtól (30468.) délre található a szarmata temetőt takaró régészeti lelőhely. 1952. november 12-én az ohati Á.G-ban dolgozó Mag János földmunkás jelentette, hogy a Csipő-halom mellett folyó haletető-medence építése során 2 sírból régészeti leletek kerültek elő. Balogh István szarmata kori sírleleteket gyűjtött össze. A temető pontos kiterjedéséről nem rendelkezőnk adatokkal.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
27	30540	27	-	Névtelen-halom	Általános	0558, 0559/12, 0559/19, 0559/20.

Leírás:

Hortobágytól ÉNy-ra, Gyökérvásút vasúti megállótól ÉNy-re, az Árkus jobb partján, a Debrecen-Tiszafüred vasútvonal É-i oldalán, a Völgyes-dűlő középső részén található a rézkori kurgán (halomsír). Környezetéből alig 2 m-re kiemelkedő halom. Sőregi János 1938-49 közötti kutatásai során mérte fel, bár helyét utólag kellett visszalokalizálni. Így helye kérdőjeles.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
28	30678	28	-	Pusztakócs	Általános	0752, 0753, 0755/1, 0755/10, 0755/5, 0755/9.

Leírás:

Bojtor Péter a MÁV Vasútépítő Vállalat munkatársa két gyöngyöt szolgáltatott be 1950-ben a Déri Múzeumba. Ezeket még 1950-ben Ohat-Pusztakócs, Ohat-Pusztakócs vasúti megálló és az akkor ásott vízgyűjtő medence közötti szakaszon, csontokkal együtt találta. A lelőhelyet 1960-as szemléje során Wenger Sándor vette fel. A lelőhely pontos határai nem ismertek.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
29	32443	29	-	Templomdomb	Általános	1507//1, 1507/2, 188/10, 188/3, 535, 536.

Leírás:

Révész Béla egyeki katolikus esperes 1978-ban tájékoztatta a Déri Múzeumot, hogy a templomkertben – Fő utca és Hunyadi János utca szöge – régészeti leletek kerültek elő. A tárgyakat Sz. Máthé Márta a harangozótól és az egyik kispaptól váltságdíj fejében szerezte meg. A templomdomb É-i lejtőjén 2 m mély gödröt ástak az olajtartálynak és a sivár homokból egy kelta kori urna, valamint egy tál került elő. A lelőhelyen temetőre utaló nyom nem volt. Megjegyezte, hogy a templomdomb általa vizsgált északi része hordott, nem természetes eredetű. A lelőhely teljes területével a **36509 Egyek – Római katolikus templom (35.)** lelőhely területére esik. Utóbbi a középkori templomot és temetőt takarja, így az előbbi kitétel fontos. A középkori temető a domb északi részét biztosan nem érinti.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
30	34143	30	-	Belterületi halom 1.	Általános	245.

Leírás:

Egyek belterületén, a temetőben két rézkori kurgán (halomsír) is található. A halmot a temető sírjai borítják, illetve a 19. század végén síremléket építettek bele.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A folyamatos sírásások pusztítják a halom palástját.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
31	34144	31	-	Belterületi halom 2.	Általános	245.

Leírás:

Egyek belterületén, a temetőben két rézkori kurgán (halomsír) is található. A halmot a temető sírjai borítják, illetve a 19. század végén síremléket építettek bele.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A folyamatos sírásások pusztítják a halom palástját.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
32	34145	32	-	Papi-föld 1.	Általános	0921/16, 0921/38, 0921/39, 0921/40, 0921/41.

Leírás:

Egyek Félhalom településrész északi részén, a Tökös-halomtól északra Aranyos Annamária és Bálint Marianna 2002-es helyszíni szemléje során közepes látási viszonyok mellett rendkívül intenzív bronzkori lelőhelyet regisztrált. A halom felé eső része lehet a lelőhely centruma a megfigyelések alapján. Valószínűleg a Papi-föld 1. és 2. lelőhely összeérhet.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
33	34146	33	-	Papi-föld 2.	Általános	0921/38, 0921/39, 0921/40, 0921/42, 0921/43.

Leírás:

Egyek Félhalom településrész északi részén, a Tökös-halomtól északra Aranyos Annamária és Bálint Marianna 2002-es helyszíni szemléje során közepes látási viszonyok mellett közepesen intenzív bronzkori lelőhelyet regisztrált. Valószínűleg a Papi-föld 1. és 2. lelőhely összeérhet.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
34	34147	34	-	Gyepre Járó-dűlő	Általános	0827/26, 0827/27, 0829, 0830.

Leírás:

Egyek Félhalom településrésztől keletre, a Tökös-halomtól délkeletre Aranyos Annamária és Bálint Marianna 2002-es helyszíni szemléje során rossz látási viszonyok mellett – 1 m magas napraforgó – közepesen intenzív Árpád-kori lelőhelyet regisztrált. A lelőhely nagyobb lehet a jelenleg ismert kiterjedésénél.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
35	36509	35	-	Római katolikus templom	Általános	1, 1507/1, 1507/2, 1507/3, 188/10, 188/3, 188/7, 188/9, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 62, 63.

Leírás:

A falu főterén áll a Szent József tiszteletére felszentelt római katolikus templom. A falu Szent István tiszteletére szentelt templomát a 14. században pápai tizedjegyzék és oklevél, a 16. században pedig török adóösszeírás említi. 1621-ben már református templomként szerepel a forrásokban. A 18. században rekaolizált lakosság a régi, tönkrement templom helyén 1818-ban Szent József tiszteletére újat emelt. A jelenlegi templom alatt, illetve körül kell keresni a középkori templom alapjait és a templom körüli temetőt is.

A lelőhely területére esik a 32443 Egyek – Templomdomb (29.) kelta telep lelőhely is, amely a domb északi részén található. Révész Béla egykori katolikus esperes 1978-ban tájékoztatta a Déri Múzeumot, hogy a templomkertben – Fő utca és Hunyadi János utca szöge – régészeti leletek kerültek elő. A tárgyakat Sz. Máthé Márta a harangozótól és az egyik kispaptól váltságdíj fejében szerezte meg. A templomdomb É-i lejtőjén 2 m mély gödröt ástak az olajtartálynak és a sivár homokból egy kelta kori urna, valamint egy tál került elő. A lelőhelyen temetőre utaló nyom nem volt. Ezek alapján a középkori temető a domb északi részét biztosan nem érinti. Megjegyezte, hogy a templomdomb általa vizsgált északi része hordott, nem természetes eredetű.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
36	37292	36	-	Telekháza 3.	Általános	0477/33, 0477/34, 0477/35, 0477/36, 0477/37, 0489, 0501/3, 2547/2, 2547/3, 2547/4, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 2699, 2700, 2701, 2702/1, 2702/2, 2720, 2721.

Leírás:

Egyek Telekhát nevű településrészén, a Gagarin és Rózsa utcák északi végében kezdődő mezőgazdasági művelésű területen, amely egyben a Tisza egykori medrének déli partja is.

1954. szeptember 15-én Szulovszky János általános iskolai tanító jelentette, hogy a telekházi iskola ÉNy-i oldalán, a középkori ohati templom dombjának D-i lejtőjén, pinceásás során csontvázas sírra bukkantak. 1954. október 19-én pedig egy, az iskolaépület DNy-i sarkánál gödörásás során előkerült középkori orsókarikat adott le a Déri Múzeumba. A templomdomb DK-i lejtőjén, az iskolától ÉK-re nyitott homokbánya művelése során rendszeresen pusztították a középkori temető sírjait (a homokbánya falában 80-100 cm mélyen, több rétegben csontokat lehetett megfigyelni). 2010-ben a terepbejárás során rossz látási viszonyok között megállapították, hogy a régészeti lelőhely É és K felé nyúlik tovább, azonban lehatárolni még nem sikerült.

A lelőhely, amely a templom körüli temetőt takarja, összefügg a **25269 Egyek – Telekháza (1.) templom, a 61598 Egyek – Zalka Máté utca (63.) Árpád-kori és késő középkori faluhely (illetve késő rézkori Baden-kultúra) és a 25270 Egyek – Telekhát (2.) kora újkori település régészeti lelőhelyekkel.** Ezekkel együtttest képezve az egész Telekháti településrészt lefedik.

Veszélyeztetettsége:

Tárgyi lelőhely területe jelenleg részben művelés alatt áll. A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor háton illegális homokkitermelés folyt és néhány esetben jelenleg is folyik. Ennek során a temető (37292. lelőhely) sírjait bolygatják, pusztítják.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
---------	-----------	---------------	----------	-----	-------	----------------

37	37293	37	-	Fő utca	Általános	1002, 1003, 1004, 1005, 1051/20, 1051/21, 1051/22, 1051/23, 1051/24, 1051/25, 1051/26, 1051/27, 1051/28, 1055/2, 1055/3, 1055/4, 1055/5, 1349, 1350, 1353, 1354, 1357, 1359, 1360, 1364, 1365, 1368, 1369, 1372, 1373, 1376, 1377, 1380, 1381, 1383, 1384, 1387, 1388, 1391, 1392, 1393, 1396, 1398, 1400, 1401, 1405, 1406, 1408, 1409, 1412, 1413, 1416, 1417, 1420, 1421, 1424, 1425, 1426, 1427, 1428, 1429, 1430, 1432, 1433, 1434, 1436, 1437, 1438, 1444, 1445, 1446, 1447, 1448, 1449, 1450, 1482, 1483, 1484, 1485, 1486, 1487, 1502, 1503/1, 1503/2, 1504, 1505, 1506/1, 1506/2, 1507/1, 1507/2, 1507/3, 1511/3, 1511/4, 1512/2, 1513/2, 1514/2, 1515/3, 1515/4, 1516/4, 1516/6, 1517/2, 1518/2, 1519/2, 1520/2, 1521/2, 1522/2, 1523/2, 1524/2, 1526, 1527/3, 1527/4, 1528, 1529, 1530, 1531/2, 1532/2, 1533, 1534, 1538, 1539, 1540, 1543, 1544, 1547, 1549, 1550, 1553.
Leírás:						
A lelőhely a Fő utca mentén, annak két oldalán hosszan halad, északi végét a Fő utca 73. számnál, déli végét a Fő utca 141. számnál található. A Fő utcán közelebről meg nem nevezett időpontban honfoglaló magyarokhoz kapcsolható sírok kerültek elő. Ennek kapcsán Makkay János 1957-ben						

helyszíni szemlét végzett. A bizonytalan adatok miatt akkor pontosabb lelőhely nem került felvételre, jelenlegi határa később került kialakításra. A Fő utca természetföldrajzi értelemben a Tiszafüredi-főcsatorna keleti magaspártját képezi.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
38	37294	38	-	Kossuth Lajos utca	Általános	1507/1, 1507/2, 1507/3, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 82, 83, 84, 842, 843, 85, 86, 87, 924, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933/1, 933/2, 934, 935, 936, 937, 938, 939.

Leírás:

A Déri Múzeum leletkatasztere alapján 1944 és 1961 között egy bronzkori urna került be a múzeum gyűjteményébe. Az előkerülés körülményei, az beszolgáltató személye, az átvevő hiányzik a dokumentumokból. Csak a lelet leírása alapján lehet tudni a helyszínt. A pontatlanságnak köszönhetően a régészeti lelőhelyek 2000-2010 közötti térinformatikai feldolgozása során az egész utca területét felvették lelőhelynek. Az előkerült urna egy hamvasztásos temetőre utal, amelyeket általában közepes, vagy nagy sírszám jellemez. Ezért indokolt volt a nagyobb lelőhelyhatár kialakítása. A lelőhely összefügg és területében is összeér a **37303 Egyek – Fő utca 2. (45.)** régészeti lelőhellyel, amely ugyancsak egy bronzkori urnasírra alapítottak. Utóbbi lelőhelyen 1902-ben Taraczky Endre az akkori Kota-oldalon találat urnatemetkezést. Ennek alapján Zoltai Lajos 1906-ban és 1911-ben is végzett feltárásokat. Elképzelhető, hogy a két lelőhely egy, nagyobb bronzkori temetőt takar.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A jövőbeli beépítések során várhatóak további urnasírok előkerülései.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
39	37295	39	-	Pota-köz	Általános	1, 1507/2, 1507/3, 2, 3, 4, 5, 541, 542, 543, 544, 545/2, 6/2, 7, 702, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764/1, 764/2, 765, 766, 768, 770, 771/1, 771/2, 772, 924.

Leírás:

A Deák Ferenc utca két oldalán, a Csonka utcától északra, a Fásor utcától keletre, a Tisza utca-Fő utcától nyugatra eső belterületi ingatlanok, korábbi nevén Pota-közben került elő a késő neolitik települést, kora bronzkori települést és bronzkori csontvázas temetőt takaró lelőhely. Zoltai Lajos 1906-ban végzett is feltárásokat, majd 1954-ben Balogh István is próbafeltárt a területen. A lelőhely

összefügg területében és időrendjében is a **41957 Egyek – Polgármesteri Hivatal (55.)** régészeti lelőhellyel, ahol ugyancsak őskori településrészletet bolygattak meg a hivatal bővítési munkálatai során.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
40	37296	40	-	Vasútállomás	Általános	011, 0568/6, 0850/3, 0921/10, 0921/11, 0921/12, 0921/18, 0921/19, 0921/20, 0921/21, 0921/2, 0921/8, 0923/1, 0923/2, 0923/3, 0923/4, 0923/5, 0923/6, 1479, 1507/2, 1562, 1563, 1565, 1566, 1567, 1568, 1569, 1570, 1571.

Leírás:

1952. április 16-án Mocsári Lajos útmester jelentette, hogy Egyeken a vasútállomás mellett, attól 500 m-re Ny-ra, a vasúton keresztülvezető Tiszacsege-Tiszafüred műút áttemelési szakaszának földmunkái során, az országút Ny-i árkában, kb. 30-40 cm mélyen sírokat és őskori edénytöredékeket találtak. A területen a sínek mellett (attól 15-20 m-re) bronzkori házrészletet, valamint urna és vázas temetkezéseket figyeltek meg. A területen 1952-ben Balogh István, 1954-ben Csalog József végeztek helyszíni szemlét, majd 2010-ben Szilágyi Krisztián végzett terepbejárást. A megfigyelések alapján a lelőhelyen késő-bronzkor (Gáva-kultúra) telep és temető, Árpád-kori település, szarmata település és középső neolitikum (AVK) település leletanyaga került elő. A lelőhely összefügg területében és időrendjében is a **37306 Egyek – Tag (48.)** régészeti lelőhellyel, ahol ugyancsak bronzkori, Árpád-kori és késő középkori telepjelenségek kerültek elő. Békési Ádám 2018-as terepbejárása során a lelőhelyet déli irányban megnagyobbította kb. 75 m hosszban az kövesút nyugati oldalában. A változtatások átvezetése folyamatban van.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
41	37297	41	-	Tisza utca	Általános	506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 518, 545/2, 546/1, 546/2, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555/1, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 610, 613, 614, 615, 616, 617, 618,

						619, 620, 621, 622, 623, 685, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 702, 716, 717, 720, 721, 722, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 747, 749, 750, 924.
--	--	--	--	--	--	---

Leírás:

A lelőhely a Tisza utcán húzódik végig, annak két oldalán. Déli végét az Iskola területe képezi, míg északi vége a Tisza utca 45. számú ingatlannál található. A területen az '50-es években késő bronzkori urnás sírok kerültek elő. A lelőhely Kralovánszky Alán 1956. évi szemléje alapján jött létre, akkor még területi lehatárolás nélkül. Mindössze az utca neve került feltüntetésre. A lelőhely határát később, adattári adatok alapján határozták meg.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
42	37298	42	-	Rózsás-telep	Általános	0911/2, 0911/4, 0912/1, 0913, 0914, 0916/1, 0917/1, 0917/2, 0919/1, 0919/3, 0920/1, 0921/15, 0921/5.

Leírás:

Az '50-es évek elején a Rózsatelep kialakítása során bronzkori temetőt bolygattak meg a területen. A lelőhelyet Mérey-Kádár Ervin helyszíni szemléje során alapította 1953-ban. Továbbá ismertek korábbi – részletesebb adatok nélkül – egy középső neolitik (késő AVK) csontvázas sír is. Utóbbi adat a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok régészeti kutatások 1944-1961 című tanulmányból származik. A lelőhely Félhalom terepülésrésztől ÉNy-ra, a Tiszafüredi-főcsatorna keleti oldalán, a Papi-földek-dűlőben található. Jelenleg is telephely a területe.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
43	37299	43	-	Rózsási-erdő	Általános	0890/2, 0890/26, 0890/4, 0898, 0899, 0900, 0907/1, 0908, 0909.

Leírás:

A Tiszafüredi-főcsatorna Félhalomtól keletre eső kanyarulatának nyugati, belső oldalán, a Rózsás-erdőben található a lelőhely. Adattári adatok alapján 1953. októberében, Egyek, Rózsás-telepen az

Áruraktározási Vállalat munkálatai során zsugorított vázas sírok és neolit kerámia került elő. A Rózsás-telepi neolit temetőtől D-re kb. 500 m-re bronzkori urnasírokat pusztítottak el. Utóbbi adat utal tárgyi lelőhelyre. Pontos vizsgálatok, vagy adatok alapján a lelőhely területe bizonytalanul került meghatározásra.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat – erdő – kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Az erdőművelés ugyanakkor mély földmunkával jár, így az erdő frissítésekor újabb sírokat pusztíthatnak el.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
44	37302	44	-	Tiszafüredi országút árka mellett	Általános	1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1051/20, 1051/21, 1051/22, 1051/23, 1051/24, 1051/25, 1051/26, 1051/27, 1051/28, 1055/2, 1055/3, 1055/4, 1055/5, 1316, 1319, 1320, 1321, 1322, 1323, 1325/2, 1330, 1331, 1332, 1338, 1339, 1348, 1349, 1350, 1351, 1352, 1353, 1354, 1355, 1356, 1357, 1358, 1359, 1360, 1361, 1362, 1364, 1365, 1366, 1367, 1368, 1369, 1370, 1371, 1372, 1373, 1374, 1375, 1376, 1377, 1378, 1379, 1380, 1381, 1382, 1383, 1384, 1385, 1386, 1387, 1388, 1389, 1391, 1392, 1393, 1394, 1395, 1396, 1398, 1399, 1400, 1401, 1402, 1403, 1405, 1406, 1407, 1408, 1409, 1410, 1412, 1413, 1414, 1416, 1417, 1419, 1420, 1421, 1422, 1423, 1424, 1425, 1426, 1427, 1428, 1429, 1430, 1431, 1432, 1433, 1434, 1435, 1436, 1437, 1438, 1439/1, 1439/2, 1440, 1441, 1442/1, 1442/2, 1443,

						1444, 1445, 1446, 1447, 1448, 1449, 1450, 1469, 1480, 1481, 1482, 1483, 1484, 1485, 1486, 1487, 1493, 1497/1, 1497/2, 1498, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503/1, 1503/2, 1504, 1505, 1506/1, 1506/2, 1507/1, 1507/2, 1507/3, 1511/4, 1512/2, 1513/2, 1514/2, 1515/3, 1515/4, 1516/4, 1516/6, 1517/2, 1518/2, 1519/2, 1520/2, 1521/2, 1522/2, 1523/2, 1524/2, 1526, 1527/3, 1527/4, 1528, 1529, 1530, 1531/2, 1533, 1534, 1538, 1539, 1540, 1543, 1544, 1547, 1549, 1550, 1553, 1554, 1558, 1559, 1561.
--	--	--	--	--	--	--

Leírás:

A lelőhely a Fő utca 72. számtól tart déli irányban egészen a Fő utca. számig, az utca mindkét oldalán található ingatlanokon, továbbá a Kurucz utca Erzsébet és Fő utca közötti szakaszának ingatlanjain. A területen 1906-ban Zoltai Lajos bronzkori urnasírokat tárt fel. A lelőhelyhatár kialakítására később, adattári adatok alapján került sor, nagyobb területet bejelölve, mint amennyin Zoltai kutatott. Ennek oka, hogy nem ismert a pontos ásatási helyszín.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
45	37303	45	-	Fő utca 2.	Általános	120, 122, 13, 1507/1, 1507/2, 1507/3, 3, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 5, 50, 51, 52, 53, 534, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 6/2, 60, 61, 62, 66, 67/1, 67/2, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 8/3, 80, 9.

Leírás:

A lelőhelyen 1902-ben Taraczky Endre az akkori Kota-oldalon találat urnatemetkezést. Ennek alapján Zoltai Lajos 1906-ban és 1911-ben is végzett feltárásokat. A lelőhely területében és korszakjelenségeiben is összefügg a **37294 Egyek – Kossuth Lajos utca (38.)** régészeti lelőhellyel, amelyen ugyancsak bronzkori urnasír került elő. Elképzelhető, hogy a két lelőhely egy, nagyobb bronzkori temetőt takar.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A jövőbeli beépítések során várhatóak további urnasírok előkerülései.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
46	37304	46	-	Attila-telep	Általános	0934/100, 0934/101, 0934/102, 0934/103, 0934/104, 0934/105, 0934/106, 0934/107, 0934/108, 0934/109, 0934/110, 0934/117, 0934/118, 0934/119, 0934/120, 0934/121, 0934/122, 0934/126, 0934/131, 0934/132, 0934/133, 0934/134, 0934/135, 0934/136, 0934/137, 0934/138, 0934/139, 0934/140, 0934/141, 0934/142, 0934/23, 0934/24, 0934/25, 0934/26, 0934/27, 0934/28, 0934/32, 0934/33, 0934/37, 0934/38, 0934/39, 0934/40, 0934/41, 0934/42, 0934/43, 0934/44, 0934/45, 0934/47, 0934/49, 0934/50, 0934/51, 0934/52, 0934/53, 0934/56, 0934/57, 0934/58,

						0934/59, 0934/60, 0934/61, 0934/62, 0934/63, 0934/64, 0934/65, 0934/66, 0934/67, 0934/68, 0934/71, 0934/72, 0934/73, 0934/74, 0934/75, 0934/76, 0934/77, 0934/78, 0934/79, 0934/80, 0934/81, 0934/82, 0934/83, 0934/84, 0934/85, 0934/86, 0934/87, 0934/88, 0934/89, 0934/90, 0934/91, 0934/92, 0934/93, 0934/94, 0934/95, 0935, 0936/24, 0936/25, 0936/26.
--	--	--	--	--	--	--

Leírás:

Zoltai Lajos 1906-ban említi, hogy az egyeki rétből szigetszerűen kiemelkedő Korczovággy nevű káptalani majorban többször találtak őskori tárgyakat – pl.: bronzeszközöket – és csontvázas sírokat. A Zoltai – illetve a III. katonai felmérés – által Korczovággynek ismert major a '80-as évek topográfiai térképeken egy külterületi településrészként szerepel Attila-telep néven. Helyileg Egyektől nyugatra, a Rákóczi Ferenc utca folytatásaként nyugatnak haladó dűlőúton volt megközelíthető. Északra tőle az ÚJ Élet Tsz. telepe volt. Utóbbi a mai napig létezik, mint állattartó telep és átvette az Attila-telep jelzöt is. Az eredeti major / telep mára eltűnt utcáival, házaival együtt. Jelenleg helyén szántók, kertek vannak többnyire. A major / telep működése, majd bontása a régészeti jelenségeket valószínűleg erősen bolygatta.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
47	37305	47	-	Szöghatár	Általános	0950/10, 0950/11, 0950/12, 0950/13, 0950/14, 0950/15, 0950/16, 0950/17, 0950/18, 0950/19, 0950/20, 0950/21, 0950/22, 0950/23, 0950/24, 0950/25, 0950/26, 0950/4, 0950/43, 0950/44, 0950/46, 0950/47, 0950/48, 0950/49, 0950/51, 0950/52, 0950/6, 0950/7, 0950/8, 0950/9, 0952/25, 0952/26, 0952/27, 0952/28, 0952/29, 0953/3, 2313, 2314, 2315, 2333/2, 2352,

						2353.
--	--	--	--	--	--	-------

Leírás:

A Szög-határ-dűlőbe eső Egyeki temetőben. illetve annak környezetében található a régészeti lelőhely. 1970-ben új temetőrész nyitáskor középső bronzkori edények kerültek be a Déri Múzeumba, amelyek a megtartásuk alapján sírmellékletek lehettek. Sz. Máthé Márta régész szerint e területről származhatnak a Déri Múzeum egyeki, de közelebről meg nem határozott lelőhelyű középső bronzkori tárgyai. Aranyos Annamária és Bálint Marianna 2009-es helyszíni szemléje során nagyon intenzív lelőhelyként hitelesítette. Az eddig megfigyelt régészeti korszakok és jelenségek a lelőhelyen: bronzkori (füzesabonyi) temető, szarmata telep, Árpád-kori telep és őskori telep.

Békési Ádám 2018-as terepbejárása során a lelőhelyet kis mértékben délnyugatnak, illetve nagyobb mértékben keletnek megnövelte. Ezzel érintetté váltak az 0952/29 és 0950/52. helyrajzi számok is, továbbá a lelőhely összeért a **71863 Egyek – Szög-határ-halom környéke (65.)** és a **71867 Egyek – Szög-határ-dűlő 1. (67.)** régészeti lelőhelyekkel. Továbbá pontosította a lelőhely korszakbesorolását is: neolitik, késő rézkori (Baden-kultúra), késő bronzkor (halomsíros kultúra), késő bronzkor (Gáva-kultúra), kelta és szarmata telepjelenségekre. A változtatások átvezetése folyamatban van.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A folyamatos temetkezések a régészeti jelenségeket folyamatosan pusztítják.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
48	37306	48	-	Tag	Általános	0568/6, 0824/1, 0824/23, 0824/24, 0827/10, 0827/11, 0827/12, 0827/14, 0827/15, 0827/16, 0827/17, 0827/2, 0827/20, 0827/7, 0827/8, 0850/3, 091/2, 0921/10, 0921/11, 0921/20.

Leírás:

1971. június 19-én Tóth Béla VB titkár jelentette a Déri Múzeumnak, hogy a bitumen keverő telep számára végzett talajgyegetés során régészeti leletekre bukkantak. A partos területről 20 cm-t szedtek le, ekkor két urnás és két vázas temetkezést bolygattak meg. A bejelentés alapján Sz. Máté Márta 1971-ben végzett ásatást a területen. Bronzkori temetőt, kora Árpád-kori település és késő középkori település objektumait tárta fel.

A lelőhely összefügg területében és időrendjében is a **37296 Egyek – Vasútállomás (40.)** régészeti lelőhellyel, ahol késő-bronzkor (Gáva-kultúra) telep és temető, Árpád-kori település, szarmata település és középső neolitik (AVK) település leletanyaga került elő.

Békési Ádám 2018-as terepbejárása során a lelőhely területét nyugati irányban kibővítette, a kövesút nyugati oldalára is. Ez által érintetté váltak a 0921/2, 0921/10, 0921/11, 0921/20., a 37296

Vasútállomás (40.) lelőhely miatt már védett helyrajzi számok is. A változtatások átvezetése folyamatban van.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
---------	-----------	---------------	----------	-----	-------	----------------

49	37318	49	-	Tóparti u. 10.	Általános	1599, 1603, 1607, 1608, 1609, 1610, 1611/1, 1611/2, 1612, 1613/1, 1613/2, 1614, 1615, 1749, 1750, 1751, 1752, 1753, 1754/1, 1754/2, 1755, 1868, 1869, 1870/1, 1870/2, 1871, 1873/1, 1873/2.
----	-------	----	---	----------------	-----------	---

Leírás:

Balla László, Egyek Tópart u. 10. sz. alatti lakos 1963-ban bejelentette, hogy munka közben sírgödrökre és bronz fülbevalókra bukkant. A lelőhelyet később a tárgyi ingatlantól DNy-i irányba húzódó belterületi dombháton jelölték ki. A bronzkori csontvázas temető pontos határai nem ismertek.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
50	37319	50	-	Erzsébet kert	Általános	1232, 1239, 1240, 1241, 1242, 1243, 1244, 1249, 1250, 1251, 1254, 1619, 1620, 1621, 1622, 1623, 1627, 1628, 1629, 1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637.

Leírás:

Egyek belterületén, az Ősz utca Erzsébet utca és Bocskai utca közötti szakasza között található magasháton található a régészeti lelőhely. Kovács Tibor 1957-ben, vagy 1962-ben a korabeli nevén Erzsébet kertben a 1 szarmata és 11 avar sírt tárt fel. Továbbá előkerült egy késő bronzkori temetőrészlet is, bár erről nem rendelkezünk pontosabb információkkal. A lelőhely pontos kiterjedése nem tisztázott.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
51	37322	51	-	Rókahát dűlő	Általános	440/1, 625, 626, 629, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658,

						659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671/1, 675, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 698, 699, 700.
--	--	--	--	--	--	--

Leírás:

Nevével ellentétben belterületi lelőhely, amely a település északi végén, a Domb utca környezetében, a Tisza utca – Eötvös utca – Pacsirta utca közötti területen található. Ez a terület a Tisza valamikori árteréből kiemelkedő magas, árvízmentes térszín, így mindig alkalmas volt az emberi megtelepedésre. Többször folytak régészeti kutatások a területen: Zoltai Lajos 1906-ban ásott, 1935-ben Sőregi János próbafeltárást vezetett, 1974-ben M. Nepper Ibolya ásott. Ezek során késő-bronzkori (Gáva kultúra) telep, rézkori (Tiszapolgári kultúra) telep és (Bodrogkeresztúri kultúra) temető, késő vaskori kelta csontvázas temető és bronzkori urnasír került elő.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
52	41948	52	-	Bodajcs-oldal	Általános	354, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 432, 433, 434, 435, 436, 438, 439, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 467, 481, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 506, 561, 563, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 587, 588, 589, 590, 591/1, 591/2, 593, 594, 595, 596, 597, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 440/1,

						586, 0305/10, 0305/11, 0305/12, 0305/13, 0305/14, 0305/15, 0305/16, 0305/17, 0305/18, 0305/19, 0305/20, 0305/21, 0305/22, 0305/23, 0305/24, 0305/25, 0305/26, 0305/27, 0305/28, 0305/29, 0305/30, 0305/31, 0305/32, 0305/33, 0305/34, 0305/35.
--	--	--	--	--	--	---

Leírás:

A Bodajcs-oldal lelőhely Egyek belterületén található, annak északi részén. Északról a Pacsirta utca, nyugatról a Somogyi Béla és Széchenyi utca, keletről az Ötvös utca, míg délről a Baross utca határolja. Földrajzi értelemben a Bodajcs-patak, azaz a Tiszafüredi-főcsatorna keleti mellékágának nyugati magaspartja. A faluban, a Bodajcs-oldalon kutak, vermek és árkok ásása során rendszeresen kerültek elő régészeti leletek már a 20. sz. legelején is. Lehoczky Tivadar 1903-ban lovastemetkezést talált

itt.
1906-ban Zoltai Lajos bronzkori csontvázas temetkezést és tűzhelynyomot tárt fel. 1908-ban Zoltai Lajos Egyek belterületén a Bodajcs-oldalon és a szőlőskertben lévő "bronzkori telepen" ásott. A község szérűskertjében – tárgyi területtől keletre – 1910-ben Zoltai által végzett próbaásatás eredménytelennek bizonyult. 1911-ben Zoltai Lajos a szőlőskerti urnatemetőben, valamint a község belterületén a Bodajcs- és a Kótha-oldalon ásott.

Békési Ádám 2018-as terepbejárása során az Ötvös utca keleti oldalán, egy nagyobb erdőtől északra neolitik és Árpád-kori lelőhelyrészt talált, amelyet északnak 310 m hosszan tudott követni. Az új lelőhelyrészt tárgyi lelőhely részének vélte, így ebbe az irányba a lelőhelyet kibővítette. Ez alapján érintetté váltak az alábbi helyrajzi számok is: 440/1 (Ötvös utca), 586, 0305/10, 0305/11, 0305/12, 0305/13, 0305/14, 0305/15, 0305/16, 0305/17, 0305/18, 0305/19, 0305/20, 0305/21, 0305/22, 0305/23, 0305/24, 0305/25, 0305/26, 0305/27, 0305/28, 0305/29, 0305/30, 0305/31, 0305/32, 0305/33, 0305/34, 0305/35. A változtatások átvezetése folyamatban van.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
53	41955	53	-	Szőlőskert	Általános	1183, 1186, 1187, 1188, 1191, 1192, 1195, 1196, 1200, 1201, 1205, 1206, 1207, 1208, 1209, 1210, 1211, 1212, 1215, 1216, 1219, 1220, 1223, 1224/1, 1224/2, 1244, 1253, 1255, 1256, 1257, 1258, 1259, 1260, 1261, 1262, 1263, 1264, 1265, 1266, 1267, 1268, 1269, 1272, 1273, 1276, 1277,

						1278, 1282, 1283, 1286, 1287, 1290, 1291, 1293, 1294, 1295, 1296, 1297, 1299, 1300, 1303, 1332, 1355, 1356, 1358, 1361, 1362.
--	--	--	--	--	--	---

Leírás:

A lelőhely a mára már nem létező Szőlőskert helyén található. Az egyeki Szőlőskert a II. katonai felmérésen (1869-1887) tűnik fel elsőnek, és az I. világháborús katonai felmérésen utoljára. Valamikor a két világháború között a kertet megszüntetik, és területét elkezdik beépíteni. A II. világháborús térképeken szélein körbe már lakóházakat találunk. A Szőlőskert a mai Ősz utca – Hunyadi János utca – Kurucz utca és Fő utca által határolt területen volt megtalálható. A kert belső útjainak nyomvonalában halad a mai Erzsébet utca, Zrínyi Miklós utca és Bocskai utca. A Zrínyi Miklós utca középső részén egy magas dombhát található, amely ÉNy-nak fordulva érinti az Erzsébet utca északi végét is. Ezen a dombháton található a bronzkori urnatemetőt takaró régészeti lelőhely.

Az urnatemető első leletei 1868-ban és 1870-ben kerültek a nagykállói múzeumba. 1906-an Zoltai Lajos Mikola György bíróságot viselt gazda földjén bronzkori urnasírt és szarmata teleprészletet talált. Ugyanitt néhány nappal korábban Jósa András urnasírokat tárt fel. A próbafeltárás kiterjedt még Kalmár József földjére (Mikola Gy. É-i szomszédja), ahol 1905-ben két urna került elő, és Berkes József szőlőjére (Mikola 3. vagy 4. szomszédja). 1906 szeptemberében ismét a Berkes, a Mikola és a Kalmár szőlőben, valamint Szincsák János szőlőjében (Berkes György földjétől 100m-re D-re) kutatott Zoltai Lajos. 1909-ben a község alatt, a füredi út és az új temető között csekély eredménnyel vezetett feltárás. Ugyanebben az évben kutatott a kert második járásában, a kaputól, a hatodik parcellától fogva, 150m” sugarú körben. Az feltárások 1910 és 1911-ben is folytatódtak.

Csalog József 1952. évi leletmentése során bronzkori temető- és teleprészletet tárt fel. Kovács Tibor 13 késő bronzkori urnasírt és 4 az urnasírok által megbolygatott melléklet nélküli zsugorított vázas temetkezést tárt fel 1962-ben.

Jól látszik, hogy a lelőhely egy nagy kiterjedésű, intenzív, nagy sírszámú urnatemető. A '60-70-es évek végére az utcák és lakásállomány jó részben kialakult az fenti utcákban. Ennek köszönhető, hogy az utóbbi időkben nem kerültek elő újabb sírok. (Vagy nem jutott el az információ a Múzeumhoz, hivatalos szervekhez.)

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
54	41956	54	-	Község alatt, a füredi út és az új temető között	Általános	1333, 1334, 1335, 1336, 1337, 1338, 1339, 1340, 1341, 1342, 1344, 1345, 1346, 1347, 1348, 1349, 1350, 1351, 1352, 1507/1, 253, 254, 255/1, 255/2, 256, 257, 258.

Leírás:

Nevével ellentétben ez a lelőhely is belterületen található. Az 1900-as évek elején, a lelőhely előkerülésekor még itt, a jelenlegi Tavasz utcánál volt a település déli határa. Az új temetőként jelölt rész a mai Bartók Béla – Árpád – Tavasz – Fő – Erzsébet utcák által határolt területen található

temetőre vonatkozott. Mivel a szakirodalomba a fenti néven került be a lelőhely, utólag nem változtatták meg a nevét.

Idézve a Múzeumi adattárból: „Közvetlenül a falu alatt, a szőlőskert felől, a füredi út szélén, a temető felől más korábban is kerültek elő urnák. Zoltai Lajos 1908-ban 4 urnás és egy csontvázas temetkezést tárt fel. 1909-ben, a füredi út és a temető között még 2 vázas temetkezés került elő.”

A terület a feltárások során a szőlőskert ÉNy-i sarkához tartozott, így akár a 41955 Szőlőskert (53.) lelőhely folytatása is lehet. A korabeli kutatások pontszerű volta miatt a lelőhely pontos határa nem ismert.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
55	41957	55	-	Polgármesteri Hivatal	Általános	1507/2, 1507/3, 3, 4, 5, 6/2, 7, 9, 924.

Leírás:

A lelőhely Egyek belterületén, a Fő utca 3. szám alatt található. 2003. május 19.-én Bálint Marianna régész a Polgármesteri Hivatalban járt, ahol tájékoztatták arról, hogy a hivatal bővítése során, 2003 tavaszán régészeti lelőhelyet bolygattak meg. Az épület már állt, így további megfigyelésre és leletmentésre lehetőség nem volt. A lelőhely összefügg területében és időrendjében is a **37295 Egyek – Pota-köz (39.)** régészeti lelőhellyel, ahol késő neolitikus település, kora bronzkori település és bronzkori csontvázas temető található. Utóbbi lelőhelyen Zoltai Lajos 1906-ban végzett is feltárásokat, majd 1954-ben Balogh István is próbafeltárt a területen.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
56	38371	56	-	Villongó-halom	Általános	0692/9, 0693, 0694/4, 0694/41, 0694/62, 0694/63, 0694/7, 0724, 0198/1, 0198/2, 0199.

Leírás:

Egyek külterületén, a régi Debreceni földút és a Meggyesi-erdő északi részén, a Megyesi csárdamúzeum északi szélében található a rézkori kurgán (halomsír.) A II. világháborús térképekig Megyes-halomként volt ismert, neve ezek után változott meg. Környezetéből 6-7 m-re emelkedik ki, területe erdősült.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
57	58645	57	-	Kis-Szék-halom	Általános	0839.

Leírás:

A 33. sz. főút Egyeki leágazásától, illetve a Patkós csárdától keletre 1,2 km-re a Nagy-Csatak-lapos nyugati magaspártján, a Csőke-parton áll a környezetéből alig 3 m magasan kiemelkedő rézkori kurgán (halomsír). Területe elnyúlt a folyamatos mezőgazdasági művelés miatt. A Hortobágyi Nemzeti Park nyilvántartásában Görbeszék-halomként szerepel. (Történeti térképeken, Görbe-Székhalomként is feltűnik.)

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A folyamatos művelés koptatja a halom palástját.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
58	58646	58	-	Dinnyés-halom	Általános	0818/151, 0818/152, 0818/154, 0818/155, 0818/181, 0818/182, 0818/191, 0818/74, 0818/75, 0818/76, 0818/77, 0818/78.

Leírás:

A 33. sz. főút Egyeki leágazásától, illetve a Patkós csárdától keletre 3 km-re a Nagy-Csatak-lapos keleti magaspártján, a Sós-fenek határrészen áll a környezetéből alig 3 m magasán kiemelkedő rézkor kurgán (halomsír). Területe elnyúlt a folyamatos mezőgazdasági művelés miatt. A történeti térképeken feltüntették, mint fontos határjelző halmot.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A folyamatos művelés koptatja a halom palástját.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
59	58647	59	-	Stázsa-halom	Általános	0501/3.

Leírás:

Egyek Telekháza településrész Pillangó utca északi végétől 700 m-re délkeletre, egy erdőben található a rézkori kurgán (halomsír). Környezetéből kb, 4 méterre emelkedik ki. A halomsír egy partfal szélén, korábbi Tisza-part, vagy ártér szélén található.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Az erdőművelés koptathatja a halom palástját, de az alapsírt nem bolygathatja.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
60	55277	60	-	Félhalom	Általános	0827/16, 0827/23, 0827/25, 0827/26, 0827/4.

Leírás:

Egyek Félhalom településrésztől ÉNy-ra, a Fő utca keleti oldalán egy mára erdősült korábbi homokbánya keleti oldalán került elő Aranyos Annamária és Bálint Marianna 2006. évi helyszíni szemléje során a lelőhely. Felszántott területen, süppedős, száraz homokban, rossz látási viszonyok között, alacsony leletsűrűség állapítottak meg. Aranyos Annamária és Szilágyi Krisztián 2010-ben ismét szemlét tartott a lelőhelyen, ahol akkor már jó látási viszonyok mellett intenzív lelőhelyként írták azt le. A lelőhely egy részét a korábbi homokbánya elvihette. A gyűjtött leletanyag alapján középső neolitik (AVK), szarmata, késő Avar, Árpád-kori és késő középkori település volt a területen. Továbbá gyűjtöttek kora Árpád-kori sírokra utaló leleteket is a felszínen. A lelőhely DNy-i

folytatása a hasonló korszakbesorolással bíró **75557 Egyek – Cseppentői Temető (81.)** régészeti lelőhelynek. Összevonásuk indokolt lenne.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A két szemle között a felszínre nagyobb mennyiségű leletanyag került, sírokra jellemző leletanyagokkal együtt. Ezek alapján vagy volt egy mélyebb bolygatás – pl.: talajlazítás – a területen, vagy a régészeti jelenségek csekély mélységben találhatóak. Így a szántás során folyamatosan pusztulnak.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
61	59056	61	-	Tiszafüred – Lipcsei rész	Általános	Egyek: 0813/2, 0813/34, 0813/35, 0813/36, 0813/37. Tiszafüred: 0188, 0189/1, 0189/2, 0189/3, 0189/4, 0189/5, 0189/6, 0189/7, 0189/8.

Leírás:

A lelőhely Egyek déli határában, az egykori élővíz-folyásokkal tagolt területen, a Lipcsei-rész nevű dűlőben található. Aranyos Annamária és Bálint Marianna 2008-as szemléje során, közepes látási viszonyok között (őszi gabona, repce, frissen boronált szántás) kevés őskori és szarmata kerámiatöredéket talált. A lelőhely déli része Tiszafüred határába esik.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
62	61564	62	-	Kígyós-fenek	Általános	0383/1, 0390/8, 2548, 2549/1, 2549/2, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2569, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2586.

Leírás:

Egyek Telekháza településrész Dny-i részén, a Napsugár utcában, illetve attól nyugatra található homokháton Aranyos Annamária és Dani János 2008-as helyszíni szemléje során jó látási viszonyok között egy késő rézkori (Baden kultúra) településére utaló leletanyagot gyűjtött. A lelőhelyet intenzívként írták le. A homokhát legmagasabb részén – a műholdfelvételek alapján – valamikor 2004 és 2008 között egy kb. 40x20 m nagyságú téglalap alakú területen homokkitermelő gödör létesül.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat – sekély mélységű mezőgazdasági művelés – kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A homokbányászat során azonban régészeti jelenségeket pusztíthatnak el, amennyiben annak területe tovább növekedne.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
63	61568	63	-	Telekháza, Zalka Máté utca	Általános	0390/8, 0391/7, 0450, 0477/29, 0477/30, 0477/31, 0477/32, 0477/33, 2561, 2562, 2563,

						2564, 2565, 2566, 2567, 2568/1, 2568/2, 2568/3, 2568/4, 2568/5, 2568/6, 2569, 2570, 2571, 2572/1, 2594, 2595, 2596/1, 2596/10, 2596/11, 2596/12, 2596/13, 2596/14, 2596/15, 2596/16, 2596/17, 2596/18, 2596/19, 2596/2, 2596/20, 2596/21, 2596/22, 2596/23, 2596/3, 2596/4, 2596/5, 2596/6, 2596/7, 2596/8, 2596/9, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601/1, 2601/2, 2602/1, 2602/2, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2657, 2658, 2670, 2671, 2672, 2684, 2685, 2686.
--	--	--	--	--	--	---

Leírás:

Egyek Telekhát nevű településrészén, a Gagarin és Rózsa utcák északi végében kezdődő mezőgazdasági művelésű területen, amely egyben a Tisza egykori medrének déli partja is. A lelőhely területén az első ismert megtelepedés a késő-réz kori Baden kultúrához köthető. Fő korszaka azonban az Árpád-kori és középkori faluhely.

A lelőhely összefügg a 25269 Egyek – Telekháza (1.) templom, 37292 Egyek – Telekháza (36.) templom körüli temető és a 25270 Egyek - Telekháza (02.) kora újkori faluhely régészeti lelőhelyekkel. Ezekkel együtttest képezve az egész Telekháti településrészt lefedik.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A lelőhely nagyobb része szántóföldekre esik, kisebb területe a Telekhát településrész telkei alá. (Gagarin, Virág, Napsugár és Telek utcák által határolt területen.) Utóbbi részen a lelőhelyet a beépítések földmunkái veszélyeztethetik.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
64	71857	64	-	Kovács-tanya	Általános	0325/2, 0325/37, 0325/48, 0325/5, 0325/50, 0325/60, 0325/61, 0326/2, 0327/1, 0327/4, 0327/8, 0328/3, 0328/4, 0328/7, 0328/8, 0329,

						0330/1, 0330/3.
Leírás:						
Egyektől keletre, a Gyepmesteri telep és a volt Tiszatáj Tsz telepe közötti területen Aranyos Annamária és Bálint Marianna 2009-es helyszíni szemléje során szarmata leletanyagot talált. A lelőhely valószínűleg a volt Tsz. telep alatt is folytatódik. A szemle során rossz látási viszonyok között kevés kerámiát gyűjtöttek. A lelőhely területét részben művelik, részben rét, és részben beépített.						
Veszélyeztetettsége:						
A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.						

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
65	71863	65	-	Szöghatár-halom környéke	Általános	0345, 0348, 0950/1, 0950/52, 0950/8, 0951/1, 0951/2, 0951/3, 0952/29, 0952/30, 0952/31, 0952/32, 0952/33.

Leírás:						
Egyek K-i határában a telekházi műút D-i oldalán, a Szög-határ-dűlő határrészben található a 30458 Szöghatár-halom rézkori kurgán (halomsír) (7.) . A környezeténél kb. 6 m-rel magasabb halom egykor temetőként használták, az É-i oldalát útépitéssel pusztították el. A halom 2009-es helyszíni szemléje során Aranyos Annamária és Bálint Marianna őskori leletanyagot gyűjtött a halom körül, illetve az attól délre és keletre eső területeken. A szemlét 2010-ben Aranyos Annamária és Szilágyi Krisztián megismételte, akkor a lelőhely korábban gazzal fedett K-i részén, a boronálatlan szántásban, közepesen intenzív lelőhelyre utaló szóródást regisztráltak. A lelőhely 0348 helyrajzi számú ingatlanára került az új szennyvíztisztító telep. Az építést megelőző régészeti terepbejárást Békési Ádám vezette 2018 decemberében. Ennek során a lelőhely területét kis mértékben délnyugati irányban kibővítette, ami által érintetté váltak a 0952/29 és 0952/30. helyrajzi számok is. A korszakbesorolást is pontosította: középső-neolitik (AVK) telep, kelta telep és szarmata telep. Az elkészült dokumentációban régészeti megfigyelést írtak elő a beruházás földmunkái során. A változtatások átvezetése folyamatban van. A lelőhely érinti a kialakított Ipari Park területét. Az ott végzett földmunkák régészeti feltárást vonnak maguk után.						
Veszélyeztetettsége:						
A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.						

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
66	71865	66	-	Papp-halom 2.	Általános	0345, 0346/93, 0348, 0952/34, 0952/35, 0952/36, 0952/37.

Leírás:						
Egyektől keletre, a Telekháti úttól és a Szöghatár-halomtól délre, 370 m-re található a őskori és szarmata leletanyaggal jellemzett régészeti lelőhely. Lokalizálását Aranyos Annamária és Bálint Marianna végezte el 2009-ben, majd 2010-ben Aranyos Annamária és Szilágyi Krisztián Antal véglegesítette területét. A 2009-es helyszíni bejárás során rendkívül intenzív lelőhelynek bizonyult. A 2010-es helyszíni szemlén közepes látási viszonyok között (őszi boronálatlan szántás) lehatárolták az ÉNy-i irányba húzódó lelőhelyet. A lelőhely ÉNy-i része közepesen intenzívnek bizonyult.						

Továbbá a lelőhely ÉNy-i részén található a **30456 Egyek – Papp-halom (5.)** késő rézkorra datált kurgán (halomsír.)

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat – sekély mélységű földművelés – kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
67	71867	67	-	Szög-határ-dűlő 1.	Általános	0952/29, 0952/30, 0952/31, 0952/32, 0952/33, 0952/34, 0953/2, 0954/77, 0954/78.

Leírás:

Egyektől keletre, a Telekháti úttól és a Szög-határ-halomtól délre 230 m-re egy ÉNy-DK irányú alacsony szántott dombháton Aranyos Annamária és Bálint Marianna 2009-es szemléje során intenzív őskori és szarmata lelőhelyet regisztrált. A lelőhely területe jelenleg is szántó.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
68	71869	68	-	Szög-határ-dűlő 2.	Általános	0952/25, 0952/26, 0952/27, 0952/28, 0953/2, 0954/67, 0954/68, 0954/69.

Leírás:

Egyek délkeleti oldalán, a Tiszafüredi főcsatorna déli partján, a vasúttól északra, a Szög-határ-dűlő határrészben található. A 2009-es helyszíni bejárás során kevésbé intenzív őskori és középkori leletanyaggal jellemzett lelőhely kerül elő. A lelőhely területi kapcsolatban áll a **30454 Egyek – Kendertag** lelőhellyel, amelyen egy bronzdepó került elő 1935-ben. Elképzelhető, hogy jelen lelőhely népszerűsége rejthette el a depót.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat – sekély mélységű földművelés – kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
69	71871	69	-	Damjanich utca	Általános	0950/33, 0950/34, 0950/40, 0950/41, 2111, 2319, 2320, 2321, 2322/1, 2323, 2324, 2325/1, 2325/2, 2326, 2327, 2328/1, 2332, 2333/2, 2339, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349.

Leírás:

A Damjanich utca keleti végétől az új temető irányába induló földút két oldalán Aranyos Annamária

és Bálint Marianna 2009-es szemléje során intenzív őskori lelőhelyet regisztrált. A lelőhely területe jelenleg is szántó, kis mértékben belóg az utolsó belterület ingatlanok alá.
Békési Ádám 2018-as terepbejárása során a lelőhely területét minimális mértékben keletnek bővítette, de az érintett helyrajzi számok köre nem bővült. A lelőhely korszak besorolását is pontosította: neolitik / rézkori telep, bronzkori telep és szarmata telepre.
A változtatások átvezetése folyamatban van.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
70	71873	70	-	Szög-határ-dűlő 3.	Általános	0950/21, 0950/22, 0950/23, 0950/24, 0950/25, 0950/26, 0950/27, 0950/28, 0950/36, 0950/37, 0950/38, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315.

Leírás:

A Tópart utca keleti végétől induló földút északi oldalán, a település szélétől 150 m-re Aranyos Annamária és Bálint Marianna 2009-es szemléje során kevésbé intenzív őskori lelőhelyet regisztrált. A lelőhely területe jelenleg is szántó, kis mértékben belóg a dűlőút északi oldalán található tanya ingatlanjára.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
71	71875	71	-	Ürge-hát	Általános	0360/1, 0501/3, 0506, 0510/2.

Leírás:

Egyek Telekháza településrésztől délre 860 m-re, az Ohat-Hortobágy-Debrecen kövesút két oldalán, az Ürge-hát dűlőben, szántott területeken Aranyos Annamária és Bálint Marianna 2009-es szemléje során közepesen intenzív őskori és szarmata lelőhelyet regisztrált. A lelőhely kisebb része az út nyugati, nagyobb része a keleti oldalára esik.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
72	72771	72	-	Telekháza, Godoja-kert	Általános	Egyek: 0477/10, 0477/11, 0477/12, 0477/15, 0477/6, 0477/7, 0477/8, 0477/9. Tiszacsege: 0628, 0634/10, 0634/7, 0634/8, 0634/9.

Leírás:

Tiszacsege és Egyek közigazgatási határán, Telekháza településrésztől 1,1 km-re ÉK-re, a kövesút északi oldalán Domboróczki László 2004-es helyszíni szemléje során többkorszakos régészeti lelőhelyet regisztrált. A megfigyelt leletanyag alapján kora neolitik (Körös-kultúra vége), rézkor és bronzkori település is állhatott itt a történelmi korokban. A lelőhely területe a régi Tisza meder,

jelenleg Ohat-Völgyes-ér keleti magaspártján található, szántóföldeken.
Veszélyeztetettsége:
A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
73	72773	73	-	Kígyós-fenek	Általános	0383/1, 0383/2, 0392/2, 0392/6.

Leírás:

Egyek Telekháza településrésztől nyugatra 600 m-re, a **30463 Nyerges-halom (12.)** északi oldalán, egy korábbi Tisza-meder észak-dél irányú magaspártján Domboróczki László 2004-es helyszíni szemléje során középső neolitik (AVK) lelőhelyet regisztrált. Beszámolójában megemlíti, hogy kerámiaanyagon kívül agyaggal tapasztott házakra utaló paticsörredékeket is talált. A lelőhely szántott területekre esik.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
74	73111	74	-	Ragáli	Általános	0932/49, 0932/51, 0932/53, 0932/54, 0932/55, 0932/56.

Leírás:

A Rákóczi Ferenc utca nyugati végén található Tiszafüredi-főcsatorna hídjától ÉNy-ra, a főcsatorna nyugati magaspártján Aranyos Annamária és Szilágyi Krisztián 2010-es helyszíni szemléje során, viszonylag rossz látási viszonyok között (őszi gabona, boronálatlan őszi szántás, újkori törmelék) gyér őskori lelőhelyet azonosítottak. A lelőhely egy É-D irányú alacsony dombhát északi, magasabb részére korlátozódik.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
75	73113	75	-	Hosszú-hát	Általános	025/15, 025/18, 025/19, 025/20, 025/21, 025/22, 025/23, 025/24, 025/25, 025/26, 025/28, 025/29, 025/30, 025/31, 025/34, 025/35, 025/36, 025/37, 026, 027/1, 067/1, 0932/100, 0932/101, 0932/10, 0932/104, 0932/105, 0932/106, 0932/107,

						0932/108, 0932/109, 0932/112, 0932/113, 0932/49, 0932/96, 0932/97, 0932/98, 0932/99, 0933, 0934/1, 0934/10, 0934/127, 0934/128, 0934/132, 0934/2, 0934/3, 0934/4, 0934/5, 0934/6, 0934/7, 0934/8.
--	--	--	--	--	--	--

Leírás:

A Rákóczi Ferenc utca nyugati végén található Tiszafüredi-főcsatorna hídjától 430 m-re nyugatra a dűlőútra keresztben, észak-dél irányban húzódik a környezetéből 2-2,5 m-re kiemelkedő hát. Jelenleg szántóföldi művelés alatt áll, de ÉNy-i sarkára esett a korábbi – mára teljesen felszámolt – Attila-telep. Ennek a területnek a 2010-es helyszíni szemléje során azonosította Aranyos Annamária és Szilágyi Krisztián a neolit és szarmata régészeti lelőhelyet. Tárgyi lelőhely alig 30 m-re keletre található a **37304 Attila-telep (46.)** bronzkori csontvázas temető lelőhelytől.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
76	73117	76	-	Tokmány-tábla	Általános	059/7, 059/8, 059/9.

Leírás:

A Rákóczi Ferenc utca nyugati végén található Tiszafüredi-főcsatorna hídjától 1,2 km-re nyugatra, a korábbi Attila-teleptől DNy-ra eső Tokmány-tábla északi részében 2010-es helyszíni szemléjük során Aranyos Annamária és Szilágyi Krisztián rossz látási viszonyok közt (boronátlan őszi szántás, újkori törmelék) kevés (1 db) kerámiatöredéket gyűjtöttek. A területre felvettek egy kis méretű – 115 x 80 m – lelőhelyet.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
77	73119	77	-	Pecsér-hát	Általános	046/2.

Leírás:

A Rákóczi Ferenc utca nyugati végén található Tiszafüredi-főcsatorna hídjától 2 km-re délnyugatra, a Tiszafüredi dűlőúttól délre 420 m-re, a Szent-Nyilas-erdő nyugati oldalán, a Pecsér-hát dűlőben található a lelőhely. Aranyos Annamária és Szilágyi Krisztián 2010-es helyszíni szemléjük során rossz látási viszonyok között (betárcsázott gabonaszár, őszi gabona) gyér őskori lelőhelyet azonosítottak.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alszám	Név	Érték	Helyrajzi szám
---------	-----------	---------------	--------	-----	-------	----------------

78	73121	78	-	Hetvenhármás-dűlő	Általános	0348, 0359, 0370/1.
----	-------	----	---	-------------------	-----------	------------------------

Leírás:

Egyektől keletre a Telekháza felé vezető útról a Szöghatár halomnál keletnek leágazó földút két oldalán, a halomtól 520 m-re keletre található a lelőhely. A dűlőút itt egy dombháton halad keresztül. Aranyos Annamária és Szilágyi Krisztián 2010-es helyszíni szemléjük során itt közepes látási viszonyok között (boronálatlan őszi szántás) gyér szarmata lelőhelyet azonosítottak. A lelőhely érinti a kialakított Ipari Park területét. Az ott végzett földmunkák régészeti feltárást vonnak maguk után.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
79	73953	79	-	Kétöklű-halom nyugat	Általános	0346/141, 0348.

Leírás:

Hortobágy puszta ohati részén, az egyeki oldalon, a Bodács-ere és a vasút között két halomból álló rézkori kurgán (halomír) található, amely **30457** azonosító szám alatt **Kétöklű** néven tart nyilván a közhiteles adatbázis. (A KÖH Debreceni Reg. Ir. adatközlése szerint a lelőhely a Hortobágyi Nemzeti Park nyilvántartásában Kisökör-halom néven szerepel.) A halom körül végzett terepbejárást 2010-ben Bocsi Zsófia, melynek során megállapította, hogy a halom körül, illetve attól nyugat, északnyugat irányban egy intenzív középső neolitik (AVK) lelőhely található. A szuper pozíció alapján a korábbi neolitik telep fölé építették fel a rézkorban a halomsírt. Mivel a földet a környékről szedték össze, a neolitik telep föld alatt található objektumait jelentősen bolygathatták, illetve a humuszréteget nem részben eltávolíthatták róla. Ennek köszönhetően az eke minden évben nagy mennyiségű kerámiát szánt fel a felszínre. Jelenleg mind a halmok, mind a lelőhely területe mezőgazdasági művelés alatt áll.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
80	75555	80	-	Cseppentői Erdőalja	Általános	0821/18, 0821/2, 0827/21, 0827/22, 0827/23.

Leírás:

Egyek és Félhalom között félúton, a kövesúttól, illetve a Cseppentő-halomtól 100 m-re DK-re található a lelőhely. Aranyos Annamária és Szilágyi Krisztián 2010-es helyszíni szemléjük során, jó látási viszonyok között intenzív középső neolitik (AVK) lelőhelyet azonosítottak. A lelőhely nagy része szántóföldekre esik, csak déli végén található erdősáv, amely egyben a Kis-Csatak-lapos mocsár szélét is képezi.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
81	75557	81	-	Cseppentői temető	Általános	0827/22, 0827/23.

Leírás:

Egyek és Félhalom között félúton, a kövesúttól, illetve a Cseppentő-halomtól 100 m-re DNy-ra található a lelőhely. Aranyos Annamária és Szilágyi Krisztián 2010-es helyszíni szemléjük során, jó

látási viszonyok között intenzív középső neolit (AVK), bronzkori, szarmata, késő avar, kora Árpád-kori és késő középkori településekre, és kora Árpád-kori temetőre utaló leletanyagot gyűjtöttek. A lelőhely ÉK-i folytatása a hasonló korszakbesorolással bíró **55277 Egyek – Félhalom (60.)** régészeti lelőhelynek. Összevonásuk indokolt lenne. Jelenleg területe mezőgazdasági művelés alatt áll.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
82	75559	82	-	Telekházi út mente	Általános	0370/1, 0373, 0378/6, 0378/7, 0378/8, 0379, 0382/7, 0382/3, 0382/4, 0382/5, 0382/6, 0378/8, 0378/9, 0378/10, 0378/11.

Leírás:

Egyek és Telekháza között félúton, a Szőghatár-halomtól északra egy ÉNy-DK irányú dombhát keresztezi az utat. A hát egy régi Tisza meder magaspartját képezi. Szilágyi Krisztián 2010-es terepbejárás során közepesen intenzív középső neolit lelőhelyet talál, amely az egész háton végigvonul.

Békési Ádám 2018-as terepbejárása során a lelőhely területét mind északi, mind déli irányban jelentősen kibővítette. Ez által a következő helyrajzi számok is érintetté váltak: 0382/3, 0382/4, 0382/5, 0382/6, 0378/8, 0378/9, 0378/10, 0378/11. A korábban ismert középső neolit (AVK) leletanyag mellett késő rézkori (Baden-kultúra), bronzkori és avar leletanyagot gyűjtött.

A változtatások átvezetése folyamatban van.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
83	82269	83	-	Cseppentői-erdő	Általános	0821/18, 0821/2, 0821/3, 0827/12, 0827/20, 0827/21, 0827/22.

Leírás:

Egyek és Félhalom között félúton, a kövesúttól, illetve a Cseppentő-halomtól 300 m-re K-re található a lelőhely. Szilágyi Krisztián 2012-es terepbejárása során a Cseppentői-erdő szélén Árpád-kori leletanyagot talált. A bejárás előzménye egy nem részletezett 2011-es leletbeszolgáltatás a Déri Múzeumba. A lelőhely egy ÉK-DNy irányú dombháton található, amelynek északi fele mezőgazdasági művelés alatt áll, déli fele telepített erdő. Az erdő alá művelés mélyszántással jár, így valószínűleg az ide eső föld alatti régészeti jelenségek jelentősen károsodhattak.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
84	85575	84	-	Ohati útfél	Általános	0498/70, 0501/3, 0501/6, 0501/7, 2737, 2738, 2739, 2740, 2741, 2742,

						2744, 2745/3, 2745/5.
--	--	--	--	--	--	--------------------------

Leírás:

Egyek Telekhát településrészen, a Gagarin utca és a Pillangó utca kereszteződésétől keletre eső területen, egy raktárépület építése kapcsán 2013-ban helyszíni szemlét végzett Aranyos Annamária. Megállapításai alapján a lelőhely északnyugati oldalán a település épületei állnak, a déli oldalát tereprendezéssel pusztították el. Viszonylag kedvezőtlen látási körülmények között, gyér lelőhelyet azonosított, kevés őskori kerámiatöredéket gyűjtött.

Békési Ádám 2018-as terepbejárása során a lelőhelyet keleti irányban jelentősen kibővítette, amelynek alapján a következő helyrajzi számok is érintetté váltak: 0501/6, 0501/7, 2737, 2738. A megfigyelt őskori jelenségek mellett szarmata kerámiát is gyűjtött.

A változtatások átvezetése folyamatban van.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. A lelőhely nagy része megsemmisült, vagy már beépítették.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
85	86523	89	-	Tizzaszőlő	Általános	0194/5, 0196/1, 0284/17, 0284/63, 0284/64, 0284/65, 0284/66, 0284/67, 0284/79, 0946/16, 0946/18, 0946/19.

Leírás:

Egyek belterületétől északra, a Tizzaszőlős településrészen, a Tisza utca és a Tizzaszőlő utca csomópontjától északra, a Tiszadorogma rév felé tartó út két oldalán Lukács József 2014-es terepbejárás során kedvezőtlen, változó látási viszonyok között gyér őskori és szarmata lelőhelyet azonosított. Területe a Holt-Tisza déli partmenti sávjába, többnyire szántóföldekre esik. A lelőhelyen még ugyanebben az évben Aranyos Annamária is tartott helyszíni szemlét.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
86	86781	90	-	Pecsér-Hát-dűlő	Általános	086//2, 086/17, 086/18, 086/19.

Leírás:

A Rákóczi Ferenc utca nyugati végén található Tiszafüredi-főcsatorna hídjától 3 km-re nyugatra, a vasútvonaltól északra 850 m-re, a Bika-fenek nevű lapostól északra, egy korábbi É-D irányú vízfolyás nyugati partján, a Pecsér-Hát-dűlőben található a lelőhely. Az alacsony dombháton 2014-ben végzett helyszíni szemlét Aranyos Annamária, ami során bronzkori, szarmata és Árpád-kori leletanyagot gyűjtött. A leletek a keleti, vízparti sávban sűrűsödtek. A lelőhely területe mezőgazdasági művelés alatt áll.

Veszélyeztetettsége:

A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
87	87795	91	-	Felső-rét	Általános	0196/2, 0197/16, 0197/17.

Leírás:

Egyek belterületének szélétől 2,8 km-re északra, a Tiszadorogma rév felé tartó kövesúton, az út nyugati oldalán került elő Lukács József 2014-es terepbejárása során a szórványos, kis területű

<p>őskori lelőhely. A bejárás során nem vizsgálták a lelőhelytől 135 m-re nyugatra eső dombhátat, amely a lelőhely centruma lehet. A lelőhely területe mezőgazdasági művelés alatt áll.</p>
<p>Veszélyeztetettsége:</p>
<p>A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket.</p>

Sorszám	Azonosító	Lelőhely szám	Alsószám	Név	Érték	Helyrajzi szám
88	nyilvántartásba vétel alatt	92	-	Félhalom – Tóth-földek	Általános	2891, 2892, 0855.
<p>Leírás:</p> <p>Egyek Félhalom területén, a Szabadság utca 40. és 53. szám között, az út nyugati oldalán egy szántóföld található, amelyet északról a Tiszafüredi-főcsatornába tartó Csoba-járás-csatorna határol. Ezen a részen 2018-as terepbejárása során Békési Ádám, korlátozott látási körülmények között kevésbé intenzív őskori lelőhelyet talált. A lelőhely valószínűleg egy – a jelenlegi házak alatti – magasabb térszínről húzódnak le ideig, és annak szélét képezi.</p>						
<p>Veszélyeztetettsége:</p> <p>A jelenlegi területhasználat kevésbé veszélyezteti a felszín alatti régészeti jelenségeket. Ugyanakkor a jövőbeli építkezések további régészeti jelenségek bolygatásával járhatnak.</p>						

4. 4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára

4. 4. 1. Településszerkezet

A települési örökség az épített környezet történeti települési értékeinek összessége. Nem egyszerűen a történeti objektumokat jelenti (épített örökség), hanem az azok által létrehozott térbeli rendet, az általuk megnyilvánuló településképet. A települési örökségnek igen fontos része a térbeli elemek sokasága között kirajzolódó településszerkezet, azaz az utca- és térrendszer, sőt az épületek "alatt" nyugvó telekrendszer is. A településszerkezet csak a településeket befogadó tájjal együtt értelmezhető igazán, tekintettel a történelmi léptékű gazdálkodási-életmódbeli és térszerkezeti kölcsönhatásokra (Máté 2001).

A település méreteinek és szerkezetének alakulását az I. II. és III. katonai felmérés térképei és az oklevelek adatai alapján nyomon lehet követni. Egyek a településtípusok közül az állandó települések közé tartozik, azon belül a csoportos települések közé, melynek kritériuma a minimum 100 lélekszám.

Egyek belsőségének kialakulását az az ármentes térszín tette lehetővé, amely félszigetszerűen nyúlik be az egykori folyami árterület 86-89 m tengerszint feletti magasságú területébe. Ez a 90-95 m tengerszint feletti magasságú, és nyugati oldalát a folyóvízi oldalazó erózió támadta és pusztította, asztallap simaságú felszínné téve a belterülettel szomszédos határrészeket. Az ármentes szintet képező buckavonulat dél, illetve dél-kelet felé haladva kiszélesedik és folytatódik a Tiszafüred-Tiszaigar-Tiszaörs határába átnyúló buckavonulatban. Valójában ez a Közép-Tiszavidék területéhez tartozó Tiszafüred-Kunhegyesi-sík egykor folyami hordalékkúpjának legészakibb nyúlványa.

Az 1910-es években kiadott térkép utcahálózatát áttekintve megállapíthatjuk, hogy a falu alaprajzára továbbra is az észak-déli főirány a meghatározó. Már egyértelműen kirajzolódik a belterület fő tengelye, a mai Fő út – Tisza út vonala, amely végighúzódnak az egész településen és a belterület északnyugati csücskénél lép ki a településről. Ezzel a vonallal párhuzamosan kialakult egy másik szerkezeti vonal is, a Somogyi Béla utca – Széchenyi utca vonala, amely délen, a templom körüli teresedés után a Hunyadi utcában folytatódik és kiszélesedve tart a legelők felé. A Hunyadi utca, a Csokonai utca és a Dózsa György utca, valamint a falu nyugati részének gerincét képező Deák Ferenc utca futása sugárszerűnek mondható, mivel mindegyik egy teresedésből vagy körütszerű alakzatból indul a település pereme felé, megteremtve a belterület és a külterület szerves kapcsolatát.

A korabeli belterületen még mindig jól látszanak a halmazfalura jellemző morfológiai jegyek. Ezek egyik megnyilvánulási formájaként a település több pontján alakult ki zezugos úthálózat (pl. a mai Domb utca – Pacsirta utca térsége), zsákutcás településrész (pl. a mai Széchenyi, a Baross, a Nefelejcs utca térsége). A halmazfalua településrészi megnyilvánulása a Hóstya nevű falurész is, amely elaprózott, egykori zsellérlakóira emlékeztető telkeivel, a legősibb településmagtól való különállásával is utal a belterületen belüli hajdani társadalmi tagolódásra. A belterület délnyugati részén, a mai Blaha Lujza – Dankó Pista – Magyar Imre utcák térségében szintén jól látható a Cigánytelep. Jellemző még, hogy a falu belterületének az egykori árterekre néző peremén már kialakultak a féloldalas utcák, délkeleten, keleten a Bodajcs-sor (ma Eötvös utca), a nyugati peremen pedig a Kóta-sor (ma Fasor utca).¹⁰

A Nagyközség közepén településközponti vegyes terület található, ahol a legtöbb közintézmény egymástól közel helyezkedik el. Ebben a területben található meg a görög katolikus templom, a Polgármesteri Hivatal, az általános iskola, az óvoda, művelődési ház és könyvtár, posta, kereskedelmi egységek, terek és szobrok.

A lakóépületet legtöbbször oldalhatárra építették, amely a szomszéd teleken élők nyugalmának elengedhetetlen feltétele volt. Az udvarok és lakóépületek közötti állandó váltás eredményeként alakultak ki a település faluképei. Az oldalhatár mellett épült háromosztatú lakóházak lehetőséget nyújtottak arra, hogy a kert hátsó irányába bővülést alakítsunk ki, amelyek állattartó és gazdasági épületegységekből álltak. A XIX. században az épületek tornáccal is bővültek, melyek az átmenti tárolással szolgált, valamint energiaháztartás javító szerepű.

A településszerkezet történeti kialakulását megismerve nagy pontossággal rendszerezhetők Egyek Nagyközség településszerkezetének örökségvédelmi szempontú értékei:

- a település beépült területeinek a táji környezettel szerves kapcsolatot tartó elrendeződése, viszonylagos kompakt egysége;
- az utcahálózatnak a szerves történeti fejlődés során kialakult rendszere, vonalvezetése, amit csak az elmúlt évtizedek új utcanyitáσαι egészítettek ki nem megfelelő módon;
- a településközpont környezetében kialakult a tér, annak közterületi kialakítása, mely tovább erősíthető.

A Nagyközség telekrendszere a leírt településfejlődési folyamat eredményeként igen különböző elemekből áll. Emiatt örökségvédelmi szempontból a telekrendszer elsősorban a településközpontban tekinthető helyi védelem szempontjából értéknek.

4. 4. 2. Telekstruktúra és utcavonal-vezetés

Utcahálózata, telkei sőt az épületek elhelyezése is nélkülözi a geometriai szabályosságot. A látszólagos rendezetlenség azonban sajátos, környezetre érzékeny belső logikát mutat. Az épületek helykiválasztását leginkább a mikrokörnyezeti-mikrodomborzati adottságok határozták meg, azaz a legkisebb kellemetlen terepalakulatokat is elkerülték. A korai településekben a sátrak, veremházak építését feltehetően nem előzte meg a mai értelemben vett utcák és lakótelkek kialakítása sem (ehelyett spontán kijárt járóvonalak és árkos-sövényes telekkijelölés volt jellemző, ez utóbbi is csak a települések egy részében). Az utcák elkülönítése-legalizálása és a telekhatárok rögzülése csak később történt, így azok esetlegesek lettek (gyakoriak a hirtelen útirány-váltások, beszűkülések vagy kiöblösödések (Tóth 2000). A telektömbök belsejében fekvő telkek egy részét sokáig csak idegen telkeken vagy zsákutcán át lehetett megközelíteni, ez az egyes telektömbök lakóinak (használóinak) közös származására ill. a közös telek későbbi több részre osztására utalhat (Mendöl 1932).

¹⁰ Forrás: Vadász István

4. 4. 3. Utcakép, utcakép részletek

A település szerkezete kétutcsás településből a bővüléssel bővüléssé alakult, ahol a teresedések és utcaképek az épített örökségeknek, valamint a településszerkezetének meghatározó elemei. A Nagyközségben a legrégebbi és megmaradt épületállományban értékes építészeti emlékek alig találhatóak és az utolsó évtizedek új építkezései és átépítései eredményeként a település épületállománya helyenként vegyes jellegűvé vált. Egyek épületállománya, a házak karaktere meglehetősen vegyes, ami egyaránt összefügg a telekrendszer vegyességével, az építés korával, az eltérő időszakokban történt építés keveredésével, nem utolsósorban pedig a házak igen különböző építészeti színvonalával. A település belterületén a hagyományos – védett – falusi porták mellett az alábbi egyéb jellegzetes típusok találhatóak:

- *hatvanas években épült sátoztetős "kockaépületek" - a település belsőbb területein mindenütt fellelhetők, sajnos a településképző szervek részéről nem voltak;*
- *utcavonalra merőleges tetőgerincű újabb házak - szélesebb traktussal épültek a 80-as években, esetenként a településképzőben méreteikkel zavaróak, különösen, ha tetőtér-beépítéssel épültek.*

Az építészeti heterogenitás ellenére a település épületállománya jól illeszkedik a tájba, ami elsősorban a magastetős hagyománynak, a település sajátos morfológiáját tiszteletben tartó korábbi településrendezésnek és a helyi értékvédelemnek tudható be.

Utcakép

A település belső rendjének formálásában és a falukép alakításában jelentős szerep hárult a különleges feladatkörrel rendelkező épületeknek és a földterületeknek. A magyar falurendszer nagyjából egyidősnek tekinthető a magyar kereszténységgel. Következésképp a *templom* faluképre gyakorolt hatása is ilyen múltat tekint vissza. Itt találkoztak és beszélgettek egymással mise, illetve istentisztelet előtt és után a falubeliek, itt tarthatták a piacot, a búcsút, a hirdetést, a népgyűlést. A templom körüli térformálást eleve szükségessé tették az egyházi rendezvények, körmenetek. A házak sorában épült a templom, az utca kiszélesedett körülötte és létrejött a falu közepének kijáró térség. A templom körüli tér vonzotta a jelentősebb középületeket: az iskolát, a Nagyközségházat. A templom közelébe igyekeztek építeni házaikat a település módosabb lakosai is, mivel a templom környéke számított a helység legrangosabb részének.

A temető településen belüli elhelyezkedésének rendje a történelem során többször változott. A honfoglalás, államalapítás korabeli magyarság valószínűleg az állandó vagy ideiglenes települések lakóterületén kívül temetkezett kisméretű temetőbe. A kereszténység felvétele után viszont királyi rendelkezés írta elő a temetkezés új rendjét. A középkorban valószínűleg a település temploma mellé temették a halottakat. Magyarországon a 16–17. században megkezdődött a temetők kitelepítése a templom mellől. A változás sürgetői legtöbbször helyszükére, a templom állagának romlására, illetve egészségi okokra hivatkoztak. Jelentős állomásának számított ebben a kérdésben Mária Terézia 1771. évi rendelete és a kötelező erejű 1876. évi XIV. törvénycikk. Mezővárosokban és nagyobb falvakban, így Egyeken is belterületészeli temetőt már három oldalról körbevette a fejlődő zárt település. A temető a település egyik aránylag magasan fekvő helyét foglalja el.

A középkori faluásatások tanúsága szerint a 15–16. századi alföldi falvak házai ritka és laza sort alkottak ugyan, de a köztük haladó úthoz, illetve egymáshoz viszonyítva meglehetősen rendszertelenül álltak (Papp L. 1931: 139; Kovalovszki J. 1980.; Pálóczi Horváth A. 1986.).¹¹

A beépítés rendjét tekintve alapvető kérdés, hogy a lakóházak elérik-e az utcavonalat, vagy valamiért beljebb állnak. Olyan vidékeken, mint pl. a Székelyföldön vagy a Fekete-Körös-völgyi Tárkányon (Kós K. 1976: 36), ahol méreteinél, díszittségénél fogva a kapu túlhangsúlyozott, utcavonalon álló házak esetében is meghatározó szerepe van a kapuknak az utcakép formálásában. Az utcavonaltól beljebb álló lakóházak nem rendszertelenül, hanem utcaképi rendszert alkotva épültek. Az ún. *előkertes beépítés* az utcakép formálásának az a módja, amelynél a lakóházak homlokzati végfalai nem

¹¹ Balassa Iván: Életmód

közvetlenül az utca vonalára épülnek, hanem attól néhány méterrel beljebb. Egyek is a végfalaktól a járdáig terjedő területen kis nagyon kertek képződtek. Az utca vonalát a telkek kerítései, valamint az azokat megszakító kis- és nagykapuk jelölik ki. Az előkertes beépítés az egész magyar nyelvterületen elterjedt.

A Kárpát-medence rendezettnek mondható falvaiban általában az utca közepén halad a kocsút, amely lehet átmenő forgalmú vagy helyi jelentőségű közlekedőút, és az utca két szélén gyalogjáró húzódik. Az árok és a gyalogjáró, illetve a kocsút és a gyalogjáró közé legtöbbször fasort ültetnek. Az épületek, kerítések, kapuk és fák együttese által kialakított utcaképek magában hordozza a település múltját, táji és népi hovatarozását, a falulakók hagyományörző akaratát, vagyoni helyzetét, újíto készségét, a településre jellemző telekrendet. Mindezekkel együtt az utcakép tájformáló és építészeti elem is. A szépnak, esztétikusnak mondható utcakép sokféle tényező együttes hatásának eredményeként jöhet létre. Elengedhetetlen az épülettömegek, a tetőformák, a nyílások harmonikus kialakítása, de nélkülözhetetlen az apró részletek, a kis építészeti elemek műves megformálása is. A falusi utcakép kompozíciójának egyik legfontosabb tényezője a hasonló és ismétlődő építészeti elemek – a lakóházak, kerítések, kapuk – ritmikus sorolása legyen. A hagyományos településképben kedvezőtlen változást hoztak az 1970-es éveket követő építkezések: a kialakult hagyományos telekstruktúrában jellemzően kétraktusos házak épültek, amelyek mérete, tömege, magassága jelentősen meghaladta a kialakult beépítést. A régi épületeket bővítették, korszerűsítették, megjelentek a tájidegen anyagok, szerkezetek, pl. nagyméretű nyílászárók, hullámlemez tetőfedések.

A település közlekedése a község működésének egyik alapvető feltétele. Az utcák külső képét annak szélessége, burkolata, világítása, talaj alatti és feletti műszaki berendezések (közműhálózatok), járókelők számára elegendő szélességű járda, valamint a meglévő növényzet állománya határozza meg.

Az utcák nyugodt ritmust sugároznak a rajtuk közlekedőknek, ezért az ott található épületek megközelítése kényelmes, biztonságos. A gépjárműforgalom számára megfelelő szélességű közút áll rendelkezésre. Autóbuszöböl és buszváró az igények szerint, optimálisan kialakított. A nagyrészt elválasztott rendszerű kerékpárút és a járda megteremtette a biztonságos közlekedés feltételeit. A meglévő közműhálózati infrastruktúra ellátja a település központi területét. A használatra alkalmas kialakítással tervezett parkoló területek lehetővé teszik az intézmények, üzletek kényelmes megközelítését. Az út mentén létesített vízelvezető árokrendszer kialakítása funkciójának megfelelő, karbantartása biztosított. Az utak többnyire kétoldali fasorral ellátottak, amelyek továbbra is megővendők.

A közintézmények akadálymentes, valamint kerékpárúton történő megközelítése is biztosított. A szükséges kerékpártárolók, közterületi pihenőpadok településképbe illő kialakítása megfelelő. A központi településrész utcái jelenlegi kialakításukkal kielégítik a közlekedési rendszerrel szembeni elvárásokat, így azok a meglévő szerkezetükkel őrzendők meg. Emellett továbbra is javasolt a közúti felfestésekről folyamatosan gondoskodni.

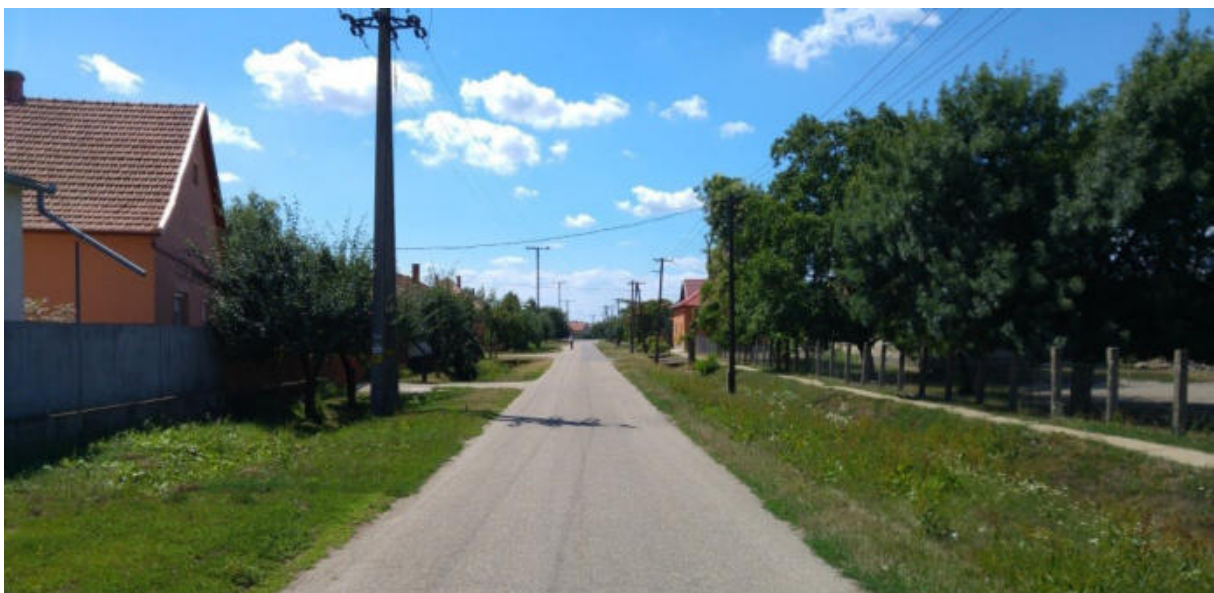

Egyek, Fő tér és környezete

Egyek, Fő tér és környezete

4. 4. 4. Egyéb településkarakter elemek

A falvak megszabott rend szerint épültek. Ezt részben a természeti viszonyok, részben a gazdasági igények határozták meg. Egy településen mindig nyoma kell lenni a rendezettségnek: fel tudunk fedezni egy ún. központot. A központban álltak a középületek, vagyis amit mindenki és gyakran használt. Elsősorban a templom volt régen a szervező erő, mert erős, időtálló anyagból építették, és védelmi célokat is szolgált az évszázadok során (pl. törökök ellen). Körülötte helyezkedett el a plébánia, a pap lakhelye. Itt található a Nagyközségháza is, amely a hivatalos ügyek rendezésének helyszíne volt. A központban kapott helyet az iskola épülete és a tanítók lakása is: a kisebb településeken általában egyetlen iskola volt.

Egyek településszerkezete szalagtelkes jellegű, az utcák aránylag szabályos elrendezésűek.

Utcás soros falu, olyan település, amelynek két sor szalagtelke egy átfutó út két oldalán helyezkedik el. A telkek út felőli végén áll a hosszanti telekhatárra épült lakóház, beljebb következik a gazdasági udvar a gazdasági épületekkel. A telek belső vége legtöbbször veteményes vagy gyümölcsöskert. Ez bővüléssel sakktabla alaprajzú, teleklábas faluban a párhuzamos és derékszögű utcák által körülzárt, téglalap alakú telektömbök két-két egymással érintkező teleksorból állnak. A teleklábas településszerkezet tudatos tervezés, mérnöki kimérés eredménye.

A szalagtelkes falu lehetett egyutcás vagy többutcás. Az egyutcás forma az ősi. Német lakta területeken már a X. századtól előfordult Magyarországon a XIII. – XIV. században említik először az oklevelek. Jellemző sajátossága, hogy a falu két ellentétes irányba dőlő teleksorból áll. Nincsenek egymáshoz véggel dülő telkek. A többutcás szalagtelkes falu újabb. Legtöbb helyen az egyutcásból fejlődött a lakosság szaporodása következtében. A terjeszkedés a külterület rovására történt. Az egykori dülőutak váltak utcákká. Így az új utcák gyakran kanyargósak, és a régihez viszonyítva ferdek. A többutcás szalagtelkes faluk különösen elterjedtek Magyarországon, mivel nálunk igen gyakoriak a népes, többezres lélekszámú falvak. – A XVIII. – XIX. században, Magyarországon több halmazfalut mérnöki beavatkozással többutcás szalagtelkes faluvá alakítottak. A szalagtelkes falu megjelenési formái: az orsós utcájú falu, az útifalu és a sorfalu.

Egyek jellege eredetileg egy utcás útifaluból nőtte ki magát nagyközséggé. Századunkra jellemzően a nagyközség keleti és dél-nyugati részén szabályos alaprajzú új településrészt alakítottak ki. Idő közben a főutca területe is beépült. A település utcái előkertes beépítésűek. Szalagtelkei közül a szegényebb porták udvarának elrendezése tiszta soros. Részekre osztott udvaraira a tagolt épületrendezés jellemző. Egyek Nagyközség legfontosabb és megőrzendő morfológiai, településképi értéke, a tájban való előnyös elhelyezkedése.

Az utcaképek, a beépítés, az épületek közvetlen látványai értékeket képviselnek. A nagyközség épületállománya, a házak karaktere Egyekben meglehetősen vegyes, ami egyaránt összefügg a telekrendszer vegyességével, az építés korával, az eltérő időszakokban történt építés keveredésével. A település belterületen a hagyományos – védett – falusi porták, egyéb jellegzetes típusok találhatóak a nagyközségben (hatvanas években épült sátor tetős "kockaépületek"; utcavonalra merőleges tetőgerincű újabb házak - szélesebb traktussal épültek a 80-as években; a legutolsó évek "divatos" épületei - szerencsére alig lelhetőek fel túlformált, túldíszített házak).

A nagyközség úthálózata viszonylag szabályos. Az utak hierarchikusan három szintre oszthatók: a nagyközségi főutak, a gyűjtőutak és a lakóutak szintje is még viszonylag jól elkülöníthető egymástól. A települést keresztező mellékutak, mint a település főútjai a vasúttal körülbelül párhuzamosan és merőlegesen húzódnak. Az önkormányzati kezelésben lévő gyűjtőutak már szabálytalanabb, történetileg kialakuló struktúrában alkotnak hálózatot, ezek csak néhány jellemzőjükkel (pl. két sávban járható úttest, szélesebb közterület) mutatkoznak kisvárosiasabbnak a település lakóútjainál.

Az utcahálózat egésze alapvetően szabályos, „tervezett” jelleget ölt. A vasút a belterület déli részén halad keresztül. Az egyes utcák keresztmetszeti kialakítása változatos képet mutat, a viszonylag szűk

beépítés ugyanúgy előfordul, mint az igen széles utcaalakítás. A lakóterületek megoszlása a nagyközségi test különböző részeiben egyenletes.

A nagyközség közlekedése szempontjából előnyös, hogy viszonylag közel van a megyeszékhely, azonban az oda vezető út mellékúti besorolásán túli probléma, hogy állapota sem kielégítő. Felújításra szorul a város belső úthálózata is. A település útjai, úthálózata az elmúlt évtizedben keveset változtak.

A telek

A középkorban a falvak belső telkei általában igen nagy kiterjedésűek voltak és egy-egy településen belül méretük is közel azonos volt. Az ásatások szerint is sokszor kerített, vagy csak árokkal körülvett mansushoz (belső telekhez) már a középkorban veteményes-, szőlős-, gyümölcsös- és szérűskertek is járultak. Ezek a kertek (mint telektartozékok) helyenként ugyan elváltak a belső telektől, de leggyakrabban a falut mintegy körülölelve, térbelileg is kapcsolódtak és kapcsolódnak ma is a házas udvarokhoz, a fundusokhoz: a veteményeskertek szorosabban, a gyümölcsöskertek lazábban tartoznak a belső telkekhez; önállóbbaknak csak a szőlőskertek tekinthetők mindmáig.

A falubeli telek a jobbagynak nemcsak lakóhelyet biztosított, hanem többé-kevésbé munkahelye is volt. Ennek megfelelően a telek elrendeződése, külső képe annak gazdáját, s egyben a gazdálkodás általános fejlődési változatait is tükrözte. Így kezdetben a telken a „... lakóház és istálló jóformán még el sem különült egymástól: ember, állat, élelem, takarmány, mind megfért szépen egy föld alatt”. A fejlődés során az épület lakó- és gazdasági szerepe mindinkább elkülönült és a korábban csak belsőben jelentkező funkciók szerinti megosztást most már különálló építmények biztosítják. Ezek az épületek a belterületeken szabálytalanul helyezkedtek el és közülük a legfontosabb — mint mindenhol — itt is a lakóház volt. A melléképületek ekkor még lábakon álló fedelek, színek vagy részben (esetleg teljesen) földbe süllyesztett építmények voltak, amelyekben válogatás nélkül egyaránt helyet kapott a betakarított takarmány, a learatott gabona, a sokféle háziállat, a házból kiszoruló szerszám stb. Ezek a „komplex” rendeltetésű melléképületek általában fából készültek és ajtó nélküliek voltak.

A körülkerített udvarok rendezett beépítése kezdetben még együtt járt a már mértanilag zárt formájú (négyzetes, vagy téglalap alaprajzú) épületek egy udvaron történő csoportos elhelyezkedésével (csoportos udvarház), amiből a XIV. században még általánosnak tekinthető nagycsaládos életformára következtethetünk.

A belső telekhez szorosan kapcsolódó veteményeskerteket, a fundus hátsó részéhez gyakorta tartozó gyümölcsöskerteket, de az udvar egyes telekrészeit is most már kerítés, általában fából készült fedeles, vesszőből font sövény, máshol boronákból rakott palánk, gyakrabban földhányással (vagy pl. trágyával, szőlőskerteknél földdel hintett venyigével) magasított árok vette körül.

A belső telken álló és a tároló építményekre vonatkozó szokincs a XIV. századtól kezdődően annyira megszorodott, hogy ennek már feltétlenül általánosan elterjedt tárgyi alapja lehetett. 1350 körüli oklevél szerint is, a hatalmaskodók az ökröket az istállókból vitték el és már a középkori belső telekhez is hozzá tartozott a térben is hangsúlyos szerephez jutott lakóház mellett a szín, a csűr, a gabonás istálló, az abora a pince. Majd a XVI. századtól kezdődően a különböző gabonás és zöldséges vermek, élés- és sütőházak, udvari kemencék, karámos disznóólak, tyúkházak, méhesek, a XVIII. századtól kezdve pedig a sövényes juhakol.

A ház vagy házak helyét a gazdálkodás helyi rendje, a jó tájolás és a területünkön oly sokszor pusztító árvíz elleni védelem határozta meg. Hossztengelye az utcára merőleges volt (a paraszti portáknál ritkán tértek el ettől). Ablaktalan hátsó hosszfa az 50—100 cm széles kerítetlen oldalkertre, ereszcsgóra nézett. Az egy- vagy kétablakos utcai homlokzat előtt az elrekesztett kiskertben a virágokat és a fűszernövényeket (tárkony, majoránna stb.) a ház asszonya gondozza; a szőlőlugas körüli munkát a férfiak végzik. A ház bejáratával szemben álló, gondosan épített rédelyes deszkakamora (kamara, gabonás kamra) és a régen vízszintes deszkapallókból (boronagerendákból) rakott udvarkerítés között is gyakori ez a gyümölcsfákkal gazdagított kiskert és helyenként a lugas sem hiányzik innen. A kamora fiókokban hombározzák a gabonát, ezért helyének kiválasztásánál

döntő szempont volt, hogy száraz és napos telekoldalra kerüljön; egyben, hogy szembetűnő helyen is álljon és ezért a tolvajok messze elkerüljék.

Mellette talál helyet a XIX. századtól területünkön igen elterjedt sütőház, amihez gyakorta két-három faoszloppal (culáppal) alátámasztott féleresz, szín, fás-szén is csatlakozik.

A házas udvaron (zöldudvaron) áll helyenként a szájas földverem is és a ház szélárnyékos, tornácos vagy ereszes udvari homlokzata elé kerül a deszkából összerótt virágtartó pad (az ászok), a fából összerótt kutyaól. Ha az itatóvályúval is felszerelt gémeskút a zöldudvaron áll, akkor általában egy korábbi baromudvaros (kettős udvaros) telekrend maradványával találkozunk. Máshol a kút a telek első és hátsó udvarát elválasztó kerítést szakítja meg és csak a korhadt ágast alul erősítő, földdel vagy kavicssal tömített sövényfalú (vesszőssövényű) rekesz, gyám kerül a gazdasági udvarba. A korábban fával, bődönnel, a nagyobb folyók mellett tombáccal, újabban téglával vagy kővel (betongyűrűvel) bélelt mély kút pedig a kerítésbe épül be. A kútnak a házhoz is, az ólhoz is közel kell állnia, hogy ha tűz támad, kézhez legyen az oltáshoz, mindennapos munkában pedig az itatáshoz és a házi munkához. Útjában ezért semmi sem állhatott; megközelítése és a víz tisztasága pedig megkövetelte, hogy a környezete mindig rendezett és gondozott legyen.

A ház és a nagyol között, vagy ha erre nincs mód, a zöldudvar házzal szembeni oldalát a sokszor csak félereszrel fedett nyári konyha foglalja el. A nyereg- vagy sátoztetős ól rövid eresztű hátsó oldalához gyakorta lábakon álló, oldalain nyitott fás-, takarmányos- vagy szekérszén is támaszkodik. A kisebb gazdasági épületekkel kétoldalt lazán keretezett gazdasági udvaron kap helyet a vesszőből fonott lábas tyúkgóré (tyúkfal, tyúkház, tyúkkas), mellette a napraforgókóróból (forgóból), vagy lécekből összerótt négyzetes alaprajzú, hasáb alakú csirkeborító. Fonott oldalfalú, vesszőssövényű a tengerikás is, de újabban már fából épült, oldalain lécráccsal borított kukoricagóré épült a településen is. A keményfa pallókból, boronákból összerótt lábas disznóól (lásasól) is (előtte akollal, karómmal) a gazdasági udvaron áll. Itt bújik meg, rendszerint az istálló mögött és a disznóól közelében (de mindenképpen az udvar mélyebben fekvő részén) a négyszögletesre, vagy körformára rakott trágyadomb és a deszkafalú, féleresztű árnyékszék is. Az ólas udvaron hasábra rakva áll a kobozott tűzifa, mellette a jó előre felhasogatott tüzelő boglyája és egy-egy nagyobb élőfa törzséhez támasztottan, az újabb felhasználásra váró épületfa (építőfa). A fiatalabb gyümölcsfákat a gazdasági udvaron (amit takarmányoskertnek, vagy udvarnak is neveznek) a korlát-fa védi az állatoktól. Az istállósóllal szemben levő telekoldalra került a csomozóház és a dohánypajta, máshol az olyan nagyméretű féleresz, amelynek egyik sarkában a répapince, másik sarkában a zöldséges- vagy krumplisverem, helyettük esetleg a karámos, aklos disznóól helyezkedik el.

Belterület – Telekméret vizsgálat (részletes) – forrás: saját szerkesztés

A nagyközség ma hagyományos falusias beépítésű, hosszú-keskeny telkekkel rendelkezik. Az épületek gerince az utcákra merőleges. A funkcióvesztés következtében a foghíjakon új épületek épültek, amelyek több helyen már-már kertvárosi utcaépet kölcsönöznek a területnek, ugyanakkor illeszkednek a hagyományos, utcára merőleges gerincű beépítéshez. A település központja felé érve, az eredeti telekszerkezet megtartásával, laza családi házas beépítés alakult ki, a kertvárosi-laza karakter építészeti jegyeit hordozza.

A nagyközség hagyományos falusias beépítésű, hosszú-keskeny telkekkel rendelkezik. Az épületek gerince az utcákra merőleges. A funkcióvesztés következtében a foghíjakon új épületek épültek, amelyek több helyen már-már kertvárosi utcaépet kölcsönöznek a területnek, ugyanakkor illeszkednek a hagyományos, utcára merőleges gerincű beépítéshez. A település központja felé érve, az eredeti telekszerkezet megtartásával, laza családi házas beépítés alakult ki, a kertvárosi-laza karakter építészeti jegyeit hordozza.

Terület-felhasználási, és terület-használati feszültségek sorában kiemelendő, hogy a belterület beépített területei sok esetben rövidek, kis területűek, mint a településközpont területe. A kül- és belterület kihasználatlan gazdasági területei is teljes infrastruktúrával ellátott területek, a szennyvízhálózat csak részben megvalósított, ezek kihasználtsága kedvezőtlen. A belterületen lévő használaton kívüli, de településszerkezeti pozíciójuk miatt értékes területek rendezésével biztosítani kell az értékükön való használatukat.

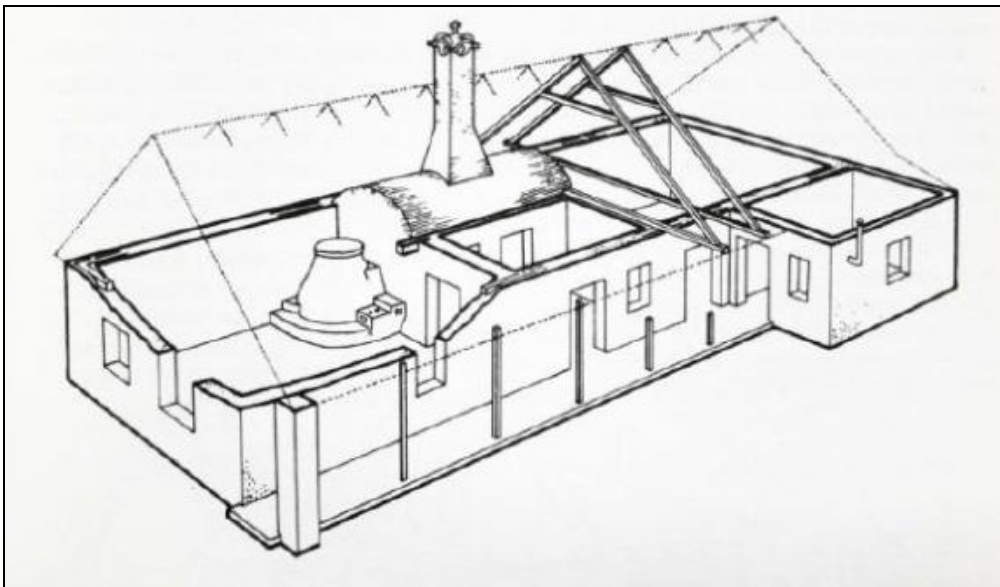
A hajdani porta:

A régi portának három funkcionális övezetét lehetett megkülönböztetni:

- lakóház övezet (lakóház, magtár, istállók, ólak),
- szérűskert vagy szénáskert,
- konyhakert.

Az **épületek rendje** a XVIII. szd. végére úgy alakult, hogy az utcafrontra került a lakóház, melyet 2-3 m-es kiskert választott el az utcai kerítéstől. A többi épület a társadalmi helyzettől függően illeszkedett a lakóházhoz. Szegényebbeknél egy sorban (ház – verem – tyúkól – disznóól - istálló), módosabbaknál az épületek két sorban helyezkedtek el (ház – kút - istálló, velük szemben magtár – sütőház – szekérszín - disznóól, kukoricagóré).

A kukoricagórék sok helyen az utcafrontra kerültek.

Jellegzetes alföldi ház

Előfordult olyan is, hogy a lakóházzal merőlegesen, háttal az utcára egy kisebb méretű házat építettek, mely két részből állt, az egyik fele állatok befogadására volt alkalmas.

A XVIII. szd.-ban kikristályosodott telekrendszer falunként nagyjából egységes települési képet eredményezett, attól függetlenül, hogy mindig akadtak típustól eltérő porták.

Amikor megszűntek a szérűskertek jelentős változás következett be az udvar szerkezetében. Nagyobb gazdák a szérűskertet meghagyták szénás kertnek, mások a baromfiudvart növelték vele.

A szabad kémények lebetonozásával megszűnt a konyhában való főzés, ezért – főként a XX. szd.-ban – rohamosan terjedtek a **nyári konyhák**.

A falu képét végül a települések kiszélesedése változtatta meg. A XIX. szd. első fele óta mind több helyen osztottak új telkeket, szabályos és egyenlő nagyságú portákkal, kimért utcákkal.

A XX. szd. második felében döntő átalakuláson ment át elsősorban maga a porta. A portákon már jobban elkülönül egymástól a lakó-és a gazdasági övezet. A lakóházakat kerítésekkel lezárt virágos, díszkert csoport veszi körül. Szembetűnően leszűkül a gazdasági övezet, ezzel szemben növekszik a gazdaságilag hasznosítható kert. Megnő az emberek esztétikai igénye. A módosság kifejezője már sokkal inkább a ház és környéke. (Régebben inkább a gazdasági épületeken lehetett lemérni egy porta rangját.)

A hagyományos népi lakóház szerkezete:

A lakóházak alaprajzi elrendezésében azonos elvek érvényesültek az egész Alföldön. A típusokat inkább társadalmi, mint táji hatások határozták meg: A nyomort jelző putriház és az egyosztatú ház a vidékre nem volt jellemző. A kétosztatú, tornác nélküli ház ritkábban, **a háromosztatú ház** viszont sűrűbben fordult elő. A vidék általános háztípusa tehát a háromosztatú ház volt, melynek középső részét konyhának, két végét pedig szobának („kis ház”, „nagy ház”) használták. Gyakori volt a házzal egybeépített, de külön bejáratú kamra.

Nagygazda portákon a kamra két részre tagolódott, a nagyobb részben gabona tárolására alkalmas magtárat, a kisebb részben szalonnás kamrát alakítottak ki.

A házak természetes bővítménye volt a **tornác**, mely lényegében az alaprajzot is befolyásolta. A két- és háromosztatú házakat a XIX. szd. eleje óta csak ritkán építették tornác nélkül, bár a szegényebb falurészekben még ma is elég sok tornác nélküli házat láthatunk.

A tornác kialakítása igen változatos volt, így a tornác a lakóházak elsőrendű stílusmeghatározója. Tájunkon csak az első tornácot ismerték, a végtornác nem volt jellemző. A tornácok legfőbb típusai a következők:

- a ház elején végighúzó ámbitus nélküli nyílt tornác,
- egyik, másik, vagy mindkét végén lezárt ámbitus nélküli tornác,
- ámbitusos, vagy könyöklős, lényegében zárt tornác (az ámbitus, ami készülhetett deszkából, földből, vályogból, újabban téglából, kb. 100cm magas volt és deszkakönyöklő védte)
- fél tornác (mikor a tornác csak a az egyik szoba és a konyha hosszúságáig tart, a másik szoba fala egészen az ámbitus vonaláig kijön)
- szűkített tornác (amikor csak a konyha előtti teret hagyják meg tornácnak)
- lopott tornác (mikor nem hagynak külön tornácot, de a konyha első falát valamivel beljebb építik, így 120-150 cm-es kis belépőt nyernek)

A tornácok változatosságát az **oszloprendszer** is kifejezi. Szegényebb, egyszerű házakra az egyszerű, szögletesre faragott sima fenyőfa oszlopok voltak a jellemzők, melynek alsó vége egy erős, rendszerint keményfa talpgerendába, felső vége pedig a ház eresze alatt végigfutó folyó gerendába csatlakozott. Gyakoriak voltak a hengeresre faragott oszlopok is. A faoszlopok felső végéhez gyakran különböző

merevítőket csapoltak, mely az oszlopnak T-alakot adott. Gyakori volt az oszlopok felső oldalába csatlakoztatott két ferde merevítő, melyet szarkaláb oszlopnak is neveztek. A díszesre faragott fa oszlopok a vidékre nem voltak jellemzőek.

A módosabb házak jelképei a „külábak” voltak. A külábakat a múlt században rendszerint kerekre faragták, alsó részüket néha szögletesre hagyták. Mindinkább a szögletes oszlopok terjedtek el, különösen az 1930-as években feltűnően szép, olykor bolthajtásos összekötőkkel ellátott téglaszloprend is megtalálható volt.

A házak másik igen fontos stílus meghatározója a **tűzfal** volt. A legrégebbi típusú nádfedeles házak többnyire elől- hátul csapott tetővel, tűzfal nélkül készültek, majd őket követte az elől félcsapott, hátul teljesen csapott tetejű ház, melynek elején már megjelent a tűzfal. Ezek a tűzfalak legtöbbször fehérre meszelt vesszőpaticsból, vagy deszkából készültek. A tűzfalat két szellőzőlyukkal alakították ki a padlástér szellőztetése végett, melynek szegélyét különböző sárból formált díszítés alkotta. A díszítések a módosabb házakon gazdagabbak voltak, de sohasem töltötték be az egész tűzfalat, legfeljebb csak tagolták azt. A tűzfal körül a nádtető szélét több helyen cifrázott deszka-szegély vette körül. Később feltűntek a teljes (háromszög alakú) tűzfalak, melyek eleinte deszkából készültek. A nádtető szegélyét egész tűzfal esetén deszkaborítás tartotta.

Egyek népi építésze jellegzetes, napsugarat utánzó fa oromzatával egyedi érték, az alföldi népi építészet sajátos változata. A faluban több mint 60 lakóház viseli magán ezeket a jegyeket.

Oromfalak példái a településen

A népi lakóházak megjelenésére rányomta bélyegét, hogy a községben a századforduló táján jelentős kézműipar működött. A település híres asztalos mestere volt Zsibók József, aki nagyon szép oromfalakat (vérték díszítéseket) készített. Néprajzi szempontból Egyeken ezek az oromfalak, vérték díszítések a legértékesebbek, melynek külön mintakönyve is volt. Ez a népi kézműipar művészi jellegű volt. A XX. század elején terjedt el az az „új” megoldás, mikor a ház padlásterét előlről bedeszktázták. Mivel a deszka viszonylag könnyen munkálható, ezért az építkezők díszítő motívumokkal látták el. A vérték díszítése az alábbiakra terjedt ki:

- felső kisháromszög
- a nagy háromszög
- nádszegély
- vízvető
- szellőző nyílások

Eleinte a katolikus vallású lakosság keskeny kereszt motívumokat használt. A felső háromszög díszítése ritkább, de ahol díszítették, ott leginkább a stilizált virág, a lemenő nap és egyéb játékos motívumok is előfordultak. Gyakran a tulajdonos neve és az építési év is feltüntetésre került. A kicsipkészás, illetve a hullámvonalak szintén gyakori díszek. A nádszegély tartó csatok szintén gyakran virágmotívumokat kaptak. A Bourbon liliom díszítés itt is jellemző volt. A házvégék díszítése mind-mind a házépítő nép szépség utáni vágyát és gazdag fantáziáját mutatja.

Az ajtókat, ablakokat már a XVIII. szd.-ban is asztalosok készítették. Meglévő példányaik olykor magas művészi színvonalú asztalos munkáról árulkodnak. A XIX. szd. második felében általános volt a kifele-befeje nyitható két-két szárnyból álló üvegezett ablak, melyet kívülről deszka zsalu biztosított (zsalugáteres ablak). Ez azonban csak a módosabb portákra volt jellemző. Gyakori volt az egyrészes ablak, melyen sokszor sajnos átfújta a szél. Emiatt igyekeztek minél kisebb ablakokat készíteni.

A nyári konyha tipikus legújabb kori építmény, mely a szabad tűzhelyek megszűnésével hozható kapcsolatba. Zömmel a két világháború között terjedtek el. Az első nyári konyhák a sütőházakból alakulhattak ki. Ez volt az a hely ahol a disznótoros nyersanyagokat sütötték ki, ahol lekvárt főztek, vagy ahol télen a sertések eledeleit készítették elő. A nyári konyhák kisméretű épületei az utcafrontra kerültek a lakóépületekkel szembe.

A kapuk kerítések kiképzéseinél a régi XVIII-XIX. szd.-i hagyományok itt is a faépítkezésre utalnak, mivel ezek régen kizárólagosan deszkából készültek. Az utcai frontra ebben az időben hatalmas kapubálványokat faragtak, külön nagykapunak, külön kiskapunak. A deszkakerítések lényeges részei – ma is sok szép látható belőlük – a fedeles kiskapuk. A két kapufélfát szép, egyszerű faragások díszítik. Mára a kőanyagú kerítések maradtak fenn a településen.

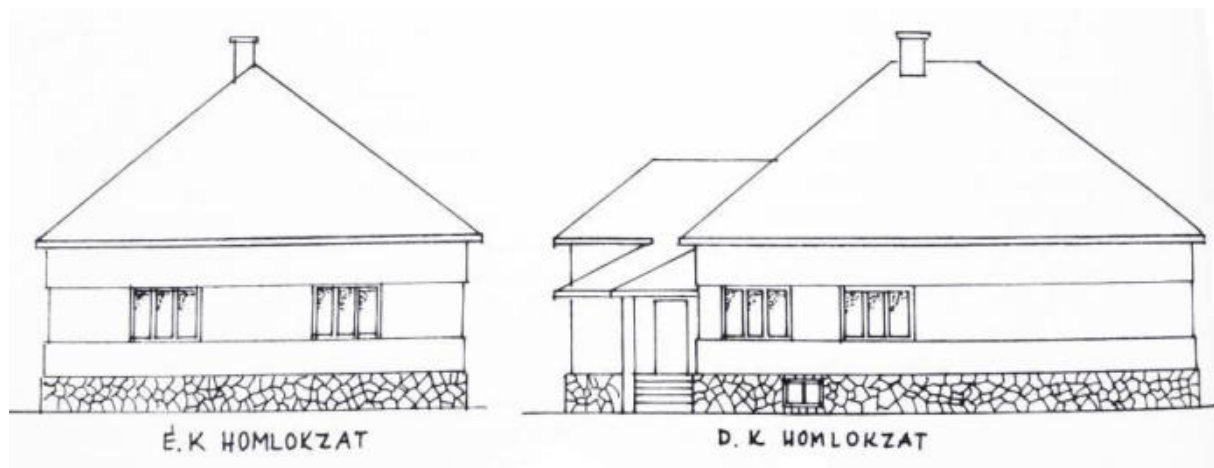
Gazdaportákon már a XIX. szd. első felében is főként az utcai frontra készítették un. kőkerítéseket. A XX. szd.-ban az igazi rangot már a vaskerítés és a vaskapu jelentette. Ilyen esetben maguk a tartó oszlopok téglából készültek, melyet fehérre meszeltek. Ebben az időben magukból a kerítésekből kiolvasható volt a falvak társadalmi differenciálódása. Az 1950-es években tűnt fel a betonkerítés, melyet vasráccsal kombinálva építettek.

A hagyományos népi lakóházak átalakulása

A vályogházak átalakításának van egy bizonyos rendje, egymásutánisága. Elsőnek a hagyományos tüzelőberendezést távolították el, helyette falbarakós sparhetet, vagy korszerűbb tüzelőhelyet használtak. A következő lépés volt általában a konyha (pitvar) lekövezése. Ezt követte az ajtók és még inkább az ablakok kicserélése korszerűbbre, nagyobbakra. Majd a tetőzet átépítése következett, a nádtetőt cserépre, ritkábban palára, bádogra váltották. A tornácokat sok helyen beüvegezték, beépítették, sőt néhány esetben bővítményeket is építettek hozzá.

A tiszta téglapítkezés nem terjedt el, csak napjainkban. A téglát régebben alapozáshoz, lábazatépítéshez, tűzfalépítéshez, tornácoszlop építéshez, kapukészítéshez, illetve néhány középület építéséhez használták. A téglaházak későbbi építése együtt járt a korábbi formák egyértelmű elvetésével. A hagyományos hosszú vagy egyenes ház helyett, amit minden esetben nyeregterő fedett, az 50-es évek végén, a hatvanas évek elején a négyzet alaprajzú, tornác nélküli, sátorterős háztípus terjedt el, megdőbbentő egyöntetűségben.

Ebben az egyöntetűségben már nem mutatkoztak meg a különböző tájak sajátosságai, a különböző termelési tényezők hatásai, annál inkább az egészségügyi, kényelmi igények. Ez a sátorterős kockaház típusa futótűzként terjedt el az egész országban, építése össznépi mozgalommá vált. Tíz-tizenöt éves divatja, építésének lendülete a magas lábazattal kiemelkedő, majd alapincézett, vagy az emeletes formával kifulladt.

Sátortetős ház – minta

Ezek az épületek léptékükben, formájukban, részleteikben is másak, mint elődeik. Az alaprajzuk teljesen eltér a hagyományos magyar lakóház alaprajzától. Rendszerint az udvari bejáraton és az előszobán keresztül lehet eljutni az utca felé néző két szobába. Az előszoba másik oldalán, az udvari fronton van a konyha, a fürdőszoba és a kamra.

A sátor tetős, egyforma kockaházak megbontották az akkori tipikus magyar faluképet. Sok helyen új utcákat hoztak létre, gyakran komplett településrészeket, amelyek néhány év alatt be is épültek, természetesen egytől egyig sátor tetős kockaházzal. Jellemző volt a hagyományos hosszúház lebontásával a régi telken új kockaházat építeni, mely az utcakép megbomlását eredményezte.

A sátor tetős kockaházak létrejöttét több tényező együttesen idézte elő. Építését az urbanizáció, a tömeges építési láz „családi ház eszme”, és a megváltozott életmód mind elősegítette.

A kockaház mai megítélése igen negatív, mostoha tömegjelenségnek számít. Többen azt tartják, hogy a sátor tetős kockaház a „vidéki panel”, vagyis a tömeglakás-építés kisvárosi, falusi változata. Sokan azt tartják a legnagyobb gondnak, hogy a családi ház eszméje a városhoz, nem pedig a faluhoz köthető: a családi ház nem azonos a vidéki (kertes) parasztházzal, kialakulásuk és eredeti rendeltetésük is különböző. A vidéki ház története az ismertebb: visszavezethető népi építészetünk egészen ősi formáihoz, és a gyakorlatilag keveset változó falusi életmódot egészen a XX. század közepéig ki tudta szolgálni. A családi ház ellenben a városi társadalomban jött létre, gyökerei az angol kertváros-mozgalomban, illetve a villaépítészetben keresendők: ezek nem kötődnek a falusi életmódhoz, a kert nem munka-, hanem pihenőterület, ahol némi konyhakerti zöltséget és gyümölcsfát leszámítva nincs termelés, nyírt gyep meg fából készült kerti kiülő annál inkább.

Persze a változásokat az is előrevetítette, hogy faluhelyen megváltozott az életmód. A változási folyamatok azt mutatják, hogy sok városi költözött ki a környező falvakba, illetve már az eredendően falusi népesség sem úgy él, mint régen: a városba jár dolgozni, otthon pihenni szeretne. Már nem a mezőgazdasági termelés az első számú megélhetési forrás, legalábbis nem úgy, mint régen. Kevésbé van szükség a nagy telkekre, és a sokféle gazdasági épületre. Néhány önálló háztáji gazdálkodásra kevesebb számú, kisebb méretű gazdasági épület is elegendő.

A további fejlődési hullámnak a kockaház is áldozatul esett. A hetvenes évektől fokozatosan a túlméretezett tömegű, hatalmas méretű családi házak vették át a kockaházak szerepét, s váltak a jólét szimbólumává.

Mikor a nagyméretű házak építésének korszaka lejárt, helyettük jöttek az újabb divatú, nagy tömegtagoltságú, más országok hagyományait követő családi házak. Ezek az épületek már inkább földszintesek és alaprajzukat tekintve szétterülő kialakításúak.

A régi, hagyományos népi épületek eltűnésével egy hosszú építési korszak hagyományai, formái, arányai, nemzedékek hosszú sora által kialakított, formált esztétikuma mehet feledésbe. Sok közülük népünk életének jobb megismerése, valamint mába nyúló múltjának lehető legteljesebb megmutatása végett megőrzésre méltó. Már csak azért is, hogy a bennük megnyilvánuló formák, arányok, gyakorlati megoldások megihlessék építészeinket és munkájukat befolyásolják. Szükséges, hogy építészetünk a népi építkezésből újuljon meg, hogy fejlődésében a saját környezetéből, az itteni adottságokból merítsen, a már meglévő esztétikumból induljon ki.

Népi építészetet magába hordozó épületek

Táncsics utca 26.

Petőfi utca 7.

Hunyadi utca 8.

Táncsics utca 14.

Táncsics utca 8.

Tanyák és pusztai építmények

A magyar puszta több mint egy élőhely. A természet és az ember harmóniájába szinte észrevétlenül simulnak bele a pusztán található tanyák, gémeskutak, karámok. A tanyák, hodályok, akolok különböző típusai (deszkás, 'seggenülő'), gémeskutak debreceni és hortobágyi formái gazdag tájképi értéket hordoznak. Minden pásztorszállás egy parányi életközösséget elevenít meg a puszta egyhangúságában. A gémeskútban páfrányok és mohák számos faja él a fecskefészkek közelében. A hodályban kuvik és búbosbanka fészkel, míg az udvar köves részeinek repedésében hantmadár és barázdabillegető tanyázik. Az emlősök közül jellegzetes lakónak számít a sün, a güzüegér, és gyakran a molnárgörény is. Az ősi jellegzetességet hordozó új, felújított és omladozó régi pásztorépületek és gémeskutak fontos részei a tájnak, így megőrzésük elengedhetetlen. Az itt honos ember, a házi állatok és vadon élő állatok együttélése az ősi magyarok életképeit villantja fel az idevetődő látogatók előtt.

A Hortobágy kialakulása, és a Hortobágyi Nemzeti Park kistérségi jelentősége

A Hortobágy pusztaszerű, elszikesedett formájának kialakulását az eddig megjelent irodalomban található adatok szerint, főleg az antropogén hatások együttes eredményének tekintették. Eszerint az ősi mocsaras-erdős állapotot a nagymértékű erdőirtások, a Tisza szabályozása és később a milliós nagyságrendű háziállat legelése, és tiprása, valamint a talaj tömörítése szüntette meg, és hozta létre a múlt századi fátlan- rövidfűvű állapotot, amely tájkép a mai köztudatban levő Hortobágyot jelenti. A napjainkban is látható Hortobágy összességében ehhez nagyon hasonló tájképet mutat, bár mindezt kissé megváltoztatta a főleg II. Világháború utáni erdősítés és a legelő állatok drasztikus megfogyatkozásából adódó lényegesen magasabb növénytakaró, illetve a mértéktelen csatornázások okozta látványos kiszáradás.

Az újabb talajtani kutatások eredményei ettől teljesen eltérő, s számunkra is meglepő új információval szolgálnak, miszerint a hortobágyi szikesek már 15 ezer évvel ezelőtt is jelentős nagyságban borították a jelenlegi Hortobágy területét. A Hortobágy mélységi üledékeinek analitikus földtani vizsgálata (radiokarbon mérés, mikromineralógiai elemzés) segítette a kutatókat abban, hogy feltárják a szikes talajok kialakulásának valódi okait.

A pleisztocén végén (30-50 ezer éve) a Sajó és Hernád, karbonátokban és szilikátokban gazdag üledéket rakott le a Hortobágy területén. Emellett jelentős volt az eolikus porfelhalmozódás is az ártereken. Ekkor jelent meg az Ős-Tisza a Hortobágy északi peremén. A folyó azonban nem meanderezte keresztül a Hortobágyot, hanem lefejezte az Északi-középhegységből eredő medreket (a Hernád- és Sajó folyó, valamint az Eger, a Kánya és Laskó patakok medreit), ezáltal megszüntette a hordaléklerakódást a területen. A Tisza bal partján lévő terület ezáltal teljesen elveszítette élővíz utánpótlását, és csak árvizek esetén borította el a folyó. Ez okozta a $\text{Ca}(\text{OH})_2$ képződést, valamint a talajvíz lúgos pH értékének kialakulását. A lúgossá vált talajvízben immár könnyen tároltak fel a szilikátok, a talajvíz alkáliákban dús lett. Ez, valamint a ciklikusan ismétlődő tiszai áradások együttesen okozták a sók felfelé áramlását a talajban. A területen a szikesekre jellemző mikromélyedések, a ma is látható szikerek és szikpadkák maradtak meg. Megállapítást nyert tehát, hogy az Ős-Tisza folyásának 20 ezer évvel ezelőtti megváltozása hozta létre a ma ismert arculatát a Hortobágyon. Az emberi hatások természetesen folyamatosan módosították a táj mai formájának létrejöttét, de a szikes puszta teljes kialakulását a továbbiakban nem tekinthetjük elsődlegesen antropogén eredetűnek.

Hazánk első és mindmáig legnagyobb Nemzeti Parkját 1973-ban hozták létre 52 ezer hektáron. Jelenlegi területe, mely teljes egészében UNESCO Bioszféra rezervátum, megközelíti a 75 ezer hektárt. Ennek közel egyharmada nemzetközi jelentőségű vizes élőhely, melynek védelmét a Ramsari Egyezmény külön biztosítja. A Hortobágyi Nemzeti Park 1999-ben a Világörökség részévé vált, amely így méltán kivívta a nemzeti elismerést természeti értékeiben és kultúrtörténeti emlékéiben egyaránt. A kistérség kb. 30 százaléka védett vagy védettségre javasolt terület. Ezen kívül számos természeti terület (legelő, nádas, erdő, mocsár) létezik, ahol a gazdálkodást szabályozzák. Ennek ellátását is a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága, mint hatóság végzi el. A nemzeti park legfontosabb feladata a puszta megőrzése, természeti és kulturális értékeivel egyaránt. A kedvezőtlen változások megakadályozása, a területek kezelése és az értékek szakszerű bemutatása a hazai és külföldi látogatóknak. Ezért létre kell hozni egy látogató központot, és innen kiinduló terepi útvonalakat, ahol lesek és információs táblák segítségével teljes mértékű környezeti nevelés valósítható meg, az élővilág

legkisebb mértékű zavarása nélkül. A nemzeti park csak az itt élő emberekkel együttműködve őrizheti meg a pusztát, mint magyar tájképi és élőhelyi jellegzetességet.¹²

A mezőgazdasági üzemi területek egyenletesen szétszóródva találhatóak a település területén. A telepek kialakítása az ott alkalmazott termelési technológiákhoz alkalmazkodik. Az állattartás számára itt kedvezőek a feltételek (rétek, legelők, kaszálók). Ám azokon a telephelyeken, amelyek a Hortobágyi Nemzeti Park területén találhatóak, szigorú tájvédelmi előírásoknak kell megfelelniük az állattartóknak. Ohat területén működik a Hortobágyi Nonprofit Kft Ohati Majorja. Gazdasági területek Egyeken a Tiszacsege felé vezető út mentén találhatóak. Nagyméretű új gazdasági terület tervezése van folyamatban a település Félhalom felé eső részén.

Gazdasági területeken, a világörökségi helyszínen és annak pufferterületén Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósággal egyeztetett, egyedi előírások betartása szükséges. A többi területen úgyszintén elvárás a környezetbe illesztés, mivel az épületeket csak a tanyák esetében takarják fák. A színválasztásnál is törekedni kell a természetes színek használatára. Az épületek homlokzata többnyire vakolt kialakítású: a finomtól a durva felületi kialakításig. Az oromzatok kialakítása, díszítése történhet faelemek felhasználásával. Tetőfedő anyagként ajánlott a natúr agyagcserép vagy a mattszürke fémlemezfedés, emellett a természetes anyagok - nád-, zindely-, zsuppfedés - is elfogadhatók. A telephelyek esetén a kerítések építése nem jellemző. A rikító színek használatát kerülni kell. Ezek a színek károsan befolyásolhatják a környék élővilágát.

¹² Balmazújvárosi Kistérség agrárstruktúra – és vidékfejlesztési programja

4. 4. 5. Építményrészlet, alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás

A természetföldrajzi környezet

Az éghajlati tényezők az építkezésben csak nagyobb körzetben éreztetik differenciáló hatásukat, kontinenseket befolyásoló hatása miatt is. A Kárpát-medence téli hőmérséklete mindenütt szükségessé teszi a fűthető lakóházak építését. Itt indokolt a vastagabb, jó hőszigetelésű falak, födémek, tetők készítése, a közepes csapadékmennyiség levezetésére a 40-45 fok körüli tetőlejtés megfelelő. A belterjesebb állattartás igényei pedig fedett és zárt építményeket tettek szükségessé. A takarmány, a szalmas gabona biztonságos tárolása szintén fedelet igényelt.

A különböző korok építkezési gyakorlatai mindmáig fennmaradtak, egymás mellett élnek. Hüen tükrözik a gazdasági, társadalmi, kulturális változásokat. Egyes elemeket magában a lakóházakban is, de különösen az úgynevezett melléképületekben, azok építési anyagaiban, technológiájában, beosztásában, berendezésében, annak elhelyezésében, stb. nyomon követhetjük. A vagyoni különbözősége és a kis társadalmi csoportok időnkénti lemaradása az építkezésekben is nyomon követhető, melynek hatása egyenlőtlen településfejlődést eredményezett.

A települési viszonyok és az építkezés között rendkívül szoros kapcsolat áll fenn. Nemcsak az építőanyag tekintetében, hanem a telkek szabályos, vagy szabálytalan volta, az építmények elhelyezése, az utca vonalvezetése tekintetében is. Az utcaképek kialakulását a terepviszonyok határozták meg. A település utcái a homokbuckák, vizek, mocsarak hajlásaihoz igazodtak. A főbb utcák egymásba torkoltak, s a legelő felé haladva gyakran szélesedtek. A házakat mindig igyekeztek kiemelkedő magaslatokra építeni, ahol ez nem sikerült, a házak alatti talaj feltöltésre került.

Anyaghasználat

Az építést meghatározó tényezők közül a rendelkezésre álló építőanyag fontos tényező. A szállítási lehetőségek következtében leginkább csak a helyi adottságok felhasználását tette lehetővé. A fa és a föld felhasználásában megfigyelhető tapasztalat, mivel az építők számára majdnem mindenütt rendelkezésre álltak, ha nem is egyenlő mennyiségben és minőségben, továbbá felhasználásuk, megmunkálásuk jóval könnyebben elsajátítható ismereteket kívánt, amivel nagyon sokan rendelkeztek. Így érthető, hogy a Egyek népi építészetében is évszázadokon keresztül a föld és fa szerepe annyira kiemelkedő volt a Kárpát-medencében.

Fa

Bőven volt fellelhető a vessző, gally, karónak való fa, amelyekből nemcsak a ház fala, hanem ajtó, födém, kémény, ormfal stb. is készülhetett. A középkorban az erdőirtást semmi nem akadályozta, sőt a jobbágy és a földesúr egyformán érdekelt a szántóföldek területének növelésében. Az erdőirtás folyamata gyakorlatilag a XIX. sz.-ig tartott, habár a XVIII. sz.-tól kezdve azonban egyre inkább korlátozták a felhasználható famennyiséget. A mezőgazdasági célú erdőirtás mellett egyre erőteljesebben jelent meg az ipari felhasználás is.

Föld

A másik nélkülözhetetlen természetes építőanyag a föld, amely eltérő minőségben, de itt is rendelkezésre állott. Tartósabban fennálló települések létrejöttéhez nagymértékben hozzájárult az a tény, ha sárkészítéshez alkalmas földhöz hozzájuthattak. A XIX. századi vízszabályozások, lecsapolások előtt a folyók menti áradásos területek és a tavak, lápok, és mocsarak nagy területeket foglaltak el. A települést víz nem járta partszakaszra, illetve valamennyire kiemelkedő halmokra építették

Épületszerkezetek

Alapozás

Az építmények alapozása statikai szempontból fontos tényező, a népi építészetben csak századunkban vált általánossá. A boronafalak, a favázás falszerkezetek esetében már kezdetleges alapozásnak

tekinthetjük a talpfák alá, a sarkokra helyezett köveket, tuskókat, cölöpöket is. A vázszerkezetes falak esetében az oszlopokat egyszerűen csak a földbe mélyítették, s ez volt maga az alapozás.

A szilárd házalapok készítéséhez hozzájárult a 19. század végétől, az 1880-as évektől megjelenő építészeti rendeletek előírásainak hatására. Kő- és téglapületek esetében minden esetben készítettek szilárd alapot, amelynél a fal rakását 30–50 cm mély árokban kezdték el. A XVIII. század végétől már a nagybirtokosok arra törekedtek, hogy a falusi lakosság a lakóházakat az utca vonalára helyezték, később már központi rendelkezés a lakóház elhelyezését a telken. Lehetőleg mindig a telek legmagasabb pontjára került az épület, a cél a száraz kiemelkedés biztosítása volt, ami a gyakori árvizek ellen nyújthatott védelmet. A XIX. század második felétől tűzrendészeti szabályok is előírták a lakóház és a melléképületek elhelyezését. A lakóház padlószintjének minden esetben magasabbnak kellett lennie az utca szintjénél, amit úgy értek el, hogy szerves anyagtól mentes földdel feltöltötték a ház helyét, amelyet ledöngölve az épület padlózatát is alkotta.

Falazatok

A X-XII. században a magyarság megtelepülése idején, a sátor mellett leginkább a földház volt a jellemző, bár elődeink ismerték a föld feletti házat is. A földház egyetlen egy helyiségből állt, fejlődése során kéthelyiségűvé bővült, majd fokozatosan mindjobban ki is emelkedett a földből. A kiemelkedő falrészek paticsból készültek.

A következő technika a paticsepítkezés volt. A paticsepítkezés virágkora egy hosszú időszak, a XII-XVII. század volt, mely magában foglalt hosszú háborús időszakokat is. A paticsepítkezés lényege az, hogy a földbe ásott, álligatott, fölül vagy derékban is összekötött vesszőket, husángokat, karókat, később fonott sövényt, kívül-belül betapasztották. Hogy az építmény szilárd legyen, négy sarkára oszlopot állítottak. A patics építmények tetőszerkezete szelemenes volt, az építmény két végénél ágasfa tartotta a szelemt. A paticsfalú háznak már készítettek padlást. Ezekben a házakban szinte minden esetben zárt tűzhelyet alkalmaztak. A paticsház legnagyobb ellensége viszont a tűz volt, mert a meggyulladt paticsház tövig égett. A paticsházak kétosztatúak voltak.

A XVI. századtól kezdődően, a fecskerakásos építkezés volt használatos. A fecskerakásos falépítés abból állt, hogy pelyvával, törekkkel, de még inkább szalmával jól összedolgozott sarat villával egymásra raktak, a föld felszínén szélesebben, fölfelé keskenyebben. Érdekessége volt az, hogy a fal kívülről azt a látszatot keltette, hogy befelé dől, belülről pedig, hogy kifelé dől. A fal erősítése szempontjából a sarokba egy-egy ágast (faoszlopot) állítottak be, a fal koronáján pedig sárgerendát fektettek végig. A padlás súlya ezeken az ágasokon, ill. a rájuk támaszkodó sárgerendákon támaszkodott. A tetőszerkezet még itt is ágasfás-szelemenes volt. Fontos része volt a mestergerenda. Az elkészült fecskerakásos fal szőrös volt, csak tapasztással vált simává, falszerűvé. A falak alá fundamentum (alap) nem épült. A falak rendkívül vastagok voltak, az építkezés pedig nehézkes. A füst elvezetésére kéményeket építettek, eleinte fából, a XVII. szd. végétől téglából.

A fecskerakásos építkezést a fejlettebb vertfal készítés követte, mely abból állt, hogy két, oszlopok közé szorított és a szükségletnek megfelelően feljebb és feljebb emelhető deszka közé kissé nedvedzett, de esetenként száraz földet is lapátoltak, majd ledöngölték. Sokszor az így készült falba szalmát, venyigét fektettek, hogy jobban összetartsa a falat. A vertfal teljes magasságában azonos szélességű volt, és nem volt szőrös. A századforduló végéig a vertfal alá sem készítettek alapozást, hanem csak a földre állították. Később azonban elterjedt a tégl- és beton alapozás, a tégl- és kőlabazat készítés. A vertfal építkezés nehéznek ható masszív szerkezeteket eredményezett. A tetőszerkezete már nem feltétlenül ágasfás-szelemenes, hanem szarufás, az újabbaknál fedélszékes volt. A vertfalas építmények padlásosak voltak, tűzfalaik többnyire paticsból készültek. Jellegetessége volt, hogy az építmény teljes hosszában végigfutó nyeregtetőt a két végén lecsapták, azaz megkontyolták. A kontyolás a tűzfalat védte a nedvességtől. A vert falú házak fedése náddal, ritkábban zsuppal történt, újabban már cseréppel, palával. A vertfal technika a XVIII. szd. végétől kezdődően terjedt el erőteljesen a vidéken. A vertfal technikával párhuzamosan hódított a háromosztatúság, és a tornác alkalmazása (*ezekről később*), melynek fontos gazdasági okai voltak.

A magyar népi építkezés legelterjedtebb és ma is használatos technikája a vályogépítkezés. A vályogépítkezés a vidéken a XVIII. szd. második felétől kezdett erőteljesen terjedni és a századfordulóra a korábbi technikákat teljesen kiszorította. A vályogépítkezés általánossá válásának időszakából (1880-90-es évek) származnak azok a házak, amelyeket ma hagyományos építményeknek, házaknak mondunk. Található még belőlük egy-két érintetlen, a maga egykori valóságában álló. Számuk azonban egyre fogy. Legtöbbjüket, azért mert elavultak és meggyengültek lebontják, vagy átalakítják.

Vakolatok

A földfal-építési technológiák esetében a házépítésnek fontos befejező munkálata volt a tapasztás és a vakolás. Célja nemcsak a falon lévő kisebb hiányosságok, hibák, egyenetlenségek eltüntetése, hanem a nedvességre rendkívül érzékeny falak eső, fagy elleni védelme is. A tapasztás az egyik legrégebbi technológia, és általában kézzel végezték. A vakolás az újabb kor eredménye, a vályogfalaknál jelenik meg, szakiparos végezte speciális szerszámokkal.

A *tapasztás* gyakorlatot kívánó munka volt, gyakran specialisták végezték ezt a feladatot. Az alaposan megdolgozott sárba igen finom töreket kevertek, és először a fal belső felületén kezdték, s csak ezután fogtak a külső falak tapasztásához. Az első réteg durvább sárból készült, a második és harmadik réteg esetében fokozatosan finomodó pelyvás sarat vagy finom híg agyagot hordtak fel a falfelület mind simábbá tétele érdekében. A tapasztó anyagot rendszerint kézzel dolgozták be, sima falécekkel simították el, s az egyes rétegek között száradási időket hagytak. Színezőanyagként általában különböző sötét földfestékeket, égetett szalmapernyét, kormot stb. használtak a szintetikus festékek megjelenéséig. A falfelületek *meszelése* aránylag új gyakorlatnak tekinthető. A XVIII. század második felében jelentek meg az első adatok róla, de igazi elterjedése a XIX. század végére tehető. Az évente kétszer megújított fehér fal a magyar népi építészet jellegzetessége lett.

Födém

A födém szerkezet a magyar népi építészetben nem tekint hosszú múltra vissza. Hazánkban a megjelenése csak a XVI. századra tehető. A *mennyezet* jelölésére használt szó finnugor eredetű, a *födém* nyelvújítás korabeli műszó, mely napjainkig szinte ismeretlen a népnyelvben. A mennyezet szerkezetileg két részből áll: a terhet viselő gerendaszerkezetből és a födemből. A magyar nyelvterületen így Egyekn is szinte kizárólagosnak tekinthető a mestergerendával és keresztgerendákkal kialakított sík födém szerkezet, mely a falakra támaszkodva viselte a tulajdonképpeni födém- és tetőszerkezet terhét. Ebben az összefüggésben a mennyezet legfontosabb eleme a *mestergerenda*, mely a ház legnagyobb, legsúlyosabb, legvastagabb gerendája volt, általánosan tölgyfából bárdolták, később fenyőből is fűrészelték. Ez a gerenda a szerkezet legértékesebb eleme volt, így a ház lebontása után is megőrizték vagy újra beépítették. A mestergerendát csaknem minden esetben díszítették, faragták, s rendszerint feltüntették rajta az építő, az építtető vagy a tulajdonos nevét, az építés dátumát s gyakran vallásos témájú feliratokat is.

A födém gerendaszerkezetének készítésekor a mestergerendára merőlegesen 80–120 cm-enként vékonyabb, de ugyancsak bárdolt gerendákat fektettek, melynek vége a fal tetején körbefutó koszorúgerendán, sárgerendán, közepe pedig a mestergerendán nyugodott. Ennek a gerendának a neve *keresztgerenda* (*Erdélyi terminus*.)

A mestergerendára merőlegesen felfektetett keresztgerendák szerkezetére épült a födém, melyet különböző építőanyagok és építőtechnikák felhasználásával készítettek el. A Egyeken fellelhető népi lakóépületeknél fából készült födémekkel lehet találkozni. Mivel Egyek is erdős-fás vidéknek tekinthető, ezért a váltódeszkás pórfödém a jellemző, amely úgy készült, hogy hasított, bárdolt keményfa deszkákat fektettek szorosan egymás mellé a keresztgerendákra, s felül vastagon letapasztották. Utóbbi időben elterjedt rossz gyakorlat, a mennyezet alsó részének fehérre meszelése.

Tetőszerkezet

A tetőszerkezet az épület héjazatának hordására szolgáló szerkezet, az épület egyik fontos eleme. A Egyeki népi lakóházaknál elsősorban szelemenés tetőszerkezetet alkalmaztak. A szelemenés

tetőszerkezetnél a tető súlyát nem az építmény falai, hanem attól független függőszerkezet hordozta. Ennek megfelelően a szelemenés tető függesztett tetőszerkezetnek nevezhető. A leggyakoribb változata a *csüngős szarufás szerkezet* volt, melynél a szarufa alsó vége túlnyúlt a falon. Ilyenkor a szarufa a fal tetején végigfutó falgerendára támaszkodott. A szarufákat csapolással, vagy fészkeléssel rögzítették, és keményfaszögekkel erősítették meg. Előfordult olyan megoldás is, amikor a rögzített szarufát az alsó végéhez kapcsolt vízcsendesítő gerendával toldották meg.

Tetőforma

A tető formája az épület tömeghatásának fontos eleme, ezáltal szoros összefüggést mutat a tetőszerkezettel. Egyek népi építészetére a tűzfalas és kontyolt tetőkialakítás a jellemző.

Az elől kontyolt vagy *kontyostető* három ferde tetősíkkal lezárt tetőforma, mely Északkelet-Magyarország és az Alföld keleti peremén, illetve Erdélyben a domináns forma volt. *Csonkakontyos tető*nél a ház elején a homlokzat felső harmadáig, csonkakontyszerű, előre lejtő tetősíkot képeztek ki az első szarufapár módosításával. Ez a csonkakonty a függőleges oromzat alsó részét szabadon hagyta. Ennek a díszített oromfalnak elsődlegesen esztétikai szerepe volt, amit jól mutat az is, hogy szinte kizárólag a lakóház utcai frontján található meg.

Tetőfedés

A tető fedése anyaga ökológiailag meghatározott, készítésének módozatai pedig összefüggéseket mutatnak az technikai fejlettségi szintjével a különböző korokban. Hosszú évszázadokig szinte kizárólag növényi eredetű anyagokat alkalmaztak. Ezek közül Egyeken a nád, és a szalma tekinthető a legrégebbi tetőfedő anyagnak. A szalmatető különböző változatai a gabonatermelés fellendülésével terjedtek el, valószínűleg a XII.-XIII. században. A népi lakóházak esetében a tetőfedési eljárásnak – a növényi eredetű anyagok felhasználási körében – korábban a nádfedés volt tekinthető. A cserép- és bádogtetők XIX. századi nagyobb arányú elterjedését a gyúlékony héjazatok fokozatos visszaszorulása, valamint az építőanyag-ipar és építőanyag-kereskedelem fejlődése magyarázza.

Településhálózati és településszerkezeti összefüggések

A páneurópai közlekedési folyosókat (más néven: Helsinki-folyosókat) az 1994-es és 1997-es európai közlekedési miniszteri konferencián jelölték ki. A tíz kijelölt folyosó a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) kiterjesztése Kelet-Európa (az akkori Európai Unió szomszédos államai) irányába. A folyosók kijelölésének célja jó közlekedési kapcsolatok kiépítése volt az EU és szomszédai között, a hatékony és biztonságos közlekedési rendszer révén, segítve az utasok és áruk hatékony szállítását, és ezáltal a versenyképességet és a gazdasági növekedést.

Egyek Nagyközség két fontos európai közlekedési folyosó találkozási pontjánál helyezkedik el. A „Helsinki korridorok” közül az V. folyosó (Velence-Trieszt/Koper-Ljubljana-Budapest-Ungvár-Lviv-Kijev) és a TEN-T hálózat, amely át is halad Egyek Nagyközség közelében. A transzeurópai közlekedési hálózat (TEN) közúti, vasúti nyomvonal a településtől délre halad. Ezen hálózat vízi útja érinti a települést (Tisza folyó).

Egyek az Észak-Alföldi Régió települése, azon belül Hajdú-Bihar Megyében helyezkedik el. A nagyközség a Balmazújvárosi Járás települése. Hajdú-Bihar megye legnyugatibb települése: Debrecenről 60 km-re, a Tisza mellett fekszik. Külterületi lakott része: Ohat, valamint egyéb belterület: Félhalom, Telekháza. Területe határos Jász-Nagykun-Szolnok és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékkel is.

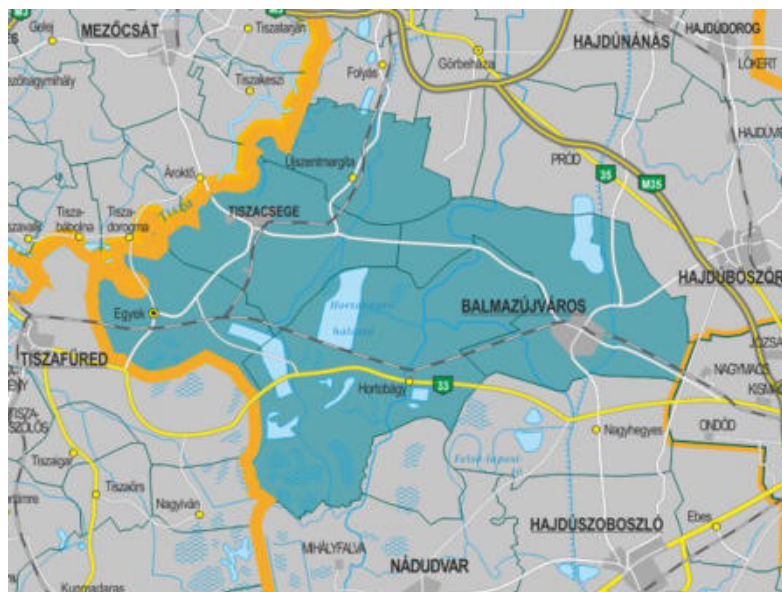
Egyek közigazgatási határa a Közép-Tiszavidék mindhárom szubrégiójának területéből magáénak mondhat egy kis részt. Délnyugati része a Nagykunsághoz tartozó Tiszafüred Kunhegyes síkhoz sorolható, kisebbik nyugati része a belterülettel együtt a Tisza völgye területére esik, keleten és délen pedig a Hortobágy található. Domborzatát tekintve a terület alacsony ártéri síkság, melynek egyhangú felszínéből csak a községtől keletre található, löszös homokkal fedett hosszanti buckák és kunhalmok emelkednek ki. A település vízrajza szerint Északon a Tisza a község közigazgatási határán folyik, keleten a Nyugati-főcsatorna, középen az Árkus-ér szeli át a területet. Mesterséges halastavak a

területen a Vidi-laposi-tó és a Derzsi - tavak. Hajdú-Bihar megye legnyugatibb települése: Debrecentől 60 km-re, a Tisza mellett fekszik. A településtől 3 km-re, a Patkós Csárdánál halad el a Debrecen-Füzesabonyal összekötő 33-as főút. Északon Tiszadorogma község határolja, észak-keletről Tiszacsege, keletről és dél-keletről Hortobágy, délen és szinte a nyugati részen Tiszafüred települések a szomszédjai.

Az országos közúthálózat fejlesztései, ha rövid időn belül nem is érik el a tágabb térséget és a nagyközséget, de a megközelítés és elérhetőség javulása már belátható időn belül hatással lesz Egyekre is. Tervezik a Debrecen-Nyíregyháza és Szeged-Debrecen közötti szakaszok korszerűsítését, amely a jelenlegi rossz nyomvonalvezetésből, az ottani települések belterületét is érintő jelentős átmenő forgalomból eredő zavaró tényezők számát csökkenti, egyben az új közlekedési tengelyek új fejlesztési irányt is kijelölnek a nagyközség számára is.

A regionális kapcsolatok országon kívüli körében egy külső gyűrű fogalmazható meg, amelynek mind gazdasági, mind kulturális-képzési tekintetben sajátos „magnetikus” jelentősége van. Hajdú-Bihar számára ma négy sarokpontja lényeges: Kassa, Ungvár, Kolozsvár és Temesvár. A szegedi kapcsolat normalizálódása esetén a délvidék is jelentőséget nyer. Ezek a kapcsolatok térben kevésbé kiterjedtek, inkább pontszerűek. Rendkívül fontos, hogy ne korlátozódjanak a kulturális-oktatási kapcsolatokra, hanem legalább középvállalkozások szintjén kölcsönösen jelen legyenek a Hajdúbihari és a kolozsvári, temesvári, ungvári vállalkozások. A magyar vállalkozásokra vonatkozóan sürgető a gazdasági szereplők intenzív román, francia nyelvű képzése. Hasonló a helyzet a szlovák és ukrán kapcsolatoknál.

Az interregionális kapcsolatok formális jellegét érzékelteti a Kárpátok Euro régió hatalmas térképi kiterjedése és a gazdasági-kulturális kapcsolatok nyilvánvaló gyengesége, illetve hiánya.¹³

Balmazújvárosi Járás¹⁴

Napjainkban az önkormányzatok feladataik hatékonyabb, célszerűbb, gazdaságosabb és célszerűbb ellátása érdekében, illetve jogszabályi felhatalmazás alapján kívánnak részt venni a kistérségi együttműködésekben. A települések képviselőtestületei más települési képviselő-testületekkel, gazdasági, szolgáltató szervezetekkel és közszolgáltatásokat nyújtó intézményekkel alakítanak ki kistérségi együttműködések. Ennek a koordinációnak azonban csak ott lesz létjogosultsága, ahol az

¹³ Forrás: Hbmegye TRT Vizsgalatok 2007

¹⁴ Forrás: www.jarasinfo.gov.hu

együvé tartozás tudata él, s a többé-kevésbé szoros települési, vonzási kapcsolatoknak mély földrajzi alapjuk van.

Tájtörténet

Egyek az Észak-Alföldi Régió települése, azon belül Hajdú-Bihar Megyében helyezkedik el. A nagyközség a Balmazújvárosi Járás települése. Hajdú-Bihar megye legnyugatibb települése: Debrecenről 60 km-re, a Tisza mellett fekszik. Külterületi lakott része: Ohat, valamint egyéb belterület: Félhalom, Telekháza. Területe határos Jász-Nagykun-Szolnok és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékkel is. Földrajzi tájegységi besorolás szerint az Alföldön, a Közép-Tiszavidéken, azon belül is a Nagykunságon, pontosan behatárolva a Tiszafüred-Kunhegyesi-sík vidéken található.

Az Észak-alföldi régió Magyarország keleti részén fekszik és három megyét (Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg) foglal magába. Területe 17 729 km², ezzel az ország második legnagyobb és egyben második legnépesebb régiója. Népsűrűség tekintetében a ritkábban lakott régiókhoz sorolható (83,6 fő/km²). A régió központja Debrecen. Az észak-alföldi régió Magyarország agrárfejlesztése szempontjából súlyponti stratégiai területet képez.

Az ország mezőgazdasági területének 21,7%-a itt található, ezzel a magyarországi régiók között – a Dél-Alföld után – a második. Területének közel 60%-a alkalmas intenzív agrárgazdálkodásra. Gazdasági alapkarakterét ma is a mezőgazdaság határozza meg. Hosszú ideje az ország legelmaradottabb térségeinek egyike. A megyék közül Hajdú-Bihar megye van a legkedvezőbb helyzetben. Kiemelkedő a szerepe a régiós villamosenergia-, gáz-, gőz- és vízellátásban (az ezeket végző cégek központjai itt találhatóak), turizmus-vendéglátásban (Hajdúszoboszló, Debrecen). Turisztikai szempontból is fontos a táj, hiszen a Hortobágy (nemzeti park) és a Tisza fontos szerepet tölt be a térség életében (örökség- és vízi-turizmus). Emellett a régió gyógyvizes fürdői is vonzzák a látogatókat (Hajdúszoboszló, Debrecen, Cserkeszölő).

Természet- és táj földrajzi adottságok

Az Észak-alföldi régió természetföldrajzi szempontból egységesnek mondható, hiszen alapvetően az Alföld nagytáj feltöltött síksági területei alkotják. nyugatról kelet felé haladva a Közép-Tisza-vidék nagy része, a Hajdúság és a Nyírség teljes területe, a Felső-Tisza-vidék nagy része és délen a Berettyó-Körös vidék területének közel a fele tartozik a régióhoz.

Településföldrajzi jellemzők

A városi jogállással rendelkező településeket alapul véve az Észak-alföldi régió Magyarország egyik legvárosodottabb régiója: 2011-ben az országos 10,4%-kal szemben településeinek 16,7%-a volt város (ez összesen 65 várost jelent). Átlagosnak tekinthető a régióban a kisvárosok száma (13, az országban 77), közülük azonban csak Karcag, Mezőtúr és Jászberény tekinthető teljes értékűnek (az utóbbi hosszú ideig a középvárosok csoportjába tartozott, és csak az elmúlt évtizedben csúszott vissza ebbe a csoportba), míg a többiek (Berettyóújfalu, Hajdúböszörmény, Hajdúszoboszló, Püspökladány, Kunszentmárton, Tiszafüred, Törökszentmiklós, Fehérgyarmat, Nyírbátor, Vásárosnamény) csak hiányos értékűnek számítanak. Bizonyos mértékű felülreprezentáltságot mutat a legalsó kategória, a törpevárosok köre, ahol az ország 92 városából 23 a régióban található, közülük 8 teljes értékű (Balmazújváros, Hajdúnánás, Polgár, Kisújszállás, Kunhegyes, Tiszaföldvár, Nagykálló, Tiszavasvári), 15 pedig hiányos értékű (Biharkeresztes, Derecske, Hajdúdorog, Létavértes, Nádudvar, Téglás, Jászapati, Jászárokszállás, Martfő, Túrkeve, Baktalórántháza, Csenger, Tiszalök, Újfehértó, Záhony).

Régió belüli fejlettségi különbségek

Az észak-alföldi régióban jelenleg 28 kistérség található, melyek közül mindössze a debreceni tartozik a dinamikus fejlődő kistérségek közé, három kistérség (hajdúszoboszlói, szolnoki, nyíregyházi) sorolható a fejlett stagnáló kategóriába, míg a leszakadóak között hét észak-alföldi kistérség található. A régió elmaradottságát jól tükrözi az a tény is, hogy a 28 kistérségből 25 (a három kimagadó a Debreceni, a Szolnoki és a Nyíregyházi kistérség) tartozik az ország 94. területfejlesztés szempontjából kedvezményezett kistérsége közé. Ezek közül 15 (Balmazújvárosi, Berettyóújfalui, Hajdúhadházi, Polgári, Püspökladányi, Kunszentmártoni, Tiszafüredi, Baktalórántházai, Csengeri,

Fehérgyarmati, Ibrány-Nagyhalászi, Mátészalkai, Nagykállói, Nyírbátori, Vásárosnaményi) bekerült a 47, területfejlesztés szempontjából leghátrányosabb helyzetű kistérségek kategóriájába is.

Természeti és kultúrtörténeti értékek

A régió egyedülálló természeti értékeit a területet érintő nemzeti parkok védik. Itt található Magyarország első védett természeti területet, a Debreceni Nagyerdő és első nemzeti parkja, a Hortobágyi Nemzeti Park, mely az UNESCO Világörökség része is. A természeti és táji értékek közül a Hortobágy Közép-Európa legnagyobb füves pusztájaként kiemelkedik. M¹⁵ellette még egy nemzeti park – a Körös-Maros Nemzeti Park – hat tájvédelmi körzet – Hajdúsági TK, Bihari-sík TK, Közép-Tiszai TK, Szatmár-Beregi TK, Kesznyéteni TK, Tápíó-Hajta vidéke TK –, 19 természetvédelmi terület (köztük a Tiszaigari Arborétum TT, Zádor-híd és környéke TT, Kecskéri-pusztá TT, Tiszakürti Arborétum TT), valamint további 123 helyi védettségű terület található a régióban.

A régió kiemelkedik vízhez kapcsolódó vonzerőkben, a Tisza és mellékfolyói, a Tisza-tó a nyári időszakban jelentős számú turistát vonzanak, a Tisza felső szakasza Szolnokig frekvenciált vízitúra útvonalnak számít. Az Észak-alföldi régió a magyarországi reformáció kiemelkedő központja: vallási értékei, műemlékei is számottevőek.

Fontos turisztikai értéket képviselnek a tradicionális, hagyományos életmód és gazdálkodás népi emlékei, a néphagyományok (Jászság, Nagyunság, Hortobágy, Hajdúság, Szatmár, Bereg), a népi kismesterségek, valamint a nagyrészt kihasználatlan kastélyok és kúriák, melyek hasznosítása kiaknázható lehetőséget jelentenek a jövőre nézve. A régió gazdag múzeumokban, történelmi, néprajzi emlékekben. Az Észak-Alföldön a múzeumok, tájházak, helytörténeti gyűjtemények, bemutató- és kiállítóhelyek száma meghaladja a százat.

Természeti adottságok

A természeti értékek és természeti területek a nemzeti és települési vagyon sajátos és pótolhatatlan részei. Fenntartásuk, kezelésük, állapotuk javítása, a jelen és a jövő nemzedékek számára való megőrzése, a természeti örökség és a biológiai sokféleség oltalma, valamint az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolat biztosítása a környezet-természetvédelmi tevékenység lényeges feladata.

Földtani adottságok

Földtani szempontból igen érdekes a vidék. A térség geológiai keletkezése megegyezik az Alföld kialakulásának harmadkori jellegzetességeivel. A medence jelleg létrejötté, ezután a tenger kiszáradása és feltöltődése nyomán keletkeztek itt is azok a vízszintes tengeri üledékek. A folyók által ideszállított kavics- és homokrétegek, amelyekre később vastag löszréteg rakódott.

Egyek elhelyezkedése az Észak-Alföldön - részlettérkép¹⁶

¹⁵ Forrás: TÉRPONT; Észak-Alföld

¹⁶ Forrás: <https://i.pinimg.com/originals/42/bf/d2/42bfd2d6e66246da012446b1796282c8.jpg>

Domborzati adatok

Magyarország hat nagy tája – Alföld, Kisalföld, Nyugat-magyarországi peremvidék, Dunántúli-dombság, Dunántúli-középhegység, Észak-magyarországi-középhegység - a táji hierarchiában elhelyezve a Kárpát-medence nagy tájcsoportjai közé sorolható. A hat nagytájon belül harmincöt középtáj, hatvanegy kistájcsoport és kétszázharmincöt kistáj különíthető el. Az Alföld a legnagyobb kiterjedésű kárpát-medencei nagytáj. Az ország középső és keleti részén található, s átnyúlik a szomszéd országokba is. Az Alföld mélyén óidei kristályos kőzetek (gneisz, gránit) húzódnak, erre települtek a Thetys-tenger, a Pannon-tenger, majd a Pannon-beltő közép- és újidei üledékes kőzetei (mészkö, dolomit, agyag, homokkő, homok, kavics). Felszínén folyóvízi üledék (újidei kavics, agyag, homok), öntésiszap és lösztakaró terül el.¹⁷

A Tiszafüred- Kunhegyesi-sík az Alföld nagytájon belül a Közép-Tisza- vidék középtájának Nagyunság kistájcsoportjába tartozik. A kistáj 87 és 98 m közötti tszf-i magasságú, fluvialisan átmozgatott lösziszapos üledékekkel fedett egykori hordalékkúp-síkság. Az átlagos relatív relief értéke 1 m/km², a homokbuckás területeken 3-4 m/km². A felszín legnagyobb része alacsonyártéri és ármentes síkság. A felszínbe némi változatosságot az É-ÉNy - D-DK-i csapású, löszös homokkal fedett buckák visznek. Ezek Tiszafüred-Kunmadaras, Tiszaszentimre-Abádszalók- Kunhegyes között fordulnak elő. A garmadák magassága 2-5 m. A Tisza holocén kori többszöri mederváltozásának emlékei a különböző feltöltődési állapotban levő morotvák (Üllő-lapos, Oktalan-lapos, legépebb a Kakat-ér).

A kistájon csak pleisztocén végi és holocén üledékek vannak a felszínen. Legidősebb képződmény a felső-pleisztocén (késő glaciális) futóhomok, amelyet 0,5-2 m vastag homokos lösz fed. ÉNy-on az új-holocén öntésképződmények a jellemzők (iszap, iszapos homok, agyag), a buckaközi mélyedéseket lápi agyagok töltik ki. Legnagyobb területet az egykori hordalékkúpra (ezt az Északi-középhegységből érkező patakok építették) települt lösziszapos képződmények foglalják el. A holocén folyamán a Tisza jórészt az egész kistájat bekalandozta, és a homokbuckákat letarolta s a löszös képződményeket sok helyen áttelepítette.

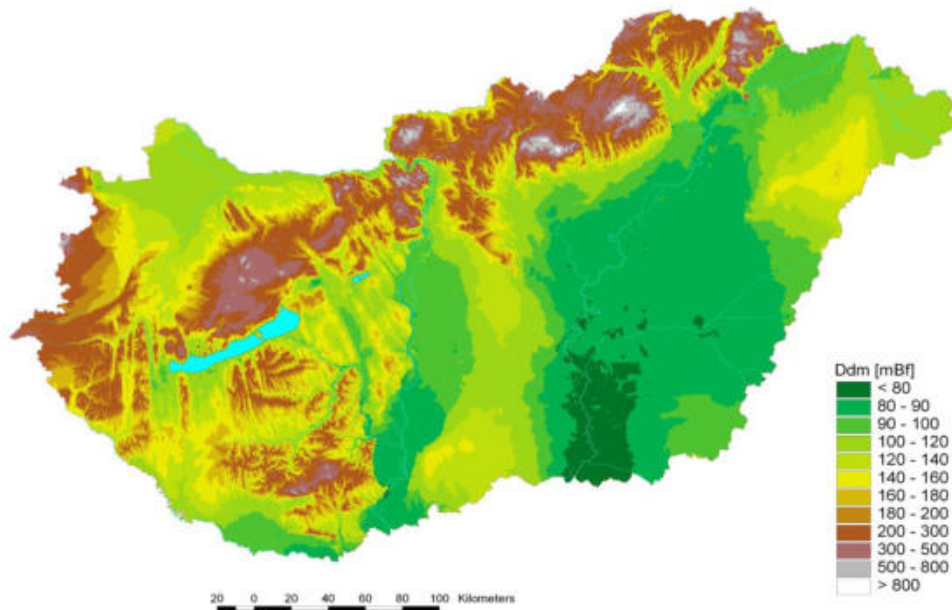
A talajvíz a Tiszafüred- Kunhegyesi-sík kistáj területén átl. 2-6 mélységben található, mennyisége nem számottevő. Kémiai jellege Kunhegyestől D-re nátrium-hidrogénkarbonátos, ami máshol is előfordul keverve kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos típusal, keménysége É-on 25-35 nk°, D-en 45 nk° felett is lehet. A szulfátkoncentráció É-on 60 mg/l, D-en 300 mg/l fölött alakul. A Tiszafüred-Kunhegyesi-sík kistáj területén 7 természetes tó (együtt 73 ha), 15 halastó és tározó 1045 ha összfelülettel található.¹⁸ A nagyközség a Tiszafüredi-Kunhelgyesi-sík kistáj részeként tökéletes síkság, felszínalaktani szempontból az ország egyik legegységesebb területe. Magassági eltérések az elhagyott Tisza medrek, morotvák, és az egykori folyóhátak jelentenek. Pleisztocén kori, 100-200 m vastag, akkumulálódott löszös és homokos, finomszemcsés üledékek jelentik a talajképző kőzetet. A holocén idején a Tisza a Hortobágy legnagyobb részét bejárta, ezzel az üledékeket és a domborzatot homogenizálta. A terület sajátos földtani sajátossága, hogy a mély fekvés és a magas talajvízszint miatt futóhomok képződésre nem került sor, a lösziszapos felszínnek elszikesedtek.

Morfológiáját vizsgálva nem sok változatosságot talál rajta a tagoltabb felszíni formákhoz szokott szemlélő. A táj kialakításában egykor a Tisza játszott fontos szerepet. Több ezer éve még a térség középső részén észak-dél irányban folyt az Ős-Tisza. A Tisza kb. 5000 éve vette fel mai folyásirányát, de tavaszi áradásai szinte tengerré változtatták a síkságot. Egészen Balmazújvárosig ért ilyenkor a Tisza vize. A területet a tengeri áradások alakították tökéletes síksággá. Felszíne dél felé lejt. A sík területből magányosan emelkednek ki a vízerek kanyarulatai. A homokterületeken homoki tölgyesek komplexe, a szikes területeken sziki tölgyesek, sziki erőpuszta-rétek és sziki gyepek voltak jellemzők. Egyek közigazgatási területén belül ma három országos jelentőségű természetvédelmi

¹⁷ Forrás: Tudásbázis <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termeszettudomanyok/foldrajz/regionalis-foldrajz/magyarorszag-foldrajza/az-alfold>

¹⁸ Forrás: DE TTK (Debreceni Egyetem – Természettudományi és Geoinformatikai Tanszék) http://fabiankinga.ingyenweb.hu/keret.cgi?/tiszafured_kunh_tajleiras.html

terület is található: a Pusztakócsi mocsarak Természetvédelmi Terület (TVT) északi része (Csattag), az Ohat-erdő TVT nagyobbik, és a Tiszadorogmai Göbe-erdő TVT kisebbik része.¹⁹

Magyarország domborzati térkép²⁰

Éghajlat

Egyek Nagyközség és a Tiszafüredi-Kunhegyesi-sík kistáj éghajlata mérsékelt meleg, száraz. A napsütéses órák száma éves szinten 1900 körül alakul, a hőmérséklet sokévi átlaga pedig 10,0 °C. Az uralkodó szélirány az északkeleti, de hasonló gyakoriságúak a délnyugati légmozgások is. Az átlagos szélsébség 2,5 és 3 m/s közötti. A csapadék éves összege 530 mm körüli, a vegetációs időszakban ebből 310-340 mm hullik. Kimondottan száraz vidék, a gazdaságosan termeszthető növények körét a kevés csapadék határozza meg. A tagolatlan felszínből fakadóan a mikroklíma-adottságok is szegényesek.

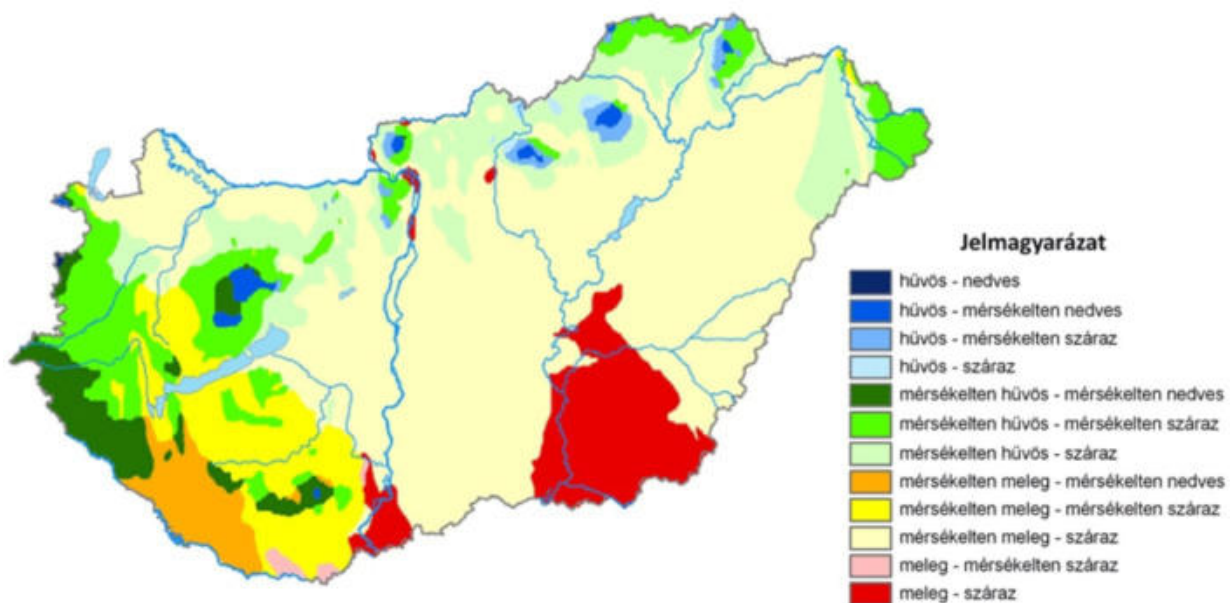
A település éghajlata alapjellegetében szárazföldi (kontinentális), melyre a szélsőséges meleg nyár és a hideg tél jellemző. A hőmérséklet járásában vagy a csapadék eloszlásában bizonyos időszakokban az atlanti-óceáni, illetve a mediterrán klímaterület éghajlati sajátosságai is jelentkeznek.

Az éves napfénytartam 1900-2000 óra között változik. Az évi középhőmérséklet 9,8-9,9 °C között jellemző, amitől eltérés az ápr. 4. és okt. 18. közötti időszakban mérhető, amikor 194-195 napon át a napi középhőmérséklet meghaladja a 10 °C-ot. A területen a középhőmérséklet nem csökken fagypontra általában 187-190 napon keresztül. A településen és környezetében a legmelegebb nyári napok maximum hőmérsékleteinek átlaga 34,0 °C körüli, míg a lehidegebb téli napok minimumainak átlaga -18,5 és -17,5 °C közötti.

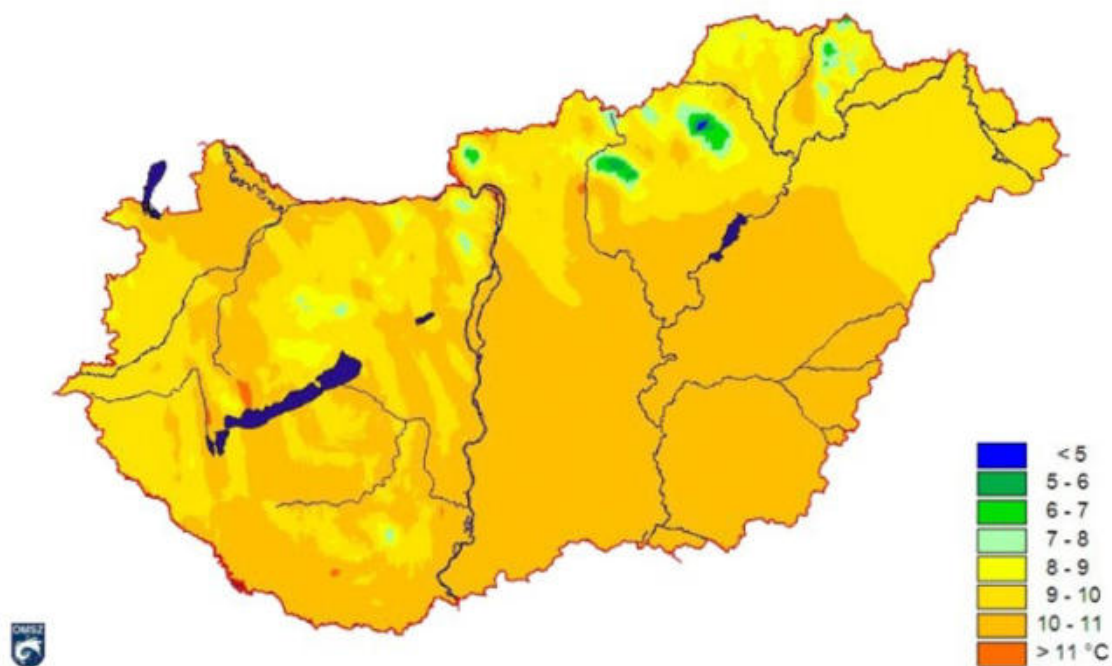
A csapadék évi összege átlagosan 500-525 mm közötti, melyből a vegetációs időszakban 330-340 mm eső valószínű. A településen és környezetében a hótakarós napok száma 20-25 nap körüli és az átlagos hóvastagság 5 cm. A csapadék térbeli eloszlása határozza meg, hogy a vízigényes, a kevésbé vízigényes vagy a szárazságtűrő kultúrnövények termesztése gazdaságos-e. Az uralkodó szélirány kiemelkedően az É-i, de jelentős a DNy-i és a DK-i aránya is. Az átlagos szélsébség 2,5-3 m/s közötti.

¹⁹ Forrás: Egyek Nagyközség Önkormányzat honlapja

²⁰ Forrás: <http://users2.ml.mindenkilapja.hu/users/didergo/uploads/m07-ddm.jpg>

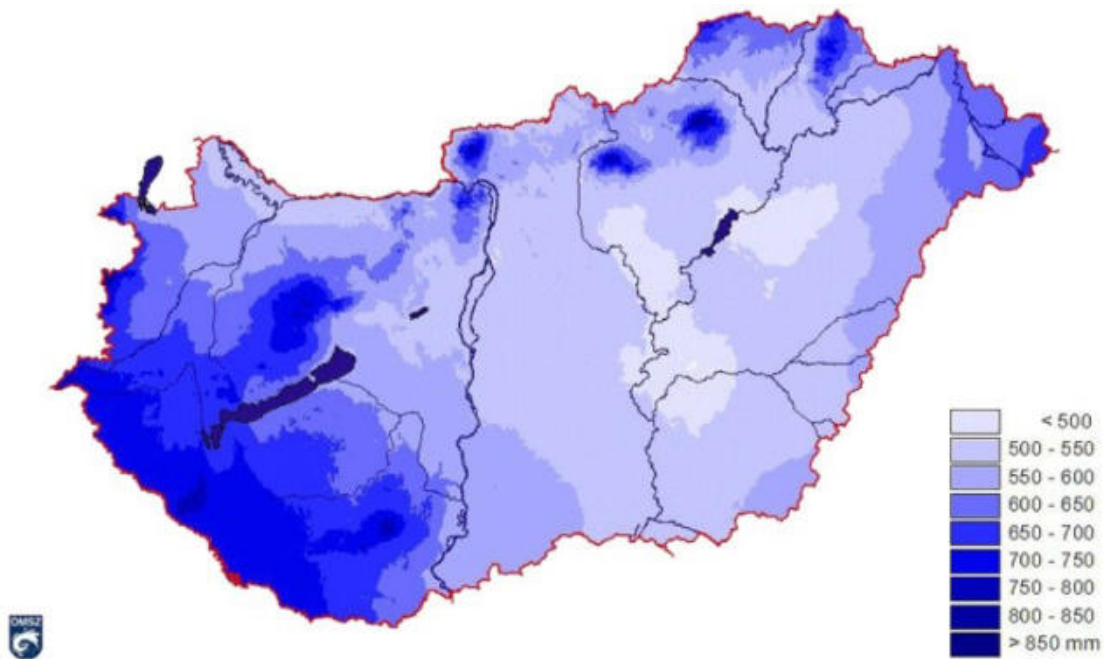
Magyarország éghajlati körzetei térkép²¹

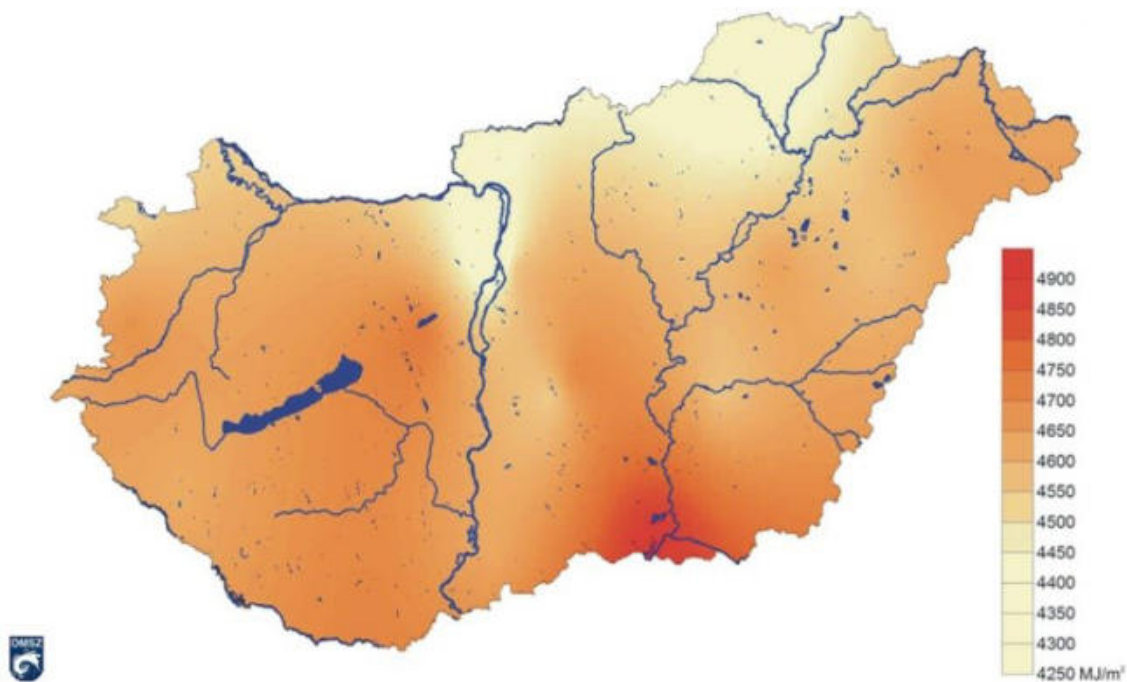
Magyarország évi átlagos középhőmérséklete 1971 – 2000 közötti időszak alapján térkép²²

²¹ Forrás: www.met.hu

²² Forrás: www.met.hu

Magyarország átlagos éves csapadékösszeg az 1971-2000 közötti időszak alapján térkép

Magyarország évi átlagos napfénytartam (óra) az 1971-2000 közötti időszak alapján térkép²³

²³ Forrás: <http://www.met.hu>

Talaj

Egyek Nagyközség tájegység szerinti besorolása a Tiszafüred-Kunhegyesi-sík kistájegységében fekszik. Erre a tájegységre három talaj meghatározás a jellemző.

1. Ártéri síkságok:

Ebbe a síksági típusba tartoznak az Alföld legalacsonyabb, a szabályozások előtt még folyóvíz formálta ártéri területei, többek között a Közép-Tisza- vidék legtöbb kistája is. Ártéri síkságaink negyedidőszaki felszínfejlődését egészen napjainkig a folyóvizek határozták meg. A Közép-Tisza- vidékén az Észak-magyarországi- középhegység folyói akkumuláltak. A hordalékkúpok homokját a würmben számos helyen megtámadta a szél is. Ártéri síkságaink felszínfejlődésében a pleisztocén végétől jelentős változások következtek be. Döntő változásokat a szabályozások hoztak, és megindult az ártéri területek szárazodása.

Az eredeti ártéri növényzet kiterjedése fokozatosan zsugorodott, egyes területeken a másodlagos szikesedés is jelentkezett. Az alacsony és magas ártéri szintre tagolódó ártéri síkságaink leggyakoribb domborzati formái a folyók irányváltozásait őrző elhagyott medrek és morotvák. A medreket kísérő folyóhátakat csak a legkritkább esetekben borították el árvizek. A folyóhátak által elgátolt területeken vizenyős rétek, mocsarak keletkeztek. Az éghajlati jellemzők közös vonása, hogy nagyobb folyóik mentén a magas talajvízállású területek talajai nedvesek, és környezetüket is jobban lehűtik.

2. Futóhomokos hordalékkúpsíkságok:

A Nagykunságon az Észak-magyarországi középhegység felől kifutó folyók szolgálták a futóhomok forrásaként. A 27000-20000 évvel ezelőtt lejátszódott nagy területekre kiterjedő homokmozgást alapvetően két körülmény tette lehetővé. A folyók irányt változtattak vagy bevágódtak hordalékkúpjukba, ennek következtében megszűnt az intenzív folyóvízi felszínformálás és megkezdődhetett a homokos hordalékkúp kiszáradása. A kiszáradást elősegítette az éghajlat hideg, száraz, szelessé válása. Több nagy homokmozgási időszak játszódott le.

Az utolsó nagy homokmozgás a 18. század elejétől ment végbe, a homoki tölgyesek kiirtása és a túllegeltetés következményeként. Ez a folyamat napjainkban is tart. Amennyiben az éghajlat szárazodik a folyamat erősödésére számíthatunk. A futóhomok felszíneken félig kötött futóhomokra jellemző formák jöttek létre. A futóhomok területek éghajlati viszonyaiban jelentkező különbségek az eltérő fekvésből következnek. A futóhomokos hordalékkúpsíkságokat változatos talajtakaró borítja. Növényvilágának sokszínűsége is a gyorsan változó tájalkotó tényezőknek köszönhető.

3. Lösszel fedett hordalékkúpsíkságok:

A löszös síkságok jégkorszaki felszínfejlődését is a hordalékkúpok épülése vezette be. Homokbuckák formálódtak a Nagykunságban is. A löszképződés a legtöbb helyen csupán a pleisztocén végén, a futóhomokmozgást követően vette kezdetét. A magas löszös síkságok térszíneire a lösz alapanyagát a szél szállította és rakta le. A mélyebb fekvésű alacsony löszös síkságokon viszont a folyók által felhalmozott, magasabb iszap- és agyagtartalmú üledék és a közéjük keveredett hullópor alakult át lösszé. Az alacsony löszös síkságok az Alföld legegységesebb tájai közé tartoznak, míg a magas löszös síkságok formakincse jóval változatosabb.

Az éghajlatát tekintve a legszárazabb tájak közé sorolható a Nagykunság. Az alacsony és magas löszös síkságok vízrajzi viszonyai is eltérnek egymástól, bár felszíni vizekben általában szegények. Nagyobb folyók csupán a tájak határain jelennek meg. Állóvizekben sem gazdagok. A talajvízviszonyokban is jelentős különbségek mutatkoznak az alacsony és magas löszös síkságok között.

A löszös síkságok leggyakoribb tájtípusa a csernozjomok. Az eredeti löszvegetációnak csak már a már csak hírmondói maradtak. Az eredeti növényzet maradványait az Alföldön főleg a kunhalmok, határmezsgyék őrzik.²⁴

Vízrajz

A település vízrajzi viszonyait tekintve az ártéri síkságok ma is az Alföld felszíni vizekben leggazdagabb területeinek tekinthetők. A folyókat kísérő morotvák száma is tekintélyes. A morotvák vízcseréje, illetve eutrofizációjuk és feliszapolódásuk megakadályozása komoly gondot jelent. Állandó odafigyelést igényel ezeken a területeken az ár- és belvízveszély is. Az ártéri síkságaink alatt az átlagos talajvízszint általában 2-4 m között mozog. A talajvizek sótartalma általában magas. Az ártéri síkságok talajtani folyamatait és az ott kialakuló talajtípusokat a folyók és a felszín közeli talajvizek nagymértékben befolyásolják. A folyók mentét nyers öntéstalajok kísérik.

Ártéri síkságainkat eredetileg ártéri és lápi növénytársulások uralták. A folyópartokat kísérő nádasokat és bokorfüzeseket előbb fűz-nyár, majd tölgy-köris- szil ligeterdők követték. Az állóvizek hínártársulásait nádasok, magassásos-zsombékosok, majd a láp- és mocsárrétek és láperdők váltották fel. Ártéri síkságaink élővilágának legszebb és legértékesebb maradványai fokozott védelmet élveznek. Vízrajzára jellemző még, hogy nagyobb vízfolyásaik nincsenek, illetve azok csak határfolyóként jelennek meg. A szél formálta mélyedések és az egykori folyómedrek jelölték ki a futóhomok területek tavainak, mocsarainak, mésziszapos-szikes laposainak a helyét.²⁵

A területet behálózó csatornák²⁶:

- Tisza folyó
- Nyugati főcsatorna
- Vidi-laposi-tó
- Árkus-ér
- Ohat Völgyes-ér
- Tiszafüredi-főcsatorna

Növényvilág

A Közép-Tisza-vidék jelenleg nagyrészt szántóföldi hasznosítású. A vidék vegetációját főleg a köris-szil ligeterdők határozzák meg Tisza menti puhafaligetekkel és az egykori medermaradványokban magassásosokkal, nádasokkal tarkítva. Prügy és Taktabáj között homoki és tatárjuharos tölgyesek, Szerencs-Bekecs előterében pedig szikesek találhatók.

Növényvilágának jellemzői a Tisza és a Takta mentén a puhafaligetek, aljnövényzetükben nyári tőzikevel, (*Leucojum aestivum*), ligeti szőlővel (*Vitis sylvestris*), telepített nemes nyárasokkal, füzesekkel vegyesen. A keményfaliget-maradványokban több helyen megtalálhatók a madárfészek kosbor (*Neottia nidus-avis*), az erdei tisztesfű (*Stachys sylvatica*) maradványai. A holtágak, morotvák növényzetének jellemzői a hínárvegetáción túl a rucaöröm (*Salvinia natans*), a sulyom (*Trapa natans*) és a fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*), de itt-ott értékes úszólápszigetek is kialakultak, rajtuk megtelepedett tőzegpáfránnyal (*Thelypteris palustris*), gyilkos csomorikával (*Cicuta virosa*), villás sással (*Carex pseudocyperus*).

A mélyebb fekvésű területeken kialakult mocsárrétek és magassásosok élőhelye többek között a pompás kosbor (*Orchis elegans*), a mocsári csorbóka (*Sonchus palustris*), a Tisza-parti margitvirág (*Leucanthemella serotina*), míg a rekettyefüzesekben és fűzlápokban megtalálható a kígyónyelv (*Ophioglossum vulgatum*), a szálkás pajzsika (*Dryopteris carthusiana*) is. A reliktum jellegű szikes erdei réteken pedig megőrződtek a sziki kocsord (*Peucedanum officinale*), a réti

²⁴ Forrás: DE TTK (Debreceni Egyetem – Természetrajzi és Geoinformatikai Tanszék)
http://fabiankinga.ingyenweb.hu/keret.cgi/?tiszafured_kunh_tajleiras.html

²⁵ Forrás: DE TTK (Debreceni Egyetem – Természetrajzi és Geoinformatikai Tanszék)
http://fabiankinga.ingyenweb.hu/keret.cgi/?tiszafured_kunh_tajleiras.html

²⁶ Forrás: TÉKA: <http://tajertektar.hu/hu/>

őszirózsa (*Aster sedifolius*), a fátyolos nőszirm (Iris spuria) egyes példányai is. Az egykor elterjedt löszpusztagyeppek erősen bolygatott állományainak maradványai azonban csak elvétve fordulnak elő az övzátonyok tetején. A kiskörei erómű okozta talajvízszint-növekedés miatt bekövetkezett talajfelszín-közeli sófelhalmozódás másodlagos szikes rétek kialakulásához vezetett, e területek jellemző növénye a magyar sóvirág (*Limonium gmelinii*).²⁷

Állatvilág

A Közép-Tisza-vidék állatállománya is igen gazdag. Holtágainak vizében többféle keszegfaj mellett tőponty (*Cyprinus carpio carpio morpha acuminatus*) kárás, szivárványos ökle, csuka és fogasüllő is megtalálható. Védett halfajai a réti csík és a vágó csík. A kételtűek közül megtalálható itt a göte, valamint a kecskebéka, a hullók közül pedig a vízisikló. A holtágakban a vízityúk, szárcsa, búbos vöcsök és nádi énekesmadarak raknak fészket. A vidék egykori keményfa-ligeterdeit fölváltó őshonos fűz-nyár ligeterdőkben megtalálható többek között a védett pompás virágbogár, az aranyos bábrabló, a kis szarvasbogár, az Orrszarvubogár (*Oryctes nasicornis*) és a rezes futrinka (*Carabus ullrichii*).

Fészkelő madarai közül itt él a rétisas, fekete gólya, barna kánya, de néha fészket rak egy-egy kerecsensólyom is. Az egyéb védett fajok között gyakori az egerészölyv, héja, macskabagoly, zöld küllő és a fekete harkály, az énekesek közül pedig a fülemüle, barátka, őszapó, vörösbegy, erdei pinty és berki tücsökmadár. A holtágak mentének sűrűbb részein vaddisznók, őzek tanyáznak. Az öreg fák odvaiban denevérek élnek. A ragadozók közül elsősorban a nyest, menyét, vörös róka és a vadmacska található itt, a vízimadarak közül pedig szürke géme, kárókatonák, bakcsók élnek itt.²⁸

A pusztaköcsi mocsarak annak az egykor egységes mocsárvilágnak a része, amelyet a Tisza áradásai után a mélyedésekben visszamaradt víz éltetett. A Tisza szabályozásával a mocsarak fenntartó áradások megszűntek, a terület kiszáradásnak indul, a mocsarak feldarabolódtak. A megmaradt ágak 1973 óta állnak védelem alatt. A mocsári növénytársulások mellett nedves rétek, szikes legelők, löszgyeppek és tölgyes facsoportok is találhatóak itt. Kedvező fészkelési lehetőséget nyújtva több ritka madárfajnak. Az átvágott Tisza-kanyar helyén keletkezett a Göbe-morotva, mely természetes állapotban megőrződött hullámtéri erdői miatt 1982 óta védett. Növénytársulásai nagyon változatosak. A morotva vizének felszínén található úszó hínártól, a part alacsonyabb részein előforduló bokorfüzeseken át, a magasabban fekvő fűz-nyár ligeterdőkig megtalálhatóak az ártéri növénytársulások, ezek mellett a változatos vízellátottság következtében mocsári, réti, lösz-háti és homoki társulások is vannak.

Építmenykészlet

Helyi építészeti értékek

Helyi építészeti értékek, minden olyan építészeti, történeti, néprajzi szempontból jelentős egyedi vagy együttes alkotás (épület, építmény, épületegyüttes, utcakép), valamint az ezeket körülvevő építészeti környezet, ami nem minősül műemléknek. Az épületek, melyek országos védelemre nem érdemesek, de a település kultúrájának meghatározója azokat helyi egyedi védelem alá részesítendő. A helyi egyedi védelemben részesülő épületekre vonatkozó előírások a TKR-ben kapnak helyet. A rendelet célja Egyek Nagyközség jellegzetes és értékes arculatának megóvása és az épített és a természeti környezet egységes védelme érdekében a helyi építészeti értékvédelemmel, a településképi követelményekkel és a településképi- érvényesítési eszközökkel kapcsolatos szabályok megállapítása.

Helyi építészeti értékek, minden olyan építészeti, történeti, néprajzi szempontból jelentős egyedi vagy együttes alkotás (épület, építmény, épületegyüttes, utcakép), valamint az ezeket körülvevő építészeti környezet, ami nem minősül műemléknek. A rendelet hatálya a település közigazgatási területén lévő, és a mellékletében felsorolt helyi építészeti értékekre terjedjen ki. Az építészeti értékek helyi védelme egyedi és területi lehet.

²⁷ Forrás: Magyarország növényzeti öröksége, Közép-Tisza-vidék

²⁸ Forrás: wikipedia

A helyi egyedi védelem kiterjed

- az építmény (épület és műtárgy) vagy ezek együttese egészére vagy valamely részletére (anyaghasználat, szerkezet, színezés stb).
- az építményhez tartozó földrészletre és annak jellegzetes növényzetére,
- szobor, képzőművészeti alkotás, egyedi tájérték.

A helyi értékek védelmének irányítása a képviselőtestület hatáskörébe tartozik. A helyi értékek védelmével kapcsolatos döntések és vélemények előkészítése, végrehajtásának szervezése a műszaki ügyintéző feladata legyen. Javasoljuk továbbá, hogy a település állandó megbízással települési főépítészt is alkalmazzon.

A helyi védelem célja a település településképe és történelme szempontjából meghatározó építészeti és természeti örökség kiemelkedő értékű elemeinek védelme, a jellegzetes épített és táji karakterének a jövő nemzedékek számára történő megóvása. A helyi védettség alá helyezésről, annak megszüntetéséről a Képviselő-testület dönt. A védetté nyilvánítást, annak megszüntetését települési Főépítész készíti elő.

Helyi érték védetté nyilvánítására vagy a védelem törlésére bármely jogi vagy természetes személy, településrendezési terv keretében vagy önállóan készített örökségvédelmi hatástanulmány és önállóan készített értékvizsgálat is javaslatot tehet, melyet a jegyzőnél kell benyújtani. A javaslatnak az alábbiakat kell tartalmaznia:

- a javasolt vagy érintett érték megnevezése,
- a javasolt vagy érintett érték helyének meghatározása (utca, házszám, helyrajzi szám), egyértelműsítés érdekében szükség esetén helyszínrajzi ábrázolással,
- a javaslattevő természetes vagy jogi személy, ez utóbbi esetén annak képviselőjének megnevezése, elérhetősége,
- a javasolt vagy érintett érték fotódokumentációja, leírása, ismertetése,
- a védelem fajtája,
- a védetté nyilvánításra vagy a védelem megszüntetésére vonatkozó javaslat indoklása.

A helyi értékvédelemmel járó nyilvántartást önkormányzati települési Főépítész készíti. A védetté nyilvánított helyi értékek listáját és térképi ábrázolását TKR rendelet melléklete tartalmazza. A védetté nyilvánított helyi értékek nyilvántartása - e rendelet 4. mellékletének megfelelően – tartalmazza a védetté nyilvánított helyi érték

- megnevezését,
- nyilvántartási számát,
- azonosító adatait (alkotó megnevezése),
- védelem típusát, rövid indokolását,
- pontos helyét (utcanév, házszám, helyrajzi szám),
- fotókat,
- állapotfelmérésének adatait, állapotát befolyásoló átalakításokat, tevékenységeket történeti sorrendben,
- a védett értékhez fűződő korlátozásokat,
- a védett értékhez kapcsolódó támogatásokat.

A védetté nyilvánított helyi értéket, növényt, növény-együttest táblával meg kell jelölni a védett értéken, növény, növény-együttes esetén annak közvetlen környezetében. A tábla elkészítéséről, elhelyezéséről, fenntartásáról, pótlásáról az önkormányzat gondoskodik, azt a tulajdonos és a használó túrni köteles. A védettség megszüntetésére akkor kerülhet sor, ha a védetté nyilvánított helyi érték

- megsemmisül,
- életveszélyessé válik, és az eredeti állapotba történő visszaállítása aránytalanul magas költséggel járna, illetve növényegészségügyi szempontból állapota visszafordíthatatlanul károsodik,

A helyi egyedi védelem alatt álló és védelemre javasolt építmények értékelemzés szempontjainak:

ESZMEI JELENTŐSÉG		
A megállapításnál vallási, nemzeti és helyi jelentőségének figyelembevételére került sor, továbbá a hagyományok ápolásában, az oktatásban valamint a közművelődésben szerepe jelentős-e az épület.		
Értékelés kódja	Értékelés jelentése	Értékelés magyarázata
<u>A</u>	<u>nagyon jelentős</u>	közművelődés szempontjából jelentős érték, a vallási nemzeti vagy helyi identitás erősítésében fontos szereppel bír; megyei ismertsége érdemes
<u>B</u>	<u>jelentős</u>	jellemzi a helyi közösség erős kötődése; az oktatásban, ismeretterjesztésben szerepe van/lehet, a hagyományok ápolásával kapcsolatos, helyi szinten ismert
<u>C</u>	<u>kevésbé jelentős</u>	helyi szinten is kevésbé ismert, de helytörténeti jelentőséggel bír

HASZNÁLATI JELENTŐSÉG		
A minősítésbe soroláskor a figyelembe vett szempont az volt, hogy közcélra alkalmazzák, vagy magáncélokot kielégít, esetleg használaton kívül van-e.		
Értékelés kódja	Értékelés jelentése	Értékelés magyarázata
<u>A</u>	<u>nagyon jelentős</u>	használatra közcélokot szolgál
<u>B</u>	<u>jelentős</u>	használatra magáncélokot szolgál
<u>C</u>	<u>kevésbé jelentős</u>	használaton kívül van

ESZTÉTIKAI JELENTŐSÉG		
Az építménynek a külső megjelenésének a vizsgálata a szempont figyelembe véve, hogy értékes stílusjegyeket őrző létesítményről van-e szó.		
Értékelés kódja	Értékelés jelentése	Értékelés magyarázata
<u>A</u>	<u>nagyon jelentős</u>	színvonalas, művészi értékkel rendelkezik
<u>B</u>	<u>jelentős</u>	vizuálisan harmonikus, az adott kor építészeti jegyeit magán hordozza, azt fejleszti tovább
<u>C</u>	<u>kevésbé jelentős</u>	nem hordoz jelentős esztétikai értéket

IDEGENFORGALMI JELENTŐSÉG		
A szempont jelentése, hogy az épület mekkora jelentőséggel bír a turisztika figyelembevételével.		
Értékelés kódja	Értékelés jelentése	Értékelés magyarázata
<u>A</u>	<u>nagyon jelentős</u>	különleges vonzerő, önálló turisztikai termék
<u>B</u>	<u>jelentős</u>	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
<u>C</u>	<u>kevésbé jelentős</u>	nem alkalmas önálló turisztikai terméknek, a vonzó településkép kialakításában van szerepe

ÁLLAPOT		
Az épület szükséges beavatkozásának meghatározására állapot, mely 3 kategóriába lett besorolva.		
Értékelés kódja	Értékelés jelentése	Értékelés magyarázata
<u>A</u>	<u>jó</u>	hosszú távon karbantartása szükséges
<u>B</u>	<u>közepes</u>	részleges felújítása szükséges
<u>C</u>	<u>rossz</u>	teljes felújítása, rekonstrukciója szükséges

MEGKÖZELÍTHETŐSÉG		
Területi elhelyezkedés vizsgálata.		
Értékelés kódja	Értékelés jelentése	Értékelés magyarázata
<u>A</u>	<u>jó</u>	a település központjában van illetve főút mellett
<u>B</u>	<u>közepes</u>	a központi rész vonzáskörzetéhez tartozó területen van
<u>C</u>	<u>rossz</u>	a település peremterületén van, rossz megközelíthetőség

VESZÉLYEZTETETTSÉG		
A sürgősség megállapításáról ad felvilágosítást.		
Értékelés kódja	Értékelés jelentése	Értékelés magyarázata
<u>A</u>	<u>nem veszélyeztetett</u>	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad
<u>B</u>	<u>közepesen veszélyeztetett</u>	állagmegóvása biztosított, de szükséges felújítása nem, illetve használata nem megfelelő
<u>C</u>	<u>veszélyeztetett</u>	állapota rossz és felújítása nem várható, használaton kívül van, illetve használatával az állapot romlása következik be

Helyi egyedi védelemre alá vont épületek

A helyi védelem alatt álló épületek listájáról önkormányzati rendelete a településnek korábban nem volt fellelhető fel, melyet 2017.-ben az önkormányzat rendelettel állapított meg. A Településszerkezeti és Szabályozási Terv készítése alkalmával, azaz jelen dokumentációban a Nagyközség építményei felülvizsgálata megtörténik.

Az épületek, melyek országos védelemre nem érdemesek, de a település kultúrájának meghatározója azokat helyi egyedi védelem alá részesítendő, melyek listáját a hatástanulmánnyal készülő melléklet tartalmazza.

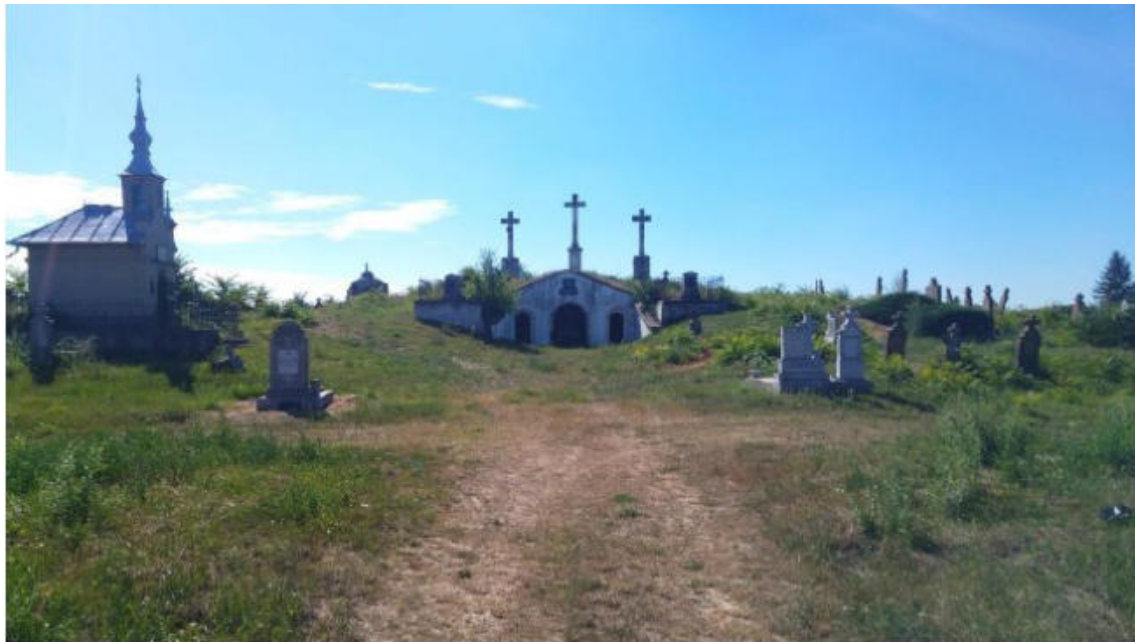
Helyi építészeti értékek, minden olyan építészeti, történeti, néprajzi szempontból jelentős egyedi vagy együttes alkotás (épület, építmény, épületegyüttes, utcakép), valamint az ezeket körülvevő építészeti környezet, ami nem minősül műemléknek.

Egyek Nagyközség Önkormányzata, Egyek Nagyközség településképének védelméről szóló 25/2017. (X.26.) KT.sz. rendelettel állapítja meg a helyi védelem alá vont épületek, köztéri alkotások védelmét.

Műemlékek, helyi védett épületek behatárolása – forrás: saját szerkesztés

1.	Kálváriás temető	Egyek, Bartók Béla u. 5.	Hrsz.:245.	<u>Helyi egyedi</u> Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó emlék
----	------------------	-----------------------------	------------	--

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	A (nagyon jelentős)	Hitéleti szempontból jelentős érték, a vallási nemzeti vagy helyi identitás erősítésében fontos szereppel bír
Használati jelentőség	A (nagyon jelentős)	használata közcélokot szolgál
Esztétikai jelentőség	A (nagyon jelentős)	művészi értékkel rendelkezik
Idegenforgalmi jelentőség	B (jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	A (jó)	hosszú távon karbantartása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a központi rész vonzáskörzetéhez tartozó területen van
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

Egyek nagyközség szívében található Kálváriás-temető első írásos emléke 1783-ra datálható. Az akkor készült térképen feltüntetett temetkezési hely, a település déli részén található. A település jellegzetessége és közös kincse Hajdú- Bihar megye egyetlen, tisztán katolikus, kettős kunhalmon álló temetője, melyet 1965-ben zártak le. Az egyik kunhalmon nyugszik Tárkányi Béla édesapja. Tárkányi egri kanonok, költő, műfordító, az MTA tiszteleti tagja, a Kisfaludy Társaság tagja, Egyek plébánosa volt.

Egyek módosabb, katolikus családjai is ide temetkeztek. Így a kápolnától balra található id. Szekeres János és neje, Deli Borbála 1928-ban épült családi sír kápolnája, a másik kunhalom tetején pedig az Erhardt család kriptája található. 1885-ben állították fel a kápolna fölötti keresztet. 1891. májusában épült a három részre tagolt, oltárral ellátott un. Jézus sírbolt.

2011-ben egyházközségi összefogással elkezdődött a temető állapotának megmentése, így több család örökbe fogadta a 14 stációt, vállalva annak rendben tartását.

2.	Újtelepi iskola	Egyek,	Hrsz.:1740	<u>Helyi egyedi</u>
----	-----------------	--------	------------	---------------------

		Bartók Béla u. 5.		Építészeti örökség és hagyományőrzés szempontjából meghatározó épületek
--	--	-------------------	--	--

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	A (nagyon jelentős)	közművelődés szempontjából jelentős érték, a vallási nemzeti vagy helyi identitás erősítésében fontos szereppel bír; megyei ismertsége érdemes
Használati jelentőség	A (nagyon jelentős)	használata közcélokot szolgál
Esztétikai jelentőség	A (nagyon jelentős)	színvonalas, művészi értékkel rendelkezik
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai termékeknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	A (jó)	hosszú távon karbantartása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

1925-ben épült négy tantermes iskola épület, Egyek új lakóterületének központjában található. Az épület a székely házak stílusát követi. Homlokzatán a vérszerződés harmonikusan felépített jelenetét láthatjuk, tengelyében Árpáddal és a magyar címerrel.

3.	Római katolikus	Egyek, Fő tér 26.	Hrsz.:543	Helyi egyedi
----	-----------------	-------------------	-----------	--------------

	plébánia			Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
--	----------	--	--	---

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	A (nagyon jelentős)	közművelődés szempontjából jelentős érték, a vallási nemzeti vagy helyi identitás erősítésében fontos szereppel bír; megyei ismertsége érdemes
Használati jelentőség	A (nagyon jelentős)	használatra közcélokra szolgál
Esztétikai jelentőség	A (nagyon jelentős)	színvonalas, művészi értékkel rendelkezik
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	A (jó)	hosszú távon karbantartása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

A plébánia egyidős a templommal. Egyek főterének kisvárosias arculatához kapcsolódó épülete a „T” alaprajzú épület. Az épület 2013-ban felújításra került.

Előtte lévő területen található a „Másfél ezer esztendő minden magyar hőséne és bújdosójának” tiszteletére emelt emlékmű.

4.	Posta	Egyek, Fő tér 27.	83	Helyi egyedi
----	-------	-------------------	----	--------------

				Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
--	--	--	--	---

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	A (nagyon jelentős)	közművelődés szempontjából jelentős érték, a vallási nemzeti vagy helyi identitás erősítésében fontos szereppel bír; megyei ismertsége érdemes
Használati jelentőség	A (nagyon jelentős)	használata közcélokat szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza, azt fejleszti tovább
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	A (jó)	hosszú távon karbantartása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

Az épület kialakítása jól illeszkedik a főtérsé kisvárosias hangulatú épületei közé. Sajnos a felújítás során a palafedést cserépes lemezre cserélték cserépfedés helyett.

5.	Tűzoltóság	Egyek, Fő utca 3.	Hrsz.:6	Helyi egyedi
----	------------	-------------------	---------	--------------

	fa szerkezetű tömlőszárító torony			Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
--	--------------------------------------	--	--	--

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	A (nagyon jelentős)	közművelődés szempontjából jelentős érték, a vallási nemzeti vagy helyi identitás erősítésében fontos szereppel bír; megyei ismertsége érdemes
Használati jelentőség	A (nagyon jelentős)	használata közcélokot szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	A (jó)	hosszú távon karbantartása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

Polgármesteri Hivatal ingatlanán található az épület, amely a Egyeki Önkormányzati Tűzoltó-

parancsnoksághoz tartozik. Az épület kialakításában teljesen egyedi. Hajdú-Bihar megyében másik ilyen torony nem található.

Egyedi a fa szerkezetű kialakítása.

Fő funkciója mellett kedvelt költőhelye a gyöngybagolynak.

6.	Tájház	<i>Egyek, Fő utca 57.</i>	<i>Hrsz.:940</i>	Helyi egyedi Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
----	--------	-------------------------------	------------------	--

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	A (nagyon jelentős)	közművelődés szempontjából jelentős érték, a vallási nemzeti vagy helyi identitás erősítésében fontos szereppel bír; megyei ismertsége érdemes
Használati jelentőség	A (nagyon jelentős)	használata közcélokat szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	A (jó)	hosszú távon karbantartása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

Az épület jellemző példája az Egyeken található népi lakóépületeknek. Egyek népi építészete jellegzetes, napsugarat utánozó fa oromzatával egyedi érték, az alföldi népi építészet sajátos változata. A faluban több mint 60 lakóház viseli magán ezeket a jegyeket. Egyek és térsége a magyar népi építészet ún. földház építő kultúrtáján belül helyezkedik el. A lakóházak általában egymenetesek, háromszatúak.

A népi lakóházak megjelenésére rányomta bélyegét az, hogy a nagyközségben a századforduló táján jelentős kézműipar működött. Egyek Nagyközség Önkormányzata fejlesztési terveiben prioritásként kezeli a tájház fejlesztését, hiszen a benne található tárgyak az egyetlen múzeumi gyűjtemény a településen. Ahhoz, hogy a helyi lakosság ismeretszerzési igényei teljes körűen ki legyenek elégítve, fontos, hogy huzamosabb időt tudjanak eltölteni a tájházban megfelelő színvonalú programokon, foglalkozásokon.

7.	Polgári lakóház	Egyek, Fő utca 76.	Hrsz.:1349	Helyi egyedi Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
----	-----------------	-----------------------	------------	--

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	B (jelentős)	jellemzi a helyi közösség erős kötődése; az oktatásban, ismeretterjesztésben szerepe van/lehet, a hagyományok ápolásával kapcsolatos, helyi szinten ismert
Használati jelentőség	B (jelentős)	használat magáncélokot szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai termékek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	B (közepes)	részleges felújítása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

Az épület alapvetően eltér a településen szokványos épületektől. Beépítési módja szabadon álló, egy oldalhatáron álló fésűs beépítésű településrészen. Középrizalitos építészeti kialakítása, kontyolt tetőzete és az utcai bejárat hiánya eltérővé teszi az ebben korszakban épült többi épülettől.

8.	Papler-Gödény Kúria és parkja	Egyek-Ohat	Hrsz.:0664/23	Helyi egyedi Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
----	-------------------------------	------------	---------------	--

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	B (jelentős)	jellemzi a helyi közösség erős kötődése; az oktatásban, ismeretterjesztésben szerepe van/lehet, a hagyományok ápolásával kapcsolatos, helyi szinten ismert
Használati jelentőség	B (jelentős)	használatra magáncélokra szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	B (közepes)	részleges felújítása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	B (közepesen veszélyeztetett)	állagmegóvása biztosított, de szükséges felújítása nem, illetve használata nem megfelelő

Leírás

A kúria épülete eklektikus építészeti stílusú. Az alagsor és a földszint szintszámú épület a környező épületektől alacsonyabb tetőhajlással épült.

A hátsó részen a későbbi építésből eredő stílusidegen bővítés található.

Az épület helyreállítható, megmenthető állapotban van. Parkja gondozatlan, de a nagyméretű koros fák miatt értékes. Az épület kis gondoskodással megmenthető.

9.	Közösségi épület	Egyek-Ohat	Hrsz.:0664/7	Helyi egyedi Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
----	------------------	------------	--------------	--

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	B (jelentős)	jellemzi a helyi közösség erős kötődése; az oktatásban, ismeretterjesztésben szerepe van/lehet, a hagyományok ápolásával kapcsolatos, helyi szinten ismert
Használati jelentőség	B (jelentős)	használata magáncélokot szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	B (közepes)	részleges felújítása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	B (közepesen veszélyeztetett)	állagmegóvása biztosított, de szükséges felújítása nem, illetve használata nem megfelelő

Leírás

Az épület önállóan áll, elszakad a településrész többi épületétől. A nagy alapterületű, összetett alaprajzú épületet két oldalon is íves záródású árkádok határolják. Különleges az árkádtartó oszlopok oszlopfej kialakításának növénydíszes motívumai. Az épület jó arányokkal bír, jelen állapotában még megmenthető lenne az épület.

10.	Volt általános iskola	Egyek-Telekháza, Teleki utca 61.	Hrsz.:2681	Helyi egyedi Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
-----	-----------------------	-------------------------------------	------------	--

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	B (jelentős)	jellemzi a helyi közösség erős kötődése; az oktatásban, ismeretterjesztésben szerepe van/lehet, a hagyományok ápolásával kapcsolatos, helyi szinten ismert
Használati jelentőség	B (jelentős)	használata magáncélokot szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	B (közepes)	részleges felújítása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	B (közepesen veszélyeztetett)	állagmegóvása biztosított, de szükséges felújítása nem, illetve használata nem megfelelő

Leírás

A képen látható épület a településrész általános iskolája volt, most használaton kívül van. Az épület felújítása szükséges. A kert szépen gondozott. Az épület környezetétől eltérően utcával párhuzamos gerinccel épült, nagy mélységű előkerttel. Ezzel is kiemelve a lakó funkciótól eltérő használatát. A meglévő épület jól hasznosítható lenne közösségi funkciójú épületként.

11.	Útmenti keresztek	Félhalom és Egyek között található dombtető. Szőghatár-halmon Egyek és Telekháza között. Egyek, Fő út 86. Egyek, Baross utca sarok. Egyek, Főtér az általános iskola előtti zöldfelület	Helyi egyedi Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó emlékek
-----	-------------------	---	---

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	B (jelentős)	jellemzi a helyi közösség erős kötődése; az oktatásban, ismeretterjesztésben szerepe van/lehet, a hagyományok ápolásával kapcsolatos, helyi szinten ismert
Használati jelentőség	B (jelentős)	használatra magáncélokra szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	B (közepes)	részleges felújítása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	B (közepesen veszélyeztetett)	állagmegóvása biztosított, de szükséges felújítása nem, illetve használata nem megfelelő

Leírás

Az út menti keresztek mindazok a szabadtéri keresztek vagy annak nevezett vallásos jelképek, esetleg szoborcsoportok, amelyeket nem az egyház liturgikus cselekményeinek színterén emeltek. Általában nemcsak útszéleken, hanem nevezetes vagy hangsúlyos helyeken (folyópart, falu széle, a mező, dűlők kezdete, balesetek, katasztrófák színhelye) állnak. Kivitelüket tekintve egyaránt lehetnek vidéki művészek, kőfaragó mesterek, falusi ácsok, faragó specialisták munkái, és öntött, műkö és vaskeresztek is. Az egyeki keresztek kőből készültek.

12.	Népi lakóépület	Egyek, Hunyadi utca 30.	Hrsz.: 174/1	Helyi egyedi Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
-----	-----------------	-------------------------	--------------	--

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	B (jelentős)	jellemzi a helyi közösség erős kötődése; az oktatásban, ismeretterjesztésben szerepe van/lehet, a hagyományok ápolásával kapcsolatos, helyi szinten ismert
Használati jelentőség	B (jelentős)	használatra magáncélokra szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai termékeknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	B (közepes)	részleges felújítása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

Az épület nem hagyományos tornácos kialakítású. Telepítése sarok teleken történő elegyzkedése miatt eltér a településen szokásostól. A kismélységű épület nem utcára merőleges, hanem párhuzamos gerincű. Az épület felújításra került. Két oldalán fa szerkezetű tornác épült.

13.	Népi lakóépület	Egyek, Toldi utca 36.	Hrsz.: 822	Helyi egyedi Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
-----	-----------------	-----------------------	------------	--

ÉRTÉKELEMZÉS

Értékelési szempont	Értékelés	Megjegyzés
Eszmei jelentőség	B (jelentős)	jellemzi a helyi közösség erős kötődése; az oktatásban, ismeretterjesztésben szerepe van/lehet, a hagyományok ápolásával kapcsolatos, helyi szinten ismert
Használati jelentőség	B (jelentős)	használatra magáncélokra szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	B (közepes)	részleges felújítása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

Hagyományos előkert nélküli telepítésű épület szintén tornác nélküli kialakítással.

14.	Volt óvoda és	Egyek-Telekháza,	Hrsz.: 2668-	Helyi egyedi
-----	---------------	------------------	--------------	--------------

	művelődési ház épülete	Gagarint utca 1-1/a.	2669	Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
--	------------------------	----------------------	------	---

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	B (jelentős)	jellemzi a helyi közösség erős kötődése; az oktatásban, ismeretterjesztésben szerepe van/lehet, a hagyományok ápolásával kapcsolatos, helyi szinten ismert
Használati jelentőség	B (jelentős)	használatra magáncélokot szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	B (közepes)	részleges felújítása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

Domb tetején található az összeépített két épület. Hagyományos földszintes cserépfedésű magastetős épület. Jellegetes és meghatározó az íves kialakítású üvegezett tornáca.

15.	Volt Erhardt-malom	Egyek, Hunyadi	Hrsz.: 1653/3	Helyi egyedi
-----	--------------------	----------------	---------------	--------------

		utca 63.		Építészeti örökség és hagyományörzés szempontjából meghatározó épület
--	--	----------	--	---

ÉRTÉKELEMZÉS		
<u>Értékelési szempont</u>	<u>Értékelés</u>	<u>Megjegyzés</u>
Eszmei jelentőség	B (jelentős)	jellemzi a helyi közösség erős kötődése; az oktatásban, ismeretterjesztésben szerepe van/lehet, a hagyományok ápolásával kapcsolatos, helyi szinten ismert
Használati jelentőség	B (jelentős)	használata magáncélokot szolgál
Esztétikai jelentőség	B (nagyon jelentős)	vizuálisan harmonikus, az adott kor értékjegyeit magán hordozza
Idegenforgalmi jelentőség	B (kevésbé jelentős)	turisztikai terméknek alkalmas, a főbb vonzerők mellett kiegészítő szereppel bír(hat)
Állapot	B (közepes)	részleges felújítása szükséges
Megközelíthetőség	A (jó)	a település központjában van illetve főút mellett
Veszélyeztetettség	A (nem veszélyeztetett)	hosszú távú fenntartható használata, karbantartása, szükség esetén felújítása biztosított, a használattal járó terhelés a kritikus terhelhetőség határán alul marad

Leírás

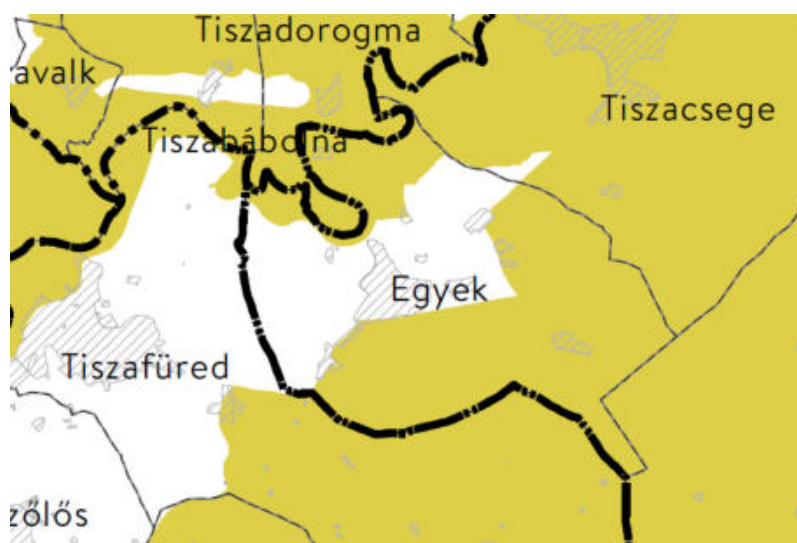
Az 1910-es években már két, napi 100 q-nál nagyobb őrlési kapacitású gőzmalom is volt Egyeken: a temetőtől délre Erhardt József gőzmalma, a csegei út mellett pedig Hegyi József gőzmalma. Az Erhardt József gőzmalma ma is található a település központjában.

4. 4. 6. Táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet

4.4.6.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

Az Országos Területrendezési Terv (MoTrT) 3/5. sz. melléklete alapján Egyek teljes közigazgatási területének a háromnegyed része (északi-nyugati és déli részek) az országos jelentőségű tájképvédelmi területek övezetébe tartozik.

A település tájhasználatát változatos, tájképi, vizuális szempontból védendő értékekkel, természeti és környezeti elemekkel párosul. A Hortobágyi Nemzeti Park települési külterületbe történő markáns ékelődése, valamint az észak-alföldi régióra jellemző mezőgazdasági művelési ágak (pl. nádgazdálkodás, legeltetés, kaszáló területek) együttesen adják a terület vizuális esszenciáját, amelyek megőrzése tájképvédelmi szempontból kiemelt figyelmet érdemel. Tájképi szempontból nem csak a jól körülhatárolható területek, hanem az általuk képzett rendszerek, egymással szoros vizuális kapcsolatban álló egységek is kiemelt figyelmet érdemelnek.

Tájvédelmi terület Egyek Nagyközség közigazgatási területén²⁹

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendők az alábbi területrészek, kül- és belterületi egységek, vizuális struktúrák:

- A Hortobágyi Nemzeti Park és annak területén kívül elhelyezkedő, mezőgazdasági területek (szántók, rétek, legelők, kaszálók, nádasok) mozaikos vizuális megjelenése. Az ezen mezőgazdasági területekhez kapcsolódó, azokat ellátó csatornahálózat rendszere.
- Az évszázadok során, az egyes uradalmi tanyákból, majorságokból fokozatosan megszülető, szórványos mezőgazdasági/ipari telepek vizuális rendszere, amely elsősorban a települési külterület szerkezetébe ékelődve fedezhető fel.
- A Keleti-főcsatorna, mint a térség egyik legjelentősebb ökológiai folyosójának tájképbe illeszkedő természeti megjelenése.
- A település közigazgatási területének északi határában lévő víztározók és halastavak környezeti megjelenése, annak természetszerű megtartása kiemelt figyelmet igényel.
- A nagyközség közigazgatási területén szórtan megjelenő vízfelületek, halastavak, csatornák környezetének vizuális megjelenése.

A települési belterület képét jelentősen meghatározó természeti egységek (pl. fasorok, erdőségek, parkok) vizuális megjelenése.

²⁹ Forrás: OTRT – 3. melléklet

Ezen területek közül tájképi szempontból kiemelten érzékenynek tekinthető a Hortobágyi Nemzeti Park teljes területe, valamint a mezőgazdasági/ipari telepek vizuális rendszere. Ezen egységekben végbemenő változások jelentős mértékben képesek befolyásolni a települési táj vizuális összképét.

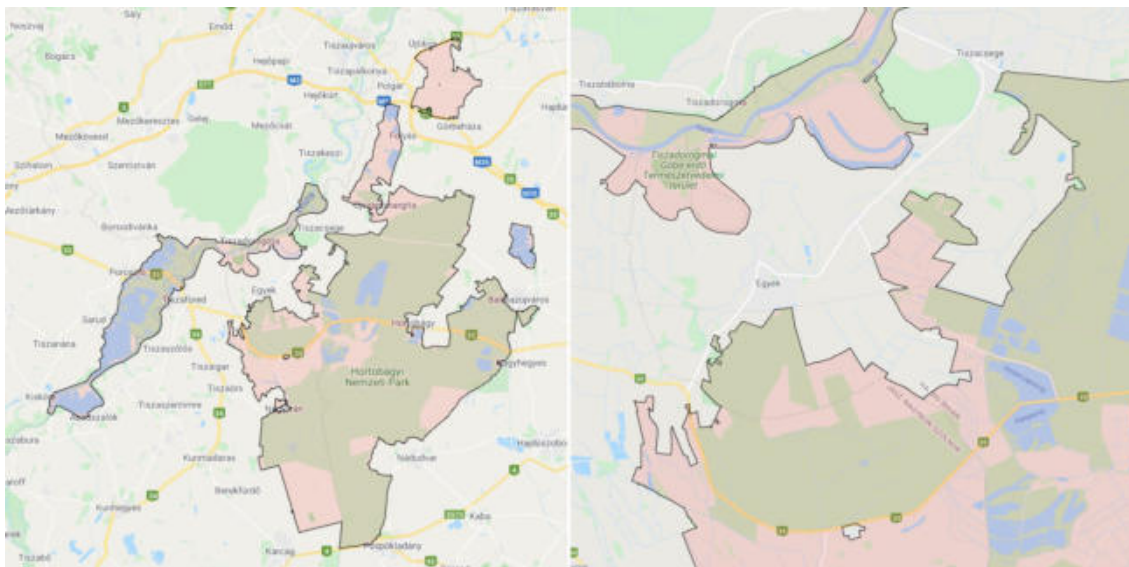
Az OTrT fogalom meghatározása szerint térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete „a természeti vagy kulturális örökség adottságai alapján a kilátás-rálátás szempontjából védendő tájképpel, illetve tájképi elemmel rendelkező területek, valamint történeti tájjá nyilvánított területek”.

Jogszábállyal védetté nyilvánított történeti táj az ország területén nincs, de ha lenne, az országos jelentőségű tájképvédelmi övezet kellene, hogy legyen. Az övezet kijelölésénél alapvető szempont volt az egyes térségek tájképi változatosága, tájképi elemekben való gazdagsága és a tájképi érzékenysége. Ezzel összefüggésben a természeti értékekkel, Natura 2000 területtel való érintettségét is figyelembe vettük.

A HNP hazánk első és legnagyobb kiterjedésű nemzeti parkja. A védetté nyilvánító határozattal 1973-ban alakulhatott nemzeti parkká 52 ezer hektáros területen, amely a folyamatos bővítések és összevonások révén ma már több mint 82 ezer hektár védett területet foglal magába. A HNP Újszentmargita Tilos-erdő erdőrezervátumának magterülete (22,3 ha) fokozottan védett terület (15/2000 KÖM).

A HNP létesítéséről szóló dokumentumok alapján a védetté nyilvánított terület rendeltetése az alábbiakban foglalható össze:

- Védje és fejlessze a puszta jellegzetes természeti értékeit, őrizze a Hortobágy sajátos pusztai tájképét, növény- és állatvilágát.
- Biztosítsa a Hortobágy különleges madárvilágának háborítatlan fészkelését és vonulását. Természetes körülmények között, hiteles formában őrizze és mutassa be a hagyományos pusztai életformát, a kiveszőfélben lévő ősi magyar állatfajtákat és a Hortobágy kulturális értékeit, történelmi emlékeit, tekintettel ezek kiemelkedő hazai és nemzetközi jelentőségére.

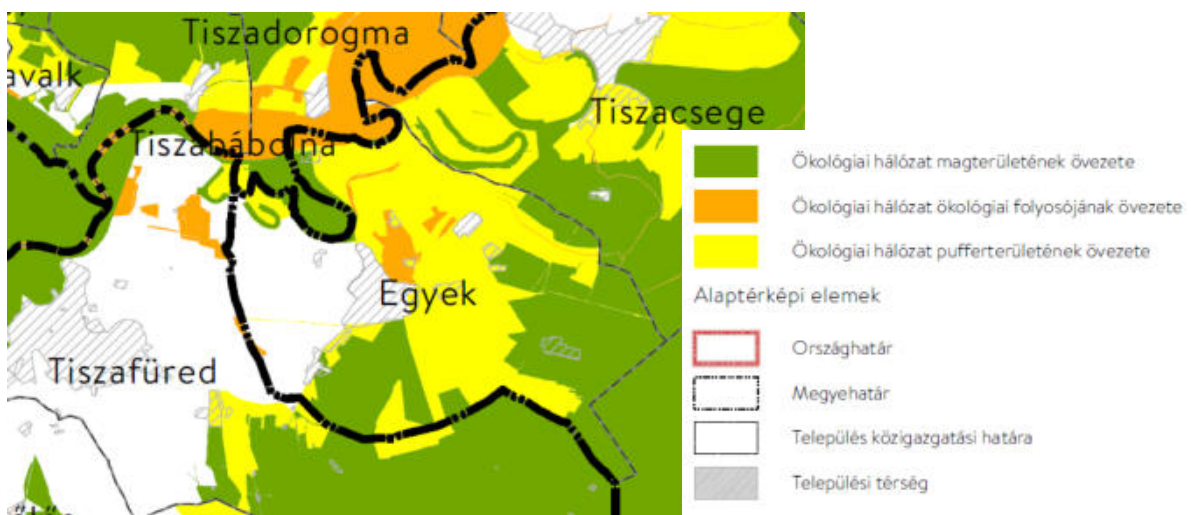
Egyek Nagyközség érintettsége Natura 2000 területek vonatkozásában³⁰

³⁰ Forrás: <https://natura.2000.hu/hu/natura-2000-teruletoldal/huhn10002#mmfajoldal>

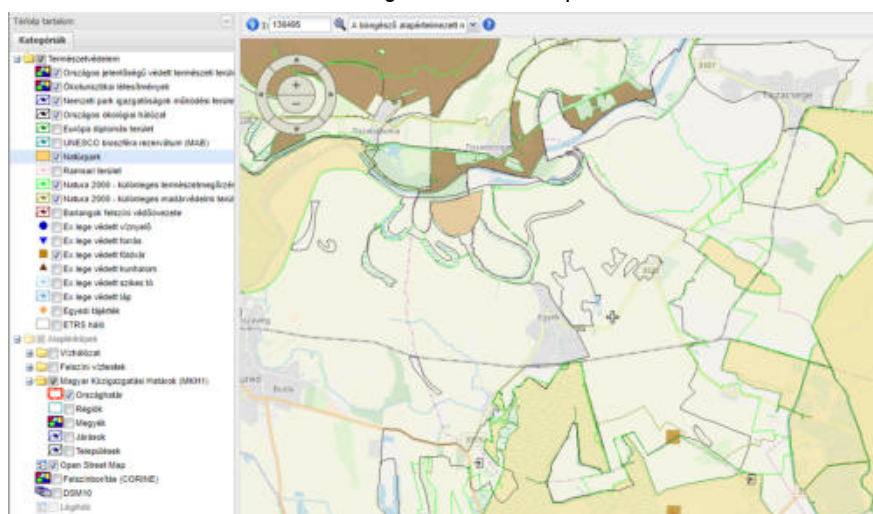
4.4.6.2. Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

Az ökológiai folyosó övezetében „olyan területek (többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhelysávok, élőhelymozaikok, élőhelytöredékek, élőhelyláncolatok) tartoznak, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek (magterületek, pufferterületek) közötti biológiai kapcsolatok biztosítására”.

Az előzőekben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése. Az övezetben a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala, az erőművek és kiserőművek az ökológiai folyosó és az érintkező magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el. Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető. A település közigazgatási területein az ökológiai folyosó élőhelymozaikokból áll, amely a magterületek környezetében, másrészt a két terület közötti telkek területei. Egyek Nagyközség közigazgatási területét mind a három ökológiai övezet érinti. A közigazgatási területen belül főleg észak, észak-kelet, kelet, dél-kelet és dél érintett.

Ökológiai hálózat térképe ³¹

³¹ Forrás: OTRT – 3/1. melléklet

NATURA 2000 VÉDELEM³³

Magyarország az Európai Unióhoz való csatlakozás pillanatától Magyarországra is érvényes a két uniós direktíva, a Madárvédelmi- és az Élőhelyvédelmi Irányelv. Ezek értelmében hazánk köteles volt közösségi jelentőségű természetes élőhelyei, valamint állat- és növényfajai védelmében területeket kijelölni, amelyek így az EU ökológiai hálózatának, a Natura 2000 hálózatnak a részeivé váltak. A hálózat eszméjére nevéből is következtethetünk: értékes természeti területek, élőhelyek többé-kevésbé összefüggő láncolata, amelyek az eredeti európai élővilágot őrzik.

A kijelöléssel hazánk területének közel 21%-a lett Natura 2000 terület. Az eredeti védett területeink csaknem mindegyike bekerült a hálózatba, de ezeken kívül további körülbelül 1.2 millió hektár kap uniós védettséget. Nem csoda hát, hogy ezek között igen nagy százalékban vannak mezőgazdasági területek, gyepek, tavak, folyók, erdők, ahol évszázadok óta gazdálkodás folyik.

Európában a szó szoros értelmében vett "vadon" elvétve található, a táj képét oly régóta formálja az ember, hogy még a természetesnek tartott élőhelyek túlnyomó többsége is így vagy úgy őrzi annak keze nyomát. Európában ezért különösen igaz, hogy a biológiai sokféleségnek meghatározó eleme az a bonyolult kapcsolatrendszer is, amely összeköti az embert a természettel: a házasított állatok és nemesített növények sokfélesége, a különböző földhasználati praktikák. A Natura 2000 területek védelmében tehát különösen hangsúlyos a gazdálkodók, a fenntartó, hagyományos gazdálkodási módok szerepe. Általánosságban elmondhatjuk, hogy a Natura 2000 hálózattal a rezervátum-szerű védelem helyett a társadalmi, kulturális, gazdasági és természetvédelmi érdekek összehangolására alapozó megóvás kerülhet előtérbe:

Különleges természetmegőrzési területek

7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található különleges természetmegőrzési területek;

7.3. Hortobágy (HUHN10002)

7.3.5. pontja: Egyek: 0166/15, 0174/1, 0174/6, 0174/8, 0174/9, 0174/10, 0174/11, 0174/12, 0174/13, 0174/14, 0174/16, 0174/17, 0176/1, 0176/3, 0176/4, 0176/7, 0176/8, 0176/9, 0176/10, 0176/11, 0176/12, 0176/13, 0176/14, 0176/15, 0176/16, 0176/17, 0176/18, 0176/19, 0176/20, 0176/21, 0176/22, 0176/23, 0176/24, 0176/25, 0176/26, 0176/28, 0176/29, 0176/30, 0176/31, 0176/32, 0176/33, 0176/34, 0176/35, 0176/36, 0177, 0180, 0181, 0182, 0183, 0184, 0185, 0187, 0189/5, 0191/4, 0191/6, 0191/7, 0191/8, 0191/9, 0191/10, 0191/11, 0191/12, 0191/13, 0191/14, 0191/15, 0191/16, 0191/17, 0192/1, 0192/3, 0192/4, 0192/5, 0192/6, 0192/7, 0192/8, 0192/9, 0192/10, 0192/11, 0192/14, 0192/15, 0192/16, 0193, 0194/1, 0194/4, 0194/5, 0194/7, 0194/8, 0197/1, 0197/2, 0197/3, 0197/4, 0197/5, 0197/6, 0197/7, 0197/8, 0197/9, 0197/10, 0197/11, 0197/12, 0197/14, 0197/15, 0197/16, 0197/17, 0197/18, 0197/19, 0197/20, 0197/21, 0197/22, 0197/23, 0197/24, 0197/25, 0214/1, 0214/3, 0214/4, 0218/1, 0218/2, 0219, 0220, 0221, 0273/23, 0449/7, 0451/2, 0451/6, 0452, 0453/11, 0453/12, 0455/2, 0456, 0458, 0459, 0460/144, 0493, 0509, 0511, 0512/25, 0512/26, 0512/27, 0512/28, 0512/29, 0512/30, 0513, 0514/2, 0514/3, 0514/4, 0514/5, 0514/6, 0516/2, 0516/46, 0516/47, 0516/49, 0516/50, 0516/51, 0516/53, 0516/54, 0516/55, 0516/56, 0516/60, 0516/61, 0516/75, 0516/76, 0516/77, 0516/78, 0516/79, 0517/1, 0517/2, 0518/2, 0518/3, 0518/4, 0518/5, 0518/6, 0518/8, 0518/9, 0518/10, 0518/11, 0518/12, 0518/13, 0518/14, 0519, 0520/3, 0520/4, 0520/6, 0520/8, 0520/9, 0520/10, 0520/11, 0520/12, 0520/13, 0522, 0523, 0524, 0525, 0526, 0527, 0528, 0529, 0530, 0531, 0532, 0547/1, 0547/2, 0547/3, 0548, 0549/1, 0549/3, 0549/4, 0549/5, 0565, 0566/2, 0566/3, 0566/4, 0567, 0568/6, 0569, 0570, 0571, 0572, 0573, 0574, 0575, 0576, 0577, 0578, 0579, 0580, 0581, 0582, 0583, 0584, 0585, 0586/1, 0586/2, 0587, 0588, 0589, 0590, 0591, 0592, 0593, 0594, 0595, 0596, 0597, 0598, 0599, 0600, 0601, 0602/1, 0602/3, 0602/4, 0602/5, 0604/1, 0604/2,

³² Forrás: <http://webgis.okir.hu/tir/>

³³ Forrás: www.natura.2000.hu Területek, fajok térképe, illetve 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet

0605, 0606, 0607, 0608, 0609, 0610, 0611, 0612, 0613, 0614, 0615, 0616, 0617, 0618, 0619/1, 0619/2, 0620/1, 0620/2, 0620/3, 0622, 0623, 0624, 0625, 0626, 0627, 0628, 0629, 0630, 0631/3, 0631/4, 0631/6, 0631/7, 0632, 0633/1, 0633/2, 0634/1, 0634/2, 0635, 0636, 0637, 0638, 0639, 0640, 0641, 0642/1, 0642/2, 0643, 0644, 0645, 0646, 0647, 0648, 0649, 0650/2, 0650/3, 0650/4, 0650/5, 0650/6, 0651, 0652, 0653/1, 0653/2, 0654, 0655, 0656, 0657, 0658, 0659, 0663/1, 0663/2, 0663/3, 0663/4, 0663/5, 0663/6, 0663/7, 0663/8, 0663/9, 0663/10, 0663/11, 0663/12, 0663/13, 0663/14, 0663/15, 0663/16, 0667, 0668, 0670, 0671, 0672, 0673, 0674, 0675, 0676, 0678/1, 0678/2, 0678/4, 0678/5, 0678/6, 0678/7, 0678/8, 0678/9, 0678/10, 0678/12, 0678/13, 0678/14, 0679, 0680/3, 0680/5, 0680/6, 0680/7, 0680/8, 0681, 0682/2, 0682/3, 0682/6, 0682/7, 0682/9, 0682/10, 0682/13, 0682/14, 0682/16, 0682/18, 0682/19, 0682/20, 0682/21, 0682/22, 0682/23, 0682/24, 0682/25, 0682/26, 0682/27, 0682/28, 0682/29, 0682/30, 0682/31, 0682/32, 0682/33, 0682/34, 0682/35, 0682/36, 0682/37, 0682/38, 0682/39, 0682/40, 0682/41, 0682/42, 0682/43, 0682/44, 0682/45, 0682/46, 0682/47, 0682/48, 0682/49, 0682/50, 0682/51, 0682/52, 0682/53, 0682/54, 0682/55, 0682/56, 0682/57, 0682/58, 0682/59, 0683, 0684, 0685, 0686, 0687, 0688, 0689, 0690/2, 0690/4, 0692/1, 0692/2, 0692/3, 0692/4, 0692/5, 0692/6, 0692/7, 0692/8, 0692/9, 0692/10, 0692/11, 0692/12, 0692/13, 0692/14, 0692/15, 0692/16, 0692/17, 0692/18, 0692/19, 0692/20, 0692/21, 0692/22, 0693, 0694/4, 0694/7, 0694/14, 0694/15, 0694/16, 0694/17, 0694/20, 0694/21, 0694/22, 0694/23, 0694/24, 0694/26, 0694/27, 0694/28, 0694/37, 0694/38, 0694/41, 0694/42, 0694/43, 0694/44, 0694/47, 0694/48, 0694/49, 0694/54, 0694/58, 0694/60, 0694/61, 0694/62, 0694/63, 0694/64, 0694/65, 0694/66, 0694/67, 0694/68, 0694/69, 0694/70, 0695/1, 0695/2, 0696/48, 0702/2, 0706, 0707, 0724, 0730/29, 0730/30, 0730/31, 0730/32, 0730/33, 0730/34, 0739/31, 0741/1, 0741/2, 0742, 0743, 0744, 0745, 0746, 0747, 0748, 0749, 0752, 0753, 0754, 0755/1, 0755/5, 0755/6, 0755/7, 0755/8, 0755/9, 0755/10, 0756/1, 0756/2, 0756/5, 0800/2, 0800/5, 0800/6, 0800/7, 0800/8, 0800/9, 0800/10, 0800/11, 0800/12, 0800/13, 0800/14, 0800/15, 0800/16, 0800/17, 0800/18, 0800/19, 0800/20, 0800/21, 0800/22, 0800/23, 0800/24, 0801, 0802/2, 0802/4, 0802/5, 0802/6, 0802/9, 0802/10, 0802/11, 0802/12, 0802/13, 0802/14, 0802/15, 0802/16, 0802/17, 0802/18, 0802/19, 0802/20, 0802/21, 0802/22, 0802/23, 0802/24, 0802/25, 0802/26, 0802/27, 0802/28, 0802/29, 0802/30, 0802/31, 0802/32, 0802/33, 0802/34, 0802/35, 0802/36, 0802/37, 0802/38, 0802/39, 0802/40, 0802/41, 0802/42, 0802/43, 0802/44, 0802/45, 0802/46, 0802/48, 0802/49, 0802/50, 0802/51, 0802/52, 0802/53, 0806, 0811/1, 0811/2, 0811/3, 0811/4, 0811/5, 0811/6, 0811/7, 0811/8, 0811/9, 0811/10, 0811/11, 0811/12, 0811/13, 0811/14, 0812, 0813/2, 0813/3, 0813/4, 0813/5, 0813/6, 0813/7, 0813/8, 0813/9, 0813/10, 0813/11, 0813/12, 0813/13, 0813/14, 0813/15, 0813/16, 0813/17, 0813/18, 0813/19, 0813/20, 0813/21, 0813/22, 0813/23, 0813/24, 0813/25, 0813/26, 0813/27, 0813/28, 0813/29, 0813/30, 0813/31, 0813/32, 0813/33, 0813/34, 0813/35, 0813/36, 0813/37, 0814, 0815/2, 0815/3, 0815/4, 0816/1, 0816/3, 0816/4, 0816/8, 0816/9, 0816/10, 0816/11, 0816/12, 0816/13, 0816/14, 0816/15, 0816/16, 0816/17, 0817/1, 0817/2, 0818/2, 0818/6, 0818/8, 0818/9, 0818/10, 0818/11, 0818/12, 0818/13, 0818/15, 0818/16, 0818/17, 0818/18, 0818/19, 0818/20, 0818/21, 0818/22, 0818/23, 0818/24, 0818/26, 0818/29, 0818/31, 0818/32, 0818/33, 0818/34, 0818/35, 0818/36, 0818/37, 0818/38, 0818/39, 0818/40, 0818/43, 0818/44, 0818/45, 0818/46, 0818/47, 0818/48, 0818/49, 0818/50, 0818/51, 0818/52, 0818/53, 0818/54, 0818/55, 0818/56, 0818/57, 0818/60, 0818/63, 0818/64, 0818/65, 0818/66, 0818/67, 0818/74, 0818/75, 0818/76, 0818/77, 0818/78, 0818/81, 0818/82, 0818/85, 0818/86, 0818/90, 0818/91, 0818/92, 0818/93, 0818/94, 0818/96, 0818/97, 0818/98, 0818/99, 0818/100, 0818/101, 0818/102, 0818/103, 0818/104, 0818/105, 0818/106, 0818/107, 0818/108, 0818/109, 0818/110, 0818/111, 0818/112, 0818/113, 0818/114, 0818/115, 0818/116, 0818/117, 0818/118, 0818/119, 0818/120, 0818/121, 0818/122, 0818/123, 0818/125, 0818/129, 0818/130, 0818/131, 0818/132, 0818/133, 0818/134, 0818/135, 0818/136, 0818/137, 0818/138, 0818/139, 0818/140, 0818/141, 0818/142, 0818/143, 0818/144, 0818/145, 0818/146, 0818/147, 0818/148, 0818/149, 0818/150, 0818/151, 0818/152, 0818/154, 0818/155, 0818/156, 0818/157, 0818/158, 0818/159, 0818/160, 0818/161, 0818/162, 0818/163, 0818/165, 0818/166, 0818/167, 0818/168, 0818/169, 0818/170, 0818/171, 0818/172, 0818/173, 0818/175, 0818/176, 0818/177, 0818/179, 0818/180, 0818/181, 0818/182, 0818/183, 0818/184, 0818/185, 0818/186, 0818/187, 0818/188, 0818/189, 0818/190, 0818/191, 0818/192, 0818/193, 0818/194, 0818/195, 0818/196, 0818/197, 0818/198, 0818/199, 0818/200, 0818/201, 0818/202, 0819/1, 0819/2, 0820/5, 0820/6, 0820/7, 0820/8, 0820/9, 0820/10, 0820/11, 0820/12, 0820/13, 0820/14, 0820/18, 0820/19, 0820/23, 0820/24, 0820/25, 0820/26, 0820/27, 0820/28, 0820/29, 0820/30, 0820/31, 0820/32,

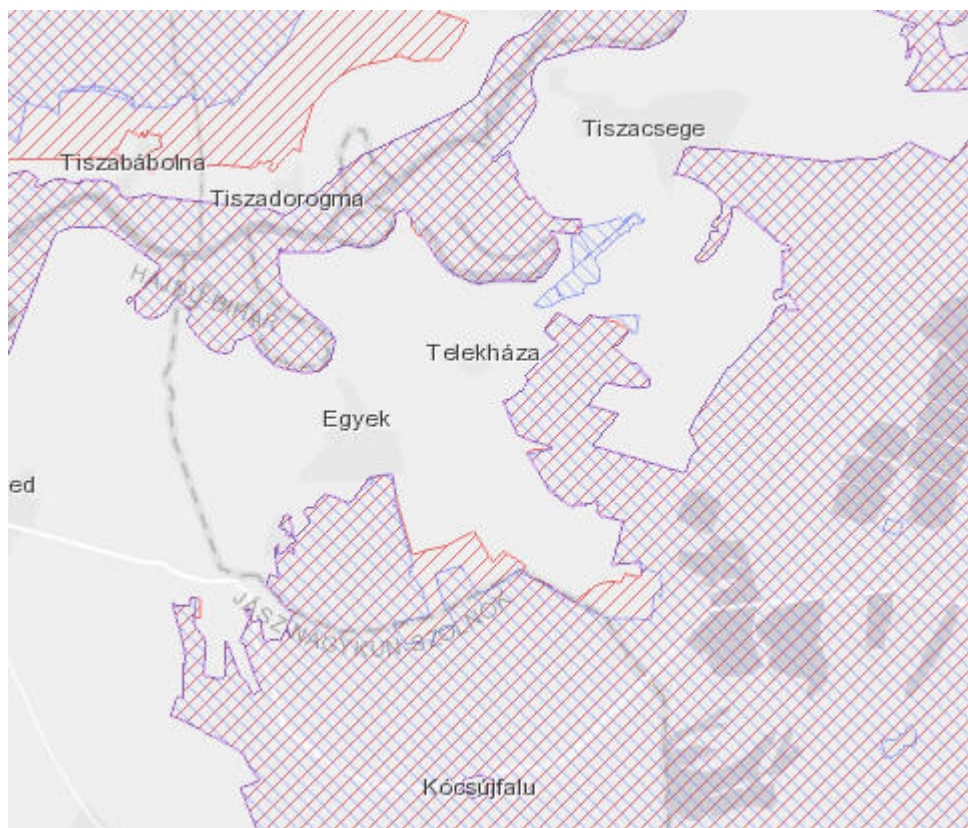
0820/33, 0820/34, 0820/35, 0820/36, 0820/38, 0820/41, 0820/42, 0820/43, 0820/44, 0820/45, 0820/46, 0820/47, 0820/48, 0820/49, 0820/53, 0820/54, 0820/55, 0820/56, 0820/57, 0820/58, 0820/60, 0820/61, 0820F/62, 0820/63, 0820/64, 0820/65, 0820/66, 0820/67, 0820/68, 0820/69, 0820/70, 0820/71, 0820/72, 0820/73, 0820/74, 0820/75, 0820/76, 0820/77, 0821/2, 0821/3, 0821/12, 0821/17, 0821/18, 0821/19, 0821/20, 0821/25, 0822/2, 0822/3, 0822/5, 0822/6, 0823/1, 0823/6, 0823/7, 0823/8, 0831, 0832, 0833, 0835/1, 0835/2, 0835/3, 0835/4, 0835/5, 0836, 0837, 0838, 0839, 0840, 0842

7.35.2. pontja: Egyek: 0493, 0509, 0511, 0512/25, 0512/26, 0512/27, 0512/28, 0512/29, 0512/30, 0513, 0514/2, 0514/3, 0514/4, 0514/5, 0514/6, 0516/2, 0516/46, 0516/47, 0516/49, 0516/50, 0516/51, 0516/53, 0516/54, 0516/55, 0516/56, 0516/60, 0516/61, 0516/75, 0516/76, 0516/77, 0516/78, 0516/79, 0517/1, 0517/2, 0518/2, 0518/3, 0518/4, 0518/5, 0518/6, 0518/8, 0518/9, 0518/10, 0518/11, 0518/12, 0518/13, 0518/14, 0519, 0520/3, 0520/4, 0520/6, 0520/8, 0520/9, 0520/10, 0520/11, 0520/12, 0520/13, 0522, 0523, 0524, 0525, 0526, 0527, 0528, 0529, 0530, 0531, 0532, 0547/1, 0547/2, 0547/3, 0548, 0549/1, 0549/3, 0549/4, 0549/5, 0565, 0566/2, 0566/3, 0566/4, 0567, 0569, 0570, 0571, 0572, 0573, 0574, 0575, 0576, 0577, 0578, 0579, 0580, 0581, 0582, 0583, 0584, 0585, 0586/1, 0586/2, 0587, 0588, 0589, 0590, 0591, 0592, 0593, 0594, 0595, 0596, 0597, 0598, 0599, 0600, 0601, 0602/1, 0602/3, 0602/4, 0602/5, 0604/1, 0604/2, 0605, 0606, 0607, 0608, 0609, 0610, 0611, 0612, 0613, 0614, 0615, 0616, 0617, 0618, 0619/1, 0619/2, 0620/1, 0620/2, 0620/3, 0622, 0623, 0624, 0625, 0626, 0627, 0628, 0629, 0630, 0631/3, 0631/4, 0631/6, 0631/7, 0632, 0633/1, 0633/2, 0634/1, 0634/2, 0635, 0636, 0637, 0638, 0639, 0640, 0641, 0642/1, 0642/2, 0643, 0644, 0645, 0646, 0647, 0648, 0649, 0650/2, 0650/3, 0650/4, 0650/5, 0650/6, 0651, 0652, 0653/1, 0653/2, 0654, 0655, 0656, 0657, 0658, 0659, 0663/1, 0663/2, 0663/3, 0663/4, 0663/5, 0663/6, 0663/7, 0663/8, 0663/9, 0663/10, 0663/11, 0663/12, 0663/13, 0663/14, 0663/15, 0663/16, 0667, 0668, 0669, 0670, 0671, 0672, 0673, 0674, 0675, 0682/2, 0682/3, 0682/6, 0682/7, 0682/9, 0682/10, 0682/13, 0682/14, 0682/16, 0682/18, 0682/19, 0682/20, 0682/21, 0682/22, 0682/23, 0682/24, 0682/25, 0682/26, 0682/27, 0682/28, 0682/29, 0682/30, 0682/31, 0682/32, 0682/33, 0682/34, 0682/35, 0682/36, 0682/37, 0682/38, 0682/39, 0682/40, 0682/41, 0682/42, 0682/43, 0682/44, 0682/45, 0682/46, 0682/47, 0682/48, 0682/49, 0682/50, 0682/51, 0682/52, 0682/53, 0682/54, 0682/55, 0682/56, 0682/57, 0682/58, 0682/59, 0683, 0684, 0685, 0686, 0687, 0688, 0689, 0690/2, 0690/4, 0706, 0707, 0741/1, 0741/2, 0742, 0743, 0744, 0745, 0746, 0747, 0748, 0749, 0752, 0753, 0754, 0755/1, 0755/5, 0755/6, 0755/7, 0755/8, 0755/9, 0755/10, 0756/1, 0756/2, 0756/5, 0802/4, 0802/5, 0802/6, 0802/24, 0802/25, 0802/26, 0802/27, 0802/28, 0802/29, 0802/30, 0802/31, 0802/32, 0802/33, 0802/34, 0802/35, 0802/36, 0802/37, 0802/38, 0802/39, 0802/40, 0802/41, 0802/42, 0802/43, 0802/44, 0802/45, 0802/46, 0802/48, 0802/49, 0802/50, 0802/51, 0802/52, 0802/53, 0816/1, 0816/3, 0816/14, 0816/4a, 0816/4b, 0816/4d, 0816/4f, 0816/4g, 0816/4j, 0816/4k, 0816/4l, 0816/4m, 0816/4n, 0817/1, 0817/2, 0818/2, 0818/6, 0818/8, 0818/9, 0818/10, 0818/11, 0818/12, 0818/13, 0818/15, 0818/16, 0818/17, 0818/18, 0818/19, 0818/20, 0818/21, 0818/22, 0818/23, 0818/24, 0818/26, 0818/29, 0818/31, 0818/32, 0818/33, 0818/34, 0818/35, 0818/36, 0818/37, 0818/38, 0818/39, 0818/40, 0818/43, 0818/44, 0818/45, 0818/46, 0818/47, 0818/48, 0818/49, 0818/50, 0818/51, 0818/52, 0818/53, 0818/54, 0818/55, 0818/56, 0818/57, 0818/60, 0818/63, 0818/64, 0818/65, 0818/66, 0818/67, 0818/74, 0818/75, 0818/76, 0818/77, 0818/78, 0818/81, 0818/82, 0818/85, 0818/86, 0818/90, 0818/91, 0818/92, 0818/93, 0818/94, 0818/96, 0818/97, 0818/98, 0818/99, 0818/100, 0818/101, 0818/102, 0818/103, 0818/104, 0818/105, 0818/106, 0818/107, 0818/108, 0818/109, 0818/110, 0818/111, 0818/112, 0818/113, 0818/114, 0818/115, 0818/116, 0818/117, 0818/118, 0818/119, 0818/120, 0818/121, 0818/122, 0818/123, 0818/125, 0818/129, 0818/130, 0818/131, 0818/132, 0818/133, 0818/134, 0818/135, 0818/136, 0818/137, 0818/138, 0818/139, 0818/140, 0818/141, 0818/142, 0818/143, 0818/144, 0818/145, 0818/146, 0818/147, 0818/148, 0818/149, 0818/150, 0818/151, 0818/152, 0818/154, 0818/155, 0818/156, 0818/157, 0818/158, 0818/159, 0818/160, 0818/161, 0818/162, 0818/163, 0818/165, 0818/166, 0818/167, 0818/168, 0818/169, 0818/170, 0818/171, 0818/172, 0818/173, 0818/175, 0818/176, 0818/177, 0818/179, 0818/180, 0818/181, 0818/182, 0818/183, 0818/184, 0818/185, 0818/186, 0818/187, 0818/188, 0818/189, 0818/190, 0818/191, 0818/192, 0818/193, 0818/194, 0818/195, 0818/196, 0818/197, 0818/198, 0818/199, 0818/200, 0818/201, 0818/202, 0819/1, 0819/2, 0820/5, 0820/6, 0820/7, 0820/8, 0820/9, 0820/10, 0820/11, 0820/12, 0820/13, 0820/14, 0820/18, 0820/19, 0820/23, 0820/24, 0820/25, 0820/26, 0820/27, 0820/28, 0820/29, 0820/30, 0820/31, 0820/32, 0820/33, 0820/34, 0820/35,

0820/36, 0820/38, 0820/41, 0820/42, 0820/43, 0820/44, 0820/45, 0820/46, 0820/47, 0820/48, 0820/49, 0820/53, 0820/54, 0820/55, 0820/56, 0820/57, 0820/58, 0820/60, 0820/61, 0820/62, 0820/63, 0820/64, 0820/65, 0820/66, 0820/67, 0820/68, 0820/69, 0820/70, 0820/71, 0820/72, 0820/73, 0820/74, 0820/75, 0820/76, 0820/77, 0821/2, 0821/3, 0821/12, 0821/17, 0821/18, 0821/19, 0821/20, 0821/25, 0822/2, 0822/3, 0822/5, 0822/6, 0823/7, 0823/8, 0832, 0833, 0835/1, 0835/2, 0835/3, 0835/4, 0835/5, 0836, 0837, 0838, 0839, 0840, 0842

7.93.3. pontja: Egyek: 0174/1, 0174/6, 0174/8, 0174/9, 0174/10, 0174/11, 0174/12, 0174/13, 0174/14, 0174/16, 0174/17, 0176/1, 0176/3, 0176/4, 0176/7, 0176/8, 0176/9, 0176/10, 0176/11, 0176/12, 0176/13, 0176/14, 0176/15, 0176/16, 0176/17, 0176/18, 0176/19, 0176/20, 0176/21, 0176/22, 0176/23, 0176/24, 0176/25, 0176/26, 0176/28, 0176/29, 0176/30, 0176/31, 0176/32, 0176/33, 0176/34, 0176/35, 0176/36, 0177, 0180, 0181, 0182, 0183, 0184, 0185, 0187, 0189/5, 0191/4, 0191/6, 0191/7, 0191/8, 0191/9, 0191/10, 0191/11, 0191/12, 0191/13, 0191/14, 0191/15, 0191/16, 0191/17, 0192/1, 0192/3, 0192/4, 0192/5, 0192/6, 0192/7, 0192/8, 0192/9, 0192/10, 0192/11, 0192/14, 0192/15, 0192/16, 0193, 0194/1, 0194/4, 0194/5, 0194/7, 0194/8, 0197/1, 0197/2, 0197/3, 0197/4, 0197/5, 0197/6, 0197/7, 0197/8, 0197/9, 0197/10, 0197/11, 0197/12, 0197/14, 0197/15, 0197/16, 0197/17, 0197/18, 0197/19, 0197/20, 0197/21, 0197/22, 0197/23, 0197/24, 0197/25, 0214/1, 0214/3, 0214/4, 0218/1, 0218/2, 0219, 0220, 0221, 0273/23, 0449/7, 0451/2, 0451/6, 0452, 0453/11, 0453/12, 0455/2, 0456, 0458, 0459, 0460/144

A Natura 2000 területek helyrajzi számos listája az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet alapján a következő:

NATURA 2000 terület Egyek Nagyközség közigazgatási területén³⁴

³⁴ Forrás: <http://natura2000.eea.europa.eu/>

Természetvédelmi prioritások és célkitűzések a HUHN10002 Hortobágy kódú és elnevezésű, különleges madárvédelmi területre

Prioritás:

1. Fülemlésitke (Acrocephalus melanopogon)	25. Kormos szerkő (Chlidonias niger)	47. Nagy goda (Limosa limosa)
2. Csíkosfejű nádiposzáta (Acrocephalus paludicola)	26. Fehér gólya (Ciconia ciconia)	48. Kékbegy (Luscinia svecica)
3. Kanalas réce (Anas clypeata)	27. Fekete gólya (Ciconia nigra)	49. Kis bukó (Mergus albellus)
4. Csörgő réce (Anas crecca)	28. Kígyászölyv (Circus gallicus)	50. Barna kánya (Milvus migrans)
5. Tőkés réce (Anas platyrhynchos)	29. Barna rétihéja (Circus aeruginosus)	51. Nagy póling (Numenius arquata)
6. Böjti réce (Anas querquedula)	30. Kékes rétihéja (Circus cyaneus)	52. Bakcsó (Nycticorax nycticorax)
7. Kendermagos réce (Anas strepera)	31. Hamvas rétihéja (Circus pygargus)	53. Túzok (Otis tarda)
8. Nagy lilik (Anser albifrons)	32. Szalakóta (Coracias garrulus)	54. Halászsas (Pandion haliaetus)
9. Nyári lúd (Anser anser)	33. Haris (Crex crex)	55. Darázsölyv (Pernis apivorus)
10. Kis lilik (Anser erythropus)	34. Balkáni fakopáncs (Dendrocopos syriacus)	56. Kis kárókatona (Phalacrocorax pygmeus)
11. Parlagi pityer (Anthus campestris)	35. Fekete harkály (Dryocopus martius)	57. Pajzsoscankó (Philomachus pugnax)
12. Parlagi sas (Aquila heliaca)	36. Nagy kócsag (Egretta alba)	58. Kanalgém (Platalea leucorodia)
13. Békászó sas (Aquila pomarina)	37. Kis kócsag (Egretta garzetta)	59. Aranylile (Pluvialis apricaria)
14. Vörös gém (Ardea purpurea)	38. Kerecsensólyom (Falco cherrug)	60. Vörösnyakú vöcsök (Podiceps grisegena)
15. Üstökösgém (Ardeola ralloides)	39. Vándorsólyom (Falco peregrinus)	61. Feketenyakú vöcsök (Podiceps nigricollis)
16. Réti fülesbagoly (Asio flammeus)	40. Kék vércse (Falco tinnunculus)	62. Kis vízicsibe (Porzana parva)
17. Barátréce (Aythya ferina)	41. Sárszalonka (Gallinago gallinago)	63. Pettyes vízicsibe (Porzana porzana)
18. Cigányréce (Aythya nyroca)	42. Daru (Grus grus) Rétisas (Haliaeetus albicilla)	64. Törpevízicsibe (Porzana pusilla)
19. Bölömbika (Botaurus stellaris)	43. Gólyatöcs (Himantopus himantopus)	65. Gulipán (Recurvirostra avosetta)
20. Vörösnyakú lúd (Branta ruficollis)	44. Törpegém (Ixobrychus minutus)	66. Kűszvágó csér (Sterna hirundo)
21. Ugartyúk (Burhinus oedicnemus)	45. Tövisszúró gébics (Lanius collurio)	67. Kis vöcsök (Tachybaptus ruficollis)
22. Pusztai ölyv (Buteo rufinus)	46. Kis őrgébics (Lanius minor)	68. Réti cankó (Tringa glareola)
23. Havasi lile (Charadrius morinellus)		69. Piroslábú cankó (Tringa totanus)
24. Fattyúszerkő (Chlidonias hybridus)		

Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése:

Általános célkitűzések:

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és azok élőhelyei kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, lehetőség szerinti fejlesztése, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések (prioritásuk sorrendjében, a főbb intézkedési módokat felsorolva):

- A Hortobágyon, mint Európa legnagyobb összefüggő, szikes mocsarakban és mocsárrétekben gazdag szikes pusztáján élő, a terület jelenlegi klimatikus és állatföldrajzi viszonyaira jellemző, természetvédelmi szempontból kiemelt madárfajok védelme
- A túzok oltalma, amelynek hortobágyi populációja része a Kárpát-medencei állomány gerincét adó tiszántúli metapopulációnak: túzokbarát kultúrák létrehozásával, a kaszálás időbeli szabályozásával és ragadozókontrollal
- A csíkosfejű nádiposzáta drasztikus állománycsökkenésének megfordítását célzó élőhelykezelések megvalósítása, mert a faj hortobágyi állománya egyike a legsérülékenyebb és a kihalás szélére sodródott szatellitpopulációknak: a szikes mocsárrétek vízszintjének szabályozásával, a mocsári szukcesszió stabilizálásával és a kaszálás térbeli és időbeli korlátozásával
- A szikes puszták vizes élőhelyein jellemző, Európa-szerte csökkenő tendenciákat mutató fészkelő és átvonuló partimadár-közösségek állománysűrűségeinek növelése, különös tekintettel a bíbicre, a nagy godára, a piros lábú cankóra és a sárszalankára: száraz években mesterséges árasztásokkal és a legeltetés szintjének emelésével
- A száraz, jellemzően juhval legeltetett szikeseken fészkelő ugartyúk állománycsökkenésének megállítása, melynek hortobágyi állománya erősen fogyatkozóban van: a legeltetés szintjének emelésével
- A stabil, de lokalizáltságuk folytán rendkívül sérülékeny vegyes gémtelepek megőrzése, melyekben a kis kárókatonán és a két íbiszfajon kívül a pásztorgém kivételével az összes európai gémfaj fészkel: a halastavi és a Tisza-tavon folyó gazdálkodás szabályozásával, a mocsarak vízszintjének és szukcessziós folyamatainak szabályozásával
- A Hortobágyon stabil tendenciákat mutató, de Európa-szerte sérülékeny cigányréce fészkelő és vonulólhelyeinek védelme: vizes élőhelyek vízszabályozásával és vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozásával
- A Tisza partfalaiban költő fajok állomány nagyságainak megóvása
- A szikes mocsarakban és a Tisza-tavon fészkelő vöcsök-, rétihéja-, vízicsibe- és szerkőfajok állományainak stabilizálása: a vízjárás és a szukcessziós folyamatok szabályozásával, illetve a legeltetés szintjének emelésével
- A kék vércse legnagyobb Kárpát-medencei állományának növelése: mesterséges fészkelőládák kihelyezésével, a legeltetés szintjének emelésével és a kaszálás térbeli és időbeli szabályozásával, a táplálékforrások stabilizálása érdekében
- A Hortobágyon stabil állománnyal jellemezhető kerecsensólyom populációjának megőrzése: mesterséges fészkalapok kihelyezésével és a legeltetés szintjének emelésével, ami az ürge állománynövekedését segítheti elő.
- A Hortobágyon átvonuló úszóréce-csapatok vonulólhelyeinek védelme: vizes élőhelyek vízszabályozásával és vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozásával
- A Hortobágyon átvonuló, veszélyeztetett fajokban gazdag vadlúd-tömegek táplálkozó- és éjszakázóhelyeinek védelme: vizes élőhelyek vízszabályozásával, túlleltetéssel a megfelelő táplálkozóterületek kialakulása érdekében, illetve vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozásával

- A Hortobágyon emelkedő számban fészkelő és telelő rétisas növekvő állománytendenciájának megőrzése: mesterséges fészkalapok készítésével, ezek zavartalanságának biztosításával és a téli etetés folyamatos végzésével
- A fehér gólya védelme: elsősorban a településeken az áramszolgáltató cégekkel közösen a fészkelés biztonságának növelésével
- A Hortobágyon átvonuló darvak éjszakázóhelyei zavartalanságának biztosítása: vizes élőhelyek vízszabályzásával és vízivad-vadászat térbeli és időbeli korlátozásával
- A mesterséges halastavakon fészkelő vöcsökfajok és fattyúszerkők állományának megőrzése: a halastavi gazdálkodás szabályozásával
- A természetes és mesterséges vizes élőhelyeinek nádasiban fészkelő barna rétihéja, nyári lúd és egyéb jelölő madárfajok állományainak szinten tartása: a vízszint és a nádvágás szabályozásával

A Hortobágy különleges Madárvédelmi Terület (HUHN10002) – A Tisza tó nélkül – természetvédelmi fenntartási terve

Alapadatok:

Kiterjedés: 119726,7834 ha

Érintett települések: Balmazújváros, Egyek, Görbeháza, Hajdúböszörmény, Hajdúszoboszló, Hortobágy, Karcag, Kunmadaras, Nagyhegyes, Nagyiván, Nádudvar, Püspökladány, Tiszacsege, Tiszafüred, Újszentmargita.

Jogi helyzet: Országos szintű védettség: Hortobágyi Nemzeti Park (80200 hektár)
Kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület: HUN20002 Hortobágy Site (104056 hektár)

A terület rendeltetése: A Hortobágy Különleges Madárvédelmi Terület jelölő fajainak kedvező természetvédelmi helyzetének biztosítása, fenntartása.

Megjegyzés: Nagyon fontos megjegyezni, hogy a HNP területére nincs elfogadott kezelési terv, a jelenlegi kezelési tervezet 1998-ban készült, de még nem fogadták el hivatalosan. A védettségi kategóriák mellett a megvalósíthatóság tekintetében szempont továbbá, hogy az adott terület állami vagy magántulajdonban van-e, tehát természetvédelmi vagyonkezelésben van-e vagy sem.

A kijelölés alapjául szolgáló fajok:

1. Botaurus stellaris Bölgőbika	22. Aquila heliaca Parlagi sas
2. Ixobrychus minutus Törpegém	23. Pandion haliaetus Halászsas
3. Nycticorax nycticorax Bakcsó	24. Falco vespertinus Kék vércse
4. Ardeola ralliodes Üstökögém	25. Falco columbarius Kis sólyom
5. Egretta garzetta Kis kócsag	26. Falco cherrug Kerecsensólyom
6. Egretta alba Nagy kócsag	27. Porzana porzana Pettyes vízicsibe
7. Ardea purpurea Vörös gém	28. Porzana parva Kis vízicsibe
8. Ciconia ciconia Fehér gólya	29. Porzana pusilla Törpevízicsibe
9. Platalea leucorodia Kanalasgém	30. Crex crex Haris
10. Plegadis falcinellus Batla	31. Grus grus Daru
11. Anser erythropus Kis lilik	32. Otis tarda Túzok
12. Branta ruficollis Vörösnakú lúd	33. Himantopus himantopus Gólyatöcs
13. Aythya nyroca Cigányréce	34. Recurvirostra avosetta Gulipán
14. Mergus albellus Kis bukó	35. Burhinus oedicnemus Ugartyúk
15. Haliaeetus albicilla Rétisas	36. Charadrius morinellus Havasi lile
16. Circus gallicus Kígyászölyv	37. Pluvialis apricaria Aranylile
17. Circus aeruginosus Barna rétihéja	38. Philomachus pugnax Pajzsoscankó
18. Circus cyaneus Kékes rétihéja	39. Tringa glareola Réti cankó
19. Circus pygargus Hamvas rétihéja	40. Chlidonias hybridus Fattyúszerkő
20. Buteo rufinus Pusztai ölyv	41. Chlidonias niger Kormos szerkő
21. Aquila pomarina Békászó sas	42. Asio flammeus Réti fülesbagoly

43. Coracias garrulus **Szalakóta**
 44. Dendrocopos syriacus **Balkáni fakopáncs**
 45. Anthus campestris **Parlagi pityer**
 46. Luscinia svecica **Kékbegy**

47. Acrocephalus paludicola **Csíkosfejű nádiposzáta**
 48. Acrocephalus melanopogon **Fülemülesítke**
 49. Lanius collurio **Tövisszúró gébics**
 50. Lanius minor **Kis őrgébics**

A pSCI- kijelölése alapjául szolgáló élőhelytípusok (A *-gal jelölöttekre történt a kijelölés):

- 1530 * Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
 3150 Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel
 6250 * Síksági pannon löszgyepek
 9110 * Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.)

A pSCI- kijelölése alapjául szolgáló fajok (A *-gal jelölöttekre történt a kijelölés):

1. Bombina bombina	11. Gymnocephalus schraetzer
2. Triturus cristatus	12. Lucanus cervus
3. Cerambyx cerdo	13. Lutra lutra
4. Cirsium brachycephalum	14. Lycaena dispar
5. Cobitis taenia	15. Marsilea quadrifolia
6. Emys orbicularis	16. Misgurnus fossilis
7. Gobio albipinnatus	17. Mustela eversmanii
8. Gortyna borelii lunata	18. Rhodeus sericeus amarus
9. Catopta thrips	19. Sicista subtilis
10. Gymnocephalus baloni	20. Spermophilus citellus

Területfelhasználat, területhasznosítás:

A Hortobágy területének 77,1 %-án mezőgazdasági hasznosítás folyik. Sok helyütt a gyengébb termőhelyi adottságú, alacsony Aranykorona-értékű területeket is bevonták a szántóföldi termelésbe, így a szántók részaránya eléri a 16 %-ot. A természetett kultúrák között jellemző az alacsony anyag-és energiaigényű növények dominanciája, legnagyobb vetésterületűek az őszi kalászosok, valamint a kukorica. Az ipari növények közül legjelentősebb a kukorica, napraforgó és a repce termesztése, valamint régióként változó területarányban az őszi káposztarepce is jelen van a vetésforgóban.

Takarmánynövények közül a lucerna termesztése számottevő, de a nagyobb állattartó telepek környezetében silókukorica és takarmánykeverékek termesztése is folyik. A gyepek - melyek részesedése 51 % – hasznosítása legeltetéssel, részben kaszálással történik. A legeltetést részben extenzív, tereltetési formában végzik, de terjedőben van a villanypásztoros tartás is. A legelőn tartott állatfajok közül meghatározó a szarvasmarha és a juh. Az utóbbi időben az állattartás jelentős visszaesése következtében a gyepeken általános az alullegetetés.

A kárpótlás és privatizáció kapcsán magánkézbe került földek, illetve az egyénileg művelt területek arányának jelentős emelkedése átformálták a korábbi nagytáblás mezőgazdálkodást. Jelenleg az alacsony intenzitás a jellemző, de hosszabb távon az intenzív hasznosítás irányába fog elmozdulni a növénytermesztés.

A mezőgazdasági használat mellett 3,4 %-os részesedéssel jelenik meg az erdőgazdálkodás.

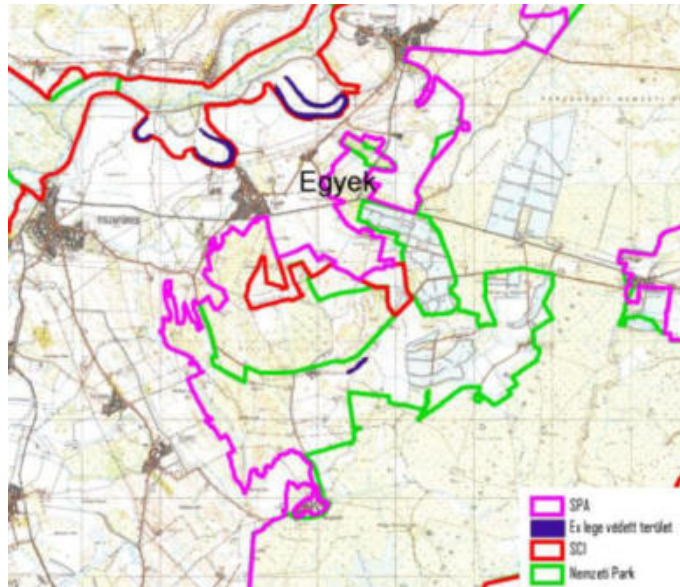
Az élőhelyek rehabilitációja:

Tájidegen növényfajok visszaszorítása

Mivel a tájidegen növényfajok megjelenése, terjedése és az ellenük történő védekezés a tájidegen növények általános terjedése miatt nem művelési ághoz köthető jelenség, ezért a tájidegen növényfajok visszaszorítását, mint összetett területrekonstrukciók részeként, vagy önmagában végrehajtandó feladatot a rehabilitációs fejezet elején tárgyaljuk.

Általánosságban

A tájidegen fasorok, facsoportokat (elsősorban a vízfolyások mellé telepítetteket) meg kell szüntetni. Kivételt képeznek ez alól a fontos madárközösségeknek otthont adó facsoportok, a szárnyékerdők. Az erdők újraterelítésekor ügyelni kell, hogy akácok helyett nyárral kevert, őshonos fafajokból álló telepítések történjenek. Tekintve, hogy a vegyes erdei gémtelpek az 1990-es évek közepére teljesen felszámolódtak, így csak a vetési varjú és a kék vércse telepei, illetve a szalakóta, és ragadozómadarak fészkelőhelyei jöhetnek számításba. Vegyes fafajú facsoportokban az őshonos fafajok külön mérlegelés alapján meghagyhatók.

Kezelési egységek – Egyek Nagyközség térsége

Vidékfejlesztés

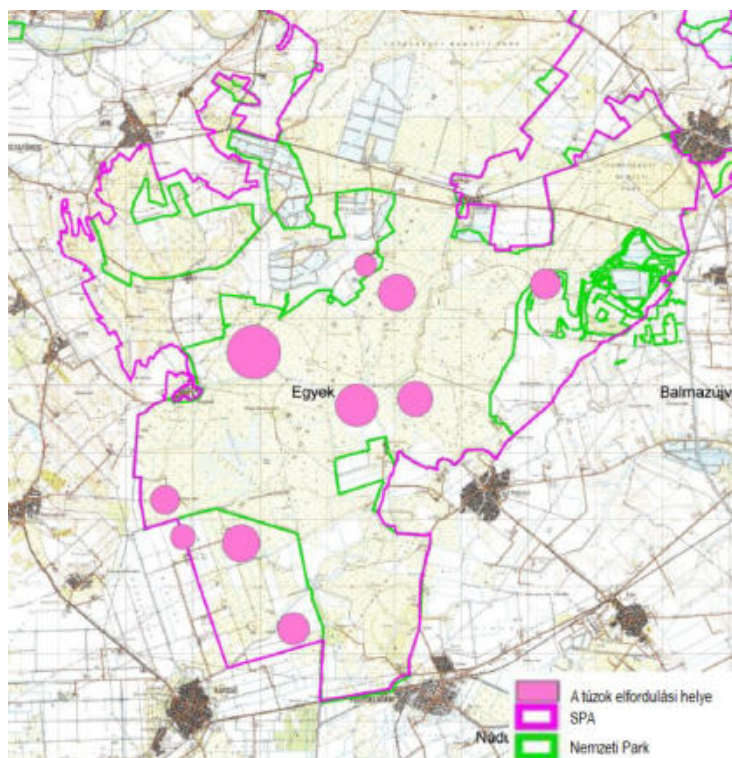
A Natura 2000 hálózat fenntartása szempontjából az EU vidékfejlesztési politikájának kulcsfontosságú eleme az agrár-környezetgazdálkodási támogatási rendszerek kialakítása, különös tekintettel arra, hogy a Natura 2000 hálózatra vonatkozó kompenzációs kifizetések is a vidékfejlesztési programokon keresztül fognak megvalósulni.

A vidékfejlesztési prioritások a Natura 2000 hálózat fenntartását érintő főbb stratégiai elemei az alábbiak:

- Az ökológiai feltételekhez alkalmazkodó fenntartható földhasználati struktúra kialakítása, különös tekintettel a természet- és tájvédelemet szolgáló tevékenységek támogatására.
- A természeti erőforrások környezettudatos használatának általános fejlesztése, az elővigyázatosság és megelőzés elvének érvényre juttatásával, fennmaradt hagyományos gazdálkodási formák megőrzése,
- Az agrárgazdaság fenntartható fejlesztése területi feltételeinek biztosításával hozzájárulni a népességmegtartó képesség új alapokra helyezéséhez a tájgazdálkodás hosszú távú biztosítása érdekében.

A madárvédelmi célokat is szolgáló agrár-környezetgazdálkodási (AKG) támogatások az AKG horizontális és zónális Érzékeny Természeti Területek (ÉTT) programjain keresztül valósulnak meg.

A hosszabb távon működő ÉTT területeket kell kialakítani a Hortobágyon. területileg koncentrálni kell a kíméleti területeken folytatott, kezelési koncepciókkal összhangban lévő extenzív tűzokkíméleti földhasználati formák támogatására, így a tűzokvédelemre szánt kifizetések hatékonyabban szolgálnák a tűzok védelmét. A területi lehatárolások és a programcsomagok minden egyes pályázati kiírást megelőzően felülvizsgálatot igényelnek. A tűzok téli repce igényét az AKG támogatások kiterjesztésén és a különleges tűzokkíméleti területek kialakításával kell megoldani.

A tűzok előfordulási helye Egyek Nagyközségben

A tűzokállományt veszélyeztető tényezők összefoglalása

Az élettelen környezet hatásai

- Szélsőséges klimatikus viszonyok (csapadék) a fészkelés és a teelés időszakában **(949)**
- A vonulást kiváltó különleges tél eleji időjárási viszonyok **(949)**

Az élőhely szerkezetének változása

- Infrastruktúra területfoglalása **(500)**
- A mezőgazdasági életterek fokozottabb feltártsága (úthálózat) **(502)**
- Erdősítési programok okozta területvesztések **(162)**
- A vetésszerkezet kedvezőtlen alakulása (pl. kapás kultúrák előtérbe kerülése) **(101)**
- Magasfeszültségű légvezetékek jelenléte **(511)**

Az élőhelyek degradációja szántó és gyepterületeken

- Az extenzív szántó- és gyepgazdálkodás eltűnése vagy visszaszorulása **(101)**
- A legeltetés háttérbe szorulása, a takarmánytermesztés dominanciája **(141)**
- Az intenzív növénytermesztési technológiák térhódítása **(101)**
- Magas műtrágya felhasználás **(120)**
- A növényvédő szerek negatív direkt (mérgezés) és indirekt (gyom- és ízeltlábú állományok csökkenése) hatása **(110)**
- Nagy teljesítményű gépek használata az ápolások és a betakarítások során **(101)**

Az élőhelyek zavartsága és egyedi károkozás

- A magánosítás után megnőtt birtokos létszám okozta zavarás-növekedés **(720)**
- A predátorok (róka, varjúfélék, kóbor háziállatok) okozta károkozás **(969)**
- Éjszakai mezőgazdasági munkavégzés **(101)**
- Az idegenforgalmi igények növekedése („fotózás”) **(690)**
- Repülés **(625)**
- Tavaszi (május) őzbak vadászat zavaró hatása a dürgésre **(230)**
- Téli társas hajtóvadászatok (pl. nyúl, fácán) **(230)**
- Éjszakai vadlétszám becslés **(230)**

- A túzok illegális lelövése, orvvadászat (230)
- A csatornák menti horgászat okozta zavarás (220)

Természetvédelmi prioritások és célkitűzések a HUHN20002 Hortobágy kódú és elnevezésű, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Prioritás (SDF 4.2 Quality and Importance):

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok/élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, lehetőség szerinti fejlesztése:

Élőhelyek:

- 1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- 3150 Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel
- 6250 Síksági pannon löszgyepek
- 9110 Euro-szibériai erdősztyepp tölgyes

Fajok:

1. Vidra (*Lutra lutra*)
2. Molnárgörény (*Mustela eversmanni*)
3. Csíkos szöcskegér (*Sicista subtilis*)
4. Űrge (*Spermophilus citellus*)
5. Mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
6. Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
7. Tarajos göte (*Triturus cristatus /dobrogicus/*)
8. Halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)
9. Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
10. Réti csík (*Misgurnus fossilis*)
11. Vágó csík (*Cobitis taenia*)
12. Széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*)
13. Selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzeri*)
14. Sztyepplepke (*Catopta thrips*)
15. Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
16. Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)
17. Szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
18. Nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
19. Kisfészkü aszat (*Cirsium brachycephalum*)
20. Métélyfű (*Marsilea quadrifolia*)

Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése (SDF 6.2 Management):

Általános célkitűzések:

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, lehetőség szerinti fejlesztése, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célok és végrehajtandó intézkedések:

- A gyepek jelenlegi (helyenként a jelenleginél jobb) állapotának fenntartását célzó legeltetési/kaszálási rendszer kidolgozása és megvalósítása, különös tekintettel a megfelelő sziki legelőtársulások rövidfűvű állapotának biztosítására, a rájuk jellemző, de ritka közösségi jelentőségű fajok (túzok, sziki fészkelő madarak és lepkék stb.) védelme, valamint a kíméletesebb kaszálási- gyeptarbantartási rendszerek honosítása és fenntartása.
- A legeltetési földhasználat támogatása a kaszálással szemben;

- A pannon löszgyepek kategóriába sorolható háti gyepek, gyepes kunhalmok mérsékelt legeltetése, szükség esetén irányított égetése, sérült vegetációfoltok helyreállítása;
- A természetes és természetközeli pusztai és vizes élőhelyek, erdőfoltok mozaikjainak megőrzése;
- Magányos idős fák oltalma;
- Bolygatott gyepterületek gyomirtó kaszálása, ellenőrzött égetése;
- A még meglévő, nem idegenhonos fák és facsoportok teljes kímélete, fáslegelő-szerű fenntartása-felújítása;
- A még meglévő sziki tölgyes állományokban átállás olyan erdőkezelési módszerre, mely a folyamatos erdőborítást biztosítja, ugyanakkor idős, odvas faegyedek és holt faanyag kellő arányú meglétét is. A felújításhoz és vadkárelhárításhoz szükség esetén vadkerítés alkalmazandó;
- Zárványszántók extenzív, lehetőség szerint vegyszermentes művelésének biztosítása, az intenzív technológiák és fajok/fajták alkalmazásának megszüntetése;
- Belvízlevezető csatornák-árkok „wetland”-típusú szikes élőhelyeket lecsapoló hatásának megszüntetése, mérséklése, lehetőség szerint;
- A Hortobágy-Berettyó, mint hidrológiai tengely és fontos hal élőhely vízminőségének javítása, különös tekintettel a haváriszerű jelenségek megakadályozására, különös tekintettel a felvízről érkező kommunális szennyvizek nádas-szűrőmezős, vagy még hatékonyabb tisztítására;
- A mindenféleképpen megmaradó, érintett, belvízlevezető szerepű csatornák jelenleginél kíméletesebb kezelése-fenntartása ((kotrások, vízi növényzet irtásának, parti fák és cserjék eltávolításának stb. visszaszorítása). Természetvédelmi célú vízvisszatartó létesítmények fenntartandók, újak telepítendőek;
- Bolygatott, nyílt területek gyomirtó kaszálása, irányított égetése;
- Inváziós, illetve tájidegen fa- és cserjefajok (akác, kései meggy, gyalogakác, amerikai kőris, zöld juhar stb.) folyamatos visszaszorítása a gyepekről és egyéb területekről, az ilyen fajok uralta gyepeket szegélyező, tervezett erdőkben fafajcsere őshonos, a tájra, és élőhelyekre természetesen jellemző fajokra. Amennyiben az ilyen fajok őshonosak mellett, egyben vannak jelen, folyamatosan eltávolítandók, sarj- és újulatképződésük megakadályozandó;
- Az inváziós lágyszárú növények folyamatos visszaszorítása a gyepekről;
- A terület nagyvadállományát olyan szinten tartani, ami nem károsítja a gyepek és erdők állapotát;
- Az állattartó telepek modernizálásának összehangolása a természetvédelmi értékek megőrzését biztosító érdekekkel a területen található fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének sérelme nélkül.³⁵

Ökológiai hálózat

A kiemelt természetvédelmi oltalom alatt nem álló (sem törvény erejénél fogva, sem egyedi jogszabállyal nem védett) természetes és természetközeli élőhelyek fennmaradását, megőrzését a Nemzeti Ökológiai Hálózat biztosítja. Az ökológiai hálózat funkcionális eleminek, a kiemelten védendő magterületek, az ezeket összekötő ökológiai folyosók, valamint a puffertületek, rehabilitációs területek hálózatának kiemelkedő jelentőségű szerepük van az élőhelyek folytonosságának biztosításában, mely a flóra és fauna elemeinek megfelelő életteret biztosítanak.

A holisztikus, integrált és környezetileg fenntartható megközelítések elősegítése a nagyközségi területek kezelése terén, a funkcionális nagyközségi területeken belül olyan ökológiai szemléleten alapuló megközelítések támogatása, amelyek felismerik a nagyközségek és a vidék egymástól való kölcsönös függését, és ezzel javítják a településközpontok és a környező vidéki területeik kapcsolatát.

Táji- és természeti örökség

³⁵ Forrás: A Hortobágyi Nemzeti Park által kiadott fenntartási terv és természetvédelmi prioritások: HUHN10002 és HUHN20002 kódszámú területekre (szöveg-, és térképrészlet)

Világörökségi Terület

A Hortobágyi Nemzeti Park hazánk első nemzeti parkja, melyet 1973. január 1-jén hozott létre az Országos Természetvédelmi Hivatal. Területe 82000 hektár. 1999. november 30-án Marrákesben, az UNESCO Világörökség Bizottságának ülésén vették fel a Hortobágyi Nemzeti Park egész területét a Világ Kulturális és Természeti Örökségének listájára. Egyek külterületének keleti és déli részét egyaránt érinti a világörökség területe, a világörökségi védőzóna, valamint a kultúrtáj is.

Egyek-Pusztakócsi Mocsarak Természetvédelmi Terület

Az Egyek–Pusztakócsi mocsárrendszer a Hortobágy nyugati szélén, a Nagykunság határán, a Tisza valamikori árterületén, Egyek településtől délre helyezkedik el. A 4073 hektár kiterjedésű tájegység közigazgatásilag Tiszafüred, Egyek és kis részben Hortobágy területéhez tartozik. A mocsárrendszer a ramsari egyezmény oltalma alatt álló nemzetközi jelentőségű vizes élőhely, és a Hortobágyi Nemzeti Park részeként 1999 óta szerepel az UNESCO Világörökség-listáján „kultúrtáj” kategóriában. A mocsárrendszer teljes egészében a Natura 2000 hálózat része, mind az Élőhelyvédelmi, mind pedig a Madárvédelmi Irányelv alapján. A mocsárrendszer 87–98 m tengerszint feletti magasságban terül el, ezért domborzata a klasszikus, síksági jellegű hortobágyi pusztáktól eltér. A mocsárrendszer mai képére a mozaikos tájszerkezet a jellemző, melynek főbb elemei a többnyire észak–déli lefutású, ősi árvízi medrek, a közöttük elnyúló, löszös homokkal fedett magasabb térszínek, a mocsarak szélén megmaradt rétek, szikes gyepek és legelők, valamint kisebb fás területek, fasorok és száraz löszpuszta gyepek.

Tiszadorogmai Görbe erdő Természetvédelmi Terület kisebbik része

Göbe-erdő a Tisza patkó alakú holtága, amely a folyó XIX. századbeli szabályozása során jött létre a 444-es folyamkilométernél. Védettségének oka, hogy a Kiskörei-víztározó építésekor a folyó e szakaszának hullámtéri erdei nagyrészt megsemmisültek, ezért a Közép-Tiszavidék valamikori ártéri ligeterdeinek a Göbe-erdő élő szabadtéri múzeuma lett, mivel a tájra jellemző élővilágot még viszonylag természetes állapotában mutatja be. A terület jelentős részét természetközeli állapotú, idős ártéri puhafa-ligeterdő borítja, melynek állományai hazánkban kívül Európa-szerte is megfigyelték. A 173 hektárnyi kiterjedésű Göbe-erdő (Göbe-morotva), mely nagyobb részben Tiszadorogma, kisebb részben pedig Egyek határában fekszik. Észak felől a Tisza hullámterének jelenlegi gátja, más irányból pedig a régi töltés határolja. 1982 óta védett. A terület ritka, értékes növényvilága és zavarásra érzékeny védett madárfajai miatt korlátozottan látogatható természetvédelmi terület.

Ohat-erdő Természetvédelmi Terület

Az Ohat-erdő az Alföldi folyók árterületének peremén egykor húzódó sziki erdőssztyepp-tölgyesek egyik utolsó képviselője, melynek felső lombkoronaszintjét tölgyfajok, az alsót tatarjuhar, mezei juhar és szil alkotja. Az erdő nagy részét 1825-ben kiirtották. Fáját a hortobágyi Kilenclukú híd tégláinak kiégetéséhez használták fel.

Mivel a "maradványerdő" - mely nagyságát tekintve gyalog is könnyűszerrel körülsétálható - gazdag növény- és állatvilággal rendelkezik ezért természetvédelmileg védett terület.

Ohati halastavak és Feketerét

A települést érinti az Ohati halastavak egy része melyeket a Nyugati-főcsatorna táplál. A településen az Ohat IV. horgásztó található. Részben érinti a települést a Fekete-rét. A Fekete-rét több, mint 30 évvel ezelőtt megkezdett mocsár-rekonstrukciós munkálatait 2013-ban Európai Uniós forrásból továbbfejlesztették. A meglévő négyhektáros belső tó nyugati és dél-nyugati oldalán szabálytalan lefutású új meder él került kialakításra, megnövelve így a terület kiterjedését és mozaikosságát. A halállomány áttelelésének biztosításához mélyebb halágyakat hoztak létre. A területet bemutató tanösvény található.

4.4.6.3. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

A táj ökológiai, ökonómiai és tájképi értékeit rontó tevékenységek tájhasználati konfliktusok forrásaivá válhatnak. Funkcionális, tájhasználati konfliktusokat az egymást akadályozó, egymás területét megszüntető, rendeltetését zavaró, egymással konkuráló területhasználatok okoznak. Tájökológiai tájhasználati konfliktusról beszélünk, az egymást károsító, pusztító, megszüntető, egymás létét veszélyeztető területfelhasználási módok fennállása esetén. Hiányoznak a mezővédő-útvédő erdősávok, erdőtömbök, melyek ökológiai hatásukkal és megjelenésükkel jelentős mértékben gazdagíthatnánk a tájat, hozzájárulhatnak az erdőszült területek méretének növeléséhez. A település bel- és külterületén egyaránt fellelhetőek különböző fokú tájhasználati konfliktusok, amelyek kezelése mind tájkép, mind pedig településképi és közjóléti szempontból kiemelten fontos.

Ipari területek vizuális megjelenése: A közigazgatási terület egészére jellemző, általános tájhasználati konfliktusként lehet említeni a mezőgazdasági és ipari telepek, üzemek vizuális problematikáját. A települési belterület és külterület határában elhelyezkedő, új ipari létesítmények vizuális tájba illesztése még megoldásra vár. Ezek kezelésére létezik szakmai eszközrendszer. Ennek alkalmazási lehetőségeit mindenképpen célszerű megvizsgálni.

Elektromos légvezetékek problematikája: Általános települési vizuális képet érintő konfliktusként még az elektromos légvezetékek problematikáját lehet említeni.

Illegális hulladéklerakás: Mind külterületet, mind pedig belterületet érintő konfliktus az illegális hulladéklerakások kérdésköre. Ezen hulladéklerakatok felszámolását nem csak vizuális, hanem közjóléti szempontból is kiemelt jelentőséggel kell kezelni.

Kulturális építmények, területek környezetének problémája: A műemlékek, műemléki épületek és környezetük jelenleg rendezett, gondozott állapotban vannak.

4. 4. 7. Szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor

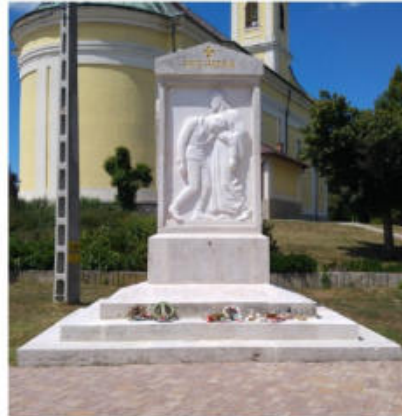
A település főterén több emlékmű kapott helyet.

Nepomuki Szent János szobra: A főter északi sarkán található.

Nepomuki Szent János a folyók, hidak, hajósok, vízimolnárok, halászok védőszentje.

I. világháborús emlékmű: Krisztus karjában elesett katonával.

Négy fa szobor: A főter keleti oldalán található a sétány szélén a négy női alakot ábrázoló szobor.

Útmenti kereszték

Fellelési helyek:

Félhalom és Egyek között található dombtető.

Szöghatár-halmon Egyek és Telekháza között.

Egyek, Fő út 86.

Egyek, Baross utca sarok.

Egyek, Főtér az általános iskola előtti zöldfelület.

Az út menti kereszték mindazok a szabadtéri kereszték vagy annak nevezett vallásos jelképek, esetleg szoborcsoportok, amelyeket nem az egyház liturgikus cselekményeinek színterén emeltek. Általában nemcsak útszéleken, hanem nevezetes vagy hangsúlyos helyeken (folyópart, falu széle, a mező, dűlők kezdete, balesetek, katasztrófák színhelye) állnak. Kivitelüket tekintve egyaránt lehetnek vidéki művészek, kőfaragó mesterek, falusi ácsok, faragó specialisták munkái, és öntött, műkő és vaskereszték is. Az egyeki kereszték kőből készültek.

Helyi védelem alá helyezésük megtörtént.

5. 1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

5.1.1. Településhasználat és tájhasználati változás

A jövőben a Nagyközség társadalmának, lakóinak új kihívásoknak kell megfelelnie. A globalizáció hatására, annak ellenpontozásaként felértékelődik a helyi társadalom. A falu társadalma csak úgy tud fennmaradni és fejlődni, ha alkalmazkodik a megváltozott körülményekhez, új falusi kötődést, identitást teremt. Ehhez szükség van Egyek megújulására, mind társadalmi-kulturális, mind gazdasági, mind pedig az épített környezet vonatkozásában. Fontos szempont, hogy történetileg kialakult építészeti egység maradt ránk örökségül, fontos szempont az is, hogy megmaradjon a településszerkezet, a telekmérethez igazodó arányos beépítés. Meg kell oldani a rontott építészeti elemek hosszú távú eltávolítását, vagy utcaképbe illesztését. Az elmúlt évtizedekben épült „kockaházak”, vagy ennek az elvnek mentén átalakított régi épületek negatív településképi hatásai néhány egyszerű építészeti beavatkozással (ablakcsere fa nyílászárókkal, tornác, homlokzatstrukturálás, felületképzés stb.) mérsékelhetők. Új épület tervezésekor a helyi sajátosságok és az utca meglévő hagyományörző épületei az irányadók, mind az épület formáját, mind pedig a telken való elhelyezését tekintve.

A hagyományos utcakép megőrzésének felelőssége elsősorban a helyi önkormányzatra és az építésügyi hatóságra hárul:

- a lakosság bevonásával meg kell fogalmazni az erre irányuló szándékot
- be kell építeni a településrendezési tervbe és a helyi építési szabályzatba a hagyományos településképi megmaradását garantáló előírásokat
- a helyi építéshatóságnak és önkormányzatnak gondoskodnia kell az előírások betartásáról
- az önkormányzatnak kezdeményeznie és segítenie kell a településképi megőrzésére, javítására irányuló lakossági törekvéseket, a szemléletváltást
- az önkormányzatnak példát kell mutatnia a régi épületek hagyományörző felújítása, az új létesítmények településképi illesztése terén is.

A Településszerkezeti Terv olyan változást javasol, mely a meglévő erdőterületek összefüggő rendszerét alakítja ki, illetve gazdasági terület növelését irányozza elő. Az erdőterületek, lényegében megmaradnak, mértékük jelentősen megnő. Erdőterületek területfejlesztési célra az Országos Erdészeti Adattár és a Megyei Területrendezési Terv kiváló termőhelyi erdőterületének övezete alapján kerültek kijelölésre.

Nem engedhető meg a hagyományos utcaképbe helyezendő új, az építészeti egységet megbontó épület létesítése. Különösen kirívó a kétszintes, zavaró tetőformájú, erős színekben megjelenő épülettömeg. Nem megengedhető, ha a régi telekosztásra aránytalanul széles és nagy új ház épül, vagy ha ugyanezt a telkek egyesítésével érik el. Viszont nemcsak a lakóépületek ronthatják a településképet, hanem a helyi középületek, sőt utcabútorok is. A tervezői, kivitelezői és beruházói-megbízói felelősséget, a mértéktartást, az építői ízlést a Helyi Építési Szabályzatban is hangsúlyozni kell.

Összefoglalva: A település javasolt, új fejlesztési koncepciójában a település kulturális örökségre jelentős hatást gyakorló településhálózati változtatások nem érvényesülhetnek.

5.1.2. Településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás

A település előzetes adatszolgáltatása alapján javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változásokra.

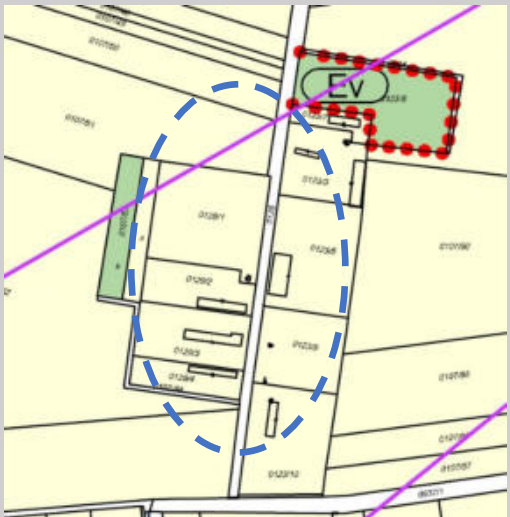
Hatályos településszerkezeti terv a változás jelölésével (kék szaggatott vonal)

Terület-felhasználásra irányuló változás

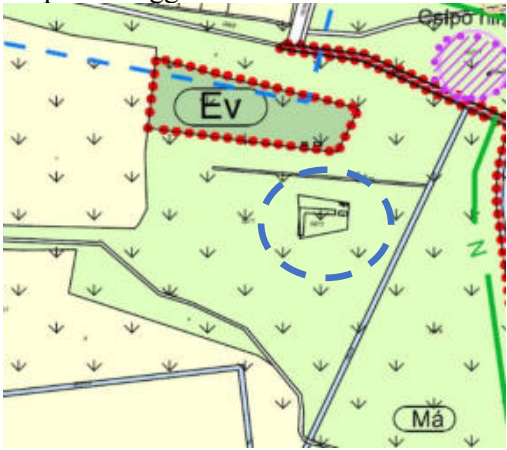
A településrendezési terv által javasolt beépítések és szabályozások pozitív településhálózati és tájhasználati változást eredményeznek.

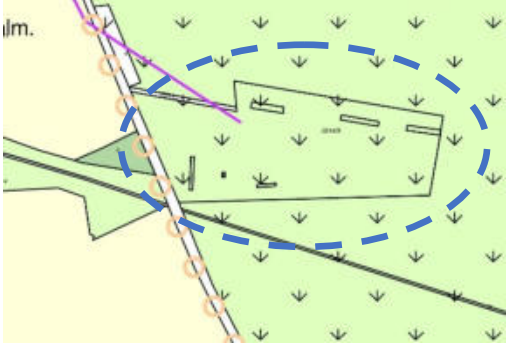
A Településszerkezeti Terv olyan változást javasol, mely a meglévő erdőterületek összefüggő rendszerét alakítja ki, illetve gazdasági terület növelését irányozza elő. Az erdőterületek, melyek a külterület egy részét lefedik, megmaradnak, rendszerbe szervezésüket erősíti a terv.

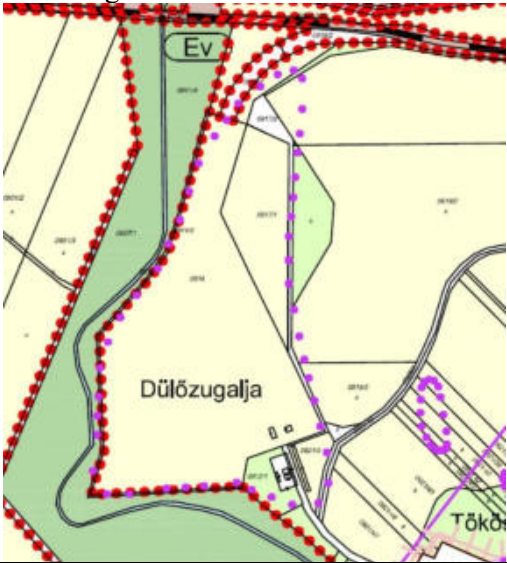

- Alapvető fejlesztési elképzelés a helyi munkahelyteremtés érdekében a turizmus (falusi-, kerékpáros-) fejlesztése, a helyi vállalkozások támogatása.
- Jelenlegi belterületen lakóterületi fejlesztés.
- Alapvető fejlesztési elképzelés a helyi munkahelyteremtés, járulékos jövedelemszerzés, ennek keretében a falusi turizmus személyi, infrastrukturális, területi stb. feltételeinek biztosítása
- kerékpáros turizmus lehetőségeinek kihasználására kerékpárút vonal kijelölése a járási elképzelésekkel összhangban,
- a falu művi környezetének fejlesztése keretében, a lakókörnyezet fejlesztési igényével összhangban, figyelembe véve a falusi turizmus követelményeit, és a helyi történeti értékekben gazdag épületállományt, a helyi értékvédelem megteremtése.

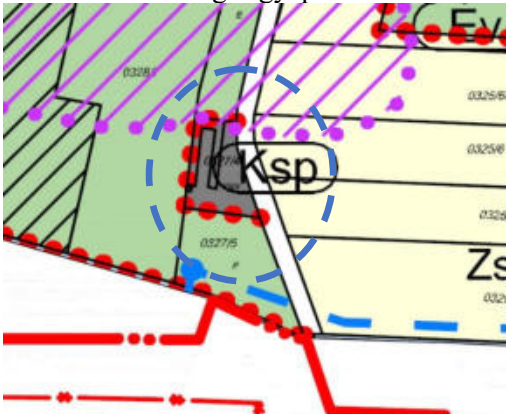
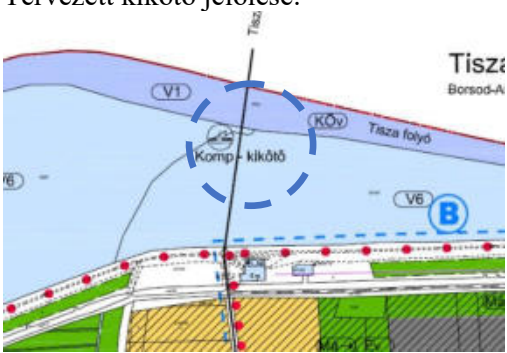
Sorszám	Módosítási igények	Érintett terület, helyrajzi szám	Terület mérete	Jelenlegi terület-felhasználás	Tervezett terület - felhasználás
2	<p>Meglévő mezőgazdasági üzemi területeken (majorságok) a hatályos terv több helyen mezőgazdasági általános övezet jelöl, ezáltal a majorok fejleszthetősége korlátozott.</p> <p>Hatályos terv szerinti KMÜ övezet kerül kijelölésre</p> <p>Új beépítésre szánt terület kijelölése történik.</p> 	0123/7, 0123/3, 0123/5, 0123/9, 0123/10, 0129/4, 0129/3, 0129/2, 0129/1 hrsz	11,554 ha	Má	K-mű

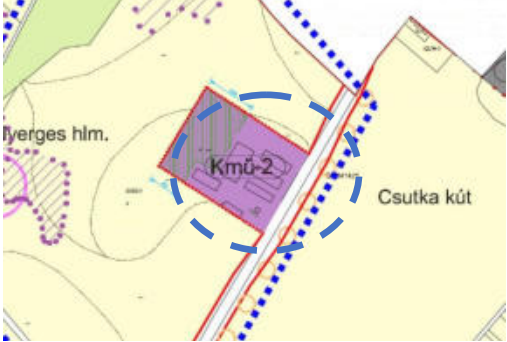
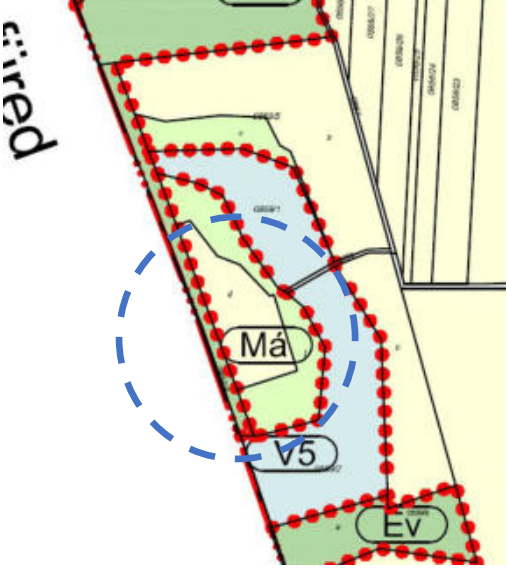
3	<p>Meglévő majorságok a hatályos terv több helyen mezőgazdasági általános övezet jelöl, ezáltal a majorok fejleszthetősége korlátozott.</p> <p>Beépítésre nem szánt korlátozottan használható mezőgazdasági terület kerül kijelölésre 10%-os maximális beépíthetőséggel.</p> 	0328/9,03 09/14 hrszt	10,987 ha	Má	Mko
4	<p>Meglévő majorságok a hatályos terv több helyen mezőgazdasági általános övezet jelöl, ezáltal a majorok fejleszthetősége korlátozott.</p> <p>Beépítésre nem szánt korlátozottan használható mezőgazdasági terület kerül kijelölésre 10%-os maximális beépíthetőséggel.</p> 	0821/22, 0821/27, 0821/26 hrszt	4,389 ha 4,934 ha 0,217 ha	Má Mk Közlekedési	Mko

<p>5</p>	<p>Meglévő majorságok a hatályos terv több helyen mezőgazdasági általános övezet jelöl, ezáltal a majorok fejleszthetősége korlátozott. Beépítésre nem szánt korlátozottan használható mezőgazdasági terület kerül kijelölésre 10%-os maximális beépíthetőséggel.</p> 	<p>0816/8 0816/11 0816,14 0816/12 0816/9 0816/10 0816/15 0816/16 0816/17 0816/1 hrsz</p>	<p>1,017 ha 0,273 ha 0,985 ha 1,162 ha 1,212 ha 0,024 ha 0,444 ha 0,822 ha 0,572 ha 0,855 ha</p>	<p>Má Mk</p>	<p>Mko</p>
<p>6</p>	<p>Meglévő majorságok a hatályos terv több helyen mezőgazdasági általános övezet jelöl, ezáltal a majorok fejleszthetősége korlátozott. Beépítésre nem szánt korlátozottan használható mezőgazdasági terület kerül kijelölésre 10%-os maximális beépíthetőséggel.</p> 	<p>0673, 0671/2 a alrészlet hrsz</p>	<p>3,904 ha</p>	<p>Má</p>	<p>Mko</p>

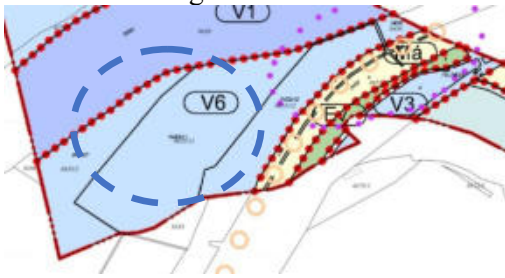
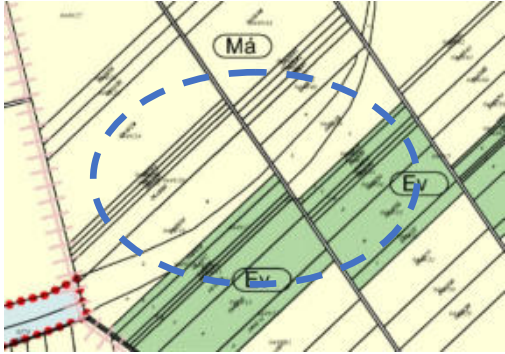
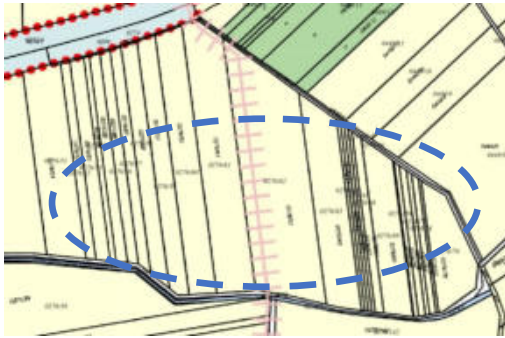
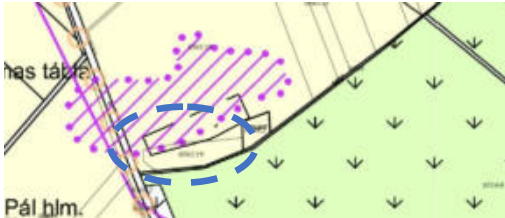
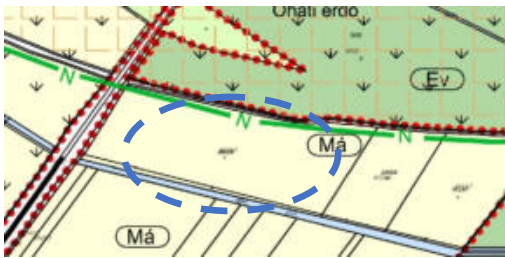

7	<p>Meglévő majorságok a hatályos terv több helyen mezőgazdasági általános övezet jelöl, ezáltal a majorok fejleszthetősége korlátozott.</p> <p>Beépítésre nem szánt korlátozottan használható mezőgazdasági terület kerül kijelölésre 10%-os maximális beépíthetőséggel.</p> 	0650/2 hrsz	0,601 ha	Má	Mko
8	<p>Meglévő majorságok a hatályos terv több helyen mezőgazdasági általános övezet jelöl, ezáltal a majorok fejleszthetősége korlátozott.</p> <p>Beépítésre nem szánt korlátozottan használható mezőgazdasági terület kerül kijelölésre 10%-os maximális beépíthetőséggel.</p> 	0514/5 hrsz	9,253 ha	Má	Mko

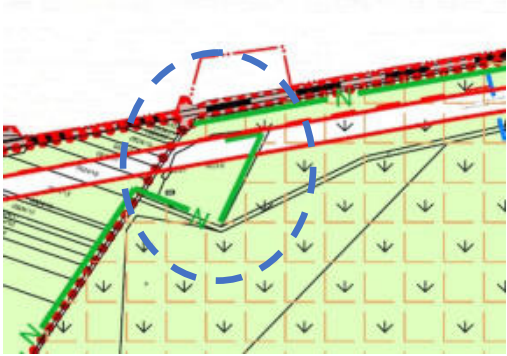
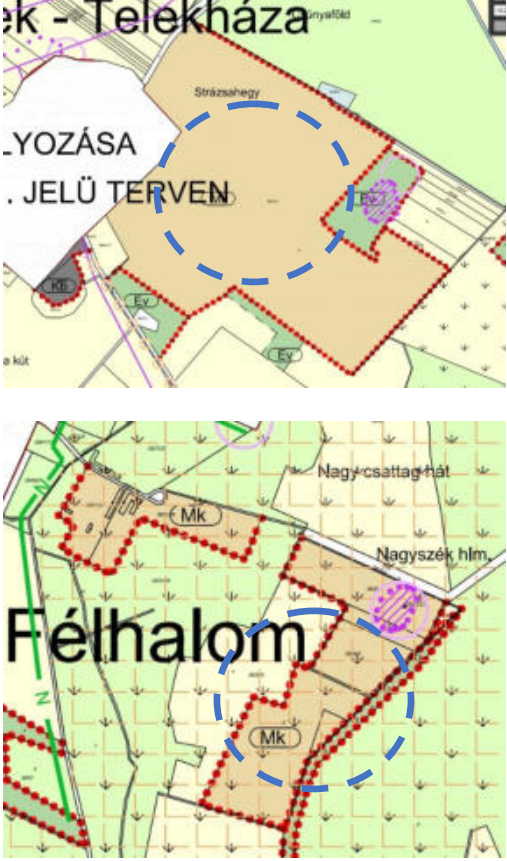
9	<p>Attila telepen létesítés előtt álló és megvalósult 0,5 MW teljesítmény alatti naperőmű területének biztosítása nem beépítésre szánt különleges megújuló energiaforrások hasznosításának céljára szolgáló területként.</p> 	0934/26, 0934/138 és 0934/66 hrszt	3,874 ha	Má	Kb-en
10	<p>Meglévő stratégiai üzemanyag tároló területének átsorolása különleges beépítésre nem szánt helyi sajátosságot hordozó területként é közlekedési kapcsoltabból adódó logisztikai funkcióval.</p> 	0916/1, 0917/1, 0914, 0912/1, 0921/5 hrszt	23,608 ha	Má	Kb-log
11	<p>Meglévő homokbánya területének pontosítása a földhivatali adatok alapján. Különleges nem beépítésre szánt bánya terület kijelölése.</p> 	0328/16, hrszt	15,814 ha	Má	Kb-b

12	<p>Meglévő ipari park bővítése TOP pályázatban szereplő területméretre. Új beépítésre szánt terület kijelölése történik.</p> 	0348/34 hrsz	19,945 ha	Ev	Ge
13	<p>Meglévő gyepmesteri telep építési övezetének átsorolása a való használatnak megfelelően különleges sport építési övezetből különleges gyepmesteri övezetbe.</p> 	0327/4 hrsz	0,529 ha	K-sp	K-gyep
14	<p>Tervezett kikötő jelölése.</p> 	-	-	-	-

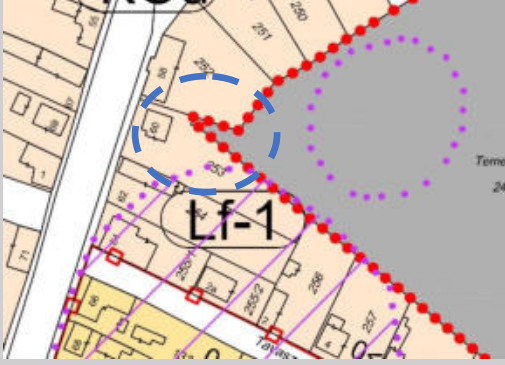
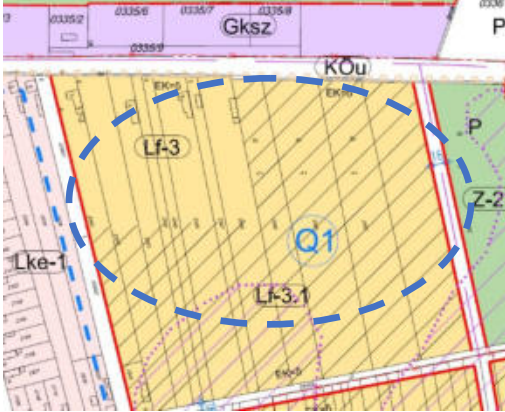
15	<p>Tiszafüred-Hortobágyi halastó közötti kerékpárút jelölése.</p> 	-	-	-	-
16	<p>Kmü-2 építési övezetben lévő telekről a jelölt kötelező erdő törlése. Az út nyomvonalváltozásának átvezetése.</p> 	0383/1 hrsz	-	-	-
17	<p>Védelmi erdő kijelölése. 16. pontban törölt erdő áthelyezése.</p> 	0859/5 d alrészlet hrsz	1,408 ha	Má	Ev

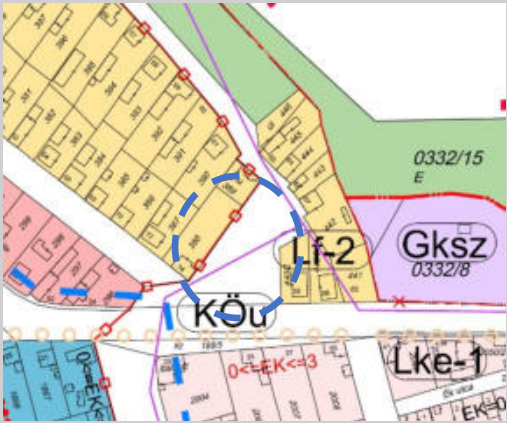
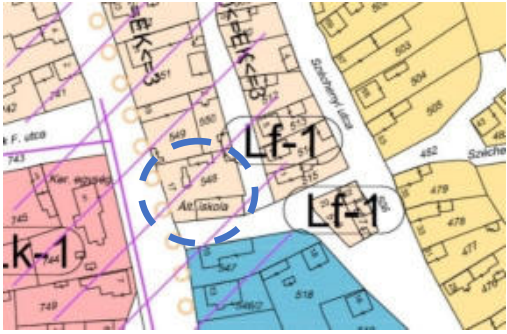

18	<p>A 0921/10 hrsz átsorolása Gksz területbe. A tömbben lévő szomszédos ingatlanok használatának megfelelően. Új beépítésre szánt terület kijelölése történik.</p> 	0921/10 hrsz	0,977 ha	Ev	Gksz
19	<p>Védelmi erdő kijelölése. 18. pontban történő új beépítésre szánt terület kijelöléséhez</p> 	04/6 04/4 04/27 hrsz	0413 ha 0,306 ha 0,285 ha	Má	Ev

<p>Adattári erdők kijelölése az MoTrt előírásainak megfelelően.</p> 	0455/2		V6	V-Ev
	0453/11			
	0453/12			
	0458	16,417 ha		
	0449/19	2,687 ha	Má	Eg
	0449/39	1,756 ha	Má	Eg
	0276/58	1,541 ha	Má	Eg
	0276/59	1,889 ha	Má	Eg
	0276/76	1,591 ha	Má	Eg
	0501/19	0,658 ha	Má	Eg
	0533/5	9,979 ha	Má	Ev
	0522	5,667 ha	Má	Ev
	0692/21	1,201 ha	Má	Eg
	0860 „b”	2,183 ha	V5	V-Ev
	059/38	1,847 ha	Má	Eg
	059/39	1,605 ha	Má	Eg
	072 „a”	4,824 ha	Má	Eg
	094/29	2,979 ha	Má	Eg
	027/4	5,243 ha	Má	Eg
	023/5	0,555 ha	Má	Eg
	0940/7	1,160 ha	Má	Eg
	0176/36	5,840 ha	Má	Eg
	0176/32	1,263 ha	Má	Eg
	0220	35,559 ha	V6	V-Ev
	0197/24 és			
	0197/23	0,898 ha	Üü	Eg
	„b”	6,177 ha	Má	Ev
0284/8				
0318/1	1,266 ha	Má	Eg	
„a” hrsz				

21	<p>Védelmi erdő kijelölése. Rekultivált szeméttelép területén.</p> 	0823/6 hrsz	1,929 ha	Má-x	Ev
22	<p>Keretes mezőgazdasági területek felülvizsgálata.</p> 	0501/4 0501/5 0501/8 0501/9 0501/15 0501/14 0835/1 0835/6 0835/7 0835/12 0835/8 0835/9 0835/10 0835/11 0501/6 0501/7 hrsz	4,789 ha 25,151 ha 19,013 ha 11,461 ha 7,086 ha 0,592 ha 3,29 ha 0,426 ha 2,380 ha 8,484 ha 4,129 ha 0,383 ha 1,344 ha 0,491 ha 0,539 ha 0,534 ha	Mk	Mko

23	<p>Az Önkormányzat területvásárlással a temető területét kívánja bővíteni, így biztosítva a közfeladat ellátásának további lehetőségét. A szomszédos nem igénybe vett közpark különleges nem beépítésre szánt temető terület lesz.</p> 	2352/2 2352/1 részben hrsz	2,01 ha	Z	Kb-t
24	<p>Ingatlan belterületbe vonása és a valós használatnak megfelelően falusias lakó övezetbe történő besorolása. Új beépítésre szánt terület kijelölése történik.</p> 	0376/4 hrsz	0,108 ha	Má	Lf
25	<p>Belterületi határral határos jelenleg is lakóingatlanként használt területek belterületbe vonása. 0827/2, 0827/7, 0827/8, 0827/12, 0827/15 és 0921/2 hrsz-ú ingatlanok.</p> 	-	-	-	-

26	<p>245 hrsz-ú temető terület 253 hrsz-ú ingatlan határos sarkának átsorolása Lf-1 építési övezetbe, hogy hozzátartozhatón legyen az 253 hrsz-ú ingatlanhoz, a valós használatnak megfelelően. Új beépítésre szánt terület kijelölése történik.</p> 	245 hrsz	0,010 ha	Ket	Lf
27	<p>A terület jelenlegi használata alapján (műhelyek) a 2340 hrsz-tól átsorolandó 2352/1 hrsz-ig Gksz területbe. A 2340 hrsz-nél jelölendő egy védőfásítást, hogy elváljon a lakóterülettől. A módosítással a település esik egy kb 11 Ha területű közműekkel rendelkező belterületi lakórésztől, mely helyett gazdasági terület kerül kijelölésre, mely biztosítja jelenlegi és jövőbeli település belterületi részéről kiköltöző gazdasági funkciók elhelyezését.</p> 	2340 2341 2342 2343 2344/1 2344/2 2346 2347 2348 2349 2350 2351 hrsz	12,198 ha	Lf	Gksz

28	<p>440/1 hrsz.-ú közlekedési terület szükségtelen részének (mázasház) Lf-2 építési övezetbe történő csatolása. Új beépítésre szánt terület kijelölése történik.</p> 	440/1 hrsz	0,05 ha	Köü	Lf
29	<p>548 hrsz-ú ingatlan (granárium) Vt-1 építési övezetbe történő átsorolása.</p> 	548 hrsz	0,111 ha	Lf	Vt
30	<p>Adatszolgáltatás alapján nádas terület besorolása természetközeli területbe.</p> 	0192/14 0192/15 0192/1 hrsz	0,452 ha 8,327 ha 8,213 ha	V5	Tk

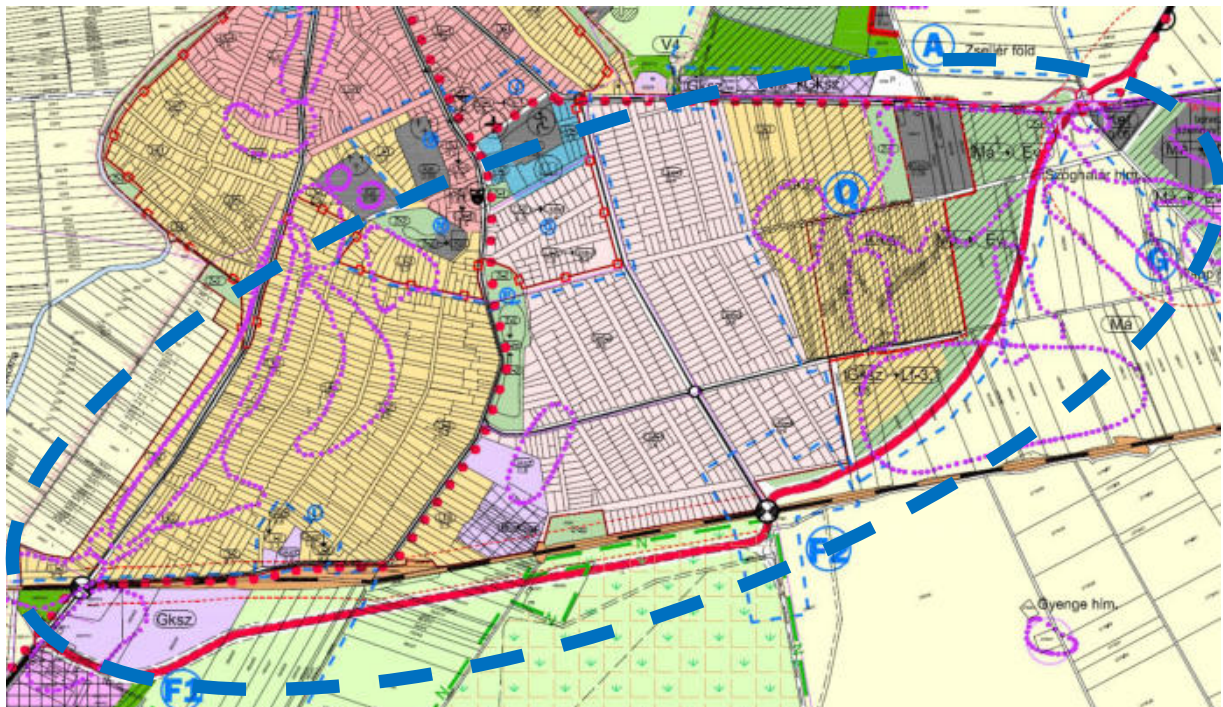
31	<p>Adatszolgáltatás alapján nádas terület besorolása természetközeli területbe.</p> 	0451/6 0451/2 hrsz	1,737 ha 12,266 ha	V5	Tk
----	---	--------------------------	-----------------------	----	----

5.1.3. Infrastrukturális változás

A település előzetes adatszolgáltatása alapján javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változásokra. A javaslat a jelenleg rendelkezésre álló információk alapján készült. A módosítási elképzelések még változhatnak.

Infrastrukturális változás

1. A település belterületét délről-keletről elkerülő út felülvizsgálata. Az út nem szerepel szem országos sem Megyei szintű területrendezési tervben, megvalósíthatósága kétséges. Szabályozási tervekről törlendő. Szerkezeti terv tartalmazza mint távlati fejlesztési elképzelést.

A Nagyközség jövőbeni fejlődése, a vidéki életmód helyi és a Nagyközségi lakosság illetve a turizmus számára való felértékelődése, környezeti-, rekreációs lehetőségek megkívánják az infrastruktúra, és a település által nyújtott szolgáltatások az új, megváltozott követelményekhez való igazítását. A

környezet fokozott védelme, valamint a falusi életmódhoz való közelítés érdekében szükséges a hulladékkezelés megoldása, és a szelektív szemétyűjtés megvalósítása. Hasonló követelményt jelent a település „épített környezetének”, az épületek és közterületek igényes karbantartása és kialakítása.

A területi fejlesztések, és a motorizációs szint folyamatos növekedése szükségessé teszi a meglévő főúthálózatra támaszkodó külső települést elkerülő főút kiépítése. A meglévő beépített területek, és a tervezett beépítésre szánt területek kiszolgáló úthálózata ehhez és a meglévő úthálózathoz kapcsolódik. Azaz a beépítésre szánt területek kialakulása és a közúthálózat fejlesztése területi elhelyezkedés szempontjából azonos térséget fed le. A település tengelyei, legfontosabb útjai továbbra is az országos közutak maradnak. A település belső gyűjtő és lakó-kiszolgáló úthálózata már kialakult, és védendő. Az új fejlesztési területeken a lakó útjainak minimális szélessége 12 m, ezt biztosítani kell a zöldfelületi elemek és a felszíni csapadékvíz elvezető rendszer helyigénye miatt. Az úthálózat hierarchikus felépítését, struktúráját a Közlekedésfejlesztési tervlap szemlélteti.

A tömegközlekedés fejlesztésének nincs területi kihatása. Az autóbusz közlekedés vonalai nem változnak, a terület felhasználás változásának megfelelően új megállóhelyek kialakítására nem készül javaslatot. A település beépítésre szánt területeinek bővülése (és ezzel együtt a lakos szám növekedése) folytán belső autóbuszjárat (az igényeknek megfelelő járműtípussal és gyakorisággal) üzemeltetése továbbra sem képzelhető el, új nyomvonal fő- és gyűjtő utak hálózatát nem fogja terhelni.

5. 2. Az 5.1. pontban szereplő változások hatásai

5. 2. 1. Az 5.1. pontban szereplő változások hatásai a régészeti örökségre

Egyek nagyközség közigazgatási területén a nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma jelenleg: nyolcvanhét. További egy lelőhely esetében folyamatban van a nyilvántartásba vétel. (Lásd.: 88. sorszámú, 92. alszámú Félhalom – Tóth-földek lelőhely). Ezek közül 86 teljes terjedelmében a község közigazgatási területére esik, 1 Tiszacsege és 1 Tiszafüred települések külterületét is érinti. A régészeti lelőhely régészeti feltárását jelenleg semmi nem indokolja, leszámítva a beruházásokat megelőző feltárásokat.

Szabó Károly történész szerint Egyek település nevét Edekon hun követtől nyerte. Szerinte „mindenképpen ősnépek telephelye volt, kitűnik abból, midőn 1868-ban a községtől délnyugatra szülő ültetett, a földből igen sok urna... és bronztárgy ásatott ki”.

Pais Dezső a „szent” jelentésű ügy, üd, így ad, egy szavunkból magyarázza „-k” vagy „-g” kicsinyítő képzős származékként.

Györffy György mindezekkel szemben Ügyek személyneveinkben egy honfoglalás előtti időből átvett régi török, „üggő” (méltóságot jelölő) köznévi magyar „-k” képzővel bővült alakját látja.

Egyek közigazgatási határa a Közép-Tiszavidék mindhárom szubrégiójának területéből magáénak mondhat egy kis részt. Délnyugati része a Nagykunsághoz tartozó Tiszafüred Kunhegyes síkhoz sorolható, kisebbik nyugati része a belterülettel együtt a Tisza völgye területére esik, keleten és délen pedig a Hortobágy található. Domborzatát tekintve a terület alacsony ártéri síkság, melynek egyhangú felszínéből csak a községtől keletre található, löszös homokkal fedett hosszanti buckák és kunhalmok emelkednek ki. A település területe egy, a Tisza árterébe északnak belógó hát, amely kiadja a település jellegzetes, háromszögre emlékeztető alakját. Magasabb, a történeti korokban árvízmentes térszínt találunk a Félhalom és Telekháza településrészek alatt és környezetében, illetve említett településrészek és Egyek belterülete között. Egyek területe a történeti korokban szigetként működött, mert mind nyugatnak Tiszafüred felé, mind délnek, mind keletnek Hortobágy felé mély fekvésű, vizes, mocsaras területek határolták, melyeket a Tisza sűrűn változó medre is táplált. Ha az EOV rendszerbe illesztési problémák miatt nem is teljesen, de jól jellemzően az I. katonai felmérés mutatja meg a történeti állapotokat.

Egyek nagyközség nyilvántartott régészeti lelőhelyei és megtelepedésre alkalmas területeinek ábrázolása I. katonai (1763-1785) felmérésen. (kivágat)

A Tisza árteréből kiemelkedő területen már az őskortól, a korai neolitikumtól laktak. Az erre utaló lelőhelyek Telekháza és Félhalom környezetében tömegesen ismertek.

A rézkorban, valamikor az Kr. e. 3. évezredben a területet megszállták az első nomádoknak is tartott késő rézkori gödörsíros kultúrák népe. Jelenlétüket a településen és annak határában ismert 32 kurgán vagy halomsír reprezentálja. Utóbbiakról megjegyzendő, hogy a történeti térképeken, különösen az I. katonai felmérésen még jóval több halomsír látszik. A Tisza szabályozásával, majd a táj mezőgazdasági hasznosításával meginduló földmunkák több halmot eltüntettek. A mai nagygépekkel végzett mezőgazdasági művelés azokat a halmokat, amelyek szántókra esnek, néhány évtizeden belül elkoptatja. Olyan, történeti léptékkal is jelentős halmok tűnhetnek el, mint a 30457 azonosító számú Kétöklű halom. Mivel a kurgánok, halomsírok ex lege védettek, ezért azok területét javasoljuk kivenni a mezőgazdasági művelés alól. Továbbá szisztematikus kutatásokkal javasolt feltérképezni a még ismeretlen halmokat.

Egyek nagyközség nyilvántartott régészeti lelőhelyei és megtelepedésre alkalmas területeinek ábrázolása II. katonai (1806-1869) felmérésen. (kivágat)

A térség jelentős benépesülése a bronzkorban, azon belül is a halomsíros kultúrától, azaz Kr. e. 1600-tól számítjuk. Ekkor a mai település belterületét, illetve attól nyugatra eső hátaikat lakták be jelentősebb mértékben. Erről tanúskodik a belterületi bronzkori lelőhelyek nagy száma. Gyakorlatilag a teljes belterületet egy bronzkori lelőhelynek kell tekintenünk.

A késő bronzkor után érdekes hiátust tapasztalunk a területen. Kora vaskori lelőhelyet alig, késő vaskori, kelta lelőhelyet kis számban ismerünk a település területén. Az utóbbi időben a római császárkor és népvándorláskor idejéből is több lelőhely vált ismertté. A községről Priszkosz görög történész is beszámol.

Honfoglaló lelőhely csak a belterületről ismert, valószínűleg a mai Tiszadorogma rév helyét felügyelő közösség sírjai kerültek elő a Fő utcában. Az Árpád-kori település az Írásos forrásokban viszonylag későn (1322)-ben bukkant fel, de ekkor már egészen bizonyosan létezett. Ezt jól mutatja, hogy első templomát Szent István tiszteletére építették a 12. század elején. A község a tatarjárásban elpusztult, csak a 13. században telepítették be újra. A tatárjárás után a magukat a faluról elnevező középbirtokos Egyekiek tulajdona volt – az Egyeki családról 1367-ig vannak adatok. Később a falu az Ohati, a Bérczy, a Linkai, majd a Zelenay család birtokába került. Zelenay Gergely 2000 aranyforintért nagy-lucsei Dóczy Orbán egri püspöknek adta el. Mátyás király Budán kelt oklevelében olvasható, hogy Nagylucsei Dóczy Orbán egri püspök 1487-ben Egyek (Ethyek) faluban élő „népeinek és jobbágyainak” megszerezte a kiváltságot, hogy áruikkal háborítatlanul közlekedhessenek szerte az országban, és az egri püspök egyeki jobbágyait törvény elé vinni csak az egyeki bírókkal és esküdtekkal egyetértésben lehet. A birtokot Dóczy István szerémi püspök (Orbán unokaöccse) 1492-ben az egri káptalannak adományozta.

Miután Szolnok 1552-ben elesett, a törökök a szolnoki szandzsákhöz tartozó adózó helynek írták össze. 1615-ben a bajomi vár tartozékaiként tartották számon. A 16. század második felében a lakosság nagy része református hitre tért, és 1621-ben Egyeknek már bizonyosan volt református temploma is. Legrégibb úrasztali (református) kelyhe 1694-ben készült. A második hajdú felkelés után a bajomi uradalom tartozékaiként Nagy András hajdú generális kapta meg. A török kiűzése után az egri káptalan, mint a hajdúk előtti jogos tulajdonos visszaperelte, mint a szomszédos településeket is.

A református lakosság 1700-ban még kedvező szerződést kötött az akkor Kassán székelő egri főkáptalannal, de az évszázad második felére a káptalan megemelte a földesúri terheket és erőszakos rekatolizációba kezdett, ezért a lakosok tömegesen költöztek el a faluból. Ehhez döntő lökést adott az 1773-ban, a reformátusok rovására végrehajtott úrbéri rendelet. Az elűzöttek 1773-ban többsége a Vay-család csegei birtokán, az Árkus-parton húzta meg magát, majd 23 év múlva az Arad vármegyei Kispereg pusztán telepedtek le. Magukkal vitték harangjukat és klenódiumaikat is. A reformátusok kiűztetésére ma a katolikus templom előtti kőkereszt emlékeztet.

A reformátusoknak volt temploma, amely a Hunyadi út 45/a sz. alatt található. A templom egészen a 90-es évekig üresen állt, a rendszerváltás óta virágbolt üzemel benne. A reformátusok létszáma az 1960-as évekre mintegy 30-40 főre csökkent, ekkor a templomban még istentiszteletet is tartottak. A falut a káptalan 18. század végén - Szentmargitához hasonlóan - római katolikus vallású palócokkal népesítette be újra.

Egyek nagyközség nyilvántartott régészeti lelőhelyei és megtelepedésre alkalmas területeinek ábrázolása III. katonai (1869-1887) felmérésén. (kivágat)

Fejlődése a 19. században, a Tisza szabályozásának idején vett újabb lendületet. Ez sok embernek adott munkát, árvízmentesített talaja pedig kitűnő, szántóföldi művelésre is alkalmas volt.

A falu sokáig Szabolcs vármegyéhez tartozott, majd az 1876. XXXIII. törvénycikkkel megalakított Hajdú vármegyéhez került.

Összefoglalás:

A Tisza közelsége, a megtelepedés kedvező feltételei miatt gyakorlatilag minden árvízszint feletti területet – jellemzően a 90 mBf feletti térszínen – potenciális régészeti lelőhelyként kell tekinteni.

A terület régészeti kiemelt státuszát jól jelzi, hogy egy ideig létezett a kutatásban egy bronzkori Egyeki-kultúra is.

Áttekintve az eddigi kutatásokat három nagyobb csoport rajzolódik ki: az 1900-1918 közötti időszak, a '60-70-es évek és a 2008-napjainkig tartó időszak. Főleg a század eleji kutatásokról maradtak fent kevés információ.

Mindenképpen ajánlott a település területét szisztematikus régészeti terepbejárással feltárni. Meghatározni azokat a kiemelt régészeti lelőhelyeket, attrakciókat, amelyekből a település is profitálhat turisztikai, kulturális értelemben. Erre a Hortobágyi Nemzeti Park közelsége is jó alapot biztosít.

Régészeti érdekű területek a településen:

- a már ismert lelőhelyek közvetlen környezete
- külterületen a környezetükből kiemelkedő helyek: dombok és dombvonulatok
- a kialakítás alatt álló Ipari Park területe
- 30466 Földvár-halomtól délre eső tájformáció, amely egy Földvár is lehet. Utóbbi esetben javasolt egy szisztematikus régészeti vizsgálat a helyszínen.
- minden 90 mBF feletti térszínen található ingatlan

5. 2. 2. Az 5.1. pontban szereplő változások hatásai a történeti településre, település- és tájszerkezetre

5.2.2.1. Történeti településszerkezetet érintő következmények

5.2.2.2. Természeti, táji hatások

5.2.2.1. Történeti településszerkezetet érintő következmények

Az újonnan készülő településszerkezeti terv a Nagyközség kialakult szerkezetét jelentős mértékben nem befolyásolja. A történeti településszerkezetet – a kialakult utcaszerkezetet és területfelhasználást – a terv csupán kis mértékben bővíti.

5.2.2.2. Természeti, táji hatások

A település hosszú- és rövidtávú fejlesztésének előkészítésénél és tervezésénél, valamint azok kivitelezésénél a meglévő zöldfelületeket meg kell őrizni, illetve azok teljes pótlásáról gondoskodni kell. A településrendezési eszközök és a Nagyközség helyi rendeletei az országos és helyi természeti értékek védelméről intézkednek.

Környezeti és tájképi konfliktusok kiküszöbölésének érdekében tehető intézkedések a településszerkezet és az övezetek megváltoztatásával:

- zöldfelületek revitalizációja
- többszintes növényállomány alkalmazása a közterületeken, mely magába foglalja a gépjármű és gyalogosok forgalom elválasztását is, melyre az Önkormányzat az egyes beruházások esetén, továbbá a pályázatok segítségével is folyamatosan nagy hangsúlyt fektet
- zöldfelületek közhasználatát biztosító felszerelések, funkcionális kínálatok biztosítása
- meglévő zöldfelületi rendszer megóvása, bővítése, felszereltségének, használati értékének javítása, kondicionáló hatásának fokozása, melyre az Önkormányzat az egyes beruházások esetén, továbbá a pályázatok segítségével is folyamatosan nagy hangsúlyt fektet
- védőövezet fenntartása szükséges a tájvédelmi körzet mezőgazdasági területekkel közvetlenül érintkező sávjaiban
- a helyi védelemre javasolt területeket továbbra is óvni kell.

Egyéb települési sajátosságot óvó, levegőminőséget javító intézkedések:

- a belső települési utak átmenő forgalmának csökkentése, forgalomkorlátozás, tehermentesítő út megépítése
- települési parkolás rendezése, környezetterhelés csökkentése
- kerékpárút hálózat kiépítése
- megújuló energiák termelésének fokozása
- csak környezetkímélő ipar betelepítésének engedélyezése.

5. 2. 3. Az 5.1 pontban szereplő változások hatásai a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

5.2.3.1. Műemléki jelentőségű területek, műemléki környezetek, műemlékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása a tájban, településszerkezetben, épített környezetben

A készülő településrendezési eszközökben foglaltak megvalósítása esetén a műemlék településszerkezetben betöltött szerepe még hangsúlyosabb lehet.

5.2.3.2. Műemlékek megújulásának és fenntarthatóságának gazdasági esélyei

A műemlékek védelme és felújítása, valamint a települési zöldterületek (ide is értve a történeti kerteket) védelme és fejlesztése nemcsak esztétikai és ökológiai jelentőségű, hanem a településkép vonzóbbá tételével a versenyképességet és a társadalmi kohéziót (helyi és térségi identitást) is szolgálja.

Európa-szerte egyre növekvő mértékben veszik figyelembe az örökségvédelem fejlesztési potenciálját. Mind az Európai Unió, mind a nemzeti, helyi fejlesztések körében prioritást kell élvezni a műemlékek, műemléki együttesek illetve történeti településrészek rehabilitációját célzó fejlesztések támogatásának. Ez rendszerint újabb turisztikai vonzerőt hoz létre, járulékos beruházásokat generál (pl. új szálláshelyek, szolgáltatások, stb.), a helyi identitást erősíti, újabb forrásokat vonz, ami újabb munkahelyek megteremtését jelenti. A műemlékek méltó funkcióváltással történő hasznosítása ebben az esetben fokozza az érintett területek versenyképességét, ami a közösségi gazdaságélénkítés kitüntetett terepe.

A megújulás gazdasági lehetősége – természetesen – elsősorban a műemléket használó személyektől, illetve társaságtól, gyülekezettől, önkormányzattól stb. függ. A műemlék épületek fenntartása, felújítása külső forrásokat is igényel. A megnyíló állami és esetleges önkormányzati források önmagukban nem garantálják minden esetben a műemlékek megújulását. Ehhez megfelelő szabályok és azt végrehajtó intézkedések szükségesek, valamint megfelelő tájékoztatás a támogatások megpályázásához is.

A vizsgálatok egyértelműen rávilágítottak arra, hogy a település igen jelentős számú és minőségű örökségi értékkel rendelkezik (műemlékek, helyi védelemre érdemes épület, településszerkezet, tájérték), melynek fenntartása, időszakonkénti felújítása roppant nehéz az ismert gazdasági körülmények között. Ezért, nagyon fontos minden lehetőséget megragadni, amely a különböző szinteken elérhető, így EU és más alapok, országos szinten a törvényekben biztosított anyagi lehetőségek kiaknázása, regionális támogatási források, megyei és helyi szinten az önkormányzatok segítsége, de ilyen lehet társaságok és magáncégek bevonása is. Javasolható a korszerű kooperációs technikák, mint a PPP (Private–Public–Partnership) alkalmazását a finanszírozásban.

5.2.3.3. A műemléki értékek tekintetében SWOT-analízis kockázatelemzés

Nem releváns.

6. 1. Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények meghatározása

A cél mindenképpen egy minőségi környezet kialakítása, melynek része kell legyen a meglévő épített örökség megfelelő védelme is. Ennek keretében a törvény által védett műemléken és védett és védelemre javasolt helyi építészeti örökségeken túl, fontos megmaradt régi, hagyományos beépítési módú értékeinek megőrzése is. Ennek eszköze egy az épített környezet helyi védelmét szolgáló önkormányzati rendelet megalkotása lehet. A rendelet megalkotása mellett egy a helyi védelemre előirányzott értékek megőrzéséhez szükséges támogatási rendszert is célszerű kidolgozni, illetve ezt a helyi lakossággal minél szélesebb körben megismertetni. A helyi lakosság bevonása és a cél érdekében történő összefogása, egyébként is komoly jelentőséggel bírhat az értékek megőrzése kapcsán.

Követelmények:

- a műemlék védelmét szolgáló jogszabályi előírások betartása, betartatása
- a helyi védelem alatt álló épített örökségek védelmét szolgáló jogszabályi előírások betartása, betartatása
- az épített környezet helyi védelmét szolgáló önkormányzati rendelet megalkotása
- a HÉSZ előirányzott felülvizsgálata során a történeti beépítéssel bíró területeken olyan építési előírások megalkotása, amely az új beépítéseknek a meglévő építészeti értékekhez való illeszkedését biztosítja.

6. 2. Az önkormányzati feladatok meghatározása

Az Önkormányzat feladata elkészíteni a jellegzetes települési karakterjegyeket, településképi jellemzőket bemutató településképi arculati kézikönyvét, amely az építészeti értékeket is bemutatja.

A helyi építészeti örökség feltárására, számbavételére, védetté nyilvánítására, fenntartására, a védelem megszüntetésére, a védettséggel összefüggő korlátozásokra, kötelezettségekre, a védett helyi építészeti örökség nyilvántartására vonatkozó helyi védelmi előírásokat – amelyek a településképi-védelmi rendeletben találhatóak – az önkormányzatnak figyelemmel kell kísérnie.

A településfejlesztési koncepció, a településképi arculati kézikönyv, a településképi rendelet, a településrendezési eszközök készítésének idején – és várhatóan azt követően is – az önkormányzat települési főépítést foglalkoztat, aki szakmai munkájával segíti többek között az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését, fejlesztését.

Az önkormányzatnak minden eszközével törekednie kell a település hagyományainak, épített örökségének megóvására, népszerűsítésére, és a fennmaradásuk elősegítéséhez szükséges anyagi források előteremtésére.

A táj és település egymáshoz viszonyított kapcsolata harmonikus, a Nagyközség kiváló környezetminőséggel rendelkezik, ahol védett természeti értékek, régészeti területek, valamint helyi védelemre javasolt létesítmények találhatók. Jelenleg környezetkárosító források, hatások, amelyek visszafordíthatatlan változást okozhatnak ezeknek állapotában – nem releváns. A terv megszünteti az építéssel járó pusztulás lehetőségét is. Az értékeket megőrző, fenntartó fejlesztés javasolható abból a célból, hogy a település ezen erőforrásait a saját fejlődésének, lakosságmegtartó képességének, a betelepülési szándék növekedésének és idegenforgalmat vonzó befektetéseinek céljára hasznosíthassa. A tervkészítés alapvető szándéka az volt, hogy a tervi eszközök szabályozzák a beépített területek nagyságának gyors és erőltetett mértékű növekedését, teret adva azonban a település számára a spontán növekedési folyamat által megkívánt természetes fejlődéshez. Mivel a terv alapvetően nem tartalmaz nagymértékű területnövekedésre vagy karakteres területhasználat-módosításra vonatkozó javaslatokat, ennek megfelelően az általa indukált változások sem hordoznak a meglévő települési értékeket jelentősen mértékben érintő hatásokat. A tervezett fejlesztések pozitívan befolyásolják a település karakterét, kiemelve annak értékeit. A vizsgálatok egyértelműen rávilágítottak arra, hogy a település jelentős számú és minőségű örökségi értékkel rendelkezik, melynek fenntartása, időszakonkénti felújítása rendkívül nehéz az ismert gazdasági körülmények között. A tervi elhatározások, szabályozások betartása mellett nagyon fontos minden lehetőséget megragadni, amely a különböző szinteken elérhető, EU és más alapok, országos szinten a törvényekben biztosított anyagi lehetőségek kiaknázása, illetve megyei és helyi szinten az önkormányzatok segítségével. Egyek lakosságának körében az öntudatos, lakókörnyezetükért, a táji és kultúrtörténeti értékek megőrzéséért felelősséget érző polgárok több önszerveződésű társadalmi szervezetet hoztak már korábban létre annak érdekében, hogy a település értékelt és értékteremtő fejlődését támogatni tudják. A lakosság jelentős részének véleményét közvetítő önkormányzati képviselőkkel történt egyeztetések segítséget nyújtottak már a koncepció megfogalmazásában, s később a településrendezési javaslatok kialakításában, ugyanígy a helyi értékvédelmi javaslatok is tükrözik a lakosság illetve a műemlékvédelmi hatóság szándékait. A Településszerkezeti Terv és ezen keresztül a Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Terv célja, hogy a lehető legteljesebb mértékben érvényre juttassa, kiteljesítse a település adottságait, elsősorban a helyi értékeket, a táji, természeti előnyökkel együtt.

Ezért lényeges az alábbi szempontok alapján a jövőformáló tervek kialakítása:

- *csak a természeti, táji környezet, adottságait tiszteletben tartó, ahhoz illeszkedő, illetve azzal, mint forrással számoló tevékenységek fogadhatók,*
- *a múlt sikeresnek bizonyult elemeire szervesen épülő, a hagyományokat, tradíciókat folytató társadalmi, kulturális, gazdasági struktúra folytatható.*

A fejlődés céljából történő beavatkozások kettős célt szolgálnak, részben segítik a táji, környezeti és épített értékek megőrzését, megújulását, szemléletessé érzékelhetővé tételét, részben a természeti környezetbe történő beavatkozással abba illeszkedő társadalmi, gazdasági, változások teremtette igényeknek adnak csak teret, helyet. Feladata tehát mindenki számára a települési hagyományok tisztelete, kötelezettségvállalás a hagyatékok megőrzésére, ápolására, restaurálására, értékmegőrző és értéknövelő felújításra.

Az eredeti állapot fenntartásának elemei:

- *az ökológiai hálózat visszaállítása eredeti állapotába a hiányzó elemek kiegészítésével, mikroökonómia, helyi hagyomány, növényi kultúra és botanikai értékek őrzése,*
- *természeti értékek karakter,- és szerkezeti védelme, helyi egyedi természeti értékek védelme, az esetlegesen kialakult tájsebek rekultiválása,*
- *a település kialakult szerkezetének, struktúrájának – karakterének védelme, megtartása,*
- *az illeszkedő fejlesztés céljából a szabályozás eszközeivel kell megoldani a környezetérzékeny beavatkozást.*

A térképek jól mutatják azokat a területeket, ahol még eddig ismeretlen régészeti lelőhelyekkel lehet számolni.

A település beépített területén az ismert régészeti lelőhelyeken kívül más helyeken is várható régészeti leletek előkerülése. Amennyiben a feltételezés helyes, akkor ezek a régészeti lelőhelyek részben károsodtak az elmúlt évszázadok alatt, és veszélyeztetettségük a jövőben is fennáll.

A tervezett beruházások során a régészeti lelőhely védelmére vonatkozó jogszabályokat be kell tartani.

A régészeti lelőhelyeken kívül tervezett beruházások esetében, ha földmunkák közben régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős műszaki vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni, valamint a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről – a felelős őrzés szabályai szerint – a feltárássra jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni.

Összegezve kijelenthető, hogy a készülő településrendezési eszközök nem szabnak gátat az építészeti kulturális örökség megőrzésének, védik az arra kijelölt épületek környékén kialakult építészeti struktúrát a beépítés építménymagassága és a telekterület formájában is.

8. Nyilatkozat

Alulírott Kótai Csaba településtervező, mint az örökségvédelmi hatástanulmány készítője ezennel nyilatkozom, hogy jelen örökségvédelmi hatástanulmány megfelel az örökségvédelmi hatástanulmány tartalmi követelményeit meghatározó jogszabályoknak és hatósági előírásoknak. Kijelentem továbbá, hogy az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosult vagyok.

2020. november hó

Dudás Ede
okl. településmérnök
TT-15-0303

Alulírott Lukács József régész nyilatkozom, hogy jogosult vagyok az Örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezeteinek elkészítésére, valamint a tanulmányban javasolt megoldások összhangban vannak a vonatkozó szabályozással.

2020. november hó

Lukács József
régész
185/2005.